

د استاد گل پاچا الفت ۲۹ د تلين په ویاړ

داودي تاریخ

په هندوستان کې د لوچي او سوری

پښتنی واکمنانو د دورې حالات

Download from:aghalibrary.com

لیکوال: عبدالله

ژیارن: محقق داکتر عبداللطیف یاد طالبی

داودي تاریخ

په هندوستان کې د لودي او سوری
پښتنی و اکمنانو د دوری حالات

لیکوال: عبدالله

زیارن: محقق داکتر عبداللطیف یاد طالبی

بِسْمِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

د کتاب خانگه‌نی:

د کتاب نوم	داودی تاریخ
عبدالله	لیکوال
محقق داکتر عبداللطیف یاد طالبی	ژیارون
دانش خپرندویه ټولنه	خپرندوی
چاپ شمیر	چاپ
چاپکال	۱۳۸۵ ل/۲۰۷ ز، جنوری
کمپیوئر گر	حاجی محمد عمر خبل

چاپ او کمپیوئر خای

د دانش خپرندویه ټولنې تخنیکی خانگه پېښور

E-mail: danish2k2000@yahoo.com Tel/Fax: 2564513

د خپرندويه ټولنه يادبست

دانش خپرندويه ټولنه تل په دی هڅه کې ده، چې یو شمېر هغه علمي، تاریخي، ادبی او سیاسي کتابونه، چې د ۱۳۷۱ کال د خپلمنځي جګړو د اور په لمبو کې لوپه شوي او یا هم ډېر پخوا چاپ شوي، چې اوس یې خرک نشه یو خل بیا چاپ او د مینه والو لاسونو ته ورسوي، چې به بېلګه یې په هندوستان کې د لودي او سوری پښتني واکمنانو د ويامنې دورې د کارنامو تاریخ (داودي تاریخ) بیا چاپونه ده.

داودي تاریخ پر ۱۳۷۰ کال د سوری شیرشاه د زوکړي د ۵۱۰ کلیزې د نړیوال سیمینار په وياړ په کابل کې چاپ شوي و؛ خو له بدہ مرغه پر ۱۳۷۱ کال ټول کتاب په زړه بورنوونکیو جنګونو کې له منځه تللى و.

د داودي تاریخ یوه نسخه زموږ خواخوړي دوست استاد عبدالقيوم مشواني مورد ته له کابله راواستوله، کله مو چې چاپ ته تیاره کړله د خوبنۍ خای و، چې ددې کتاب ژړاڼ محقق ډاکټر عبداللطیف یاد طالبي هم پښور ته راغلې و، له مورد سره یې لیدنه وشه، په دی لپ کې مو د داودي تاریخ د چاپونی خبره سره شريکه کړه، بناغلي ډاکټر صاحب د داودي تاریخ په بیا چاپونه خوبنې خرګنده کړه، د بیا چاپ لپاره یې سریزه پرې ولیکله او د کمپیوټر شویو بايو پروفې سر تر پایه و کتل.

دانش خپرندويه ټولنه وياري، چې دا کتاب دا خل په لغمان کې د هېواد د نامتو او مفکر استاد ګل پاچا الفت د ۲۹ تلين د نمانځني په وياړ د چاپ په ګانه پسولي، هيله لرو، چې د تاریخ مینه وال به توي ګته پورته کړي. همدا راز له بناغلي محقق ډاکټر عبداللطیف یاد طالبي او بناغلي استاد عبدالقيوم مشواني خڅه هم مننه کړو، چې په دی برخه کې له مورد نه خپلې مرستې ونه سېمولې.

درنښت

دالي

د افغانستان د نامتو او وتلې مؤرخ
اروانياد علامه عبدالحی حبیبی لوړ نامه ته.

لړلیک

مختنه	سر لیک
الف	د داودي تاریخ پر دویم چاپ د ژبارن خو خبری ۱
۱	تقریظ (د داودي تاریخ پښتو ترجمه) ۴
۴	تقریظ ۹
۹	د مترجم سریزه ۱۳
۱۳	د ایدیغیتر مقدمه ۱۷
۱۷	د سلطان بھلول د لومنډیو پېښو بیان ۲۷
۲۷	پر تخت باندی د سلطان بھلول لودی د کسبنیاستلو بیان ۳۱
۳۱	پر تخت باندی تر کسبنیاستلو وروسته پېښی ۴۳
۴۳	د خینو حیرانوونکو پېښو بیان ۵۲
۵۲	د سلطان سکندر د خینو پېښو بیان، چې ۵۵۵ د شہزادگی په واکمنی، ته د سلطان سکندر د رسیدو او ۶۱
۶۱	پر تخت باندی د سلطان بھلول لودی د زوی سلطان سکندر د ۶۲
۶۲	د تخت کسبنیاستلو د کال د پېښو بیان ۷۲
۷۲	پاتي حالات ۸۲
۸۲	د جونپور پاتي حالات ۸۹

۱۰۵	د رعیت او پوچ خخه د سلطان سکندر د خبرتیا حالات
۱۰۶	د سلطان سکندر کرامات
۱۱۱	نوري پېښي
۱۱۵	د هبواو د گوتونو کي پر خينو پېښو باندي د سلطان سکندر
۱۲۱	د سلطان سکندر د عدالت نوري پېښي
۱۲۳	د خينو هيښونکيو پېښو ذكر، چي د هغه د واکمني په
۱۲۷	د نورو کودو (طلسمونو) نکل
۱۳۰	دوه حیرانوونکي پېښي، چي د سلطان سکندر د واکمني په
۱۳۱	د سلطان سکندر د زمانې بله کيسه
۱۳۳	د سلطان سکندر مړننه
۱۳۷	د سلطان سکندر د خينو اميرانو د حالاتو بيان
۱۴۳	د سلطان سکندر لودي د زوي سلطان ابراهيم د واکمني بيان
۱۵۴	د ميا حسين د وڈل کېدلو د پېښي بيان
۱۶۳	د اعظم همایون د وڈل کېدلو د پېښي بيان
۱۷۳	د هغو حیرانوونکيو پېښو بيان، چي دده د واکمني په وخت کي
۱۷۷	د حسن سور د زوي فريد د حالاتو بيان، چي د شيرشاه خطاب
۲۰۵	د حسن سور د زوي شيرشاه د تخت کښناستلو بيان
۲۱۲	د همایون او شیرشاه پاتې حالات
۲۵۶	دوه حیرانوونکي پېښي، چي دده د واکمني په وخت کي
۲۵۹	د شيرشاه د اميرانو د حالاتو بيان
۲۹۶	د خينو هغو پېښو بيان، چي د اسلام شاه د واکمني په وخت
۳۰۱	د شيرشاه د وراره سلطان محمد عدلي سور د واکمني بيان
۳۲۵	ضميمه: د شير خان د خينو حالاتو بيان، چي شپه او ورڅ به يې

د داودي تاریخ پر دویم چاپ

د ڙٻاڙن خو خبری

ماٽه د ڏپر وياڙ او خوبني خاي دى، چي دانش خپرندويٽي
تولني زما ڙٻاڙل شوي اثر (داودي تاریخ)، چي پر ۱۳۷۰ کال په
ڪابل کي د هندوستان د پښتون واکمن سوري شيرشاه د زوکريٽي
د ۵۱۰ مي ڪليزي د نڀواں سيمينار په وياڙ په اريانا مطبعه کي چاپ
شوي و د دویم خل لپاره چاپ ته تيار او د تاریخ د علم مينه والو ته
بي وپاندي ڪوي.

که خه هم ما ددي کتاب په اړه دمخته یوه بشپړه سريزه ڪښلي
د؛ خو تر هغه وروسته، چي زه په هندوستان کي وم او د خپلي
دوكتورا د تيزس په ليکلو بوخت وم؛ نو ماٽه جوته شوه، چي
دادي کتاب خيني قلمي نسخي د هند د نيمي وچي او د پاڪستان
په خينو ڪتابتونونو کي خوندي دي.

ما د بانکيپور د ڪتابتون نسخه له خپل چاپ شوي ڪتاب سره
پرتله کړه، چي کت مې یو شى دي؛ خو له بدھ مرغه مي د لاهور
د ڪتابتون قلمي نسخه نه ده ليدلې؛ همگر په بشپړ گومان دا ويلاي
شم، چي دغه دوي نسخي به سره چنداني توپير ونه لري. په هر
ترتيب اوسي ڪتاب د بانکيپور له نسخي نه رانقل شوي دي.

داودي تاریخ، چي په ساده سبک ليکل شوي او د هندوستان د
پښتو واکمنانو په تپره بيا د لودي او سوري واکمنانو تاریخ دي،
چي د بنگال د وروستي پښتون واکمن د سليمان کرلانبي د کشر
زوی داود شاه کرلانبي په امر ليکل شوي او مؤلف بي عبدالله دي.

بايد ووایم ددي کتاب هغه خلور زره ټوکه، چي په ۱۳۷۰
کال په ڪابل کي چاپ شوي وو په ڪابل کي د ۱۳۷۱ کال په زره

بودنونکو پېښو کي له منځه لار.
کله چې په ۲۰۰۲ ز کال زه له هند نه آسټرالیا ته تلم؛ نو ددي
كتاب یو ټوک مې هم له خان سره واخیست او هلته مې یوور او به
دی هيله وم، چې که خدادای(ج) توان راکړ یوه ورڅ به یې بیا
چاپوم.

سې کال، چې زه د دسمبر په میاشت کې افغانستان او بیا له
هغه خایه پېښور ته راتلم؛ نو دا كتاب هم راسره و، همامغه وو، چې
دانش خپرندوبي ټولني ته ولاړم، چې داودي تاریخ او زما خیښي
نور چاپ شوي کتابونه؛ لکه خوشال خان خټک، پښتنی قبیلې او
حيات افغانی راسره وو، له نېکه مرغه د دانش خپرندوبي ټولني
مشر بشاغلی اسدالله دانش ساپې مې له نژدې ولید او هغه راته ووبل
چې خوشال خان خټک خو مې چاپ کړي دی او دادی داودي
تاریخ هم کمپوز شوی، پروفې واخله او وې لوله.

له نېکه مرغه ما ددي کتاب پروف هم ولوستل او دادی تر چاپ
وروسته به د ګرانو او بشاغلیو لوستونکيو د ګټې وړ وګرځي.
په پای کې یو خل بیا د دانش خپرندوبي ټولني له مشر بشاغلی
اسدالله دانش او دده له نورو همکارانو نه مننه کوم، چې د پښتو
ژې خدمت ته یې متهې رانځښتې دی او په ډېر اخلاص او مینې د
پښتو ژې ټار او بیا هغه ټار، چې د ورکبدو او له منځه تلو په حال
کې دی د چاپ لپاره تیاروی. د لوی او بخښونکي خدادای(ج) نه
دوی او د دوی همکارانو ته د بريو او سرلوپريو دعا کوم.

په درنښت

محقق ډاکټر عبداللطیف یاد طالبی
۳۰/ دسمبر / ۲۰۰۶ - پېښور
د لوی اختر لومړی ورڅ.

تقریظ

د داودي تاریخ پښتو ترجمه

په هند کې د پښتو د سلطنت او واکمنی د تاریخ لیکلو ته زیاتره د هند د گورگانی عصر په دوران کې زیاته پاملنہ واپول شو. په لوړۍ سر کې د دغسې تاریخونو د لیکلو اړتیاوې پخچله د افغانی او پښتنی موزخینو او لیکوالو له خوا حس شوي دي. په هند کې سوریان او لوډیان داسې پښتنی او افغانی کهولونه دي، چې ټولو موزخینو په یوه اتفاق افغانی واکمنان بللي دي. د دغه و واکمنو کهولونو په باب اصلی منابع او د لوړۍ لاس تاریخونه، چې د پښتنی لیکوالو له خوا لیکل شوي په هفو کې داودي تاریخ، تاریخ دولت شہر شاهی، تاریخ شہر شاهی، مخزن افغانی، تاریخ شاهی، خلاصہ الانساب، مرآۃ الافاغنه، واقعات مشتاقی، اخبار مهابت، افسانه شاهان او تاریخ خان جهانی راخی.

د داودي تاریخ لیکوال عبدالله د جهانګیر (۱۶۰۵_۱۶۲۷ع) د واکمنی په دوران کې ژوند کاوه او خپل اثر یې د بنګال د وروستي پښتون واکمن داودشاه په نامه کښلی دي. عبدالله ته د پښتو تاریخ په هندوستان کې نیمګړی وبرېښد او دا ضرورت یې محسوس کړ، چې پښتو د واکمنانو په باب هلته او دلته خواره واره معلومات راټول او د دوی یو بشپړ تاریخ ولیکې عبدالله خپل تاریخ له یوې لنډې سریزې وروسته له بهلول

لودي خخه پيل کوي او په بنگال کي د پښتو وروستي واکمن
داودشاه کرلانې پوري بي رسوی

په دي اثر کي د تارخي مطالبو تر خنگ يو لړ داسي کيسې
او جالي پېښې راغلي دي، چې ددغه زمانې د اقتصادي او
ټولنيز ژوند انعکاس پکي موندل کېږي.

کله چې ما په هند کي د پښتو د خپرني په برخه کي خپل
کار پيل کړ؛ نو د اصلې ماخذو په لړ کي مې داودي تاريخ ته
ډېره اړتیا او لېوالтиا درلوده، له نېکه مرغه ددغه کتاب د پارسي
متن چاپي نسخه مې د قدرمن پوه استاد اکاديميسین پوهاند
عبدالشكور رشاد صاحب په لطف او مرحومت تر لاسه کړه، کله
مې چې هغه سر تر پایه ولوستله؛ نو په دي فکر کي ولويدم،
چې دا کتاب په پښتو ترجمه او خپور شي؛ خکه له یوې خوا د
پارسي متن همدا یوه نسخه له محترم استاد سره موجوده او تر
دغه وخته په هپواد کي بله نسخه نه وه؛ خو اوس محترم سر
محقق مرستيال هپوادمل یوه نسخه له هند خخه راوري د.

د کتاب د ترجمي لپاره یو ډېر بنه فرصت د شیرشاه سورې د
بین المللې سیمینار د جوړیدلو له پلان سره رامنځته شو او د
پښتو خپرنسو د بین المللې موکز د رئیس بشاغلي بشاغلي سر
محقق حکمتی د زیاتي علاقمندي او د علمي شورا په تایید سره
د کتاب ترجمه محترم علمي غري محقق عبداللطیف طالبي ته
وسپارل شوه.

خوان او تکړه محقق او مترجم طالبي په پوره تسلط او لوره
همت سره ددغه نادر کتاب ترجمه نژدي په خلوبښتو ورڅو کې
له سخت زيار او ورځي او شپې کار وروسته په پوره اهافت،
صداقت او صحت سره بشپړه کړه.

د تاریخ پارسی متنونه په تبره بیا هغه، چې د نن خخه خو سوه کاله وړاندې کښل شوي ډېر دخیل او کلمات او پېچلي عبارات او کنایات لري؛ خو خرنګه چې محقق طالبی لوړ تحصیلات د هند په جمهوریت کې بشپړ کړي؛ نو له دغسي پارسی متنونو سره له پخوا خخه اشنا و او زیاته مطالعه یې پکې کړي ده. په لنډ وخت کې ددغه کتاب ترجمه هم د نوموري محقق د پوره صلاحیت او موقفیت معنا لري.

ما د بناغلي محقق طالبی دغه ترجمه له اصلی متن سره پړله کړه، په هغې کې مې اضافات، نیمګړ تیاوې او له اصل سره تناظرات هېڅ په نظر رانګل او ټول عبارت او کلمات په داسې توګه پښتو شوي، چې له اصلی متن سره توپیر نه بشکاره کوي. د داودی تاریخ پښتو ترجمه رواني، عام فهمه او له تعقیداتو او مبهماتو خخه عاري ده. د تاریخ علاقمندان، خېړونکي، محصلان او استادان په زیاته اندازه تروې استفاده کولای شي. په لنډ ډول ولای شم، چې د داودی تاریخ پښتو ترجمه له اصلی متن خخه ډېره رواني او په زړه پورې ده او د ټولو د استفادې وړ ګرځې.

زه په پای کې ددغسي ترجمې کار په بشپړ ډول مثبت ارزیابي کوم او دده لا بریالیتوب په راتلونکیو علمي تحقیقي کارونو کې غواړم. هيله کوم دغه ارزښتمن ترجمه شوي اثر به د عادل واکمن او پښتون پاچا شپرشاه سوری د زېږبدنې د (۵۱۰) کال د بین المللی سیمینار په وړا ژر تر ژره چاپ او خپور شي په درناوې

تقریظ

د پښتو خپرنو د بین المللی مرکز محترم ریاست ته!
 تاسې چې ماته د محترم طالبی د "تاریخ داودی" نومې اثر
 ژباره د تقریظ لپاره سپارلې وه په پوره دقت مې مطالعه او له
 نظره تبره کړه، په دې ترڅ کې ماته ددې کتاب او ژبارې په
 باب یو نظر پیدا شوي دي، چې د تقریظ په توګه به یې درته
 ولیکم:

"تاریخ داودی" د عبدالله او د فاضل استاد اکاډیمسین
 عبداللهکور رشاد په نظر چې د همدي اثر په یوه مخ کې یې د
 یادبشت په توګه لیکلې د عبدالله اثر دي، البتہ هندي پروفیسر
 قانون ګو پخپل اثر کې ددې کتاب مؤلف نظام الدین احمد
 بللى؛ خو دا طباعتی تېروتنه بنکاري او تر او سه تقریباً ټول
 مؤرخین په دې نظر دي، چې دا اثر د عبدالله او یا عبید الله
 تخلیق دي او نظام الدین د هند د ستر تاریخ طبقات اکبر مؤلف
 دی

لوی استاد ارواباد پوهاند عبدالله حبیبی هم دغه اثر

ليدلی او هغه يې پخپل "نومور کي موزخین" نومې اثر کې ياد
کړۍ او ويلې يې دي، چې ددي اثر دوي خطي نسخي يوه په
بريتيش موزبېم او بله په بانکي پور کې موجوده ده. په تاريخ
داودي کې هم په وضاحت سره دا خبره ذكر شوي او مؤلف
خپل نوم پکي خرګند کړي دي. هلتہ لکه چې وايې: "زه
عبدالله ددغه تاريخ ليكونکي وايم، چې يوه شپه د اکبر پاچا
زوی په داسي حال کې چې پر اس سپور و او خپل يوه نژدي
ملګري ته يې دا کيسه کوله خرنګه، چې زه هم دده همرکابه
وم دغه کيسه مې په خپلو غورونو واور بدله."

په هر ترتیب د كتاب ليکوال، چې په قوي احتمال به
عبدالله يا عبیدالله نومبده، د خپل اثر د ليکلو لپاره نه يوازي په
روایتونو اتكاء کړي؛ بلکې يو شمېر آثار يې مطالعه کړي دي؛
لكه چې په دي هکله ده پخپله ويلې دي: "خرنګه، چې دي
حقير بنده يو خه مسوده د اعتبار او دا د وړ كتابونو په مطالعې
تېره کړي ده؛ نو د پښتو پاچایانو حالات مې چې په يوه زمانه
کې يې کارنامې له خانه پربنودلي دی خواره واره تر سترګو
شول...."

په دي توګه موزخ هڅه کړي ده، چې دا خواره واره
حالات راټول او د كتاب په بنه يې وليکي. نوموري خپل دغه اثر
د هند د مغولي واکمن اکبر د زوی جهانګير د سلطنت
امروو په باب، چې د هندوستان د منځنيو پېړيو په تاريخ کې
خلانده دریخ لري بحث کوي

دا اثر د هغه شمېر كتابونو په خپل، چې په همدي دوره کې
ليکل شوي؛ لکه مخزن افغانی، تاريخ شیرشاهی، مرآۃ الافاغنه،

دولت شپرشاهي، واقعات مشتاق، تاريخ فرشته او نور اوريجنل او د لومرې لاس اثر گنېل کېږي دا هغه آثار دي، چې زيات شمېر معاصر و مؤرخيونو له هغونه ګتهه اخيسټي او د ماخذونو په شکل يې کارولي دي؛ نو ددغه ارزښت په پام کې نیولو سره د داسې ګتابونو ژباډه، تکثیر او له تحشيو او تعليقونو سره د هغوي خپرول کولای شي ددي دورې د تاريخ په روښانولو کې له مؤرخيونو سره ژوره مرسته وکړي، دا ځکه چې اوس دا آثار يا خو په ارشيفونو کې يا هم په موزیمونو او د ګتابتونونو د خطې نسخو په ځانګړي الماريو کې سائل کېږي، ګله ګله که چاپ شوي هم دي عموماً نسخې يې نایابه، د ګوتو په شمېر او د نشت په حساب دي او تر هغه خایه، چې زه خبر یم تاريخ داودي هم ډېر نایابه دي او دلته په افغانستان کې د هغه دوې نسخې راته معلومې دي، یوه يې د فاضل استاد پوهاند رشاد په ګتابتون کې او دويمه يې محترم زلمي هبوادملي ته په هند کې د هغه د وروستي سفر په ترڅ کې په لاس ورغلې ده، له همدي امله ددغه اثر ژباډه او چاپ ګټور کار ګنېم.

دا اثر، چې په ګلکته کې د بنګال د ايشيا ټک سوسايتې له خوا چاپ شوي دي د عبدالرشيد نومي له خوا ورباندي په انګربزي ژبه یوه مقدمه ليکل شوي ده، نوموري پچله دغه مقدمه کي تاريخ داودي یو غوره اثر ګنېل او په دې عقيده دي، چې عبدالله د خپل دغه اثر د ليکلو لپاره د طبقات اکبرۍ او ګلشن ابراهيمې نه زيانه استفاده کړي ده او د نو سوري تاريخي قضاوړ يې ستايلى دي، نوموري وايې، چې تاريخ داودي په ساده او روانه فارسي ليکل شوي دي؛ خو په دې برخه کې زه وايم، چې د كتاب ژبه په ځينو ځایونو کې تعقید او پېچلتیاواي

لري، مؤلف ڪله هم ذوالمعیني جملی او ڪلمي ڪارولي او د عربی ڙبي اغېزه پکي ڙوره او خرگنده ۵۵؛ نو د مؤلف دغه راز ليکني د مطلب در ڪا او د کتاب ڙٻاڙه مشکله ڪپي ۵۵ مؤلف دا کتاب د بنگال د وروستي واکمن داودشاه (۱۵۷۶-۱۵۷۲ع) په نوم نومولی دي، دا اثر واکمن ته د بهلوول د رسپدو له وخت نه پيل شوي او د سوري کورني د وروستي واکمن تر وخته پوري پېښي په تفصيل سره خپرلي دي. همدا راز کتاب په پاي کي یوه ضميمه لري، چي توله يي د هند د ستر واکمن شيرشاه سوري اعمالي، کارنامو او خصائصو ته وقف ڪپي ۵۵.

په دې کتاب کي یوازي د نېټو ذكر ته گوته نیول ڪپري، چي مؤلف په دې برخه کي ڪله ڪله له تبرونتو سره مخامن شوي دي. عبدالله عقيده لري، چي شيرشاه سوري په ۹۴۶ هجري کي پاچا شوي دي، په داسي حال کي چي نويو خپرنو دا نېټه د تاءمل وړ بللي ۵۵، دا خکه چي اوس یو زيات شمپر سکي په بنگال کي موندل شوي، چي په ۹۴۵ هجري کي د سوري شيرشاه له خوا ضرب شوي دي او همدا په تخت باندي د نوموري په ڪٻناستلو دلالت کوي.

همدا راز تاریخ داودی د اسلام شاه مړينه په ۹۶۱ هجري کال بللي؛ خو په همدي خای کي وايي، چي عدلي په ۹۶۰ هجري کال د پاچاهي تاج په سر ڪپي دي.

همدا راز د ترجمي د لاسکنلي نسخي په ۲۵۱ مخ کي د راي سين کلا د نیولو لپاره د شيرشاه د خوختدو نېټه يي ۹۵۹ بسودلي ۵۵ په داسي حال کي چي شيرشاه په ۹۵۲هـ کال له نپوي نه سترگني پتي ڪپي وي.

او س دا بنکاره نه د، چې د مؤلف تبروتنه د که د
صحح او یا هم د ایدیتپور. ددې نه په پرته کتاب ډېر په زړه
پوري او په هند کې د لودي او سوری قبیلو د واکمنی په باب
زیات معلومات لري او کله کله د تاریخي حقایقو تر خنګ يې
خینې انتباھي او تاریخي کيسې هم بیان کړې دي

دوبمه يې د ترجمې برخه د، چې د محترم طالبي له خوا
ترسره شوي د په دې باب باید ووایم، چې محترم طالبي د
ژبایپه په برخه کې اوږده تجربه لري؛ نو څکه يې د ترجمې ژبه
خوده، روانه او سلیسه د. په کتاب کې د راغليو بې شمېره
تعقیداتو او پېچلتیاوو غوتې يې پچل علمي مهارت سره
پرانستلي دي، امانت سائل او له انحراف نه د مطلب ژغورل یوه
بله خصيصه د، چې محترم طالبي ژوره پاملننه ورته کړې د
او همدا پاملننه کله کله دده ژبایپه تر اغبزې لاندي راولي؛ خو
د هغه ژبه خچل سلاست او عذوبت او روانې ساتي؛ نو څکه
لوستونکي ددغې ژبایپه په لوستلو نه مړېږي او لوستل يې د
ستپيا احساس نه رامنځته کوي.

زه د تاریخ د یوه زده کوونکي په توګه د تاریخ داودي
چاپول او خپرول ضرور ګنهم او محترم طالبي ته د داسي یوه
اثر د ژبایپلو له کبله مبارکي وايم او له خدائی نه هفه ته د اوږد
عمر غوبښته کوم، چې همدا راز بشه او په زړه پوري آثار راته
وژبایپه.

په درناوی

محقق فرهاد ظريفي

لومړۍ چاپ

د ژړاڼ سریزه

"داودي تاريخ" د عبدالله تاليف دي، نوموروی د هند د مغولي واکمن نورالدين جهانګير معاصر او د (۱۰۱۰ق) کال په شاوخوا کي ژوندي و او د هندي سورخ او مشهور شپرشاه پېژندونکي پروفيسر کالکارنجن قانونګو په قول عبدالله پښتون و ده دفعه اثر د هند د بنګال د وروستي پښتون واکمن د سليمان کولاني د کشر زوي داودشاه کرلانې په امر د هند د لودي او سوري پښتو واکمنانو په باب کښلي دي، چې د المتوكل على الرحمن سلطان بهلول لودي (۸۵۰-۸۹۴ھ) له حالاتونه پيل بیا یې د سوريانو د واکمني حالات خپرلي او ورسې یې د بنګال د وروستي پښتون واکمن داودشاه کرلانې (۹۸۳ھ-ق مر) تر زمانې پوري پېښي بیان کړي دي

زمور د ګران هېواد افغانستان د مشهور او نومیالي سورخ لوی استاد اروابناد علامه عبدالحی حبیبی د لیکنې له مخي داودي تاريخ د هند د بنګال د ايشيا تیک سوسایتي له خوا هم چاپ شوي او خطې نسخي یې په برقيش موزیم او بانکي پور کې شته دي؛ خو او سنی کتاب، چې ما ژبابلی او ستاسو د تاريخ د علم باغلیو مینه والو مخي ته پروت دي

په ۱۹۵۴عیسوی کال د هند د عليګړ د مسلم یونیورستی د تاريخ خپرني ډايرېکټر او د تاريخ د ډیپارتمنټ د رئیس پروفيسر شیخ عبدالرشید په ايدیت او سریزه د عليګړ د نیشنل چاپ خونې د کمېتی له خوا په (۲۳۰) مخونو کي په آفسيتی دول چاپ شوي او د اختر پرنټینګ ورکس عليګړ له خوا ورته پشتی

ورکړل شوی ده، چې دغه توک گران او فاضل استاد بساغلي عبدالشكور رشاد د ترجمي لپاره زما په واک کې را کړ.
باید زیاته کرم، چې د دغه کتاب یوه بله چاپي نسخه، چې بساغلي د سر محقق مرستيال زلمي هپوادمل په دي وروستيو نژدي وختونو کې له هند خخه راوري ده، په ۱۹۶۹ عيسوي کال د هند د عليکړ د مسلم یونیورستي له خوا چاپ شوی، چې د نوموري پوهنتون د تاريخ د دېپارتمنت د استاد او مشهور شپرشاه پېژندونکي بساغلي پروفيسر افتدار حسين صديقي له خوا پري په انګربزي ڈبه یوه اوه ويشت مخیزه سریزه او یو شپاپس مخیز تحليلي لنډیز (Analytical Summary) کښل شوی، چې دغه سریزه او تحليلي لنډیز تر دي چاپ دمخه په مخکنیو نسخو کې نه و موجود.

که خه هم د لوديانو او سوريانو په باب دمخه هم په پښتو، پاپسي، اردو او انګربزي ڈبو کې زيات آثار خباره شوی دي او په تبره بیا پروفيسر قانونګو خود سوريانو په باب دوه پنډ پنډ کتابونه کښلي دي؛ خو داودي تاريخ خکه په زړه پوري دي، چې له یوی خوا تقریباً په هماغه عصر کې لیکل شوی او له بلې خوا د لوديانو او سوريانو په باب د لوړۍ لاس د منبع حیثیت لري.

په دي اثر کې د لودي او سوري پښتنې کهولونو او د هغو د واکمنانو په باب په بشپړه اندازه تاريخي مواد راټهول شوی دي، چې د تاريخ د یوه محقق سره د یوه جامع او کامل ماء خذ په توګه پوره پوره مرسته کولاي شي.

كتاب د لیکوال په یوی لنډي سریزې سره پیل شوی دي بیا د لوديانو د واکمنی د بنستې اېښودونکي سلطان بهلول لودي د

لومړنيو پېښو او پر تخت باندي د نوموري واکمن د کېښناستلو حالات کېسل شوي دي. ورسې د بهلول د جګرو او فتوحاتو په باب په ژوره او هر اړخیزه توګه معلومات وړاندی شوي دي. د بهلول لودي به حالتو پسې ددغسي کورنۍ د نورو دوو واکمنانو یعنی سلطان سکندر لودي او سلطان ابراهيم لودي بشپړ حالات کېبل شوي دي.

د کتاب بله برخه د سوريانو د واکمنۍ بنسته اپنودونکي فريد خان سترو کارنامو ته، چې په سلطان العادل شپرشاه سوری سره مشهور دی وقف شوې ۵۵ د کتاب دغه برخه مورد د سوری شپرشاه د ټولنیزو خدمتونو او د هغه د عدالت له بشو بېلګو سره اشنا کولای شي. بیا د سوريانو د کورنۍ د پاتې واکمنانو حالات راغلي دي. باید زیاته کړم، چې په هند کې پر لودي او سوری واکمنانو مور پښتنه خکه ويږاو، چې له یوې خوا دغه ستري نامتو کورنۍ په خته پښتنه او د خپل اصلي ټاتوبې افغانستان نه د هند پر لوري لېږبدېدلې دي او بیا هلته مېشت شوي دي او له بلې خوا دوي پښتنې کولتور او ثقافت هلتنه په بنه شان خپور کړ، چې د پښتنې کولتور او ثقافت نښې نښاني د هغه وخت په معماری، حجاری او نورو مستظرفه صنایعو، رسومو او عاداتو، ادبیاتو او حتی په معتقداتو کې پوره خرګند دي. باید ووبل شي، چې هندی اولس ته نن هم پښتنې واکمنان او په تېره بیا سوری شپرشاه د تل لپاره د قدر وړ او نه هېږدونکي شخصیت دی او د هندی تاریخونو په پاڼو کې دده نوم ويډلې مقام لري.

دغه اوسمى کتاب، چې ستاسو مخي ته پروت دی د سوری شپرشاه د زوکړي د (۱۳۶۸-۱۴۵۰) کلیزې په ويږا، چې د کال

د لرم د میاشتی په ۸-۷ نېټه په همدي مناسبت د افغانستان د علومو اکاديمی د پښتو خپرنو د بین المللی مرکز له خوا پري نړیوال سیمینار جوړ شو ژبایل شوي دي.

د سوری شیرشاه د زبرپسندی د (۵۱۰) کلیزی د بین المللی سیمینار د تدارک او انسجام کمیسیون دنده راکړه، چې دغه کتاب په پښتو ژبه ترجمه کړم، چې ما هم کتاب د کمیسیون د غوبستني له مخې په لنډ وخت کې ترجمه کړ، چې بسايي د همدي لنډ وخت په سبب به پکې یو شمېر نیمګړ تیاوی هم موجودي وي؛ خوه د کتاب له ګراؤ لوستونکيو خخه هيله من یم، چې د نیمګړ تیاوو د درلودلو په سبب به زما معذرت ومني او ما به وبختني.

په پای کې د پسوه او فاضل استاد بشاغلي اکاديمیسين عبدالشکور رشاد خخه د زړه له کومي مننه کوم، چې له یوې خوا یې خپل نایابه کتاب زما په واک کې راکړه، چې ترجمه یې کړم او له بلې خوا یې د کتاب د ژبایلولو په برخه کې هم له ما خخه خپله مرسته نه ده سمهپولي.

همدا راز د پښتو خپرنو د نړیوال مرکز د رئیس د سر محقق مرستیال جلات خان حکمتی خخه هم مننه کوم، چې د کتاب د ژبایلولو او خپرولو د امکاناتو په برابرولو کې یې له ما سره هر ډول ممکنه مرسته وکړه.

په درناوی

محقق عبداللطیف طالبی

کابل - میروس میدان

د ۱۳۶۸ لمریز کال د لرم میاشت

د ایدیتپر مقدمه

د تاریخ دولت شیرشاھی تر خنگ، چې د شیرشاھ سوری یو
معاصر بیان دی او د هغې یوازې لبره برخه پاتې ده^(۱) د عباس
سروانی تاریخ شیرشاھی، د نعمت الله مخزن افغانی او د عبدالله
تاریخ داودی غوره افغانی تاریخونه دي، چې د منځینو او
معاصر پېرسو مؤرخينو د افغانانو په باب د خپلوا آثارو د لیکلو
لپاره تری زیاته استفاده کړي ده؛ خود احمد یادګار له تاریخ
شاھی^(۲) پرته کوم بل اثر ترا او سه ایدیت او چاپ شوي نه دی. د
تاریخ داودی دغه او سنی متن د بنکیپور^(۳) د نسخې پرینست د
انډیا آفس د کتابخانې^(۴) له نسخې سره د پرتله کېدو وروسته
برابر شوي دی. د عباس او نعمت الله د آثارو متون چمتو شوي
او د واقعات مشتاقی او افسانه شاهان هند له موزونو پرخو سره
به یو خای خپاره شي.

د تاریخ داودی مؤلف عبدالله^(۵) خپل اثر د جهانګير د

^(۱) دغه برخه زما له خوا د منځینو پېرسو په درې میاشتنی مجلې د لومړۍ
کلیکسیون لو مرې برخې د ۱۹۳۰ کال د جولاد ګنې په ۶۵-۵۷ مخونو او د
ضمیمي په ۱۵ مخونو کې خپرې شوي ده.

^(۲) د محمد هدایت حسین له خوا ایدیت او د بنګال د اسيابي تولني له خوا په
۱۹۳۹ کې خپور شوي دی.

^(۳) کتلګر، اووم ټوک، ۵۴۸.

^(۴) دی پې ۶ دغه اثر د دوونورو نسخو لپاره وګوری بلوخت^(۱) او د
اورېښیل کالج مجله اووم کلیکسیون، خلورمه ګنه، ۴۵ مخ.

^(۵) د کتاب د مؤلف نوم عبدالله، چې د جهانګير معاصر و یوازې خای خای په متن
کې راغلی او د مؤلف د پېژندګلوي په برخه کې کوم غوڅ ذکر نشه.

واکمنی (۱۶۰۵_۱۶۲۷) په دوران کې لیکلی دی. مؤلف د خپل خان په باب خه لیکلی نه دی. دفعه کتاب د لودي او سوری شاهي کهولونو په باب بیان لري او د بنگال د وروستي افغان واکمن داودشاه (۱۵۷۶_۱۵۷۲) په نامه نومول شوي دی.

عبدالله په زیاته اندازه له طبقات اکبری او گلشن ابراهیمي خخه مواد اخیستي دی. داسی بریښی، چې نوموری له یو شمیر نورو منابعو نه استفاده کړي؛ خود هغنو نوم یې ذکر کړي نه دی. دا چې په کوم علت ده دا کتاب ولکه د هغه حقیقت له امله و، چې "د هندوستان په پاچاهانو کې د افغاني واکمنانو په باب یاد دابستونه او مدارک په خواره واره ډول موجود وو".

عبدالله بې له شکه د افغاني حکمرانانو په باب یو شمیر په زړه پوري او مرموзи کيسې او پېښې راوړي دی؛ خودغه کيسې باید دده د تاریخي قضاوت کمزورتیا ته منسوبی نه شي؛ بلکې دا کيسې ددغي زمانی د خلکو سلوک او عمومي کړو وړو خرګندوسي دی.

عبدالله د یوه مورخ په حیث له خپلې دندي په پوره توګه خبر و؛ لکه چې دی وايې: "تاریخ یوازې د تېرو پاچاهانو د کړو وړو بیان نه دی؛ بلکې دا یو ساینس دی، چې پوهه زیاتوی او د هونبیارانو د عبرت وړ ګرځی".

تاریخ داودی په ساده او روانيه فارسي لیکل شوي دی؛ خو سره له دی هم عبدالله د نېټو په ورکړه کې دقیق نه دی او همدا حقیقت د کتاب ارزښت ټیټوی او هغه د یوه ګډوډ بیان په توګه بدلوی. ددغه کتاب هر اړخیزه ارزیابی به په یوه جلا خپرونه کې وړاندې شي

بسم الله الرحمن الرحيم

هر دوول ثنا هفه خدای(ج) ته ۵۵، چې نهی یې پیدا کړي او د آدم(ع) ټوله اولاده یې د ګناهونو له تیارو خخه ژغورلي او د خپلې رحماني لورینې وړ یې ګرڅولي ۵۵ او په دې یې پوره کړي دي، چې ان الله يغفر الذنوب جمیعاً د دغه سترو مهربانیو د شکر او د دغه ارزښتناک زېږي د ژمنی نه، چې د دوی په باب ده او هفه وڅلک الانسان ضعیفاً دی خنګه کولای شي، چې هغوي یې له عهدی خخه ووځی

دلوي خدای(ج) قدرت او بشپړه لوبي داده، چې پڅل صفت کې یې پڅله فرمایلي دي: لا أَحْصَى ثَنَاءَ عَلَيْكَ أَنْتَ أَثْنَيْتَ عَلَى نَفْسِكَ مطلقه او واک لرونکي پاچاهي د هفه ذات ۵۵ او د سلطنت د چاروا واګې هر چاته، چې وغواړي ورکوي یې؛ لکه په دې بیت کې، چې راغلي دي

یکی را بسر بر نهد تاج بخت
یکی را بخاک اندر آرد ز تخت

الملک لله الواحد القهار

جهان خوابیست پیش چشم بیدار
بخوابی دل نه بندد مرد هشیار

او درود دي وي د واکمنانو پر واکمن حضرت خاتم النبیین(ص)، چې د هفه حضرت د دین پالونکي واکمنی غړ تر وروستی زمانی پوري د اوستني او راتلونکي زمانې د واکمنانو د غورونو خخه د غفلت مالوچ لېږي کړي او پر سمه لاره یې روان کړي دي او د واکمنی د تخت نه یې برخمن کړي دي او

د اسلام احکام یې د واکمنانو د ضمیر په هینداره کې کتلی دي او سلام دي وي دده پر سپېخلې اولادې او دده پر مخیزه اصحابو.

خو وروسته د الهی دربار دغه اړ بنده پوههو صاحبدلانو ته عرض کوي، چې په تاریخ باندې پوهہدل نه یوازې د تبرو پاچاهانو د حالاتو ییان دي؛ بلکې د پوهه د زنابدو او د پاک زړو کسانو لپاره د عبرت اخیستلو علم دي.

خرنګه چې دغه حقیر بنده بو خه موده د اعتبار وړ تاریخونو په لوستلو تپه کړي او د واکمنانو حالاتو ته یې کتنه کړي ۵۵؛ نو د پښتو پاچاهانو حالات، چې په یوه زمانه کې یې کارنامې له خانه پربېني دي خواره واره تر سترګو شول؛ نو د ناچاری له مخي مې اختیار له لاسه ورکړ او فکر ته مې راغل که خدائی کول، چې په دې بریالی شم، چې هغه سره راتیول کړم او هغه په لړه موده کې د خدای(ج) په مرسته د شیخ شعدي ددي بیت په مضمون ترسره شول:

تمتع ز هر گوشة یافتم
ز هر خرمنی خوشة تافتم

او د بهلول لوډي د واکمنی حالات یې له پیل نه، چې د پښتو لوړنې پاچا دی د سلطان محمد علی سور (داودشاه) د واکمنی د مودې تر پایه، چې ددغه قوم وروستنى واکمن دي راتیول کړل او نوم یې پري داودي تاریخ کېښود.
والله الموفق بالاتمام

بره کین ذره ها در گرد بیني
سلیمانان باد آورد بیني

د سلطان بهلول

د لومړنيو پېښو بیان

مؤرخيينو واکمني ته د سلطان بهلول د رسپدلو په باب داسي روایت کړي دي، چې د سلطان بهلول پلار د خوانۍ په وخت کې وفات شو. د بهلول نوم بلو خان و، دي د خپل تره سلطان شاه لودي په کور کې وروژل شو. دغه سلطان شاه د خضر خان له خوا د سترو اميرانو په جمله کې وتاکل شو، هغه ته یې د اسلام خان لقب ورکړ او د سرهنډ د حکومت د چارو واګې یې ده وروسپارلي

یوه ورڅ اسلام خان لمونځ ادا کاوه، بلو خان، چې کوچنۍ ماشوم و په بي ادبی سره د اسلام خان پر مسنلي (جای نماز) وڅوت، د کورنۍ خلکو دي وترابه او وې ويـل: "اـی هـلـکـه! د لوـبـوـ خـایـ بـلـ چـېـرـیـ دـیـ، دـ خـانـ پـرـ مـسـنـلـهـ (جـایـ نـماـزـ)ـ پـهـ بـیـ اـدـبـیـ سـرـهـ پـېـنـیـ مـهـ بـرـدـهـ!"

اسلام خان ووـيلـ: "ماـشـومـ دـیـ کـهـ زـماـ پـرـ کـکـرـهـ هـمـ پـنـهـ کـپـرـدـیـ پـرـواـ نـهـ لـرـیـ"

د کور خلک دده پر دغو کلماتو حیران شول، اسلام خان ووـيلـ: "تـاسـوـ پـهـ دـیـ خـبـرـهـ مـهـ حـیرـانـپـرـیـ، زـهـ پـهـ خـپـلـ دـغـهـ وـرـارـهـ کـېـ دـاـسـېـ صـفـاتـ گـورـمـ، چـېـ یـوـهـ وـرـڅـ بـهـ دـ دـوـلـتـ لـوـرـیـ مـرـتـبـیـ تـهـ وـرـسـېـرـیـ اوـ زـمـوـرـ کـورـنـۍـ بـهـ پـهـ دـهـ رـوـبـانـهـ شـيـ"

هـغـهـ وـختـ چـېـ بلـوـ دـ خـوانـۍـ اوـ بلـوـغـ مـرـحـلـيـ تـهـ وـرـسـېـدـ، دـ

اسونو په سوداگری بوخت شو، تل به ولايت^(۱) ته تلو له هفه خایه به يې اسونه راوستل او په هندوستان کې به يې خرخول ڏېره موده يې دغه دنده سرته رسوله، يوه ورخ بلو خان د سوداگرو له يسو ډلي سره د اسونو د پېربدلو لپاره د ولايت خوا ته روان شو او ساماني ته ورسپد. هلتہ په يوه مجنوب او ستانه، چې ابن سيد نام نومبده وربينش شو، خرنګه چې بلو خان د کاروان مشر و د خپلو دوو تنو نورو ملګرو سره چې يو قطب خان او بل يې فېروز خان نومېدل ددغه ستراسته خدمت ته ورغلل او په ڏېري تواضع سره کېښناستل. هغه مجنوب ددغو درېبو پېتنو په کېښناستلو سره سمدلاسه ووبل، چې: "په تاسو کې داسي خوک شته، چې د ډيلۍ پاچاهي په دوه زرو پېنگو واخلي؟"

قطب خان او فېروز خان دواړه غلي شول؛ خو بلو خان له خانه سره (۱۶۰۰) ټنگي درلودلي او هغه يې دده مخي ته کېښودلي او وي وبل: "چې تر دي زياتي نه لرم". هغه ستانه دغه زر ومنل او وي وبل چې د ډيلۍ پاچاهي دي در مبارکه وي! او دغه دوه تنه، چې ستا سره ملګري دي ستا نوکري به کوي او دغه بیت يې ووايه:

سالکان ره همت چو ارادت بینند

ملک کاوس و فریدون به ګدائی بدھند

بلو خان له هغه خایه د خپلو دوو تنو ملګرو سره روان شو، ملګرو يې پري ملندي ووهلي. بلو ووبل: "ای دوستانو! ما ډېر به وکړل په دي پيسو ټول عمر نه تېږدې او یوازي د خو ورڅو خرڅو، دغه کار مې چې وکړ له دوو حالتونو خڅه بهر نه

^(۱) دلته له ولايت نه مقصد پېتونخوا يا روه دي (ژبابن).

دی، که چېرې ددغه ستانه او بزرگ په خوله، چې خه راغلي او هغه ترسره شي؛ نو خورا وړیا سودا مې کړې ده او که چېرې دا کار ونه شي؛ نو د یوه سید دروبنې خدمت کول هم له اجر خخه خالي کار نه دی، ما په دواړو صورتونو غلطی نه ده کړې او دغه بیت یې ووايې:

نعمت من هیچ دانی از کجاست؟

از در دلهـا ګدایـی، کردهـ ام

۵۵ ده خبره وکړه او روان شو.

وابي، چې دا خل بلو خان له ولايت نه بنه اسوونه راوستل، اسوونه یې بنه تيار او چاغ کړل او هغه یې د خپل تره په وسیله په ډیلې کې د خضر خان لومسي سلطان محمد شاه ته، چې په هغه وخت کې د ډیلې واکمن و دروستل او ټول اسوونه یې په پاچاهي سرکار باندي په یوه یې خرڅ کړل. د پاچاهي دولت اړاکینو د سوداګرو د پیسو د ورکولو ژمنه په هغه ځای کې ورکړه، چې د هغې پرګنې ټولو خلکو د اطاعت نه سر غړولي و. خرنګه چې ددغو سوداګرانو نه یو تن دغې پرګنې ته د پیسو د تر لاسه کولو لپاره لار؛ نو هلته یې بل حالت ولید او بېرته راستون شو او خپل ملګري یې په حقیقت پوه کړل.

بلو خان د یو شمېر سوداګرو په ملګرتیا اسلام خان ته ووبل، چې: "زه د سوداګرو سره پرګنې ته څم او هرڅه مې چې د لاسه وشول هغه به وکړم".

اسلام خان دغه حقیقت پاچاته عرض کړ، سلطان حکم وکړ: "که چېرې د مفسدینو غورونه ورتاو کړي او هغوي اېل کړي زه به هغه پرګنه هه ته وروېخښ او څه ولجه او بنديان، چې به لاس ورشي هغه دې هم ټول ده ته وبخښل شي".

بلو خان د سوداگرانو له یوی ډلي سره هفې پرگني ته لاړ او په ډېره لړه موده کي یې د سرغه وونکيو غورونه ورتاو او ټول یې اپل کړل او د بنديانو، خارویو او د ډېرو ولجو سره ډيلی ته راستون شو.

واکمن د بلو خان د مېړاني او زپورتیا په ليدلو سره په دي ټهه کي شو، چې دی وروزی او د غنیمت ټول مال یې ده ته وروبانه، د سوداگري دنده یې پري پربېسونه او د خپلو نوکرانو او اميرانو په ډله کي یې شامل کړ او خونوري پرگني یې د جاګير په توګه ورکړي او د ملک بهلوں لقب یې ورکړي تر دی وروسته ملک بهلوں په پوځي چارو کي شامل شو او ورڅ په ورڅ یې پرمختګ کاوه. ده به هر کال نوي سپاهيان نیول او د پاچا تر سترګو به یې تبرول او ددغو سپاهيانو د خرڅ پاره به یې نوري پرگني تر لاسه کولي. کار دې څای ته ورسبد، چې د لاهور د شاوخوا زیاتره پرگني د ملک بهلوں به واک کې راغلي د هغه فقیر خبri دده په زړه کې وي؛ نو څکه یې د واکمني سوچونه په سر کې تاوبدل راتاوبدل.

د سلطان محمد د واکمني په وخت کې اسلام خان مړ شو خرنګه، چې اسلام خان د خپل وراره په خپره کي د پرمختګ نخښي نسانې لیدي؛ نو د خپلې مرینې په وخت کې سره له دي، چې زامن یې هم درلودل وصيت یې وکړ او دې یې خپل جاشين وتاکه له همدي کبله د محمد اسلام خان د مشر زوي قطب خان او بهلوں تر منځ دېمنې رامنځته شوه قطب خان د بهلوں له اطاعت خخه غاړه وغړوله او د پاچا د وزیر حسام خان د ملاتېر د تر لاسه کولو پاره بدايون ته لاړ او د حسام خان په ملګرتیا یې بې شمېره لښکري پر خان راتیولې کړي او د بهلوں

خوا ته را روان شو، دوازه خواوی په (گډه) کې چې د (حضر آباد) او (ساده هوره) په پر ګنه کې موقعیت لري سره مخامنځ شوي.

حسام خان ماتي و خوره او بدايون ته لار بھلول بوباليتوب لاسته را ووره، سره هند ته ولاړ او د اسلام خان پر څای کښیناست. دی به زیارت وختونه په (سرهند) او (لودهيانه) کې او سپهه. سلطان محمد پر حسام خان او قطب خان باندې د ملک بھلول ددغی سوبی په اورېدو سره هغه ته د "فتح خان" خطاب ورکړ او په نوموري سیمه کې هغه سترا کارونه سر ته ورسول د وخت په تېربیدو سره سلطان محمد د ماندو او ډیلي پاچا وواژه، فتح خان و خلبند او سوبه د سلطان محمد په نامه پای ته ورسپهه.

سلطان محمد بھلول ته د زوی او خانی خان خطاب ورکړ او د سرهند صوبې ته یې ولېړه او په دغه ترڅ کې سلطان محمد مړ شو او د هغه پر څای د هغه بدموغه زوی علاوالدین د سلطنت پر ګډی کښیناست. د خلکو روزگار ګډ ود شو او ورڅ په ورڅ دده کارونه د کمزوری خوا ته روان وو.

ملک بھلول په بدايون کې سلطان علاوالدین ته ولیکل، چې سلطان دي حسان خان ووژني او حمید خان دې د هغه پر څای په وزارت وټاکۍ؛ نو زه به د پاچا فرمانبرداره شم. لنډپاري او یې فکره واکمن علاوالدین، حسام خان، چې په حقیقت کې د هغه د واکمنې زېب او زینت و وواژه او حمید خان یې وزیر وټاکه.

لودیان د اخلاص له مخي را د مخه شول او په خدمت یې لاس پوري کړ او د دوى جاګیرونې بخپل حال پاتي شول. د

حسام خان تر وژل کېدو وروسته لوديانو په تدرج سره قوت تر لاسه کړ او (لاهور)، (دبیوال پور)، (سنام)، (حصار فیروز آباد) او نوري پر ګنۍ يې په زور سره ونیولي.

په دغه وخت کې په تمول هندوستان کې ملوک الطوایفی رامنځته شوې وي او په هر بسار کې به یو حاکم موجود و احمد خان میواتی (د مهرولي) نه تر (لادو سرای) پوری سیمې، چې ډیلی ته نژدې دی پخپل واک کې درلودلي، لوديانو د (لاهور) نه تر (بانی پته) پوری سیمې پخپل واک کې لرلي او علاوالدين شاه^(۱) د ډیلی بسار او خو سیمې په تصرف کې درلودي او په دغه ولايت يې پاچاهي کوله. خلکو به دده په باب دا متل وايه، چې: "پاچاهي د شاه عالم د ډیلی نه تر پالم"^(۲).

په دې ترڅ کې علاوالدين ته یو شمېر نژدې کسانو د بهلول په لارښونه عرض وکړ که چېري پاچا حميدالدين خان ووژني؛ نو خلوبست پر ګنۍ به دده په قلمرو کې داخلی کړي علاوالدين خان، چې د پاچاهي د چارو وړتیا يې نه درلودله؛ نو د حميد خان د وژلو امر يې وکړ. حميد خان له هغه خایه په چل ول خان د وژلو خڅه وړغوره او خپل خان يې ډیلی ته ورساوه او په دې فکر کې شو، چې بل خوک د علاوالدين پر څای پر پاچاهي وټاکي؛ نو دوه تنه يې د پاچاهي لپاره راوغونستل، چې یو تن يې قیام خان او دویم تن يې ملک بهلول و هغه وخت چې دغو دوو تنو لیکونه تر لاسه کړل؛ نو د ډیلی پر لوري راوخو خېدل.

بهلول، چې په سر هند کې و؛ نو د سباد باد په خېږ په

^(۱) دده لقب شاه عالم و (ژبارن).

^(۲) په پالم کې اوس د ډیلی نریوال هوایي د ګر موقعیت لري (ژبارن).

چتيکي سره د دېر شمېر پوخ سره خان ډيلې ته ورساوه؛ خو هغه وخت، چې قيام خان د بھلول درسپدو خخه خبر شو بېرته له لاري ستون شو.

ملک بھلول د حميد خان ملګريما وکړه، حميد خان په لوړي مجلس کې د ګډون په سبب ملک بھلول ته وویل، چې: "د ډيلې پاچاهي دې په تاسو مبارکه شي او د وزارت چاري ماته راوسيپاره".

ملک بھلول حميد خان ته وویل، چې: "زه سپاهي سړۍ یم، په ملكي چارو به نه پوهېږم، تاسو پاچاشي او زه به د لښکرو سپه سالار شم او که خه نور خدمت راوسيپاره هغه ته هم چمتو یم".

حميد خان وویل: "ما دا کار د خان لپاره نه دی کړي؛ بلکې د اسلام د بېټګني په خاطر مې په دې کار لاس پوري کړي دی؛ خکه چې ما په یقيني توګه باور درلود، چې د اسلام حال دده په واکمني کې وران شوي دي او زه ډارېدل، چې نوري فجایع رامنځته نه شي؛ لکه چې ولي یې دي: المثلک لمن غلب، زه تر تا بل خوک بریالي او غښتلی نه وسنم؛ نو له دې کبله مې تاسو غوره کړي".

لنډه دا چې تر ژمني کولو وروسته حميد خان د ملک بھلول په مخ کې د شاهي کلا کيلې ګاني کېښودلي، بھلول وویل: "هر خه خدمت، چې ووايې هغه منم، د بسار د دروازو ساتنه په خان لازمه بولم؛ خکه چې پر واکمنانو باندې د رعيت ساتنه فرض او مسلم امر دي".

که خه هم بھلول ظاهرآ د حميد خان تېټاں کاوه؛ خو په پته یې خپل کار کاوه، ټول شاهي کورونه یې پخپل واک کې

راوستل په دغه وخت کي حميد خان زيات واک درلود؛ نو د
وخت د مصلحت له مخي سلطان بهلول د حميد خان سره په
دبری نرمی چال چلندا کاوه او هره ورخ به دده سلام ته ورته.

يوه ورخ د حميد خان له خوا بهلول ته ميلمستيا جوره
شوه، بهلول خينو پښتو ته ووبل، چي تاسو په هغه ميلمستيا
کي خيني داسي حرکات وکړي، چي د عقل او پوهې نه لپري
واوسې تر خويسي هغه طبیعي او اسانه وګني او دده د زړه نه
وپره لپري شي او له تاسو خنگ ونه کړي.

هغه وخت، چي پښتنه د بهلول سره د دوده خورلو
مجلس ته راغل؛ نو په عجیبو حرکاتو یې پیل وکړ، خینو خپل
بوټان په ملا پوري وټپل او خینو خپل بوټان د حميد خان د سر
له پاسه په يوه تاخجه کي کېښو دل.

حميد خان ووبل: "چي دا خه دول کارونه دي، چي کوي یې؟"
پښتنو ووبل: "د غلو له وپري خخه یې ساتو."

حميد خان موسکي شو او ونسې وبل: "داده اوسي له دي
خایه یې خوک نه وپي".

تر خه شبې وروسته پښتنو حميد خان ته ووبل، چي خانه!
دغه فرش، چي دلته غورې بدلي دی خه عجيب رنگونه لري که
چېږي ددغه فرش نه يوه ټوټه مورد ته راکړي؛ نو مورد به خپلو
زامنو ته ترې خولي وګندو او د سوغات په توګه به یې
ورواستو او هلتہ به خلک پوه شي، چي مورد د حميد خان په
خدمت کي د عزت او آبرو خخه برخمن يو.

حميد خان ووبل: "ددغه کار لپاره به نور بنه توکران تاسو ته
د سوغات په توګه در کرم".

تر دوده خورلو وروسته د ګلو، عطرو او پان دسترخوان

راویل شو، خینو عطرونه و خبیل او چا گلونه و خویل، خینو د
پانو پانی و سپر لی او یوازی چونه بی په خوله کی واچوله او
چی خوله به بی وسوه: نو هغه به بی توکول

حمید خان له بھلول نه پوبنسته و کړه "دوي ولې داسي و کړل؟"
بھلول خواب ورکړ "دا ناپوه کلیوال دي، د خلکو په منځ
کې بی دېره ګوزاره نه ده کړي، بې له خویلو او وڈلو نه بې
بل خه هنر نه دی زدہ

یوه ورڅ بیا بھلول د حمید خان کور ته ورغی ده داسې
دود درلود، چې کله به د حمید خان کړه ورته: نو له خان سره
به بې خو تنه ملګري کړل په دغه وخت کې زیاتره پښتنه دده
له کور خخه بھر پاتې شول دا خل د بھلول په لارښوونه دوی
د دروازې پېرې داران ووھل او غونښل بې په زور سره
ورننوخي دوی ویل. چې مور هم د حمید خان نوکران یو!
ولې د هغه له سلام نه بې برخې پاتې شو!
په دې وخت کې شور او زور پورته شو، حمید خان پوبنسته
وکړه، چې دا خه شور او زور دی؟

پېرته ورته خبر راویل شو، چې پښتنه بھلول ته بسکنځلې
کوي او هغه وخت، چې حمید خان ته نژدي شول وي ویل،
چې مور هم د بھلول به خېر د حمید خان نوکران یو، هغه
دننه خې مور ولې لار نه شو او دده له سلام خخه بې برخې
شو؟

حمید خان وویل پرې بې بدی او د دوی د لارې خندمه
کرخی

د ګر زندگانی توقع مدار
که در جیب و دامن دهی جای مار

پښتنه راننوتل او د هر خدمتگار تر خنگ، چې د حمید
خان نه ګرد چاپړه ولاړ وو دوه دوه تنه ودرېدل په دي وخت
کې د بهلول د تره زوي قطب خان لودي له لستونې نه يو
زنخیر راو کېښ او د حمید خان په مخ کې يې کېښود او ورته
يې ووبل: "سلا او مصلحت دادی، چې تاسو د خو ورخو لپاره
ګوبنه شی، ستاسو د مالګې د حق په خاطر تاسو نه وژنو"
افسرده بود کار ولايت بدوان

حمید خان ووبل، چې ما ستاسو په حق کې خه بدی کړي
د ۵، چې تاسو زما په حق کې غداري کوي؟
قطب خان ووبل: موږ ستا خانه زیان نه رسوا، خو خنگه،
چې تا پخڅله نمکحرامي کړي د ۵: نو اوس موږ هم په تاسو باور
نه شو کولای. دا يې ووبل او د حمید خان په پېښو کې يې
زنخیر ورواجاوه او د کلانه بهر يې په هغه خای کې چې د ۵
لپاره يې جوړ کړي و بندي کړ.

سلطان بهلول، سلطان علاوالدین ته، چې په بدایون کې ۹،
ولیکل: "زه ستاسو له خوا روزل شوی یم او ستاسو په وکالت د
واکمنی چاري، چې ستاسو له لاسه وتلي وي چلوم او ستاسو
نوم له سکي او خطبې خخه نه باسم"

علاوالدین، چې په واکمنی کې يې نصیب نه و د هغه په
خواب کې ولیکل: "زما پلار ته خپل زوي بللى وي او زه تا د
خپل مشر ورور په توګه بولم؛ نو خکه د پاچاهی کاروبار تاته
پرېږدم او زه د بدایون د پرګنې پر جاګیر قناعت لرم. بهلول
بریالی شو. د واکمنی جامې يې د خپل خان لپاره مناسبې
وګنډلي او د واکمنی پر تخت کېښناست

پر تخت باندي د سلطان بهلول لودي

د کښېناستلو بیان

بهلول د (۸۵۰هـ) کال د ربیع الاول (لومړۍ خور) د میاشتی په اولسمه نېټه د ډیلي د واکمنۍ پر تخت کښېناست او د سلطان بهلول شاه غازی لقب یې غوره کړ. بهلول دین پالونکۍ، مېړنۍ او سخي سړۍ و ډېر نرم او د کرم خاوند و دی پر شريعت ټینګ او د هغه تابع و په ټولو چارو کې یې پر شريعت تکيه کوله او د شريعت خلاف یې هېڅ کار نه ترسره کاوه. زیات وختونه یې د عالمانو او فقرا او په مجلسونو او د دوى سره په خبرو اترو کې تپرول. ده د اړو خلکو پر حال مهربانی پر خان واجب ګنله او هېڅکله به یې سوالګر ته د رد خواب نه ورکاوه او پېنځه وخته لمونځ به یې په جماعت سره ادا کاوه دی په عدل او نیاو کې ډېر تکړه و او د خلکو عربیضو ته به یې پخیله غور نیوه او اميرانو او وزیرانو ته به یې نه پرېښو دل

سلطان بھلول عادل، پوہ، بی ازاره، مهربانه او رعیت
پالونکی سری و د نوبو پر گنو او جاگیرونو په گدیون به هر خه
مالونه او اسبابونه چی لاسته ورتل: نو هغه به بی په لبکر باندی
وېشل ده به خانته هېڅ نه سائل او پیسې به بی نه ټولولې په بی
تكلفه او ساده دول بی پاچناهی کوله او د ډودی خورلسو په
وخت کې به بی د دروازو ساتونکی او پیره داران لپری کول او
هر خوک به چې راتلل ډودی به بی خورله او په مجلس کې به
په تخت نه کښناست او امیران به بی له ولاړې دلو څخه منع
کول

همدا راز بھلول په عام دربار کې هم پر تخت نه کښناست
او پر غالیچې (زلوچې) باندی به کښناسته او نورو امیرانو ته به
بی چې فرمانونه ليکل: نو د "مسند عالي" خطاب به بی ورته
کاوه او که چېږي به احیانا کوم امیر له ده نه څې شو: نو ده به
تر دی اندازې پوري هغه پخلا کاوه، چې پخچله توره به بی له
ملا څخه ور خلاصوله او دده په مخ کې به بی اپنودله او عذر به
بی ورته کاوه او ویل به بی که چېږي ما ددې منصب ور نه
بولې: نو په دې کار بل خوک و ګوماري او ماته بله دنده
راوسپاری

د ټولو امیرانو او سپاهیانو سره بی د ورور ګلوی چال چلنده
کاوه او که به خوک ناروغ شود هغه پوښتني ته به ورته دده د
واکمنی نه دمخه په ډیلې کې یو داسې دود موجود و، چې که
به خوک مرې شو: نو په دریمه ورخ به شربت، د پان پانې، قند
او شکرې وېشل کېدلې: خو سلطان بھلول له دغه دود نه خلک
منعه کړل او یوازې بی د ګلابو په ګلانيو باندی اکتفاء و کړه او
وې ویل، چې "دا دود سر ته نه شو رسولي: خکه چې که یو

غريب پستون مرشي؛ نو دده د قوم سل زره تنه په مري باندي حاضر بوي او د نامواده وارث پاي به خه وي؟ نو پر گلابو قناعت و کړئ.

دي تر دي اندازې پوري زبور و، چې د جګړي په ورخ به يې، چې پر خپلو مخالفينو سترګي ولګيدي؛ نو هغه به له اس نه راکوز شو دوه رکعته لمونځ به يې وکړ او د اسلام او مسکینانو بېټګنه به يې غوبستله او عجز به يې خرګندواه له هغې ورڅي راهيسې، چې سلطان بهلول واکمنۍ ته ورسید هېڅ يو مخالف پر ده بريالي نه شو او په هېڅ يوه جګړه کې يې ماتې ونه خوره. يا به يې د جګړي په ميدان کې سوبه کوله او يا به يې د جګړي نه دمخته له جګړي خخه ډډه کوله.

داسي ويل کېږي په هغه ورخ، چې پر تخت کښنیاست؛ نو په هغه اونۍ کې د لمانځه لپاره په جومات کې حاضر شو. (ملا قادرن)^(۱)، چې د هغه بشار د عالمانو خخه د خطبي د لوستلو لپاره منبر ته راغي خطبه يې چې پاي ته ورسوله؛ نو له منبر خخه د بسته کېدلو په وخت کې يې وویل: سبحان الله عجیب قوم پیدا شوی دی نه پوهېږم، چې د دجال مقدماتي نخښې به په دوی کې وي، که خنګه د دوی ژبه داسي ۵۵، چې "مادر" ته "مور"، "برادر" ته "ورور"، "کلې" ته "ب سور"، "سیاه" ته "تور" او "دیگران" ته "نور" وايې ددغې وينا سره سم سلطان بهلول دسمال پر خوله کېښود او په موسکا سره يې ورته وویل: "ملا قادرنه! بس کړه، چې مور هم د خدائی بندګان يو."

په هغه وخت کې چې سلطان بهلول واکمن شو نهه زامن

^(۱) د تذکره علمای هند په (۲۷۳) مخ کې يې نوو مې قارن او د پلار نوو يې (شیخ جونو، ثبت دی ژبارن)

یې درلودل، مشر زوی یې خواجه بازیزد و، دوهم زوی یې نظام خان نومبده، چې د سلطان سکندر لقب یې درلود، دربیم زوی یې مبارک خان نومبده، چې د بارک شاه لقب ورکړل شوی و، خلورم زوی یې عالم خان نومبده، چې په سلطان علاوالدین سره مشهور و، پینځم زوی یې جمال خان و، شپږم زوی یې یعقوب خان، اوام زوی یې فتح خان، اتم زوی یې میا موسی خان او نهم زوی یې جلال خان نومبده

د بهلول لودي د خلورو تنو سترو اميرانو نومونه، چې سلطان ورسره نژدې خپلوي هم درلودله او د سپه سالاري ربپې یې درلودې په لاندې ډول دي

لومړۍ قطب خان، چې د سلطان بهلول د تره زوی و او په پیل کې یې له سلطان بهلول سره دبمني هم درلودله او همدا قطب خان په مړانه او پرتیم کې د خپلې زمانې بېساري سې ۹

دویم: خان جهان لودي

دربیم: دریا خان لودي

خلورم: تاتار خان لودي

دغو خلورو تنو له سلطان سره نژدې خپلوي او خښي درلودله او پاتې خلبریشت تنه دده د سترو اميرانو له جملې نه

پر تخت باندی تر کښېناستلو

وروسته پېښې

د علاواليدين خیني اميران، چې د پښتو په واکمنۍ خوبن
نه وو؛ نو سلطان محمود شرقی یې له جونپور نه په پته راغوبت
او خیني موزخین په دې عقیده دي، چې د دیلی لوري ته د
سلطان محمود د راتلو سبب دا و، چې د علاواليدين شاه
بدایونی لور، چې دده مېرمن وو خپل خاوند ته ووبل "دیلی^۱
زما د پلار ملک دي، بھلول خوک دي، چې د دیلی پاچاشي،
که چېري ته سپور نه شوي؛ نو زه درسته (د غشو د اېښودلو
شخول) تړم او د بھلول پر لوري ورڅم".

په دې ترڅ کې سلطان بھلول پېر عذر وغوبت او پېره
کمیني یې بشکاره کړه؛ خو سلطان محمود ونه منله او د سلطان
بھلول له خبرو یې انتباه وانه خیستله او سلطان محمود په
۸۵۶ ه کې له یوه ستر لېکر سره، چې نژدي (۱۷۰۰۰) سپاره او
پلي او (۱۴۰۰) جنګي پیلان ورسره وو د دیلی خواته راغى او
دیلی یې کلابند کړ په هغه وخت کې سلطان بھلول په سرهند
کې و د سلطان مشر زوى خواجه بايزيد او د اسلام خان مېرمن
بي بي متوا^(۱) او دده توله کورنۍ او نور پښانه اميران د دیلی په
کلا کې سره راغونډ شول او ددې لپاره، چې په کلا کې خلک

^(۱) محترم او فضل استد رشد یې نرم، مستو یې یې نیکلی دي، وکورنۍ، نودی پښانه، ۷۶، مخ.

لر وو: نوبی بی مستو خینو بسخو ته د نارینه وو جامی
ورواغوستلی، کلا ته یې و خبڑولی او د کلا ساتنه او پیره به یې
پری کوله او هغه شمېر پستانه، چې په کلا کې پاتې شوي وو:

نو هنونه به غشی وشنل

یوه ورخ شاه سکندر شروانی، چې د خان جهان لودی زوم
ود کلا د برج له پاسه ناست و او دغه سکندر دا سی غښتلی
خوان و، چې دېر بنه نخبه وشتونکی و او پخپلو غشو یې په
زرين خط (سکندر شاه دی) لیکلی وو دده غشی د (۱۱) موټو په
اندازه و او تره سوو گامو پوري واتن یې واھه

یوه ورخ د سلطان محمود سقاو د برج د خاه نه د او بوژی د
سلطان لپاره ورووړ، چې له کلانه یې د درېو غشو په اندازه
واتن درلود سکندر یو غشی پری وار کړ، چې دغه غشی د او بو
پرژی او غوا باندې ولکېدې او د هنونه هم تېر شو او پر مخکه
نوت

سقاو دغه غشی د خمکې نه راپورته کې او سلطان محمود ته
یې یووړ او ټوله کيسه یې ورته و کړه، چې تر هنې وروسته
هېڅوک د کلا شاوځوا ته ورنډې نه شو او خرنګه، چې د
کلابندی موده اورده شو او سلطان بهلول خند و کړ: نود کلا
له خلکو سره یې په دې سلا و کړه، چې کلا او بشار به خوشې
کوي او د سلطان محمود کسانو ته به یې سپاري او دوی به
خانونه باسي: نو همامغه وو، چې د سید شمس الدین په نامه یوه
تن د کلا له دنه خخه کيلې ګانې له خانه سره واخیستلی او
دریا خان یا مبارک خان ته، چې د سلطان محمود له اميرانو
خخه و ورغی او ووته یې ووبل: "غواړم، چې تاسو ته خو
خبری و کړم"

دریا خان خپل شاوخوا سری له خانه جلا کړل او ورته یې
ووبل، چې خه وايې؟
نوموری سید ووبل، چې ستاسو او د سلطان محمود تر منځ
څه دول خپلوی موجوده ۵۵؟
دریا خان ووبل: "هېڅه دول خپلوی نه لرو، زه د هغه نوکر
یم."

پا یې ورته ووبل: "سلطان بهلول ستا خه کېږي؟"
دریا خان ووبل: "مور یو له بل سره ورونيه یو، دی هم لوډی
دی او زه هم لوډی یم."
سید ورته ووبل: "نو دده مور او خور ستا خه کېږي؟"
دریا خان خواب ورکړ: "د هغه مور زما مور او د هغه خور
زما خور ده."

سید شسم الدین کیلی ګانی له جبیه راوېستلي او دده مخې
ته یې کېښودلې او ورته یې ووبل: "او سنو ستاخپله خوبه ۵۵،
چې د خپلو مېندو او خوبندو پرده خوندي کوي او که نه؟"
دریا خان ووبل: "زه خه وکړم، که سلطان بهلول واي خه
خو به مې کړي واي."
نوموری سید ووبل: "سلطان بهلول خو را رسیدلی دی
بنایي زما تر ستنددو دمخه په کلا نتوتلی وي."
دریا خان ووبل: "که حقیقت داسې وي؛ لکه چې ودې
وبل؛ نو بېرته دا کیلی ګانی له خانه سره واخله او لار شې او خه
مې چې له لاسه وشول هغه به وکړم"
دریا خان نوموری رخصت کړ او سلطان محمود ته ورغی او
د کیلی ګانو د راپړلو کيسه یې ورته بیان کړه او وې وبل
کیلی ګانی یې مانه راوري وي. ما وانه خیستلي: خکه اورېدل

کېرىي، چى سلطان بەلۈل د يوھ بى شەمپە پۇخ سرە را
رسىدىلى دى، كە هەنە تە مو ماتىپى ور كېرە بول ملک زمور دى
سلطان ووبىل نو باید چى خە و كېرو!

درىبا خان ورتە ووبىل، چى ما او فتح خان تە امر و كېرىي، چى
د هەنە هەركلى و كېرو او نوم او نبىان يې ورك كېر، پاچا دى دلتە
اوسي

سلطان محمود دغە دوه تە اميران د دېشۇ زرو تنو سرتېرىو
او دېشۇ پىلانو سرە د بەلۈل د مقابلى لپارە و گورمال.

سلطان د (دىپال پور) لە لارى پە دەلە يىزە توگە (نريله) تە،
چى د دىلىي نە د خل سور كروھە پە واتىن كې موقعيت لرى
ورسەد د سلطان بەلۈل سرتېرىو دوه خلى د سلطان محمود
ھەنە غوايان او اوپىان، چى خې خايىونو تە راغلىي وو ونیول او لە
خان سرە يې بوتل او د محمود شاهى پۇخونو پە دېر لې واتىن
سرە دوى تە خانونە ورسۇل

بلە ورخ د دواپو لېكىرى سرە مخامخ شوي، پە يوھ قول د
سلطان بەلۈل لېكىرى خوارلس زرە او پە بل روایت خە دېساھە د
اوھ زرە تنو خخە زىاتى نە وي. سلطان بەلۈل پر لوى او سوبە
بىخسونكى خدائى(ج) توكل و كېر او د جڭرىي دگر تە د پۇخونو
سرە راغى

لۇدىانو پە داسې توگە پە جڭرىي لاس پورى كېر، چى د
سلطان محمود لېكىر د حىرىت گوتە پە غاپىش ورتە ون يولە نكل
كا. چى د سلطان بەلۈل د ترە زوى قطب خان، چى د غشو پە
وشتلو كې يې سارى نە درلود پە يوھ غشى د سلطان محمود
پىل پر تندى ووپىش او پە يوھ بىيد يې د دېمىن پۇخ تىس نس
كېر او د هەنە پىل يې لە كارە وغۇرخاواه و ئىنى. چى پە دې ترخ

کې قطب خان په لوړ غږ دریا خان ته ووبل: "ستا مېندي او خوبندي په کلا کې بندیانې دی، پر تا خه لازم دي، چې د پردو لپاره جنگېږي او د خپل پت او ناموس په فکر نه يې؟ دریا خان ووبل، چې زه خم؛ خو ته مې تعقیبوه. قطب خان سوګند وکړ، دریا خان مخ وګرځاوه. دریا خان د ګرځدو سره سه د سلطان محمود پوځ ماتې وڅوره، هروي فتح خان، چې د لښکرو سردار و ونیول شو او ووژل شو او په نریله کې بېخ شو

د مغلوب شوي سلطان محمود لښکري له اردو سره یو خای کېدې. د کلا دننه خلک د کلا لپاسه د سلطان محمود د لښکرو پړشانۍ ولیدله او بې بې پونسته وکړه، چې ماتې يې خورلي ده یا نوموري بې بې پونسته وکړه، چې ماتې يې خورلي ده یا بریالي شوي دي؛ خو خلکو ورته ووبل، چې مود خبر نه یو بې بې متوا ووبل: "تاسي وګروي دا خلک چې راستنېږي د پاچا دربار ته ورځي او یا خپلو خېمو ته؛ خو چې دوی وکتل که ګوري ټول پوځونه خپلو خېمو ته ورنسوخي او خپل کالي راتبولوي.

کله چې دغه خبر بې بې متوا ورسبد؛ نو وې ويل: "ذر شئ او د بسادی نغارې وډنګوئ؟ دوی همداسي وکړل او هغه وخت. چې د بسادی غړونه د سلطان محمود غورونو ته ورسدل له خلکو خخه یې پونستل، چې ولې نغارې دنګوئ؟

ورته ووبل شول، چې د کلا له دننه خخه وړې، دل کېږي، چې ذمود لښکرو ماته خورلي ده سلطان ووبل، چې په دې باب تحقیق وکړي او د هغې خبر

ماته راوری

په همدي ترڅ کي درېا خان لودي راوړ سېد او د فتح خان د وڈل کېدلو او د لېکرو د ماتې خبر يې راواور او کله چې سلطان محمود پوه شو، چې خیانت شوی دی: نو د جونپور خوا ته روان شو

تر دي سوبې وروسته سلطان بهلوں په ډيلی کې استوګنه غوره کړه او بیا د ولايت د نورو برخو په نیولو يې لاس پوري کې لومړي میوات ته لار، ده د احمد خان میواتي نه اووه پرګنې (سیمې) د جاګیر په توګه تر لاسه کړي او پاتې يې هغه ته پربنودلي. احمد خان خپل اکا^(۱) په دائمي توګه د سلطان په خدمت کې وتاکه.

سلطان بهلوں په نورو محروسه سیمو کې په هماماغه دود عمل و کړ او د ځینو خایتونو نه يې خو منه سره زر تر لاسه کړل او د شمس آباد پر لور روان شو په هغه ځای کې د سلطان محمود حاکم د سلطان بهلوں په رسیدلو وتبېد. ددغه خبر په اورېدلو سره سلطان محمود د جونپور خخه د یو ګن شمېږ پوخيانو سره د شمس آباد پر لوري و خوځبد او هغه وخت، چې شمس آباد ته نژدي شول د سلطان بهلوں د تره زامنو قطب خان د اس پنې پر ډېره ولکېده او قطب خان له اس ځینې راولوېد او د سلطان محمود د سپاهيانو په لاس کښېوت. سلطان هغه جونپور ته ولېره او اوه کاله^(۲) په بند کې پاتې شو

وبل کېري، چې په دي ترڅ کې سلطان محمود ناروغ شو

دده د اک نوم برک خان و (ژپون).

فضل استاد رشاد د لودي پښته نومي اثر په (۸۵) مخ کې دغه موده اوه میاشني بنوډلي ده (ژپون).

او له نوی خخه بی سترگی پتی کری؛ لکه چې وبلی بی دی
برین تخت فیروزه هر صبح و شام
یکی مهره بخت چیند به کام

کس این بخت و این مهره با خود نه برد
بکام دل از مملکت بر نخورد

د سلطان محمود سور بی بی راجی د نورو امراوو په سلا او
مشوره (شهرزاده بهیکن خان) د شرقیه واکمنی پر تخت کښناوه
او د سلطان محمد شاه خطاب بی ور کړ او بیا د سلطان بهلول
او ددی پاچا تر منځ سوله وشه او هر یو خپلو خپلو پایتختونو
نه ساتنه شول

هغه وخت، چې سلطان بهلول د دیلی شاوخوا ته ورسید:
نو د بهلول د تره د زوی د قطب خان د خور شمس خاتون
پیغام ورته راورد سید، چې په هغه کې راغلی وو تر هغه وخته.
چې قطب خان د جونپور د پاچا په زندان کې وي؛ نو پر
سلطان باندې خوب او ارام حرام دي
سلطان بهلول خواشینی شو او له (دنکور) خخه راستون شو
او د محمدشاه خوا ته ورغی او له هغه خایه خخه هم لښکري
راو خوڅبدی؛ خو د (راپړي) او (چندوار) په سیمو کې ناخاپه
جګړه پیل شو. محمدشاه د جونپور کوتیوال ته ولیکل، چې د
سلطان شاه دواړه زامن، چې بنديان دی هغوي ووژنه، کوتیوال
ورته په خواب کې ولیکل، چې بی بی راجی داسې ساتنه تري
کوي، چې زه د هغوي د وژلو قدرت نه لرم
محمد شاه خپله سور له جونپور نه وغونېتله او دغه بسخه په

لار کسی وه، چې د قطب خان ورور حسن خان یې ووازه، بې
بې راجي په فنوج کې د هغه د ماتم د مراسمو لپاره بشکته شو
محمد شاه خپلې مور ته ولیکل، چې "د نورو شهزاده گانو
حال به هم د شهزاده حسن غوندي وي؛ نوبنه داده، چې د
تولو وبر یو خای وکړي!"

نابره د محمدشاه زوی شهزاده جلال خان د سلطان بهلوو
لودی د پوځونو لاسته کښېووت او سلطان بهلوو هغه د قطب
خان په بدل کې بندی وساته او دغه محمد شاه ډېر وينې
توبیوونکی، توند مزاجه او سخت ګیره و خلکو له د خخه
کړکه درلودله او شهزاده حسین خان د بې بې راجي په
هلوخنو سره د واکمنۍ پر تخت کښېنول شو او د سلطان
حسین شرقی خطاب ورکړل شو
محمد شاه د خو تنو سپرو سره وتبتد او هغه بن ته چې د
هغه خای په شاوخوا کې یې موقعیت درلود ورداخل شو او هغه
بې په نوموري خای کې کلابند کړ

بوقتی که دولت با ويار بود
زره پیش تیرش نمد می نمود

در ان ګه که بخشش نشد دستگیر
نکردی خدنګش ګذر از حریر

خرنګه، چې محمد شاه یو ډېر بنه غشی ویشنونکی و، غشي
ته یې لاس کړ؛ خود هغه خینو دېمنانو د سلاکوټ د مسؤول
سې پی سره سازش کړي و او دده درسته (د غشو شخوں) یې د
هفو غشو خخه ډک کړي و، چې خوکې یې نه درلودی او

هغه وخت به یې، چې غشى له ليندی خخه وار کړ؛ نو هدف
 به یې نه وشته، هماغه وو، چې تورې ته یې لاس کړ او خو
 کسان یې ووژل؛ خو په دغه حال کې ناخاپه یو غشى راغى او د
 محمد شاه پر ستونې ولکېد او نوموری له هماغه تېپ نه مړ شو
 سلطان حسین د سلطان بھلول سره یو تړون لاسلیک کړ،
 چې هر یو دې تر خو کلونو پورې پخپلو سیمو باندې قناعت
 ولري. سلطان حسین په هماغه وخت کې قطب خان له جونپور
 نه راوغونبست، د اس او خلعت سره یې یو خای په دېر درناوی
 سلطان بھلول ته ولپړه. سلطان بھلول هم شهزاده جلال د
 خلعت په ورکولو او د درناوی په کولو سره خوبیں کړ او
 سلطان حسین ته یې ولپړه
 د وخت په تېپدو سره د سلطان بھلول او سلطان حسین تر
 منځ د شمس آباد په پړگنه کې خو خو خلې جګړې رامنځته
 شوي. سلطان حسین خو خلې د ډیلي خلک ووژل او سلطان
 بھلول به هغه ته په بېلا بلو پلمو ماتې ورکوله
 ويل کېږي، چې یو خلې سلطان حسین شرقی د ستر لښکر
 او زرو جنګي پیلانو سره د ډیلي د نیولو لپاره وڅو خېد او د
 ڏي الحجې په میاشت کې یې د ډیلي خلک ووژل او د دواړو
 خواوو تر منځ یوه موده جګړه روانه وو. هغه وخت چې سلطان
 بھلول د سلطان حسین شرقی بې شمېره پوچ او د بدبه وليله؛
 نو د حضرت خواجه قطب الدین (نورالله مرقده) مقبرې ته لاره
 او ټوله شپه لوح سر ودرېد او دعا یې کوله. د سهار د لمانځه
 مهار په غېښې توګه یو سې راپیدا شو او د بھلول په لاس کې
 یې، یو لړګۍ ورکړ او ورته یې وویل، چې "لار شه او دغه خو
 مېړې، چې راغلې دې هغوي وشه".

سلطان بهلول ددغه زبری په اور بدلو سره د خدای (ج) شکر
 ادا کړ او د سلطان حسین د لبکرو مخي ته ورغی او په جګړه
 یې لاس پوري کړ. د سلطان بهلول د تره زوی قطب خان دغه
 خای ته رانزدې شو او په پته توګه یې خپل یو تن سلطان حسین
 ته ولپړه او دا پیغام یې ورنه یووړ، چې زه د بی بی راجی د
 احسان تابع یم هغه وخت، چې په جونپور کې بندی وم: نو
 هغې پاک لمنې زما په حق کې هر دوں احسان وکړ او س
 ستاوو د دولت نسبګنه به په دې کې وي، چې د سلطان بهلول
 سره سوله وکړئ او ستون شي. د ګنګانه پوري غاډه سیمې
 ستاوو پوري اړه لري او هغه خه، چې د ګنګانه راپېڅوا دی
 هغه سلطان بهلول ته پېړدۍ

سلطان حسین بله وڅخ سوله وکړه او پر سولې باندې د
 اعتناد له مخي یې مقابله پړښوده او ولپړدې. سلطان بهلول د
 فرصت نه ګټه واخیستله او هغه یې تعقیب کړ او هغه خزانې،
 چې پر اسونو او پیلانو بار شوې وي د بهلول لاسته ورغلې او د
 سلطان حسین خلوېښت تنه نامتو امیران؛ لکه وزیر قلیچ خان،
 چې د هغه وخت ستر عالم و او نور اسیران شول

سلطان بهلول د سلطان حسین په تعقیب لاس پوري کړ او
 دده اکثره پوګنې یې پخپل تصرف کې راوستلي. سلطان حسین
 (راپېږي) نومې خای ته نژدې ستون شو او په جګړې یې لاس
 پوري کړ: خو په دې سوله وشه، چې دواړه پاچایان دي د
 خپلو سیمو په حدودو قناعت ولري او هر یو خپلو خپلو خایونو
 ته ستانه شول

سلطان حسین یو خل بیا له بهلول سره جګړه پیل کړه: خو
 دا خل یې بیا ماتې وخوره او بې شمېره مالونه د سلطان بهلول

لاسته ورغلل، چې د پښتو د زیات قوت باعث و ګرځید
سلطان بهلوول له هغه خایه (آباوی) ته روان شو او آباوه یې
هم په ډېره لړه موده کې ونیوله او هغه یې مبارک خان نوحانی
(لوانی) ته ورکړه او پخپله د ستر لښکر سره د کالپی خوا ته،
چې سلطان حسین هلتنه و روان شو

د دواړو خواوو تر منځ خو میاشتې په جګړه کې تېږي
شوي په دې ترڅ کې د دغه خای حاکم (راى ترلوک چند)
راغی او د سلطان پهلوول لښکري یې له ګودر نه پورې اېستلي
سلطان شرقی د مقاومت توان رانه وور او د پتهنې ولايت ته لار
د پتهنې راجا ورسره انساني چلنډوکړ، خو لکه ټنگې او خو
اسان یې تېرو کړل او له خان سره یې پوخ ملګرۍ او جونپور ته
ورساوه.

سلطان بهلوول تر دې پېښې وروسته د سولې بېرغ اوچت کړ
او د جونپور خوا ته متوجه شو. سلطان حسین له هغه خایه هم
وتبند او د بهار خوا ته لار. سلطان بهلوول بریالي شو او په
جونپور کې یې خپل زوی باربک شاه د شرقیه واکمنۍ پر
تخت کښناوه. ده هلتنه بې شمېره پوخونه پړښودل او پخپله د
کالپی خوا ته لار. کالپی یې د شهزاده خواجه بایزید زوی اعظم
همایون ته، چې د سلطان بهلوول لمسي و ورورساوه او د
(دهولپور) خوا ته متوجه شو او د ګوالیار شاوخوا ته ورسد.
راجا مان د اطاعت غاړه کښودله او اتیا لکه ټنگې یې ورته
وړاندې کړې. سلطان بهلوول ګوالیار نوموږي راجا ته وسپاره او
له هغه خایه د ډېلي پر خوا روان شو.

د لاري په اوږدو کې ناروغه شو او هره شپه یې خپل حالت
بل ډول لیده. په پای کې سلطان پخپل حال پوه شو، چې

ددغی ناروغی خخه نه شی جو پدلای؛ نو خپلو نژدی کسانو نه
بی یوه تن ته ووبل، چی زما دوه وصیتونه نظام خان ته، چی
سلطان سکندر دی ورسوی، لومړی دا چی د سور له قبیلی نه
به هېڅوک امیر یا خان نه مقررولي؛ خکه چی د دوی په سرونو
کې د پاچاهی خیال دی

دوهم دا چی د نیازی د قبیلی خخه به هېڅوک نه نوکر
کوي؛ خکه چې دوی بی مروته او نمک حرامه دی
د نومورو وصیتونو خخه وروسته بی خادر پر سر راکش کړ
او د جلالی سیمې ته نژدې بی په (سکیت) نومې خای کې په
۵۸۹۴ کال کې له فانی سلطنت خخه تلپاتې نېړی ته سترګې
پتې کړې

گو افراسياب است در پور زال

بیاید ز دست اجل گوشمال

سلطان بھلول د " وجود" په بن کې چې دیلی ته نژدې
موقعیت لري په یوه پرمینه ودانی کې سخ شو، دده د عصر یوه
شاعر دده د مرینې د نېټې په باب داسې ويلی دي
به هشتصد و نود چار رفت از عالم
خد یو ملک سтан و جهان کشا بھلول

به تیغ ملک سтан بود، لیک دفع اجل
بود محال به شمشیر و خنجر مصقول

د ځینو حیرانوونکیو

پېښو بیان

اوں هغه حیرانوونکی پېښې بیانوم، چې د سلطان بهلوو
لودی په وخت کې رامنځته شوې دي
وبل کېږي، چې د سلطان بهلوو په وخت کې په (قنوچ)
کې د ګنګا د سیند او به ډېرې شوې وي؛ لکه چې ددغه سیند
شاوخوا ودانۍ او مقبرې ورانې شوې او د مړو هډوکې په او بو
کې لوپدلي ۹۹

د هغه خای ځینو بخاري سیدانو پربکره وکړه، چې د ورانو
شويو قبرونو نه د مړو هډوکې راویاسي او په بل خای کې يې
بنخ کړي دوي په کښتی کې کښښاستل او د قبرونو نه به يې
هډوکې را اېستل دوي په یوه قبر کې ولیدل، چې یو سړۍ د
سپین کفن سره، چې ګواکې په هماغه ورڅ خاورو ته سپارل
شوې دی پروټ دی د هغه د پېښو خواته د رانېپل ګلونه
راتهوكېدلی او دده پر تول کفن باندي د رانېپل ګلان پاشل
شوې دي او دده د پوزې دواړو سورويو ته دغه ګلان ور
رسېدلی ۹۹

ددغو ګلان بوی، چې ددغه سړۍ مشام ته رسېدلی و داسي
خوشبویه و، چې ته به وايې ددي ګلونو په څېر په نړۍ کې
داسي خوشبویه ګلان موجود نه وو د همدي خلکو تر سترګو
يو بل قبر هم ورغۍ، چې هغه قبر تول د مارانو او لړمانو نه
ډک و او د قبر خښتن نه تر سترګو کېده د هغه بشار حاکم دغه
دواړه حقیقته ولیکل او د سلطان بهلوو غورونو ته يې ورسو
بل نکل: د سلطان بهلوو د واکمنۍ په وخت کې د (سامانه)

په سیمه کې یو سړی و، چې د سپاهی دنده یې درلوده دی
چېرې سفر ته روان و، د تللو په وخت کې یې خپل یوه
گاونډی ته، چې دده ملګری و سپارښته و کړه، چې دده د
کورنی خخه خارنه و کړي او ورته یې وویل، چې د گاونډیتوب
حق د خپلوي له حق خخه غوره دی نور به ستاسو سر خه
خوروم گاونډی یې دا وویل او روان شو.

دغه گاونډی به کله کله دده د کور دروازې ته تلو او هر
څل به یې یو بد چلنې سړی هلتہ لیده او کله به، چې دغه سړی
دغه گاونډی له لېږي ولید؛ نوله هغه خایه خخه به پورته شو او
بلې خوا ته به روان شو.

دغه گاونډی ته ور په یاد شول، چې هر څلې دغه سړی د
دوی په کور کې وسنم که چېرې دده خپلوان واي؛ نو د خپلې
کورنی سپارښته به یې پرمانه کوله او که چېرې دغه سړی
پردي دی؛ نو ولې د دوی کور ته راخی؟

دغه گاونډی هغه د بواسل سوری کړ، چې دده او دده د
گاونډی د کور تر منځ یې موقعیت درلود ده له دغه سوری نه
د گاونډی کور ته وکتل او وې لیدل، چې بیا هماغه څوان
ده د گاونډی کور ته راغلی دی او دغه بدکاره بشخه یې یوې
گوبې ته بیولې ۵۵

دغې بد چلنې بشخې یو رضاعي زوی درلود او کله به، چې دا
ورنه جلا کېدله؛ نو دغه ماشوم به ژول. دغه بد مرغه بشخه به هر
څلې ددغه څوان له خنګه پورته کېدله، ماشوم ته به ورته او
هغه به یې ویده کاوه او بیا به خپل لونډ ته راتله. تر یوې شبې
وروسته هغه ماشوم بیا په ژړا شو، دغه بشخه را پورته شو او په
چېرې سره یې ددغه ماشوم غاړه وربړي کړه او د هغه سړی

خنگ ته ورغله

تر یوی شپی وروسته دغه سپی له بسخی نه پوبتنه و کره،
چی دغه ماشوم خو به ویسبیده؛ خو اوس ڈبر وخت پری تبر شو
او وین نه شو

بسخی ووبل، چی دا ٿل می هغه ماشوم په ابدي خوب
ویده کری دی

دغه ڪوان راپورته شو او ماشوم ته راغی وی لیدل، چی د
ماشوم ستونی غوخ شوی دی. دغه ڪوان ڏبر ودار شو او وی
وبل: "ای بسخی د خدای(ج) نه ونه ڇاره شوی، چی دغه ناوره
عمل دی ترسره کړ. تر دی وروسته باید پر تا باور ونه شي؛ ڪکه
چی تا د خپل زوی ستونی غوخ کړ."

بدکاري بسخی ووبل: "ما ستا په خاطر خپل ماشوم څار کړ
او ته پر ما بد گومانه شوي، ماشوم هم لاړه او ته هم پر ما باندي
بد گومانه شوي هغه خه، چي زما په نصیب کې وو هغه وشول؛
خو اوس ما رسوا نه کړي. زه په دی بنه پوهېدلې يم، چي ته به
بل خلې دلتہ رانه شي؛ خو دومره وکړه، چي دغه مری په دی
کور کې بسخ کړه؛ ڪکه چي دا کار زما له وسه پوره نه دی".

دغه بنه کوتی ته ننوتله، مېتی (کولنگ) یې راوبر او ددغه
سپی مخي ته یې کېښوده او ورته یې ووبل، چی دلتہ یوه کنده
وکينه.

هغه سپی په کار لاس پوري کړ او یوه ژوره کنده یې
وکيندله او بدمرغی بسخی ته یې ووبل، چی مری راوبر او
مېتی (کولنگ) یې له کندي نه بهر کېښود. دغی بد ڪيارې
بسخی د ماشوم مری ده ته ور کړ او هغه سپی څور شو، چی
هغه ماشوم په کنده کېږدي؛ خو نوموري بسخی دغه

کولنگ په دواړو لاسونو ونيو او د هغه سېری پر سريي وواهه،
 چې ماغزه يې د غورونو له لاري را ووتل او مړ شو.
 دغې بشخي دغه دووړه مړي په هغه کنده کې واچول او د
 کندي سريي پست کړ. د دوي ګاونډي دغه ټوله پېښه د سر په
 سترګو ولیدله او ولړبد او له ځانه سره يې ووبل، چې که
 چېږي دغه پېښه بیان کړم؛ نو ددې احتمال شته، چې ماته کوم
 زیان را ورسپري؛ نو به به داوي، چې ددې د مېړه تر راتلو
 پوري خه ونه وايم.

کله چې شپه تېره شوه او ورڅه شوه دغې بشخي په ژړا او
 چیغو پیل وکړ او وې ویل، چې دغه ماشوم د شپي له خوا لبوه
 یووړ. هغه وخت يې چې مېړه له سفر خڅه راستون شو؛ نو یو
 شمېړ دوستان او خپلوان د تعزیت لپاره ورته را ګل. دده
 ګاونډي هم ورکړه لاجر او کښناست او هغه وخت، چې خلک
 بېرته لاجر؛ نو ګاونډي ورته ووبل، چې د سترګو لیدلي حال
 به درته بیان کړم، که خه کولای شي وې کړه؛ نو که نه دغه
 کار د ځانی زیان خڅه خالي نه دي.

۵۵ د هغه سېری لاس ونيو او خپل کورته يې بوت او هغه
 سوری يې وروښود، چې ده په دبواں کې جوړ کړي و ده د
 سوری له لاري نه د ماشوم او د هغه څوان د بېخډو څای
 وروښود او ورته يې ووبل: خپل کورته لاجر شه که چېږي په
 کوم چل سره هغه څای وسپري؛ نو ټول واقعیت به درڅرګند
 شې.

دغه سېری خپل کورته لاجر او د څمکې خواته يې وکتل،
 بشخي ورنه پوښته وکړه، چې خه شي ته ګوري؟ آیا خه دي
 ورک کړي دي؟

ده ورته ووبل: هوکې دلته مې یو خه بسخ کړي وو؛ خو
ځای یې او سرانه له یاده وتلى دی، که چېږي کولنګ وي
رايې وړه، چې دا خای وکینم.

بسخي ورته ووبل: دادی کولنګ په حجره کې دی، راشه او
وې گوره هفه سړی حجري ته لار. بسخي یې د حجري
دروازه زنځیر کړه، قفل یې وروماچاوه او دغې خونې ته یې او
ورته کړ او یېا یې د مکر او فربې له مخي ناري سورې پیل
کړي تر خو چې د مېړه چېغې او ناري یې خوک وانه وري
اور ډېر زورور و، چې په پای کې د دغې بسخي مېړه پکې وسو.

دغه ګاونډي د ساماني حاکم ته لار او ټوله پېښه یې ورته بیان
کړه. د ساماني د حاکم سړی راغل لومړي یې سوڅول شوې
کوته ولیدله، چې مېړه یې پکې پروت دی او سوڅبدلي دی او
بیا یې په هغه خمکه کې هغه څوان له ماشوم سره وموند.

دوی دغه بسخه لاس تړلې بوتله، د ساماني حاکم ته یې ددي
موضوع خبر ورکړ او د سلطان بهلول د حکم له مخي ددي د
بدن بندونه یې سره جلا جلا کړل.

زه عبیدالله د دغه تاریخ لیکونکی وايم، چې یوه شپه د اکبر
پاچا زوي جهانګير په دا سې حال کې چې پر اس سپور و خپلو
یو تمن نژدي کسانو ته یې دغه کيسه کوله او زه هم دده هم
رکابه وم او دغه کيسه مې پخپلو غوردونو واور بدله او د سلطان
بهلول د واکمنی د پېښو په برخه کې مې ولیکله.

بله کيسه: وايې هغه وخت، چې سلطان بهلول واکمن شو:
نو د قنوج د ولايت د نیولو امر یې وکړ، (د نیم کهار) د سیمې
یو کلې، چې ټول خلک یې په فتنو او فسادونو کې دوب وو د
سلطان د حکم له مخي لوټ او تاراج شو او د هغه کلې ټول

خلک دیر غمل په توګه ونیوں شول د هغه کلی او سپدونکي
یو شپون د یوه بنيا له لور سره مینه درلوده، دغه شپون، چې
کله واورېدل، چې د هغه کلی ټول خلک نیوں شوي دي؛ نو
د خپلې محبوبې د جدایي له غمه لپونی شو او د جوګیانو
جامې یې واګوستلي او د نومورې په لته کې شو او خپل خان
ې د لسکر تر شا سر هند ته ورساوه؛ لکه چې په دې بیت کې
وابي:

مجنون صفتمن در بدر و خانه بخانه

شاید که بینم رخ لیلی به بهانه

نابره یې د یوه افغان په کور سترګې ونستلي او خپله
محبوبه یې ولidle، چې د دغه افغان په کور کې دده له مېرمنې
سره ناسته ده او ورځي پاكوي. دغه شپونکي د جوګیانو په خبر
غږو کړ.

افغان ووبل: لاره شه او دغه بېوزلې ته خه خیرات ورکړه
د شپونکي محبوبه له هغه خایه راپورته شوه لږي ورځي یې
واخیستلي او هغه ته راغله.

شپونکي ورته ووبل: اى بسخي! ستا په خاطر راغلى يم، يا به
تا له خانه سره بیايم او يا به وژل کېږم.

بسخي هېڅ خواب ورنه کړ او بېرته دنه لاره. دغه سېږي
همداسي ولاړو. خلکو ووبل، چې جوګي لا تر او سه پوري
هماغسي ولاړ دي. د بنيا لور ووبل، چې هغه جوګي نه دي،
حرام خورونکي دي، چې زما د تبستولو لپاره دلتنه راغلي دي.

افغان پر بام ولاړ او د دغې خبرې په اورېدلو سره له بامه
راکوز شو او دغه نامراده یې دومره ډېر په مترو کو وواهه، چې
د مړي په خبر وغڅبد او هغه یې په کوڅه کې وغور خاوه.

شپونکی تر خلورو ورخو وروسته سترگی وغرولي لارویو
 دده پر حال رحم وکړ او ده ته یې خوراک او خبساک ورکاوه
 تر خه مودی وروسته یې، چې د تلو توان وموند؛ نو د افغان د
 اسونو تبیلې (طوبیلې) ته ورغی، چې هغه خای ته نزدی و
 ده به د اسونو خدمت کاوه او دوډی به یې تر لاسه کوله،
 دی په یوه ګونبه کې کښننسته او توله شپه به وین پاتې کېده
 او د افغان د اسانو ساتنه به یې کوله
 خرنګه، چې ددغه افغان ملازمانو دده رښتنی خدمت ولید
 ټولو په ګډه سره افغان ته وویل، چې بنه پیاوړی خدمتگار دی،
 ټوله شپه وین وي او د اسونو ساتنه کوي
 افغان وویل، چې تنخوا ورکړئ

دغه شپونکی په ډپره لړه موده کې خپل باور زیات کړ او هر
 وخت به یې، چې خپله هغه محبوبه یوازې ولidle؛ نو هماماغه
 خبره یې ورته کوله، چې یا تاله حانه سره بیایم او یا ستا په لاره
 کې خان قربانوم

هغې بیوفا بشې یه افغان ته ویل، چې دغه غولوونکی سپې
 زما د تبتوولو په هڅه کې دی؛ خو افغان به ورته ویل، چې که
 ته ونه غواړې؛ نو هېڅوک تانه شي تبتولاي
 یوه موده په همدي توګه تېره شوه، تر دوو کلونو وروسته
 سلطان بھلول یا د ختیځ خوا ته روان شو

دغه افغان لښکرو ته ورغی او له هغه خایه یې همدغه
 شپونکی ته یو لیک ولپړه، چې هغه خدمتگاره هم له حانه سره
 ملګري کړه او لښکر ته راشه.

هغه وخت، چې د لښکرو مشر ورورسېد؛ نو د خپلو ملګرو
 ته وویل، چې سبابه له لښکرو سره یو خای شو او هغه وخت.

چې نیمه شپه شوه خپل ملګری یې راوینېن کړل، چې حرکت و کړی او خرنګه، چې د شپې یوه برخه پاتې شوه: نو خپل ملګری یې دمخته ولېړل او پخپله یې د هفوی تر شا خپله محبوبه پر اس سپره کړه او ورته یې وویل، چې ژر شه، چې خان خان (افغان) ته ورسوو دا یې وویل او لاره یې بدله کړه او د خپل کور خوا ته رهی شو.

هغه وخت، چې خلک دغه افغان ته ورسپدل، هغه وبوښتل، چې ارمونی (حرامزاده) چېږي پاتې شو؟

خلکو ورته وویل، چې اوس به راوسپری. بیا دغه افغان تر خو ساعتونو وروسته وویل: تر اوسمه پورې په لاره کې دی، په ربستیا سره، چې هغه بسخه یې له خانه سره بوتله.

دغه افغان د شپونکي په تعقیبولو پسی روان شو او ماسپنین موده وه، چې دغه شپونکي او بسخې ته ورسپد. دی یې یو خو سختې متروکې وواهه او له اس نه یې راکوز کې او دده متبې یې ګلکې وترې لې او خرنګه، چې د ماسپنین موده وه له اس نه راکوز شو او تر یوې ونې لاندې ګنېناست او دغه شپونکي یې سرچې په ونه کې خورند کې.

دغې بسخې افغان ته وویل، چې هر خومره مې تاسو ته ویل تاسو باور نه کاوه

افغان وویل. اوس وګوره، چې خه کار به وکړم افغان یو بحر کې نبات له خانه سره درلووده هعه یې په جام کې واچاوه او شربت یې ترې جوړ کړ، یو خه یې ترې وخته او پاتې برخه یې په جام کې پاتې شود او د بسخې پر زنکانه خوب یووړ.

دغه شپونکي حوان، چې په ونه کې خورند و یو تور مار یې ولید، چې له ونې نه رابکته شوی او دده شاته رسپدلي و او دغه

مار بسته شو او په هغه جام کې یې خپل زهر ورورشیدل او بیا
په هغه لاره، چې لاکوز شوی و ببرته ونې ته وخت
دغه خان له خوب نه راوین شو، شربت یې وخته او خوب
یووړ تر یوه ساعت وروسته راوین شو او بسخی ته یې وویل،
چې زما په وجود کې دېره تودوخي رامنځته شوی ده او زما په
جسم کې اور نوتلى دی

بسخی ورته وویل، چې تاسو په اس باندې په چټکۍ سره
لاره وهلي ۵۵، بسايې چې دا حرارت او تودوخي به له همدي
کبله وي، وروسته یې پاتې شربت، چې په جام کې و هغه یې په
سر راوړ اووه تر نیم ساعت وروسته افغان هماغي بسخی ته وویل،
چې شبې په شبې مې سترګې تیاري کېږي او سینه او ستونې
مې سوخي او خپل حال بنه نه وسنم، دا یې وویل او توره یې
راوکبله او د شپونکي خوا ته لار توره یې دده پر خوا گوزاره
کړه؛ خودغه توره پر هغې رسی ولکېده، چې د خوان مټې یې
پري ټولې وي او دغه رسی پري شو. دغه افغان هلتہ پړیوت او
مې شو.

دغه بسخه پورته شوه او ويې ویل، چې خدادی(ج) یې چاته
ورکړي؛ نو بې له شکه، چې ورکوي یې پورته شه او د کور
خوا ته روان شه.

شپونکي د مقصد تر لاسه کولو وروسته تر دېرو نا اميديو
وروسته خپل وطن ته ستون شو او پاتې ژوند یې په خوشحالی
سره تپراوه. خدادی(ج) خپل بنده د تل لپاره په رېونو کې نه
پړېږدي؛ لکه چې حافظ وايې

بجان دوست که غم پرده شما نه درد
گر اعتماد بر الطاف کار ساز کنید

د سلطان سکندر د حینو پېښو بیان

چې د دده د شهزادگی په وخت کې رامنځته شوې وي

واکمنۍ ته د سلطان سکندر د رسیدلو په باب راویان او
موزخین وايی، چې د شهزادگی په وخت کې یې سلطان
سکندر ته نظام خان وايیه خدای (ج) ده ته ډېر بناست او کمال
ورکړی او د تقدیر قلم تر ده بل بشکلی نه و هست کړی او هر
چا به، چې دده په نور بخښونکي خبرې ستړګې لګبدلي، البتہ
زړه به یې بايلوده.

د شيخ ابوالعلاء لمسي شيخ حسن، چې په (راپړې) کې بخ
دی د سلطان سکندر له بشکلا سره یې مينه پیدا کړه، چې
نوموري شيخ د هغه وخت له بزرگانو خخه و

یوه ورڅ شهزاده نظام خان د ژمي په موسم کې پڅل
خلوت خای کې ناست و، شيخ حسن ته د شهزاده د ننداري
کولو فکر سر ته ورغی شيخ په داسي حال کې د نظام خان
خونې ته ورغی، چې هلتله باد ته هم د تلو اجازه نه وه سلطان
سکندر دده ددغه عجیب راتګ خخه هک حیران شو او ورته
ېي ووبل: شيخ حسن! د دومره پیره دارانو د شته والي سره
ېي اجازي خنګه راغلې؟

شيخ ووبل، چې تاسو ډېر بنه پوهېږي، چې خنګه راغلې یه
او ولې راغلې یه

سلطان ووبل: ته پر ما مېن شوې یې؟

شيخ ووبل: په دې باب زه خپل اختيار نه لرم

سلطان ورته ووبل: وړاندي راشه! شيخ وړاندي لار او د
سکروټو یو منقل د سلطان په وړاندي اینسي و د شيخ خست ته یې

لاس و رواچاوه او د شیخ کری بی د اور نه دک منقل باندی
کېښوده او فشار بی پری ورزیات کړ؛ خو شیخ له ځایه هم ونه
خو خېد. خو ساعته په همدي دول تېر شول، په دې ترڅ کې
مبارک خان لواني ورورسید او د دغه عجیب او حیران وونکي
کار په باب بی له سلطان خڅه پوښته وکړه، چې دا سړی
څوک دی؟

سلطان سکندر څوک ورکړ، چې دا شیخ حسن دی
مبارک خان وویل: "اوہ! له خدایه نه وېږدې، خه کوي؟
شیخ حسن ته د دغه اور په وجهه کوم زیان نه دی رسبدلی ته پر
څپل زیان ووېږدې".

سلطان وویل: دی ځان زما عاشق بولی
مبارک خان ورته وویل، چې شکر ادا کړه، چې د داسې
ستره نظر درباندی لوپدلي دی، که چېږي د دواړو نړيو
نېکمرغې غواړې دده خدمت وکړه.
مبارک، خان د شیخ له غاړي نه د نظام خان لاس پورته کړ او
وې لیدل، چې داسې سوڅوونکي اور دده پر مخ او وېښانو
هېڅ تائیر نه دی کړي؛ خو ددې سره سره هم سلطان امر وکړ،
چې د شیخ حسن په پنډو، غاړي او لاسونو کې دی زنځیرونه
واچول شي او هغه دې په یوه کوبه کې بندی شي او دروازه
دې وربسي وتړل شي.

نوکرانو دده امر عملی کړ؛ خو په هماغه ورڅياد هغې
ورڅي په سبا سلطان سکندر ته خبر راوېل شو، چې حسن په
بازار کې ناخېي.

سلطان و فرمایل، چې هغه راولۍ او هغه وخت، چې د
سلطان حضور ته راوستل شو تري نه بی وېښتل، چې ځان زما

عاشق بولی؛ نو ولی می له بندہ و قبستبدلی؟

شیخ وویل: زه په خپله لار نه شوم؛ بلکی زمانیکه شیخ
ابوالعلاء زما لاس و نیوه او زه یې واپسیلم.

سلطان وویل: هغه کوته و گوری، چې شیخ پکی اچول
شوی او هغه وخت یې چې قفل پرایست، زنخیرونه په کوته
کې پراته وو او شیخ حسن په بازار کې و.

تر هغې وروسته سکندر نوموږی شیخ ونه خوراوه او نه یې
ورته په سپکه ستر ګه و کتل.

بله پېښه

ویل کېږي، چې یو خل په (کرکشیتر) کې یو شمبر زیات
هندوان راپول شول. سلطان سکندر و ګونبتل، چې (تهانیسر) ته
لار شی او د کرکشیتر د هندوانو په عامې وژنې لاس پوري
کړي. د سلطان یو تن مصاحبینو ده ته عرض وکړ، چې لومړي
باید په دغه باب د عالمانو نه و ګونبتل شي. سلطان سکندر تبول
عالمان راغونه کړل او د ملک العلماء اجود هنی میا عبدالله نه
ې په دغه باب پونسته و کړ.

ملک العلماء له سلطان نه و ګونبتل: هلته خه شی دي؟

سلطان وویل: په هغه خای کې یوه ډنډه (حوض) دي، چې
د هر خای کافران پکی راپول پې او لامبې.

ملک العلماء وویل: دا دود له کومه وخته کاوه شي؟

شهزاده وویل: له ډېر لرغونې وخته راهیسې.

ملک العلماء وویل: ستاسو نه دمخه، چې اسلامي واکمنان
وو هغوي په دغه باب خه کړي دي؟

شهزاده وویل: په دوى کې هېچا ددي کار توان نه و موندلی.

ملک العلماء میا عبدالله وویل: "د زیرو بوتانو نیزول جایز نه
دی او په هغه حوض کې لمبل، چې د پخوا راهیسې یې رواج
درلود له منځه ورل هم جایز نه دی".

ددې خبرې سره سم دده او شهزاده تر منځ خبرې سخت
پراو ته ورسپدلي او شهزاده توري ته لاس کړ او ملک العلماء ته
یې وویل، چې ته د کفارو پلوی کوي، لومړی تا په دې توره
وهم او بیا به د کرکشیتر (تهانیسر) خوا ته لاړ شم

ملا عبدالله وویل: مرګ حق دی او د خبتن د حکم نه پرته
څوک نه مري. څوک، چې د کوم ظالم مخې ته درېږي هغه
تر څېل سرتېروي، خرنګه چې زمانه موپوښته وکړه ما
شرعی مسئلله درته بیان کړه که په شرعه بند نه یې؛ نو د پوښتني
حاجت نه و

د سلطان قهر لې خه سور شو او وي ویل: که چېري مو
اجازه راکړي واي؛ نو خو زره مسلمانان به آسوده شوي واي.
میا عبدالله وویل: هغه خه، چې د ویلو وو هغه می وویل نور
ستاسو خوبنې او دغه بیت یې ووايه

من آنچه شرط بلاغ است با تو می گویيم
تو خواه از سخنم پند گیرو خواه ملال

شهزاده له مجلس نه پورته شو، ټول عالمان له شهزاده سره
يو خای روان شول او میا عبدالله پخېل خای ولاړ پاتې شو
شهزاده ورته وویل: میا عبدالله! کله کله زما سره ملاقات
وکړي، دا یې وویل او هغه یې رخصت کړ

بله ګيسه

وايي، چې د سلطان بهلول په وخت کې قاتار خان او سيف
خان، چې د سلطان بهلول له سترو امراوو خخه وو غاړه وغړوله

او د ولایت ډېرې سیمې او جاګیرونه یې پخپل واک کې راوستل. شهزاده نظام خان په هغه وخت کې په پانی پت کې و هغه د سلطان بھلول لودي د حکم نه پرته د پانی پت په شاوخوا کې خینې سیمې پخپل جاګیر کې راوستلې امراءوو دغه حال سلطان بھلول ته عرض کړ.

سلطان بھلول خواجه سعید پرملي (فرملې) ته، چې د شهزاده د حکومت دیوان و یو فرمان ولیکه او ورته یې ووبل، چې شهزاده دغه کارونه ستاسو په سلا او مشوره سر ته رسوي، که چېرې مړانه لري د تاتار خان سیمې ونیسه او زما د سیمو نیول خه مېړانه ۵۵؟

شیخ سعید هغه فرمان په لاس کې واخیست او شهزاده ته لار او ورته یې ووبل: پاچاهي دې مبارک شه!
شهزاده ووبل: خير خودی؟

شیخ سعید ووبل: خير خیریت دی؛ خو د پاچا له حضوره پخپل لاس تاته پاچاهي درسپارل شوې ۵۵
شهزاده پونښنه وکړه: دا خبره له کومه حایه واي؟
شیخ سعید ووبل: دادی لیکلی فرمان یې رالبرلی دی
شهزاده ووبل: وې لوله، چې خه یې لیکلی دی او بیا یې
ولیدل، چې پکي لیکل شوې وو، چې که چېرې قوت او همت لري د تاتار خان نه سیمې ونیسي.

شهزاده ووبل: خواجه عجیبې پاچاهي راکوي
خواجه ووبل: پاچاهي وړیا نه موندله کېږي، د هغه کار سپارښته یې چې تاته کړي ده که چېرې په دغه کار بریالی شي؛ نو ستاسو پاچاهي یقیني ۵۵: خکه چې پاچا هغه جګړي ته، چې تا گوماري دا ستاسو د پاچاهي لپاره یوه خرګنده اشاره ده.

شهزاده وویل نو باید خه و کړم!
 خواجه ورته وویل ژر پاڅېره او قسمت دی وازمویه: لکه
 چې وايې

ملک به میراث نیابد کسى
 تا نزندیغ دو دستی بسى

په دغو ورخو کې چې شهزاده نظام خان په پانی پت کې و:
 نو یو زر او پینځه سوه تنه سپاره او په همدي شمېر نوکران يې
 درلودل: لکه خواجه سعید پرهملي د خپلو خپلوانو او میا حسن
 د پینځو ورونو دربا خان، شېر خان لواني، عمر خان شروانی او
 نورو په ګډون

یوه ورخ شهزاده په پانی پت کې دغه ټول سپاهیان راغوند
 کړل او له دوى سره يې سلا او مشوره وکړه او ويې ویل، چې
 پاچا داسې امر کړي دی: نو باید خه و کړو
 ټولو امراوو او شهزاده دا پړکړه وکړه. چې دې کارته به یو
 نیم زر سپاره تیاري نیسي او په دې توګه يې دوى د سر هند د
 خینو سیمو د نیولو لپاره وتاکل خو هغنو سیمو ته لار شي
 لنډه دا چې ددغې پړکړې په نیولو سره د جګړې لپاره
 مقدمه برآبره شوه له هغه لوري تاتار خان د ستر لښکر سره را
 روان شو شهزاده نظام خان د پانی پت له خوارا روان شو او په
 انباله کې دواړه پوځونه سره مخامنځ شول. دا د جګړې هغه
 ډګر و، چې تر دې پېښې وروسته د سليم شاه او هیبت خان
 نیازی تر منځ، چې د اعظم همایون لقب يې درلود جګړه پېښه
 شوه

شهزاده نظام خان د خپلو مصاحبینو سره د جګړې په ډګر
 ورکې شو او په هغه وخت کې د شهزاده نه ګرد چاپړه غښتلې

وسله وال خوانان ولار وو شیخ سعید پرملی تر مخه په اس سپور او روان او په دې شپه کې خواجه سعید پرملی دوه درې خلې شهرزاده ته تر شا و کتل شهرزاده ورته اشاره وکړه، چې خه گوري؟

خواجه نڈي شو او عرض يې وکړه زه ستا پر شاو خوا تکړه او پیاوړي خوانان وینم، که ته مشرتوب ټینګ کړای شي؛ نو سوبه به زمود وي او که بل ډول وي؛ نو اختيار لري؛ خو خوک چې تاسو سره راغوند کړي دي د هغو ټینګار، مېړانو او تورو ته هم و ګوره، چې دوى خه کارونه سرته رسوي. که خه هم د تا TAR خان سره پینڅلس زده تنه سپاره دي؛ خو ستاد ملګرو غوندي لس تنه مېړونه او توریالي هم پکې نشه. که د خدای(ج) په مرسته موږ برى وموند؛ خو سوبه دې ترسره شوه او که دا سې ونه شوه؛ نو تاسو پر دا سې اس سپور یاست، چې خوک یې له ګرد سره هم سیالي نه شي کولای.

شهرزاده ددغې خبرې په اور بدلو سره په خندا شو او خواجه پرملی نه يې ووبل: "زه ستاسو د اس پنسه پر مهکې برسېره وینم؛" خود خپل اس پښې تر سینې پورې په مهکه ننوتلي ګنهم؛ نو زه چېږي تلاي شم".

په دې وخت کې خواجه له اسه راکوز شو، بنۍ لاس يې شهرزاده ته ورکړ او وې ویل: "د لبکرو د مشر دومره مېړانه او ټینګار د سوبې خر ګنده نخښه ده".

د دواړو خواوو د لبکرو د مخامنځ کېدلو سره سم لوړنې تن، چې اس يې د جګړې د ګرته وڅلاوه دریا خان و، چې د دېړشو تنو سره د جګړې د لیکو تر منځ ولار و او دغه دېړشو تنو ته يې ووبل: که چېږي یوه توره په خمکه ولوبده؛ نو هلته د

دېمن دېش توري په مځکه وغورخوئ. د دېمن د پوځونو نه پینځه سوه ته سپاره د جګړي پر ډګر راتوی شول، چې دواړو خواوو پوځونو بې ننداره کوله. دریا خان پر دغو پینځه سوه تنو بریالی شو او هغوي ته يې ماتې ورکړه، دغو پینځه سوو تنو سپرو شاته تګ وکړ او خپل پوڅ ته لابل او دریا خان بېرته ستون شو او پر خپل خای ودرېد.

وېل کېږي، چې دغه پینځه سوه سپاره درې څلي د دریا خان سره مخامنځ شول او دریا خان درې واړه څلي هغوي ته ماتې ورکړه او بیا به خپل خای ته ستون شو او وبه درېد، چې وروسته د دېمن له پوڅ نه هېڅوک دده مقابلې ته راونه ووت او دریا خان خپلو ملګرو ته ووېل: "دا بری د خدای مرستي، زموږ مېړاني او د مشر تندی (اقبال) راګټلی دی، اوس نو تاسې یاران همدلته اوسي زه یوازې برید کوم".

یوازې دریا خان درې څلي د دېمن پر پوڅ ننوت او بیا روغ رمت خپل لښکر ته راستون شو او پر خپل خای ودرېد.

تر هغې وروسته میا حسن د (۱۷)* تنه سپرو سره د سلطان سکندر د لښکرو نه د مقابلې لپاره راووو، چې د تاتار خان له لوري یو نیم زر تنه سپرو دده مخي ته خان راووساوه. میا حسن هم لکه د دریا خان په خېر درې څلي مقابله وکړه او بریالی شو او بېرته خپل خای ته ستون شو. تر دې وروسته عمر خان شپرواڼی د پینځه سوو تنو سپرو سره له شهزاده نه رخصت تر لاسه کړ او هغه وخت چې میا حسن ته نژدي شو هغه رانژدي شو او سلام يې وکړ عمر خان د سلام د څواب له ورکولو نه وروسته میا حسن ته ووېل: "مود هېڅ کار نه دی کړي، اوس د

* بنغلی استاد رشاد د خپل اثر لودی پښتنه په (۱۳۳) مخ کې دغه تمپر (۷۰)، تنه بندوډۍ دی (زېړن)

همدی لپاره راغلی یو، چې ستاسو په نصیحت کار و کړو۔
 عمر خان وobil، چې تاسو د خپل کار له عهدی خخه بربالی
 ووتلى اوس زمود وار دی په دې ترڅ کې د عمر خان زوی
 ابراهیم خان اس پونده کړ، د پلار مخې ته ودرېد او ورته یې
 وobil "ستاسو دی د شهزاده په مالګې قسم وي، چې د جګړي
 د ګر ته به نه ورځی

عمر خان ورته وobil په کوم دلیل؟
 ابراهیم ورته وobil لکه خنګه چې تا د مبارک خان او شیخ سعید د
 زوی تورې ولیدلې اوس د خپل زوی د تورې ننداره هم وکړه
 عمر خان ورته وobil موږ هم د جګړې لپاره راوتلي یو
 ابراهیم خان ورته وobil په ګډ برید کې مېړانې نه
 خرګندېری، یوازې یوازې لیدل بونه
 ابراهیم خان خپل پلار ته دا خبره وکړه، اس یې پونده کړه
 او درې څلې یې خان هغه پینځلس زریز پوخ ته ورساوه او هر
 څلې به یې د غلیم خو تنه د نېزې په واسطه پر خمکه
 راغورخول او یې سپرو اسان به تبتدېل
 عمر خان ددغه حال په لیدلو سره د مسلمانانو یې دود د
 جګړې چېغه پورته کړه او د تاتار خان خاص پوخ ته یې خان
 ورساوه. تاتار خان ووژل شو او د هغه ورور حسن خان ژوندي
 ونیول شو او د تاتار خان ټول پوخ ماتې وکړه د شهزاده دغې
 سوبې، چې ۵۵۵ د عمر او جګړه یېز خواک په پرتله ستر کار و
 د ټولو خلکو او په تېره بیا د امرا او په زړونو کې وبره پیدا کړه
 تر دې وروسته سلطان بھلول هم بنه پوه شو، چې په ټولو زامنبو
 کې یې نظام خان بنه وړتیا لري؛ نو هماغه وو، چې دی یې د
 خپل ولیعهد په توګه وقاکه

واکمنی ته د سلطان سکندر

د رسیدو او پر تخت باندی د کسب‌نیاستلو بیان

هغه وخت، چې په ډیلی کې شهزاده نظام خان ته د هغه د
پلار سلطان بهلول د مړینې خبر ورو رسید؛ نو خپل یو تن امیر *
یې چې شهزاده پري زیات اعتماد درلود په ډیلی کې پربنود او
د تللو اراده یې وکړه هغه ورڅ چې د ډیلی نه رواندله؛ نو
لومړۍ د شیخ سماء الدین خدمت ته، چې نوموری د هغه
وخت د بزرگانو له جملې نه و د دعا د غوبستني لپاره ورغی او
ورته یې ووبل، چې ای شیخه! غواړم، چې د میزان الصرف
کتاب ستاسو نه ولولم او سبق پیل کړم

استاد ووبل: بدان! اسعد دک الله فی الدارین "پوه شه! خبتن
دې په دواړو نړيو کې نېګنې او نېکمرغی په نصیب کړه!"

سلطان ورته ووبل، چې بیا یې ووایي!

استاد دغه کلمه درې خله تکرار کړه.

بیا نو سلطان د هغه شیخ لاسونه بشکل کړل او د خپلو تللو
حقیقت یې امراوو ته خرگند کړ او دغه دعا یې بسه مرغ (فال)
وګانه او روان شو.

حدیث اهل فنا ترجمان تقدیر است

بود ضمیر برایشان شبیهه لوح و قلم

* د دغه امیر نوم جمل خن نودې دی، چې د سرنګه خن لوډی لمسی و خکه نوبه
سرنګ خنی جمل خن باندی مشهور دی (زېړن)

پر تخت باندی د سلطان بهلول لودی د زوی سلطان سکندر د کښناستلو بیان

شهزاده نظام خان د سترو امرا او و په لارښونه په خورا تلوار
خان د (جلالی) کلی ته ورساوه او د خپل پلار مړی یې ډیلی ته
واستاوه او د (۸۹۴هـ) کال د شعبان (برات) د میاشتی پر اولسمه
نېټه د جمعی په ورڅ د جلالی کلی ته نزدی پر هغه لوړه، چې
د تورو او بلو پسر ڙي موقعيت لري او د هغه څای او سپدونکي
نوموري سین ته کالي ندي وايي په هغه مانۍ کې چې د سلطان
فیروز کوشک ورته وايي د لودی خانجهان او پرملي خان خانان
او نورو سترو امرا او و په اتفاق په اتلس کلنۍ کې د سلطنت پر
ګدی کښناست او د سکندر غازی لقب یې غوره کړ.

سلطان سکندر یو پر تمين پاچا و، دی ډېر حلیم، پتمن او
مؤدب انسان و، پاچاهي دربار یې د هر ډول تکلفاتو نه مبری و
садه جامی به یې اغوستلي، ده به د عالمانو او نسو خلکو سره
ناسته ولاړه در تکوده، ده هم ظاهري سکلا در لوده او هم معنوی
ښکلا. د نفس پر غوبتنه نه ته. دی د خدائی نه ډېر و پرېده او پر
خلکو مهربان و ډېر عدالت او مېرانه یې در لودله د عدل او
انصاف په کارونو کې یې پیاوړي او کمزوري ته په یوه سترګه
کتل او تل د خلکو د دېمنيو په له منځه وړلو او د دوی په
ارامي بوخت و

د د بیوزلو لاسنیوی کاوه د ماسپینین د لمانخه له وخته به
یې د ماخوستن تر لمانخه پوری د عالمانو سره صحبت کاوه او
د قرآن کریم تلاوت به یې کاوه، ده به لمونخ په جماعت سره
ادا کاوه، د ماخوستن تر لمانخه وروسته به حرم سرای ته لار،
یو ساعت به د حرم په ذنه کې پاتې شو او بیا به په یوه گوبه
څای کې کښیناست او ټوله شپه به دلته ویښ و؛ خو تر غرمې
وروسته به یې د قیلولې خوب کاوه

د شپې به چې چېرته کښیناست؛ نو زیاتره به د اړو کسانو د
احتیاج د پوره کولو او د عدالت په فکر کې و او د شپې یوه یوه
برخه به یې د ملک په تدبیر او د سرحدی سیمو امراءوو ته د
فرمانونو په لیکلو او دده همعصره پاچاهانو ته د لیکونو په لیکلو
تبروله او په خاص محل کې به (۷۰) تنه عالمان او فاضلان
راغوند وو.

هغه وخت به چې د شپې وروستي شپې ساعتونه پاتې شول؛
نو ډودی به یې راوغوبنله او دغو (۷۰) تنو عالمانو به لاسونه
پرمینځل او د سلطان په ډراندي به کښیناستل او پخڅله واکمن
به په پړانګ کښیناست او یوه لویه خوکۍ به یې پړانګ ته نژدې
راورله او د ډودی لوښی به یې پري اېسول. سلطان به پخڅله
ډودی خورله او د دغو اوږاتنو په مخ کې به یې هم ډودی
اېښو dalle؛ خو هفوی ته د خورلو امر نه و هغه وخت به چې پاچا
د ډودی له خورلو نه فارغ شو؛ نو دغو خلکو به لوښی له خانه
سره واخیستل، خپلو کورونو ته به یې یووبل او هلتہ به یې
ډودی خورله

خینې راویان په دې عقیده دي، چې بسايې په هغه وخت
کې سلطان د خپل صحت او مزاج د علاج او تداوى په خاطر

په پته سره، چې خوک پرې ونه پوهېږي د ادب او حیا له مخي
د عیش او عشت د اسایابونو خخه هم گته اخیستله.

هغه په ټولو بسارونو کې د جوماتونو بنسیونه اېښوډل او هلته
به یې ورته خطیب، چاروکښ او یو خای تاکه او په هر ژمي
کې به یې بېوزلو کسانو ته جامې او شالونه لېړل او هره جمعه
به یې بېوزلو کسانو ته پیسي ورکولي

د هره ورڅه خامه او پخه ډوډۍ د بسار په خو خایونو کې
وېشله او په سېپڅلو ورڅو او په تېره یېا د روژي په میاشت او د
عاشورا په ورڅو کې به یې بېوزلي کسان خوشحالوں او هنغوی
ته به یې انعامونه او سوغاتونه ورکول

اګر باید شوکت و سرورى

دل زیر دستان بدست آورى

په هر کال کې به یې د خپلې واکمنی بېوزلي او مستحق
کسان څانته رابلل او هر چانه به یې دده د ژوندانه د حالت په
اندازه شپږ میاشتنی پیسي ورکولي دده د واکمنی په وخت
کې د هند د ګوت ګوت او نزوو خایونو نه عالمان، مسايخ او
بزرگان له ده سره د مینې د درلودلو له کبله ډيلې او آګري ته
راتل او هلته به مېشه شول دی به زياته وخت په آګره کې
او سېده

د سکندر د واکمنی په وخت کې د کرنې چارو نه رونق
موندلی و سوداګران، کسبګر، رعیت او د خدای(ج) ټولو
بندګانو ډېر نېکمرغه او سوکاله ژوند درلود او هر خوک به
چې د نوکری لپاره راغې دده د کورنې د اصل او نسب په باب
پوبته ترې کېدله او بیا به یې په هغه اندازه تنخا ورته تاکله او
هغه چا به چې اس نه درلود هغه ته به یې جاګير ورکړ او حکم

به یې و کړ، چې د دغه جاګیر نه خپل خانته سامانونه چمتو
کړی

دده په وخت کې سپاهیانو ډېر قدر درلود دده د هبواډ په
قلمره کې د اسې ټینګ امنیت موجودو، چې د غلا او لاري
وهني هېڅ نخبنه نبانه نه لیدله کېده.

هغه شمېر کافران به چې د اسلام په دین مشروف کېدل.
هغوي ته یې پخپلې واکمنی کې خای ورکاوه او هر چا به چې
د پاچاهي له اوامر و خخه غاړه غروله؛ نو هغه به یې د ملک بد
غوبستونکی ګاهه او د هغه د وژلو حکم به یې صادر اوه او یا به یې
د خپل هبواډ د قلمره خخه بهر ته شاره.

په هېڅ یوه کلې کې یې د ختمو کلا، چې هغه ته مې کوت
وایي او همدا راز خندقونه او خنګلونه یې نه وو پوبنۍ دده
اسلامي تعصب تر دې حده و، چې د کفارو ټول عبادتځایونه یې
وران کړل او په (متهراء) کې چې د کفر مرکز و د کفارو د
کارونو هېڅ اثر یې پري نبود. ده هندوانو د هغه عبادتځای
په باب، چې په متهراء کې و حکم و کړ، چې په هغه خای کې
دې کاروان سرای او مدرسه جوړه کړي. د هندوانو د نمانځني
کولو ډبرې یې قصابانو ته ورکړلې، چې د هفو په واسطه
غوبنې وتلي په متهراء کې دا امر نه و، چې هندوان دې ډرسې
او سر وخرې او په سین کې ولامبې.

لنډه دا چې د کفارو ټولې عنعنې او دودونه یې په غوڅه
توګه له منځه یووړل که چېږي به کوم هندو وغوبستل، چې
خپله رېړه او یا سر و خې؛ نو نایي (دم) به دده خوا ته لاس نه
ورغخاوه په هر بسار کې د اسلام احکام جاري وو په هره محله
او مالت کې لمونځ په جمعې سره ادا کېده او په هر خای کې

که به امیر و او که به فقیر د علم د زده کری په فکر کی به و د سکندر د واکمنی په وخت کی خلک زیاتره کسبگر وو او ټولو شتمنو کسانو د خیر او خیرات په باب یو له بله سره داسې سیالی کوله، چې یو د بل نه به یې په دی لاره کی زیات خرڅ کاوه

سلطان سکندر حکم و کړ، چې په هر کال کی دی دوه خلپا چاهی خزانه هر بشار ته د اړو او مستحقو کسانو لپاره لاره شي او د دغه کار لپاره به یې هغه کسان ټاکل، چې د خدای(ج) نه به یې وېړه درلوډه، خو دغه پیسي په مستحقو کسانو ووېشي او د مشرانو د معاش په باب یې حکم و کړ، چې په هره سیمه کې چې جاګیر لرونکي امیران، چې تنخواوي خوري د دغه فرمان په متن کې دی ولیکي، چې د ورکړل شویو املاكو او دندو سره یې جاګیر په پلانی خای کې موقعیت لري

د سلطان سکندر په همدي یوه حکم سره د محروسه سیمه ټول مشران یې آزاد کړل او هېڅوک نوي فرمان ته اړ نه شول او د هېڅ یوه امير په کور کې اصلاد ماليې بندوبست نه کېده او هر خوک به د ماليې وزارت ته راته او هلتہ به پخېل حساب پوهبده او د سیمه په لارو کې د هېڅ یوه خاروی د ماليې په باب یې له شدت خخه کار نه اخيست او هر امير ته به چې فرمان صادر شو؛ نو هغه امير به دوه درې کروهه د فرمان راوبرونکي د هر کلې لپاره مخې ته ورته او هلتہ به یې چوتړه ورته جوره کړه او هغه چا به، چې فرمان یووړ هغه به د چوتړې لپاسه ودرېد او اميران به د هغې چوتړې لاندې ولاړ وو او په ډېر درناوی سره به یې په دواړو لاسونو فرمان واخيست، په سترګو به یې بنکل کړ او د سر لپاسه به یې اېښوده

که چېرې به حکم وشو هماگلته به لوستل کېدہ او که نه نو
کور ته به يې راواور، که به پېت او مخصوص به و هغه به يې په
هماگه توګه عملی کاوه ۵۵ سالار مسعود* د جنډي د
اوچتولو دود، چې هر کال به لوړیده له منځه یووړ او بشخي به
يې د زیارتونو له تلو خڅه منعه کولي

۵۵ د واکمنۍ په وخت کې د غلو دانو او نورو اجناسو
دومره ارزاني ووه، چې که هر چا به لړه روزي هم تر لاسه
کوله؛ نو په ډېري خوشحالی سره به يې څل ژوند تپراوه او د
اختر او عاشورا په ورڅو او د حضرت محمد(ص) د وفات په
ورڅي حکم کاوه، چې د ټولو بندیانو نومونه دي ولیکل شي
او ده ته دي راپړل شي ده به پخپل خط سره ليکل، چې:
"خوشي دي شي" او د دوي سره به يې مالي مرستي هم کولي.
که چېرې به کوم سپور د سپرلۍ په وخت کې فرياد وېسته د
ليدلو سره سم به يې ووپل، چې دغه ستري سړي خوک دي.
دده استازو به د هغه لاس ونيو او ده ته به يې ډاډ ورکاوه او هر
چانه به چې یو څلې جاګير ورکړل شوتر هغه پوري، چې
کوم خيانت به ورنه نه و ترسره شوي بدلون پکې نه راته او که
به چېرې له چانه کومه ګناه صادره شوه بیا به يې هغه ته خه نه
ورکول؛ خود هغې مرتبې نه، چې ورکړل شوي ووه د هغه نه
يې نه غورڅاوه او هغه مهرباني به يې چې پري کړي ووه په هغې
کې يې کموالي نه راوسټ.

* سالار مسعود غازی د میر سه هوزوی، د عطاء الله لمسي او د غزني د ستر
ټولوک غازی سلطان محمود خوربي و دی په ۴۰۵ هـ کال په اجمير کې زېړه دلۍ او
په ډېرو غزاوو کې يې ګډون کړي دی په ۴۲۲ هـ کل کې شهيد او په پهراج کې
ښځ شو، چې دده زیارت ته به د هندوستان د ګوت ګوت نه هر کل خلک وزتلل د
هلته به يې مهله جوړونه او بېرغ به يې پري لوړ او (زېړ بن)

د به خپل حضور ته هغه سازیان او سندر غاپی، چې د موسیقی په فن کې به یې ساری هم نه درلود نه رابل او د هنفوی سندرې به یې نه اورېدلې؛ خو یوازې سید روح الله او ابن رسول خاصې سرا پردې ته نژدې د سلطان د حکم سره سم پاتې کېدل او خلک به، چې له هر خای نه راتلله؛ نو دوی به ورته سندرې وبلې او سلطان به هم ورته غور نیوه او لس تنه سورني غبرونکي، چې شهنازي غبرونکي هم ورته وايی هره شې پېخل نوبت سره د شې د یسوې برخې په تېرېدلو سره شاهي دربار ته راغونې بدال او سندرې به یې وبلې او داسې حکم و، چې د خلورم مقام نه به بل کوم مقام نه وايی لومړۍ به یې مانکوس، وروسته به یې کلیان، بیا به یې کانټرا او وروسته به یې حسیني وبلې او سندرہ به یې پای ته رسوله که له دې خلورو مقامو نه پرته به یې بل خه وبلې؛ نو سزا به ورکوله کېدلله

د هر کار لپاره وخت تاکل شوی و، چې د هغې نه پرته به چاتېری نه شو کولای او په ټولو کړو وړو کې د ګوتې د اېښودلو خای نه پاتې کبده؛ خو دیره یې خربيله او هر چاته به یې چې کومه مرتبه ورکړل شوه د ژوندانه تر پایه پکې کوم کموالی نه رانه او هر چاته به یې چې کوم خواړه، کالي او خلعتونه وروتاکل د واکمنی تر پایه پورې کوم بدلون نه پکې رانه.

وايی، چې د جونپور یو ستر سړۍ شېخ عبدالغنى د اوپري په موسم کې د واکمن ليدو ته راغى، ډول ډول خواړه ورته وتاکل شول او خرنګه، چې د تودو خې موسم و شپږ کوزې شربت یې هم ورته ولپړه. بیا به هغه وخت چې نوموږي شېخ د ڏمي په موسم کې هم راغى؛ نو هماماغه شپږ کوزې شربت ورته

ورکول کبده

دده د واکمنی هر مشر او ستر سپری ته، چې په هماغه لومړی ورخ کوم درناوی کبده بیا به که ډېر کلونه وروسته هم راغی؛ نو د هماغې لورپینې خخه به برخمن او د هغه په درناوی کې کوم توپیر نه لیدل کبده او هر امیر ته به، چې په دربار کې په کوم خای کې د درېدلو حکم شوی وتل به په هماغه خای کې درېدله

سلطان سکندر ډېره بسے حافظه درلسوه. هره ورخ به ده ته دده د واکمنی په دنه کې د نرخونو او پېښو حال ویل کبده او که به په دغو چارو کې د سر د وېښه په اندازه کوم بدلون رامنځته شوی و؛ نو سملاسې به یې د هغې د تدارک لپاره لاري سنجولي

دي به زباتره وخت په آگره کې او سپدہ او د آگري د بسار جوړول دده په زمانه کې پېښ شوي دي. د سلطان سکندر نه دمڅه آگره یو پخوانی کلی و یو شمیر هندوان په دي عقیده دي، چې آگره د راجا کشن په زمانه کې چې په متهراء کې واکمن و یوه کلا وه او نومړي راجابه، چې خوک بندي کاوه؛ نو د آگري په کلا کې به یې په حبس کې اچاوه تر

ډېري مودې پوري د آگري حال په همدي توګه و په هغه کال چې د سلطان محمود غزنوي لښکرو پر هندوستان برید وکړ آگره داسي ورانه شوه، چې ددي هېواد په یوه عادي کلې بدله شوه؛ خود سلطان سکندر د واکمنی له وخته آگري بیا به رونق وموند او د جلال الدین محمد اکبر د زمانې نه آگره د ډېلي د واکمنانو پایتخت وګر خېد او د هندوستان د سترو بسaronو له جملې نه شمېرول کبده

خدای(ج) د سکندر د واکمنی په وخت کې خلکو ته د علم او پوهې د تر لاسه کولو لپاره دومره توان ور کړ، چې په نورو زمانو کې د خزانو د ډبروالی سره سره دوی ته دغه توان نه وور په برخه شوی.

دده د واکمنی په وخت کې تقوی، امانت او دینی چارو ته پاملرنې دومره رواج موندلی و، چې په خاصو او عامو کې ادب، حیا او دینداری پیدا شوې وه، چې د هغه د عصر په خېر په نورو عصرونو کې یې ساری نه ليدل کېدہ.

د سلطان سکندر د واکمنی په پیل کې د صرف او نحوی او فقهی خخه پرته نور کتابونه نه لوستل کېدل؛ خو دینی چارو دومره غلبه تر لاسه کړه او د علم او پوهې د چارو زده کړه دي حد ته ورسیده، چې د امیرانو ټول زامن او سپاهیان د علم او پوهې په زده کړه بوخت وو او د سلطان سکندر په حکم د ویدیک له نسخونه د طب په علم کې د میا بهوا له خوا یو عجیب کتاب وژبایل شو او په هغه باندې یې سکندری^{*} نوم کېښود. د هند د طبیانو د علاج کولو بنست پر همدي کتاب (طب سکندری) ولاړ دی، چې دا دده یوه لویه کارنامه ده، چې په نړۍ کې پیدا شوې ده.

داسي ويل کېږي، چې سلطان سکندر شپږ زامن درسودل مشر زوي یې ابراهيم خان نومېدہ، چې تر سلطان سکندر وروسته یې د ابراهيم لقب غوره کړ او د ډیلې واکمنی ته ورسیده، دوهم زوي یې جلال خان، چې د جونپور واکمن و

* ددي کتب نوم یوازی سکندری نه دی؛ بلکې طب سکندری یا معدن الشف، سکندر شاهی دی طب سکندری د هندوستان زور طب بېرته ژوندی کړ او پراختب او تدوین یې وروپ خنبه (ژړن).

او د سلطان جلال الدین لقب يې غوره کپری و، دربیم زوی يې اسماعیل خان، خلورم زوی يې حسین خان، پینخُم زوی يې محمود خان او شپرم زوی يې اعظم همایون نومبده او د سلطان سکندر له نامتو امراءوو خخه و، چې تبول د پرتم او عزت خاوندان وو او په مړانه او خوانمردی کې د خپل وخت بېساري حلك وو بايد ووبل شي، چې دده د واکمنۍ امراء زياتره پښته وو، چې دده پر شاوخوا راتمول شوي وو، چې ده خپلو پښتني قبایلوا او خانانو نه بشه پالنه کوله. دده له امراءوو خخه به کوم تن، چې د کوم او سره مرسته و کړه او د معاش په بدل کې به يې کومه دنده ورکړه؛ نو هغه به سلطان له دېر معنبر و.

دده هر یو وراره په مړانې او سخاوت کې ساري نه درلود. د سلطان سکندر تبول امراء او سپاهيان دېر خوبن او خوشحاله وو او هر یوه امير ته يې یوه سيمه بس وو؛ خو سلطان سکندر تل د خلکو د نېکمرغۍ او سوکالي په فکر کې و ده به یوازې د اميرانو د سپاهيانو د نېټګنې په خاطر د خپلو همعصره واکمنانو سره شخړي او جګړې بندولي او د واکمنۍ په هماګه قلمرو يې قناعت درلود، چې د پلار نه ورته په میراث پاتې شوي و او د خپل ژوند شپې او ورڅې يې په ډېري خوشحالې سره سر ته رسولې او هنم يې تبول خلک د خپل غوره او بشه چال چلنډ په وجه له خانه خوبن وسائل.

د سکندر د حینو امراءوو بیان به د سکندری پېښو تر بیان وروسته پخپل خپل خای کې وشي

د تخت کېښناستلو د کال

د پېښو بیان

د سنبهله په سیمه کې یو چا ځمکه کیندله، هلتله یې یوه همیانی و موندله، چې پینځه زره داني طلاوی پکې وي. د سنبهله حاکم میا قاسم دغه ټولې طلاوی له ده نه واخیستې او سلطان ته یې دغه حقیقت بیان کړ، څرنګه چې واکمن لوړ همت او بنه نیت درلود؛ نو حکم یې وکړ "هغه چا، چې دغه سره زر موندلی دی هغه ته یې بېرته ورکړه".

میا قاسم بیا عرض وکړ، چې هغه چا چې دغه سره زر موندلی دی دومره طلاوو د بېرته ورکولو وړتیا پکې نشه. سلطان سکندر بیا میا قاسم ته فرمان ولیکه او هغه په دی شرحه

و

ای ناپوهه! هغه چا چې ده ته ورکړې دی که چېږي ۵۵ یې وړتیا نه درلوده؛ نو هغه ته به یې نه ورکولې ټول د خدای (ج) بندګان دی هغه ډېر بنه پوهېږي، چې خوک وړتیا لري او خوک وړتیا نه لري او ټول زد یې هغه ته وروې بخښل.

چو نیت نیک باشد بادشاه را

به جای ګل ګهر خیزد گیاه را

او په همدي توګه په اجودهن کې د بندګي شیخ محمد په ځمکه کې یوه بزگر یوې کوله، هلتله د ډبرو یوه تخته تر سترګو شوه، چې ډېره غټه وه بزگر یوې پړښو دله، شیخ ته لار او حقیقت یې ورته تېر کړ. شیخ یو شمیر کسان د پېښې د

تشخیصولو لپاره ورسره کړل او هغه وخت، چې دغو خلکو دغه حمکه وکیندله؛ نو یوه ډبره بکاره شوه او هغه وخت یې چې هغه ډبره راپورته کړه؛ نو تر هغې لاندې یوه خاہ رابکاره شوه. خلکو هغه ډبره د پخوا په خبر بېرته کېښودله او شیخ یې خبر کړ، شیخ سپور شو او هلتہ ورغی او هغه ډبره یې پورته کړه او هغه وخت، چې خلک خاہتہ وربکته شول ويې لیدل، چې خاہ له خزانې نه ډکه ده. شیخ دغه ټوله خزانه له هغه خایه راواپستله او خپل کور ته یې یووړه. حینې داسې لوښی هم پکې وو، چې د سلطان ذوالقرنین نوم پري کېښلی و ټولو خلکو فکر کاوه، چې دا د ذوالقرنین خزانه ده.

د حکومت له امراوو خخه علی خان نومی، چې د دیپال پور او لاھور حاکم و بندګي شیخ ته یو لیک واستاوه او ورته یې ولیکل، چې دغه سیمه دده په ایالت پوری اړه لري او ددغې غیبی خزانې خبشن هم زه یم.

شیخ ورته په څواب کسی ولیکل که خزانه خدای(ج) تاہه در کړي واي؛ نو ما لاهه تا سره هېڅ دول دعوا نه کوله؛ خو خرنګه چې خدای(ج) ماته را بخښلې ده؛ نو ستاسو حق پکې نشته.

علی خان دغه حقیقت سلطان ته عرض کړ، چې د شیخ محمد په حمکه کې د پاچا خزانه راوتلي ده سلطان سکندر ورته وویل، چې پر تا خه، چې پر شیخ محمد غرض کوي

شیخ محمد د سرو زرو هغه لوښی، چې د ذوالقرنین نوم پري کیندل شوی و ورولېرل او خرگنده یې کړه، چې په دومره شمېر او ډولونو یې موندلې دي او هر چېرته، چې حکم

کوی هلتہ به یې تحويل کړم

سلطان سکندر فرمان وليکه، چې ټول دي له تا سره وي
مورد دواړه د خدای(ج) پر وړاندې حساب ورکونکي یو دا د
خدای(ج) ملک دی هر چاته یې چې ورکوي، ورکوي یې
که چېږي به سلطان سکندر چاته جاګير ورکاوه؛ نو د دولت
اراکینو ته په یې حکم کاوه، چې هغه سړي ته د یو لک ټنګو
جاګير او تر هغې وروسته تنخا ورکړي. که چېږي به هغه سړي
ورته ووبل، چې دغه جاګير د لسو لکو ټنګو حاصل ورکوي؛ نو
سلطان سکندر به خواب ورکاوه، چې د دغه جاګير زما په
حکم تر لاسه کړي دی یا یې پېچله نیولی دی؟ نو ده ته به بیا
ووبل شول، چې ستاسو په حکم ده به ووبل دا دده خپل
نصیب دی

نکل کا، چې سلطان سکندر ملک بدralدين بهیلم ته د اوو
لكو ټنګو حاصل لرونکي سیمه په جاګير کې ورکړه؛ خود
لومړۍ کال حاصل یې (نهه لکه) ټنګي شوی و نوموري ملک د
حاصل د زیاتوالی په باب سلطان ته حقیقت ووایه او ورته یې
ووبل، چې مانه د اوو لکو ټنګو جاګير راکړل شوی و؛ خود
نهو لکو ټنګو حاصل مې تري واخیست؛ نو که ستاسو حکم
وي، چې حاصل تحويل کړم

سلطان ورته ووبل، چې له ئان سره یې وساته په راتلونکي
کال کې پينځلسو لکو ټنګو ته لور شو؛ خو بیا هم ملک بهیلم
سلطان ته عرض وکړ او سلطان سکندر ورته ووبل، چې وې
ساته په درېیم کال کې بیا پينځلسو لکو ټنګو ته ورسید او ملک
بهیلم بیا د سلطان حضور ته عرض وکړ

سلطان سکندر ووبل، چې دا ټولې پیسې ستاسو د خپل

جاگير خخه تر لاسه شوي دي او دا ټولي ستا دي، هره پلا يې
ولې ماته وايې

د سلطان سکندر عدالت او نياو دي حدته رسپدلي و، چې
هېچا چاته په کړو ستر ګونه شول ګتلاي. وکيل دریا خان
لواني ته حکم شوي و، چې د عدالت په چوته دې ټوله ورڅ د
شېپې د یوې بسراخې پوري حاضر وي او د شرعی نياو وال
(قاضي) به د دولسو تنو عالمانو سره د سلطان د خاص دربار په
دننه کې حاضر و او کومې شخري او لانجي به چې فیصلې
کېدلې د دغوغو دولسو تنو عالمانو حضور ته به تللي او هغوي به
فتواوي ليکلې او د دوي د فتواوو خخه به هماگه شبيه سلطان
خبرېده د همدي کار لپاره خو تنه غلام بچه ګان هم توظيف
شوي وو، چې له سهار نه به يې د قضائي مجلس تر پایه پوري
هر خه، چې تېرېدل؛ نو یو په یو به يې د پاچا حضور ته عرض
کول.

یوه ورڅ د (ارول) د سيمې یو تن سيد، چې د پېښې نه (۲۳)
کروهه د آگري خوا ته موقعت لري شکایت و کړ، چې د هغې
سيمي جاگيردار (ميا مليح) له ده خخه مخکه په زور نيولي ده
سلطان ميا بهوا ته حکم و کړ، چې د دغې معاملې په باب پېښه
وکړي او حقیقت دې خرګند کړي پر دغې شخري دوي
میاشتې تېري شوي

د نوموري مودي تر تېرېدلو وروسته سلطان ووبل: خه بلا
د، چې دا شخړه نه شي حل کولاي، تر هغه پوري، چې دا
شخړه حل نه شي نن ورڅ هېڅوک له نياو خې (محکمې) خخه
نه شي تلای.

ميا مليح او دولسو تنو عالمانو ټوله ورڅ او د شېپې یوه برخه

سره خبری رد و بدل کولی او هر خل به د دوی دغه خبری د سلطان حضور ته په عرض رسیدلی، تر خو چې هغه شخړه فيصله شوه او حق حقدار ته ورسید او خرگنده شوه، چې پر سید باندی ظلم او تېرى شوی و.

سلطان سکندر وویل، چې د میا مليح نه ويوبستی، چې ما حکم کړی و، چې هېڅوک دې پر خپلو تر لاس لاندی خلکو ظلم او تېرى نه کوي او همدا راز مې حکم کړی و او د جاګیردارانو په فرمانونو کې مې د هر یوه جایدادونه او تناخاوی تاکلې وي؛ نو تا ولې زما له حکم خڅه تېرى و کړ؟

میا مليح شرمنده شو او سر یې نښته وڅړ او وې ویل، چې ګناه مې کړی ۵۵

بیا حکم ورته وشو، چې درې خلې دې اقرار وکړي، چې مليح ګناهګار او ظالم او سید مظلوم دی. خرنګه، چې مليح دغه کلمات درې خلې تکرار کړل؛ نو سلطان ورته وویل، چې ستا سزا همدا ده، چې په محکمه کې رسوا شوی بیا د هغه د جاګیر د ضبطولو حکم وشو او تر هغه وخته پوري، چې میا مليح ژوندی و جاګیر یې تر لاسه نه کړ.

د تخت کښېناستو په کال سلطان سکندر د (بیانې) د نیولو فکر درلود؛ خو ده په ډېره لږه موده کې (بیانه) فتحه کړه او په چټکۍ سره ډیلي ته ستون شو. تر درېو ورڅو وروسته سلطان په سانګي وهلو بوخت و، چې له جونپور خڅه خبر ور ورسید، چې باربک شاه د یو ډېر شمېر پوځ سره راخو خېدلی دی.

سلطان سکندر د باربک شاه د مقابلي لپاره لواني اسماعيل خان جونپور ته ولېره او پخپله د هغه په تھیسب د کنپلي او پتیالي خوا ته زوان شو. د هغه څای حاکم عیسى خان د جګري

لپاره رادمخته شو د دواپو پوخونو د جگړې په نتیجه کې عیسى
خان تېي شو او تر خو ورخو وروسته له هماماغه تېه مړ شو
سلطان سکندر له هغه ځایه د باربک شاه خوا ته روان شو
باربک شاه هم له جونپور نه د لښکرو سره را روان و، چې قنوج
ته نزدې د دواپو خواوو تر منځ جگړه ونبته، د جگړې په ترڅ
کې یو ملنګ راپیدا شو او د سلطان سکندر لاس یې ونيو او
ورته یې ووبل: "بری ستا دی":

سلطان په کرکې سره خپل لاس ځنې کش کړ
ملنګ ورتې ووبل: زه پر تا د بري زېږي کوم او تا په کوم
سبب خپل لاس رانه کش کړ؟

هر ګله چې دوه اسلامي پوخونه سره جنګېږي په دغه وخت
کې د یوې خوا پر پلوی درېدل باید ترسره نه شي؛ بلکې هسي
به دې ولې واي، چې په خه کې چې د اسلام خير وي هغه
دي خدای پېښه کړي؛ ځکه چې د هرې خوا په سوبه کې چې
د اسلام خير وي د هغه لپاره باید دعا وشي.

لنډه دا چې په جگړه کې د باربک شاه په لښکرو کې ماتې
راګله او باربک شاه بدایيون ته لار. سلطان سکندر د شاله خوا
دی تعقیب کړ او کلابند (محاصره) یې کړ.

د د خپل کوچنی ورور په دول دول مهربانيو خوشحاله کړ
او له خانه سره یې جونپور ته بوت او یو څل بیا یې باربک شاه د
پخوا په خېر د شرقیه واکمنی پر تخت کېښناوه.

باربک شاه د عجز او انکسار له مخي د سلطان اطاعت و کړ
سلطان (جونپور) په امراوو ووېشه او هر چېږي یې خپل حکام
و ګومارل او د باربک شاه په خدمت کې یې خپل معتمدان
پرېسودل او له هغه ځایه کالپی ته لار او کالپی یې د خپل وراره

اعظم همایون نه واخیست او محمود خان لودی ته یی وسپاره او له هغه ظایه د بیانی او د هغې د شاوخوا سیمو نیولو ته متوجه شو او هغه ظای یی ونیوه او په ډېره لړه منوده کې ډیلی ته راستون شو

تر درې ورخو وروسته د سانګي وهلو لپاره ووت، سانګه یی په لاس کې او په ډګر کې ولاړ و او غوبتله یی، چې د سانګي وهلو لوبله پیل کړي، چې په دې ترڅ کې ورته خبر راډل شو، چې د جونپور د واکمنۍ ځمکه وال، چې د هغوي مشر (جوکا) نومې هندو دی تقریباً سل زره تنه پلي او سپاره راغوند کړي دي، د مبارک خان لوانې سره یې جګړه کړي ده او مبارک خان ته یې ماتې ورکړي ده او ورور یې هم وژل شوی دی او مبارک خان د الله آباد په گودر کې، چې په هغه وخت کې ورته پرياګ ويل کېده د ملا خان په لاس نیول شوی دی او باربک شاه د هغوي د غلبې په وجه دریا باد ته، چې په کالا پهای سره شهرت لري میا محمد پرمولي ته ورغلی دی

سلطان ددغه خبر په اورېدلو سره سانګه په ځمکه وغورخوله او ددغه ډګر نه د خان جهان لودی کور ته راغى او ټوله پېښه یې ورته بیان کړه او ورنه یې ویوبتل، چې خه باید وکړي خان جهان عرض وکړ، چې دودی تیاره ده او د به مرغ (فال) له مخې دې لړه ځنې واخلي او د جونپور خواته دې وڅوځېږي

سلطان وویل، چې دودی به هم په مخکې منزل کې وڅورم دی د خان جهان له کوزه را ووت او پاچاهي کور ته لاړ نه شو؛ بلکې له بسار نه بهر شو او لښکرو ته یې د تیارسی حکم وکړ او له ډیلی نه په داسې تلوار ووت، چې تر لسو ورڅو

وروسته د جو کا سیمی ته ورسپد او د کوبی د سین په غایه یې
ورته واپول هلتہ خبر راپونکی د یاغیانو د ڈلی خبر ورته
راووپ

سلطان پوشننه وکړه، چې له دی خایه د جو کا تر سیمی
پوري خو کروهه واتن دی؟
هغه ووبل: "نژدي دی"

سلطان حکم وکړ: دا کلا او ځمکې، چې اوس ستاسو په
لاس کې دی ما تاسې ته درې بختلې دی، خدای دی ستاسو
روزی کړي، البته زما د راتلو مقصد د حرام خوره (جو کا) د
غودونو د تاولو او تاءدب خخه دی، که تاسو هغه تنبیه کولای
شي؛ نو بنه او که نه نو له کلا یې راوباسی، زه کولای شم، چې
كلکه سزا ورکړم او خرنګه، چې هغه کافر دی؛ نو باور لرم،
چې تاسو به د کافر ملا ونه تړی

سلطان حسین شرقی ددی خبر له تر لاسه کولو وروسته میر
سید خان، چې د سلطان حسین له سترو امراءو خخه و سلطان
سکندر ته د استازی په توګه له دی ستغ او سپور پیغام سره
ولپړه، چې پکي راغلي وو: "جو کا زمانو کر دی او ستا پلار
سپاهي سړي و؛ خکه ما له هغه سره توره ازمويله، ته ناپوه
ماشوم یې، که له ناپوهی خخه لاس نه اخلي؛ نو تابه د توري
پر خای پر پنواوولم".

سلطان سکندر ددغو خبرو په اور بدلو سره ووبل، چې د
لومړي خل لپاره زما له خولي خخه هغه ته د ورور کلمه راوتلي
د هغه ادب پسي پالم، زما مطلب د کافرانو څل دی که هنوي
د کافرانو پلوی وکړه؛ نو په هغه وخت کې به ددی اړتیا
رامنځته شي، چې ما ناپوهی نه د کړي. د مسلمانانو تولګي دا

اوری، د هغې خولې نه، چې د پنهې نوم راوتلى دی که خدای کول پر هغه خوله به ونېلى.

سلطان سکندر، میر سید خان ته وویل: تاسو د نبی(ص) او لاده یاست ولی هغه نه پوهه، چې بیا به پښمانه شي.
میر خواب وزکړ: په دغه کار کې زه ۵۵هه تابع یم او د دوى واک زما واک دی.

سلطان سکندر ورته وویل: عقل او بخت د یو بل لازم او ملزموم دی، د چا چې نصیب بد شی سد یې هم له سره څي،
تاسو ملامت نه یاستئ که خدای(ج) کول سبا به دی وتنستی او
تاسو به ونیوال شی، زه به دا خبره در په یاد کړم؛ نو که اوس پوه شی نو بنه به وي.

دا یې وویل او میر سید خان یې رخصت کړ او پڅله یې له خپلسو امیرانو سره سلا او مشوره وکړه. ټولو امیرانو مشوره ورکړه، چې باید جګړه وشي. دعا ولوستل شوه او ټول خپلسو ځایونو ته لاپل.

په هغه وخت کې چې ټول ستر امراء راغوند شوي وو
سلطان سکندر وویل: تاسو د سلطان بهلوں په وخت کې هغه څه، چې د وروری او مالکې حق و هغه مو ادا کړی دی؛ خو دا زما لوړنې کار دی باور لرم، چې خپلې هلې څلې او کوبېښونه به ونه سیموئ.

سبا ورڅ د لښکرو لیکې جوړې شوې ټولو لوډیانو او شاهو خپلوا د پاچا د لښکرو په زړه کې خای ونیو، بنې او کین لاس ته پرمليان او لوانيان او د لښکرو شاته د سروانیو لښکر موقعیت درلود. عمر خان سروانی، چې د هغه وخت یو مېړنې و سرلان (قرابو) و، د غلیم د لښکر د لیدلو په خاطر پر پیل

سپور شو او هر یوه ته به یې ډاډ ور کاوه، ناخاپه یې د جوند پر
کلا سترگی ولکبدلی او وی ویل: دا هماغه کلا ده، چې پري
نازېږي تر او سه مود هم خه زغم کوو که دی پوه نه شي نو دا به
دده اشتباه وي.

په دې ترڅ کې سلطان حسین خپلې لښکري له کلا خخه
رابهړر کړي او د جګړې د لښکرو سرلان (قرابول) سره ونست،
سلطان حسین په جګړه کې له مخامنځ کېدلو لړه شبېه وروسته
وتنټید او میر سید خان، چې د استازې په توګه سلطان ته
ورغلی و له نورو امراءوو سره یو خای په ډېږي بې عزتی سره
ونیول شو او سلطان سکندر ته راوستل شو.

هغه وخت، چې د سلطان سکندر سترگی پر میر سید خان
ولکبدی، چې سرې یې لوح او لنګوتی یې په غاړه کې پروت دی
او پلی یې را روان کړي دی؛ نو سلطان سکندر ترې مخ
وګرڅاوه او وی ویل: "دوى ته پګړي ور کړي، پر اس یې سپور
کړي او زما حضور ته یې راولی" او په هماغه توګه، چې د
سلطان له خوا حکم وشو سید خان سلطان ته راوستل شو.

سلطان میر سید او نورو امراءوو ته وویل: پر تاسو دې رحمت
وي، دا ډېره وفا وه، چې تاسو وکړه؛ خو خرنګه، چې د هغه
بحت وګرڅد؛ نو تاسو به خه وکړئ تاسې ډاډه اوسي
د سلطان حسین هغه اميران، چې نیول شوي وو هر یوه ته
دي یوه یوه سرا پرده، یو یو سایوان (چتر)، یوه یوه خېمه، چې
پر خلورو لرګیو ولاړه وي، دوه دوه اسونه، لس لس پرده
لرونکي پالنګونه او د خوب جامي ور کړل شي او هغه وخت،
چې د دوى د استو ګنځي ترتیبات ونیول شول؛ نو سلطان امر
وکړ، چې هنوی دې هلته لاړ شي

پاتی حالات

سلطان شرقی په جوند کې ماتې وکړه او وتبتد او سلطان سکندر بریالیتوب تر لاسه کړ. په دغه وخت کې مبارک لواني واکمن ته عرض وکړ، چې زما کسانو هغه لیدلی، چې پلانی خای ته خي.

سلطان ورته وویل پاچاهی کسان هم تللي دي، د خبر تر راوړلو پوري په دغه باب تحقیق وختنبوی بیا مبارک خان عرض وکړ، چې د هغه په پاچاهی کې خیر او خیریت نه دي

سلطان وویل هغه ستاسو نه نه دی تبتدلی؛ بلکې د خبتن(ج) له قهره تبتدلی دي، دا هماغه سلطان حسین دي، چې د کجه په ګودر کې یې تاسو ته ماتې درکړي وه کوم خبتن، چې دی مات کړ هغه خبتن دی بېرته بریالی کولای شي، دده کړو وړو ته وګوری او د کبر او غرور خبرې مه کوي، زغم او صبر وکړي خرنګه، چې سلطان حسین پر خپلو کارونو مغروف او دا کانې وربښي شوی.

سلطان سکندر دغه خبرې هغه وخت وکړي، چې نوی

ابلوخ او عمر یې اتلسو یا نولسو گلونو ته رسپده خدای(ج)
 سلطان سکندر ته عجیب زغم او تحمل ور کپی و
 زھی دولت مادر روزگار
 که پوری چنین پرورد در کنار

سلطان حسین وتبتد او بهار ته لار او سلطان سکندر له هغه
 خایه راستون شو او جونپور ته لار باربک شاه د تللو په وخت
 کي سلطان سکندر ته د دلبئو په سيمه کي ملازمت کپی و
 يو خل بیا سلطان سکندر خپل ورور په جونپور کي پربنسود
 او ستون شو او د (اوده) په شاوخوا کي یې يوه مياشت کي په
 بسکار او هوسایی تېره کپه، بیا ورته خبر ور ورسپد، چې باربک
 شاه بیا د ځمکه والو د غلبي له کبله نه شي کولای، چې په
 جونپور کي پاتې شي
 سلطان سکندر حکم وکړ، چې محمد فرملي او اعظم
 همایون او لواني، خان خان خانان دي د اوده له لاري او
 مبارک خان دي د آگري له لاري جونپور ته لار شي، باربک
 شاه دي بندی کپي او ده ته دې ور واستوي

دوی جونپور ته لابل، باربک شاه یې ونيوه او سلطان ته یې
 را ووست. سلطان هغه هيست خان شرواني او عمر خان شرواني
 ته وسپاره او خپلی لښکري یې د چينار د کلا خواته ولپردولی،
 تر خو یاغي کسان وټکوي هغه وخت، چې د سلطان لښکري
 هلتله ورسپدلي د هغې خای راجا جګړه وکړه؛ خو وتبتد.
 د لاري په او بد دو کي راجا بهيد نومي، چې تسبدلی و مړ
 شو. سلطان غوبتيل، چې تر دې هم وړاندي ولاړ شي؛ خو
 توپاک او کوکنار پېر گران شوي وو او هغه اسونه، چې په دې

سفر کي ورسه ملگري وو زياتره تلف او ضایع شول
 سلطان سکندر خو میاشتی د پوخ د منظم کولو لپاره په
 جونپور کي پاتي شو له دغو ورخونه يوه ورخ د سلطان د
 مقربانو نه يو تن چي دده سره يې مصاحبته درلود د سلطان په
 حضور کي دا بيت ووايه:

ادب شرط است گر فرزند شوخ است
 سگ ديوانه را دارو کلوخ است

سلطان سکندر ووبل، چي په لومړي مسرى کي دې د
 ادب، زوي او شوخ ذکر وکړ او په دویمه مسرى کي دې د
 لپونی سپي او لوتي ذکر وکړ؛ خو دارو د لوتي سره خه اړه
 لري هر چا به په دغه باب يو خه ويل؛ خو چا داسي خبره ونه
 کړه، چي د سلطان تسلی پري وشي.

سلطان ووبل، چي د لوتي په واسطه سپي ادب تر لاسه کوي
 او دارو د رنځ دفعې کولو لپاره دي په همدي ترڅ کې
 خواجه، چي د سلطان له نژدي مصاحبینو خخه و راغي
 سلطان سکندر دغه حقیقت ورته بیان کړ.

خواجه ووبل، چي ياران خه وايي، هغه خه وايي، چي ماټه
 قناعت نه شي راکولاي خواجه ووبل کلوخ د کاف په کسر
 (зор) سره هغه چينجي دي، چي د لپونی سپي دارو دي او د
 برسات په هوا کي پر شنو پانو باندي موندل کېږي، رنګ يې
 تور او پر بدن يې څياني سپين او څياني سره تکي ليدل کېږي
 او په هندي ژبه هغه چينجي ته بندی وايي او دغه چينجي د
 هغه چا لپاره دارو دي، چي لپونی سپي خورلوي وي او هغه
 خوک چي سپي خورلوي وي؛ نو هغه ته ګيرو (يو ډول ګل
 دي) او شيره ورکوي

حاضرینو ووبل، چې کلوخ دارو شول؛ نو ادب یې خه شو؟
 خواجه ووبل: هفه وخت، چې لپونتوب له منځه لاجر شی؛
 نو ادب رامنځته کېږي او دغه متل یې د زوی لپاره راوردی دی،
 تر خو خلک پوه شی او زوی ته په نرمی او حکمت سره ادب
 ورزدده کېږي او سختی او نامهربانی ورسره ونه کېږي، که داسې
 نه وي؛ نو که خوک لېونی سې خوروی؛ نو هفه لېونی
 کېږي.

همدا راز په جونپور کې هفه وخت، چې سلطان هلته
 او سپدہ یوه عجیبه کيسه پېښه شو. په جونپور کې یو طالب
 العلم، چې روزگار یې ډېر خراب شوی و تر درېبو ورڅو پوري
 خواړه ور ونه رسبدل. کورنۍ او ماشومان یې له لوړې خخه په
 عذاب شول او ورته یې ووبل، چې پورته شه او خپل بخت
 وازمویه بنایی، چې غیبی دروازې درته پرانیستلی شي.

په پای کې ډېر بې طاقته او بې توانه شو او تر خلورمې
 ورځی وروسته د بسار نه راووت او د بېديا پر لوري رهی شو تر
 لړ واهن و هللو وروسته د چنډو (نخودو) کروندي ته ورسبد، دا یې
 په فکر کې وګرځبدل، که خه هم د بل چاد مال خوړل حرام
 دي؛ خو ماته، چې د خلورو ورڅو راهیسي خواړه نه دي را
 رسبدلې مباح دي، که چېږي مې په خپله ونه خوړل خپلې
 کورنۍ او ماشومانو ته خو به یې یوسم

کروندي ته راغی لاس یې اورد کړ، چې چې راتولي
 کېږي، یو ملنګ هفه خای ته نژدي د یوه حوض پر غاړه ناست و
 پر دغه طالب باندې یې غږ وکړ، چې له خدایه نه وېږدې، چې
 د نورو حق خوری؟

طالب العلم په څواب کې ورته ووبل، چې تابه د سلو

کورونو توکان خوپلی وي، خه پوهېږي، چې ذه په کوم
حالت دلته راغلی يم

هغه ورته ووبل، چې ماته راشه او خپله کيسه راته بیان کړه
طالب د ملنګ خوا ته راغنى، وي په لیدل، چې ملنګ سر تر
پایه لوح او برښد دی او په یوه توکري په خپل ستر پت کړي او
تشه بنی يې په مخکې اينې ۵۵
د طالب نه يې پوښته وکړه، چې د ډودۍ خورلو ته دي
زړه کېږي؟

هغه ورته ووبل، چې د همدي ډودۍ د تر لاسه کولو لپاره
راغلی يم

ملنګ په بنی کې لاس وربنکته کړ سکندری پنګه يې
راواپستله او هغه ته يې ورکه او ورته يې ووبل، چې بازار ته لاړ
شه، غوبنه، غوري او هغه خه، چې اړتیا ورته لري هغه راونيسه
او را يې وړه

طالب ورته ووبل: که چېږي پخه ډودۍ راوړم؛ نو خنګه به
وي؟

ملنګ ورته ووبل، چې اومه مواد راورد دلته به يې پاخه
کړو

طالب بسارته لاړ او هغه خه، چې ملنګ ورته ويلې وو هغه
يې واخیستل او رايې وړل

ملنګ له بنی نه چاړه او تخته راواپستله او هغه ته يې ورکړه،
چې غوبنه میده کړه، وروسته يې یوه کاشوغه، یو لوښۍ،
دسترخوان او یو او سپنیز دېګ راواپست او هغه ته يې ورکړه او
ورته يې ووبل، چې نغری جوړ کړه او هر خه ته، چې اړتیا
لیدله کېډله؛ نو ملنګ به هغه د خورجیني نه راکښله، تر خو

چې لرگي يې هم تري نه راوکنبل او هغه وخت، چې ډوډي پخه شوه د طالب سره يې يو خای و خوده تر هغې وروسته يې تشه بنې پر او بدو واچوله او روان شو

دغه طالب د پاتې شيانو پر راټولولو بوخت شو، چې د ملنګ نه پاتې شوي وو او له ځانه سره يې فکر و کړ، چې دغه ملنګ ددي شيانو پروا نه لري او زما لپاره غنيمت دي ده وغوبستلو چې هغه شيان کور ته یوسې؛ خو ملنګ تر شا وکتل او وې ليدل، چې طالب د شيانو په راټولولو بوخت دي پر ده يې غږ و کړ، چې په دغه کار لاس مه پوري کوه پورته شه او ماته راشه

طالب هغه خه چې را اخيستي وو هغه يې بېرته همامغلته ګوزار کړل او دده سره يې ملګرتيا و کړه، په دوهمه ورڅ يې بیا په هماماغه ډول ډوډي و خودله. طالب ته ور په یاد شول، چې دی له دوو ورڅو راهیسي رنګارنګ ډوډي او خواړه خوري؛ خو د کورنې په خلکو به خه حال تېر شوي وي

هغه ملنګ، چې بزرګ و پوه شو او ورته يې وویل "غواړې، چې کور ته لاړ شي؟"

طالب ورته وویل: هغه خه مې چې په زړه کې وو هغه مو وویل

ملنګ د بنې نه لس سکندری ټنګي راوکنبلې، هغه ته يې ورکړې او ورته يې وویل، چې لاړ شه

هغه وخت چې طالب د لاري یو لبر خه واتن وواهه ملنګ بیا پري غږ و کړ او ورته يې وویل، چې ماته راشه، چې خه درکړم، چې ټول عمر درلسره پکار شي ورته يې وویل: او دس تازه کړه او دوه رکعته لمونځ ادا کړه او هغه وخت، چې طالب

له دوو رکعته لمانخه نه راخلاص شو هغه یې له خانه سره
کښیناوه او ورته یې ووبل: "سترگې دې وټړه" او هغه وخت یې
چې سترگې پې کړي؛ نو ورته یې ووبل، چې بېرته یې پرانیزه
او هغه وخت، چې طالب خپلې سترگې پرانستلي وې لیدل،
چې یو نوراني سړۍ، چې د بشو او نېکو کسانو په جامه کې و
دده د بشی لاس خواته ناست دی او عربي النسله اس، چې د
سره زرو زین یې درلود، د هغه تر شا ولار دی

ملنګ د طالب او د هغه غېبې سړۍ لاس ونيوه او پر هغه
سړۍ یې سپارښته وکړه او ورته یې ووبل: په هماغه ډول مو
چې له ما سره مرسته کړي ده له ده سره هم مرسته وکړئ
په دې توګه غېبې سړۍ له ملنګ نه رخصت واخیست او پنه
یې په رکاب کښودله او د ملنګ له سترګو غایب شو

ملنګ، طالب خپل کور ته رخصت کړ او ورته یې ووبل: هر
څه ته چې اړتیا ولري هغه به په غېبې توګه تر لاسه کوي؛ خو
هغه به پر خپل څای لګوی او بې څایه به یې نه لګوی
طالب کور ته راغی له خواری او ببوزلی خخه وژغورل شو
او د تنعم ور یې خانته پرانیست.

دغه کيسه په جونپور کې مشهوره شوه او سلطان سکندر
پرې خبر شو سلطان، طالب خپل حضور ته راوغوبت او
ددغې خبرې په باب یې پلنه وکړه او دا کار دده د حیرانتیا
سبب و ګرځید

د جونپور پاتې حالات

په دغه وخت کې چې سلطان سکندر په جونپور کې اوسيده؛ نو دده په پوچ کې گدوډي رامنځته شوه د هغه خای نورو خمکه والو سلطان حسین ته ولیکل، چې د سلطان سکندر په پوچ کې اسان نه دي پاتې شوي او پوخي سامانونه له منځه تللي دي، باید له وخت خخه ګټه واخلي.

سلطان حسین له بې شمېره پوچ او سلو پیلانو سره د سلطان سکندر سره د جګړې لپاره را روان شو سلطان سکندر د خپل پوچ په گدوډي پوه شو، خان خانان يې سالباهن ته واستاوه، چې هغه پخلا کړي او رايې ولې

په دغه وخت کې د دېمن لښکر اټلس کروهه واهن درلود، سلطان سکندر د دغه حالت سره سره د سلطان حسین مقابلي ته ور روان شو د دواړو خواوو لښکرو تر مخامنځ کېدلو وروسته سلطان حسین ماتې وxorو او سلطان سکندر دی تر بهاره پوري تعقیب کړ، هلته يې خبر تر لاسه کړ، چې دده پوخيانو د سلطان حسین نه (بګهمل ګاون)، چې د بهار د ایالت د لکنهوتي له توابعو خخه دی هم نیولی دي.

سلطان سکندر د بهار او ترهت نیولو ته مخه کړه او وروسته د شیخ شرف الدین یحییٰ منیری^{*} زیارت ته لار، د هغه خای بیوزلی کسان یې خوشحاله کړل او پېښی ته راغی په دې ترڅ کې خان جهان چې دده د سترو امراوو له جملې خخه مړ شو سلطان دده مشر زوی احمد خان ته د اعظم همایون خطاب ور کړه ده ته یې د پوخ د منظم کولو حکم وکړه او د بنګال د پاچا سره د جگړې لپاره وخوختد. د بنګال پاچا سلطان علاواليدين خپل زوی د یو تکړه پوخ سره دده مخې ته ولېړه، له دې خوا سلطان سکندر هم یو پیاوړی پوخ له هغه سره د مقابلي لپاره ورولېړه او هغه وخت، چې دواړه لوري یو له بل سره مخامنځ شول؛ نو د سولې خبره رامنځته شوه او هغه په دې شرط، چې هېڅوک به یو د بل په برید کې لاسوهنه او تېږي نه کوي او علاواليدين به د سلطان سکندر مخالفینو ته خای نه ور کوي.

سلطان سکندر له هغه خایه راستون شو او دروېش پور ته راغی خو میاشتې هلتله تم شو او هغه ولايت یې اعظم همایون ته وسپاره په دغه وخت کې د غلې بیه لوره شوه او سلطان د خلکو د سوکالی په خاطر د غلې زکات وباښه او د زکات د منع کولو فرمان یې صادر کړه، چې تر هغې وروسته د غلې زکات منع شو تر خود جهانګیر پاچا د واکمنی په وخت کې بېټه د غلې زکات جاري شو.

سلطان سکندر له هغه خایه د پهنه د راجا پر خلاف لبکري

* شیخ شرف الدین ابن یحییٰ منیری د ډیلی د شیخ نجیب الدین فردوس ماذون و ارشاد السالکین، شرح آداب المریدین او معدن المعانی دده مشهور تصنیفونه دي. دی په ۷۸۲ کل کې مړ شو دي د خپل وخت خورا مرتض عابد او زبست ډېر مشقی ستنه و د زیب تو معلوم تو لپاره وکوری خزینه الاصفاء. دوهم تولک، ۲۹ مخ (زېړن).

ولپردولې او پخچله د لېکرو تر شاروان شو. سلطان سکندر تر دی دمخته د بتهه د راجا لور غوبنتلي وه؛ خو هغه ددغه کار خخه غاړه غړولې وه. سلطان سکندر د پخوانی بدل اخیستلو په خاطر دده سیمې ته ورغی؛ لکه چې ۵۵۵ په سیمه کې یې د آبادی او ودانی نخبنه پري نه بشوده. همدا راز د باندھو پر کلا، چې د هغې سیمې پوه پیاوړي او مستحکمه کلا وه جنګیالیو خوانوښې جګړي وکړي. سلطان سکندر هغه سیمه ټوله ورانه او ويچاړه کړه او جونپور ته راغی او په جونپور کې یې هم هېڅ مخالف پري نښود. وروسته د سنبله خوا ته روان شو او خلور کاله یې په سنبله کې تېر کېل. په دې موده کې سلطان زیاتره په تفریج او ساعت تېری بوخت و

یوه ورڅ یې په سنبله کې د آګري او دیلې نه زړگران راوغونښل، ددغو خلکو د راحاضرولو خخه وروسته سلطان یوه مرغلره راواپستله او دغو زړگرانو ته یې ورکړه او ورته یې وویل، چې په همدي اندازه یوه بله مرغلره ورته پیدا کړئ. ټولو زړگرانو دغه مرغلره ولیدله او عرض یې ورته وکړ، چې واکمن دې ژوندی وي! ددې مرغلري بله جوړه په هند کې نه پیدا کېږي او محال کار دی؛ خوبنایي په فرنګ او یا هرمز کې پیدا شي.

سلطان ورته وویل تر هفو، چې ددې جوړه پیدا نه کړي؛ نو د پاچاهي دربار خخه د وتلو امر ورته نشه.

په دې وخت کې یو شمېر زیات جوهريان د سلطان په دربار کې راغونډه شول. په دې ترڅ کې میا طه، چې د سلطان له نزدې او مقربو کسانو خخه او دېر باهنه او با کماله سړي او د سلطان د سلامۍ لپاره دربار ته روان و د جوهريانو نه یې

پونسته و کړه، چې تاسو یې په خه سبب دلته ساتلي یاست؟
 هغوي ورته وویل: د یوه شې سپارښته یې راته کړي ۵۵،
 چې مور د هغه د کولونه عاجز یو. د مور ته یوه مرغلره
 راکړي ۵۵، چې ددې مرغلري بله جوړه باید ورته پیدا کړو.
 میا طه عرض وکړ: که چېږي ستاسو حکم وي؛ نو زه به یې
 درته پیدا کړم.

سلطان هغه مرغلره میا طه ته ورکړه او میا طه وویل: زه به
 ددې مرغلري جوړه درته راړم.
 سلطان وویل: تر دې لا خه بنه.

میا طه هغه مرغلره خپل کور ته یووړه او تر دوؤ ورڅو
 وروسته د سلطان سلام ته ورغى او دوې مرغلري یې له خان
 سره یووړې، چې جنس یې یو و او د یوې مرغلري او د بلې
 مرغلري تر منځ توپیر موجود نه و او مرغلري یې د سلطان
 مخې ته کېښودې او سلطان ته یې عرض وکړ، چې پخوانۍ
 مرغلره کومه یوه ۵۵؟

سلطان سکندر، چې هر څومره ورته وکتل په توپیر یې پوه
 نه شو. میا طه ته یې وویل: هېڅ توپیر سره نه لري، تاسو یې
 پخیله ووائې.

میا طه ورته وویل، چې دا پخوانۍ مرغلره ده او دغه مرغلره
 ما راړې ۵۵. سلطان هغه مرغلره د بې په خاطر جوهريانو ته
 ولېرله او جوهريانو د هغې بېه ۳۰ زره سکندری ټنګي وښودله

سلطان امر وکړ، چې دغه پیسې دې میا طه ته ورکړل شي
 میا طه عرض وکړ، چې د واکمن په برکت دغه ډول مرغلري
 زما سره چېږي دې او بېه یې نه اخلم.

سلطان وویل: که ته یې بېه نه اخلي؛ نو زه مرغلره نه اخلم.

میا طه عرض و کړ، چې دغه مرغلره ما په خپله جوړه کړي
 ۵۵، خه می نه دی پړی لکېدلی بیه به یې ولې اخلم
 سلطان هین پاتې شو او وې ویل: دا به خنګه خرګنده
 شي، چې ستا خه نه دی پړی لکېدلی؟
 میا طه وویل: دا راز به په خلوت کې د پاچا حضور ته عرض
 کړم.

د سلطان په حکم ټول امراء ووتل. میا طه هغه مرغله، چې
 له سپلګۍ (ابرک) نه یې جوړه کړي وه د هفې پردې یې یو یو
 خینې واډولي، ویل کېږي، چې په نړۍ کې هېڅ داسې هنر نه
 و، چې میا طه پړی پوه نه شي
 سلطان سکندر د میا طه په باب ویل، چې زرنه با هنره
 خلک له یوه میا طه سره مساوی نه دی
 میا طه د کاغذونو پر یوی تختې د پیل غابونه جوړ کړي وو
 او هم یې د پاچا لپاره د پیل له غابونو نه یوه خولی جوړه کړي
 وه، چې هر خومره به یې وسولوله نه به ماتېدله.

میا طه د نیلوفر ګل لبته، چې د هندوانو بنځې یې په
 غورونو کوي جوړي کړي وي، چې د دغه لبته په منځ کې
 یې مچۍ خای کړي وي. چا به چې دغه لبته په غورو کړي
 که به یې سر نه بنوراوه هغو لبته د نیلوفر د غوټيو شکل درلود
 او که به یې سر وبنوراوه د غوټيو خولی به وسپرل شوې او
 مچۍ به ترې راوتلي او د هفې بنځې د سترګو په برابر به
 الوتلي، سر چې به یې ودر اوه بېرته به دغه مچۍ د نیوفر په
 هماګه غوټي کې ورنوتلي او د غوټيو خولې به بېرته سره
 ورغلې

دده حیرانوونکي صفتونه به خومره ولیکم د کېمیا او سیمیا

په علم هم پوهېده. میا طه د سلطان سکندر په وخت کې ساري
 نه درلود. کولای شو دغه بیت ۵۵ په باب ووايو
 آن چیست در جهان که نداری تو از هنر
 تا سعدی از خدای بخواهد برای تو
 په هماغو ورخو کې سلطان د عالمانو خخه وپونسل، چې
 خناوران یو د بل په ژبه پوهېري یا نه؟
 عالمانو ورته عرض وکړ د تفسیر د حکم له مخي د یو بل په
 ژبو پوهېري.
 سلطان خواجه ته، چې د سلطان د یو تن نژدي کسانو خخه
 و پونسته وکړه او وې ويل زما او د عالمانو عقیده یوه ده؛ خو
 معقول دليل غواړم.
 خواجه ووبل په منقولو کې معقول نه خایېري.
 سلطان ووبل، چې "ما په خپله ووبل، چې زه د عالمانو سره
 په دغه باب کې یوه عقیده لرم؛ خو خه چې ستا په زړه کې دي
 هغه هم ووايده".
 خواجه ووبل: "ښکاري تور (دام) غوروی، بیا یوه پاڼه په
 خوله کې ونيسي، رېز وکړي، الوتونکي له هري خواپري
 راتبولېري او نیول کېري دوى دومره نه پوهېري، چې دا رېز
 زموږ د همجننس نه دي؛ بلکې دا چې پر مرغۍ سترګي
 وګندې په تور (دام) بې کښنوی او هغه بسوروي او رېز ګوي
 نوري مرغۍ پري راتبولېري او په تور کې نیولی کېري، دومره
 نه پوهېري، چې دا ببوزله مرغۍ بندي او عاجزه ده او هلتہ تلل
 خطره لري او باید هلتہ لاړي نه شو. خینې الوتونکي لکه
 کارغان د چېغوله کبله او خینې الوتونکي، چې په غرونو او
 ونو کې او سېري د آواز له کبله راتبولېري او هم خواره واره

کېرى

پە همدى ورخو كى سلطان د خواجە زوى تە، چى مىا
محمود^{*} نومىدە يو اس وباختى، چى پە هندوستان كى ددغە
اس پە خېر بل بىنە اس نە و

سلطان ووپل مىا محمود خانە! دغە اس پە دى شرط
درېخىنم، چى چاتە يې ور نە كېرى او دغە مىا محمود دا عادت
درلۇد، چى ھەر چا بە، چى خە ور نە وغۇشتىل ھېخكىلە بە يې د
رد خواب نە ور كاوه او دە پە مېۋانە او سخاوت كى سارى نە
درلۇد.

خو ورخى وروستە يو بىوزى پلورونكى (پكە خرخۇونكى)
ورتە راغى او دغە اس يې خىنى وغۇبىت مىا محمود ورتە
ووپل، چى پاچا شرط راباندى اىيىسى دى او حكم يې راتە كېرى
دى، چى باید دغە اس چاتە ور نە كېرم، تە ددغە اس پە بىدل
كى رانە خلۇر اسوňه واخلە.

بىوزى پلورونكى ووپل د سايىل د زىرە خىال نە ساتى او د
پاچا حكم پر خاي كوي، زە محرومە خەم دغە اس بە اخىر يو
ووڭ مېشى بىا بە افسوس و كېرى، دا يې ووپل او روان شو
مىا محمود ورتە ووپل مە خە او دا اس واخلە ھەر خە، چى
خداي كېرى وي هەنگە بە وشى زە نە شەم كولاي، چى سايىل تە د
رد خواب ور كېرم

پە دوھەمە ورخ چى سلطان سكىندر د صحراد لىدلىپە لور
سپور و مىا محمود ھەم ورسە و پە دغە وخت كى بىوزى
خرخۇونكى ھەم پر هەنگە اس سپور و او لە لېرى يې خان بىكارە
كېر سلطان اس وېۋازاند او حكم يې و كېر، چى دغە سپور راولى

* مىا محمود د خواجە شېخ سعید پەرملى زوى و (اژپىن)

او هغه وخت بې چې بیوزى پلورونکى سلطان تە را وست نومۇرى بیوزى خرخوونکى دغه بىت ووايە او مىا محمود تە بې دعا و كېرى:

بىت: دان كھرك محمودنى جوڭا برج رە سلطان يعني: د سخى مىا محمود كوردى نە ورانبۇرى دا ددە هغه بخشش دى، چې پاچا يې لە ور كېرى منعه كېرى و سلطان د بیوزى خرخوونکى او مىا محمود خواتە وكتل او خە يې ونە ويل او هغه وخت، چې پايتخت تە راستون شو مىا محمود تە يې ووبل: هغه اس مې بیوزى خرخوونکى تە ور كرى ؟ تازما خبرە ونە متنلە او جاگىر دى در نە واخىستل شي پلازىي هم لە دە نە لاس اخىستى و او خە يې نە ور كول او سلطان پېچلە ترى جاگىر اخىستى و مىا محمود د خپلو شىپتو تنسو سره پلى روان شو او د ھېچا اس يې وانە خىست او وىي ويل كە خدائى(ج) غوبىتل ھە خە بە راكېرى

دوى لە خان سره وسلىي واخىستلى، پە مبوات كې عادل خان مبواتىي هغۇي وسائل مىا محمود ووبل د كور نە راوتل او د كور پە انگەر كې كېپنەاستل د پوهە خلکو كار نە دى، ھماگە وو، چې لە هغە خايە ناگۇر تە لاز د هغە خای د حاكم سره يې ڈېرىپى ئېرىكىي درلۇدىي او ستر كارونە يې ورتە ترسە كېل او هغه وخت، چې ددغۇ پېپتو پە باب سلطان سكىندر خېر شو؛ نۇ خواجە تە يې ووبل: هغە خۇك، چې زما پكارېبدە هغە دى لە خانە جلا كې او هغە زامن دى، چې ستا پكارېبدەل هغە دى لە خان سره وسائل د هغە پە خاطر ستا ۋېلۇ زامنۇ تە يو خە شى ور كوم خواجە پە چەتكى سره خېل زوى راوغوبىت مىا محمود،

چې د شپېتو پليو کسانو سره تللى و د خلدر سوه سپرو سره د
سلطان په خدمت کې حاضر شو. سلطان پر هغه ډول ډول
مهربانی و کړي او هغه یې خوشحاله کړ.

په هغو ورخو کې چې سلطان سکندر په سنبله کې
استوګنه درلوده؛ نو زباتره وخت به د سانګي وهلو په ورزش
بوخت و اتفاقاً سلطان یوه ورخ د سانګي وهلو د لکوبې لپاره لار.
نابيره د دربا خان شرواني د زوي سليمان سانګه د هيست خان د
سانګي سره وجنتېده او د هيست خان ککري یې ورماته کړه،
ددغه کار له امله د دوى تر منځ شخړه رامنځته شوه. د سليمان
ورور خضر خان د خپل ورور د غچ اخیستلو له کبله سانګه د
هيست خان پر سر ووهله او شور او زود پورته شو. خان خanan او
څیني نور امراوو هيست خان ته ډاد ورکړ او خپل کور ته یې له
خانه سره بوت.

سلطان د سانګي وهلو له میدان خخه را ووت او خپل کور ته
لار. تر خلورو ورخو وروسته سلطان بیا د سانګي وهلو لپاره لار.
د لاري په اوږدو کې د هيست خان یو خپلوان شمس خان په
ډېر قهر او غصب ولاړ او هغه وخت یې، چې د سليمان ورور
حضر خان ولید؛ نو پر سانګه یې پر سر وواهه. سلطان دغه
پښتون یعنې شمس خان ډېر وواهه او بېرته خپل کور ته لار؛
خو تر دي وروسته په افغانی امراوو بد گومانه شو تر هغې
وروسته به هره شپه یو شمېر هفو امراوو، چې ده پري باور
درلوډ د سلطان خخه ساتنه کوله. دده په امراوو کې (۲۲) نامتو
کسانو د سلطان پر خلاف په غداري او مخالفت پیل وکړ او
غوبېتل یې، چې د سلطان بهلول زوي شهزاده فتح خان* پر

* شهزاده فتح خان د سلطان سکندر کشر ورور و

واکمنی کښنوي. دوى يو له بله سره سوګند وکړه نوموری شهزاده، شیخ طاهر^{*} او خپلې مور ته دغه حقیقت بیان کړ او د مخالفینو نومونه يې ورته خرګند کړل شیخ طاهر او د شهزاده مور د سلطان ورور فتح خان ته گټور نصیحتونه وکړل او هغه يې له دغه کار خڅه منعه کړ او ورته يې وویل، چې لار شه او سلطان ته دغه حال بیان کړه او خپله لمن د بغاوت له تهمت خڅه پاکه کړه. شهزاده همداسې وکړل

سلطان سکندر ددغې ډلي په باب پلېنې او ګروبرنې وکړې او د وزیرانو په سلا او مشوره يې هر يو سره لېږي لېږي کړل او هغه فتنه يې غلي کړه.

په اکبر شاهي کې راغلي دي، چې يو برهمن ۹، چې لودهن نومېده او په کیتر کې او سېده. هغه یوه ورڅ د مسلمانانو پر وړاندې اقرار وکړ، چې اسلام حق دي او زما دین هم سم او صحیح دي. دده دا خبره مشهوره شوه او د عالمانو غوبونو ته ورسبدله، قاضی پاوه او شیخ بدھ چې په لکنهوتی کې وو د یو بل پر ضد فتوی ورکوله. د هغه خای حاکم اعظم همایون دغه برهمن، قاضی او شیخ بدھ درې واړه سلطان ته، چې په سنبله کې و د رو لېږل.

سلطان سکندر دا رنګه مسایلو سره ډېره علاقه او مينه درلوهد. ده له هر ګوټ نه نامتو عالمان راوغوبشتل. د ملا الله داد تلبني زوي ملا عبدالله^{*}، سید محمد او میا قادن يې له

* شیخ حسن طهری د هغو وختو نه خورا مثليو عالمانو او زاهدانو نه و (ژېړن).

* شیخ عبدالله تلبني په عقلی او نقلی علومو کې د خپلې زمانی خورا وتلي او ملنی عالمو ده نومري د ملتن په شاوخوا (تبليه) کې درس ورکو، بې د سلطان سکندر به وخت کې ډيلې ته لار بديع الميزان، چې په منطق کې يو مشهور کتاب دی دده له خوا تاليف شوی دي، شرح ميزان منطق هم دده له تاليف شو خڅه دي دې ۹۲۲ ه کل کې وفات شوی دي (ژېړن).

دیلی نه راوغوبتسل او همدا راز د سنبله د سیمی یولو عالمانو
ته هم خبر ورکړل شو او هم هغه شمېر عالمان، چې تل به د
سلطان سره ملګري وو، دغې غونډي ته راوبل شول
تر بحث او مباحثي وروسته علمماوو په دې خبره اتفاق سره
وکړ، چې هغه باید بندی کړي، که چېږي یې اسلام راوهړ؛
خو به او که نه نو باید، چې ووژل شي. دغه برهمنن د اسلام
په دین باندي د مشرف کېدلو خخه غاړه وغړوله او د عالمانو په
حکم ووژل شو. سلطان یولو عالمانو ته سوغاتونه ورکړ،
هغوي یې ونازول او رخصت یې کړل

سلطان په هماغه کال خواص خان د دهولپور د کلا د نیولو
لپاره ولپره. د هغه خای راجا د جګړې لپاره رادمخه شو او هره
ورڅ به د جګړې خبرې کېدلې. سلطان هم د خپلو جنګیالیو
لبکرو سره د هغه خای خوا ته روان شو او هغه وخت، چې د
سلطان لبکري دهولپور ته نژدي شوې؛ خود هغه خای راجا
پرته له دي، چې د سلطان سره کومه جګړه وکړي وتنېده ده
خپل یو شمېر خپلواں د دهولپور په کلا کې پربسودل او پخله
ګواлиار ته وتنېده. یو شمېر هغه هندوان، چې په کلا کې پاتې
شوي وو مقاومت یې ونه شو کړای او نيمه شپه له کلانه راووتل
او وتنېدل. سلذاں سکندر د لمړ خاته سره سم کلاته
ورننووت، دوه رکعته نفل لمونځ یې ادا کړ او د سوبې مراسيم
یې اجرا کړل.

د سلطان پوځيانو په تالا او لوټ لاس پوري کړ او د دهولپور
ښونه یې چې تر اوه کروهه پوري پراته وو له منځه یووړل.
سلطان سکندر یوه میاشت هلتله پاتې شو او د بتخانو پر خای یې
جوماتونه ودان کړل او یا د آګري خوا ته وڅوځد او هغه

وخت، چې پایتخت (آگرې) ته ورسید ټولو امیرانو ته یې
جاګیرونه ورکړل او رخصت یې کړل
په دې ترڅ کې ۱۱۹ هـ کال د صفرې د میاشتی په درېمه
نېټه د یکشنبې په ورڅ په آگره کې یوه سخته زلزله وشه، چې
غرونه یې ولپژول او لوې لوې ودانۍ یې ونډولې، چې ددغې
سیمې ڙونديو دغه زلزله قیامت او مړو حشر ګانه؛ لکه چې یوه
شاعر ددغې زلزلې په باب خو بیتونه وبلی دي، چې د هغې یوه
بیت دلته راوپل کېږي:

در نهصد و احد عشر از زلزله ها
گردید سواد آگره چون مرحله ها

له بابا آدمه تر سلطان سکندره پوي په هندوستان کې داسې
زلزله نه وه شوي او نه داسې زلزله د چا یادېدله؛ خو تر دغه
وروسته هندوستان ته د زلزلو مخه شوه.

سلطان سکندر د نوموري کال پشکال (برسات) په آگره کې
تېر کړ او یا یې خپلې لښکري د ګواлиار د کلا او د هغه د
شاوخوا سيمو د نیولو خواته وخوځولي او په ډېره لړه موده
کې یې د ګواлиار د سیمې اکثره بناونه پخېل تصرف کې
راوستل او د ټه خانو پر څای یې جوماتونه جور کړل او د آگرې
خوا ته سنون شو؛ خو څرنګه، چې لاره تنګه او ډېري لوړي او
ڙوري یې درلودلي؛ نو د ضرورت او د خلکو د تېرېدلو له کبله
هلته تم شو.

خلک د اوږو د لړوالي او په اوږو باندې د خارویو د زیاتې
ګنې ګونې له کبله له منځه لاړل وايې، چې په هغه ورڅ د یوه
منګي اوږو یې پینځلس سکندری ټنګو ته رسیدلې وه او خینو

به، چې او به تر لاسه کولې د ډېرې تندې له کله به يې دومره او به خبلي، چې مړه به شول د سلطان د حکم له مخي هغه کسان وشمېرل شو، چې د تندې نه مړه شوي ۹۹، چې د دوى دغه شمېر اته سوه تنو ته رسیده؛ لکه چې وايي

چو ایام پستی بر آيد به دهر
کند در دهان آب تائیر زهر

سلطان سکندر د دوو ګلونو تر تېرېدلو وروسته په ۹۱۳ هـ کال کې د نرور* د کلا د نیولو په نیت د کالپې حاکم جلال خان ته یو فرمان ولیکه، چې باید د خپلو لښکرو سره ډېر ژر نرور کلابند کړي او دا د سلطان سکندر دود و، چې هر کله به يې لښکري د لېرې واقن لپاره تاکلې؛ نو هره ورڅ به يې دوه فرمانونه ورلېرل، یو فرمان به يې ګهیج وختي ورلېره، چې له هغه ځایه ولېردي او پلانۍ سیمې ته مزل وکړي او د هغې سیمې نخښه به يې پکې لیکله او بل فرمان به د هغې ورځې به پاڼ کې ور رسیده، چې داسې او هغسې وکړي. که چېرې به د پینځه سوو کروهه په واقن هم دغه لښکر ته؛ نو ددغې قاعدي او قانون خخه به يې هېڅکله غاړه نه غړوله او د ډاګ خوکي** اسان به تل په هر رباط کې چمتو ولار وو.

لنډه دا چې جلال خان لودي د سلطان په حکم نرور محاصره کړ او سلطان سکندر هم د جلال خان په تعقیب په

* نرور، هنديون ته نژدي د مالوي یوه خورا ټينګه کلا وه، چې د مالوي د پايتخت شمال ته پرته وه (ژړاڼ).

** دغه وخت د خبر رسولو ذريعي د (ډاګ خوکي)، په نمه ی دېدلي (ژړن)

دېرې چېکى سره خان نرور ته ورساوه، سلطان سکندر په دویمه ورخ د کلا د استحکاماتو د لیدلو او د لېکرو د کلابندی په خاطر راووت.

جلال خان څيل سپاهيان په درېو ډلو ووبشل او د سلطان مخي په يې ودرو، تر خو څيل پوخ سلطان ته وښي او د څيل خدمت مجراء تري واخلي دغه درې ډلي د پليو، سپرو او د پیلانو ډلي وي.

سلطان سکندر، چې د جلال خان د پوخ دېروالي ولید؛ نو ژمنه يې وکړه، چې د جلال خان دغه پرتم به په تدرج سره له منځه وږي او په دغه حال به يې نه پړېدي.

سلطان د یوه کال لپاره د نرور کلا په محاصره کې وساتله دغې کلا اته کروهه اوږدوالي درلود او هره ورخ به د دواړو خواوو خخه خلک وڈل کېدل. تر یوه کال وروسته د کلا خلکو د اوږود لېروالي او د غلو دانو د بې د لېروالي په سبب امان وغوبت او د څېلوا مالونو سره د کلابنه راووتل.

سلطان سکندر بتخاني ورانې کړي او د هفو پر خای يې جوماتونه جوړ کړل او د نرور د عالمانو او ملایانو لپاره يې تنخاوي وتاکلي او هلتنه يې مېشته کړل.

سلطان په کلا کې شپږ میاشتې تم شو. سلطان ته په زړه کې وروګر خېدل، چې د نرور کلا خورا ټینګه او مستحکمه ده، که چېږي د کوم مخالف په لاس کې ورولوږي؛ نو بیا یې نیوں خورا ګران کار دي؛ نوله دې کبله يې د نرور کلا ورانه کړه تر خو چې غليم پري برلاسي پیدا نه کړي. سلطان له دې کار نه زړه ډاډه کړ او د آگري خواته روان شو. د لاري په اوږدو کې د قطب خان مېرمن، نعمت خاتون، چې د سلطان بهلول

ترور وه د شهزاده جلال خان سره د سلطان لبکرو ته راغله
سلطان سکندر د دوى ليدلو ته ورغى او چاډ يې ورکړه تر خو
ورخو وروسته يې د کالپې سيمه شهزاده ته په جاګير کې ورکړه
د رخصتېدو په وخت کې يې (۱۲۰) اسونه، پېنځلس پیلان،
خلعتونه او نقدي مهرباني هم پري وکړه او شهزاده يې د (بې
بي نعمتو) سره کالپې ته رخصت کړه

مردمي کن که مردمي کردن
مرد آزاد را کند بنده

سلطان تر هغې وروسته د آگوري خوا ته لاړ
۵۵۵ د واکمني په وخت کې دېرہ ارزاني وه او امنیت ټینګ
و خلک به له سهار نه تر مابنامه پوري پخپلو چارو بوخت وو
۵۵۶ د واکمني په وخت کې د څمکه والو د ظلم لاسونه لنډ
شول او قول يې اېل کړي وو

په یوه تاريخ کې راغلي دي، چې په همدي ورخو کې با بر
پاچا، چې نوم يې قلندری با بر، د ملنګانو جامي يې
واغوستلي او ډيلې ته راغى او د سلطان دربار ته لاړ سلطان ته
نژدي يو شمېر کسانو عرض وکړه، چې يو ملنګ، چې د معرفت
خاوند دی په دربار کې درېدلی او د سلطان د جمال ننداره
کوي

سلطان سکندر خپلو خو تنو نفرو ته امر وکړه، چې دنه يې
راولي او هغه وخت، چې قلندری له دروازې نه رانسونت
سمدلاسه يې د سلطان سره رو غږ وکړه او د سلطان د لاس په
نيولو سره سملاسي پوه شو، چې دده د واکمني پرتم لا تر او سه
پوري زيات دي

سلطان سکندر پونسته وکړه، چې دروپشان په خه مشرف دي؟

بابر وویل په "قلندری"

سلطان په فی البدیهه توگه دغه بیت ووایه
 هزار نکته باریک تر از مو این جاست
 نه که هر که سر بترا شد قلندری داند

بابر قلندر د سلطان خوا ته و کتل او دغه بیت یپی ووایه
 نه هر کسی که کله کج نهاد و تند نشست
 کلاه داری و آین سروی داند

سلطان سکندر ددی بیت اور بدل خوبن کړل. دوی یو
 ساعت سره ناست وو. سلطان له دربار نه پروته شو؛ نو خپلو
 نژدې کسانو ته یې اشاره وکړه، چې درو بشانو ته باید مبلمسنیا
 ور کړي. وروسته دغه قلندران خپلو خپلو خایونو ته لارل.
 تر خو ور خو تبر بدلو وروسته سلطان د قلندرانو د لیدلو په
 فکر کې شو. قلندران یې راو غوبنسل. یو شمېر قلندران حاضر
 کړل شول. سلطان وویل، چې د قلندرانو مشر راحاضر کړئ،
 دوی ورته وویل، چې نوموري قلندر په هماغه ورخ زمود نه
 جلا شو. سلطان سکندر پوه شو، چې هغه قلندر نه؛ بلکې بابر

و

قلندرانو وویل هو! بابر و

سلطان لاسونه و مرورل او وی ویل، چې د هما مرغه په
 لاس راغلی و؛ خو په عجیب ډول رانه لار. وایی، چې بابر،
 سلطان ته خو بیتونه ولیکل او را وی لېرل او سلطان سکندر هم
 مکرر څو اپونه ور کول، چې دلته یې را ویل ګنجایش نه لري.

د رعيت او پوچ خخه

د سلطان سکندر د خبرتیا حالات

د سلطان سکندر په وخت کې کار دي حد ته رسپدلی و، چې د خلکو د کورونو خصوصیات او رازونه به سلطان ته رسپدل، که به چا په کور کې کومه خبره کوله هغه به واکمن ته رسپدلله. دغه کيسه مشهوره ده، چې یوه شپه لودي بهیکن خان د پشکال (برسات) په موسم کې د خپل کور په بالاخاني کې ویده و، تقریباً نیمه شپه وه، چې باران پیل شو، په هغه شپه کې هېڅ یو خدمتگار حاضر نه و، بهیکن خان د خپلی مېرمونې سره پالنګ واخیست او کور ته یې یووړ، سبا چې بهیکن خان د سلطان د سلامی لپاره دربار ته ورغی سلطان د هغه د لیدلو سره سم میا بهوا او یا خپل یوه بل نژدې تنسه وویل: "د دومره لوی امير کره د شپې نوکرنه وي او پالنګ پخپله له بهر خخه دنه وړي".

سلطان سکندر زیاتره د خلکو د کورونو د پېښو نه خبر و، خلکو به فکر کاوه، چې سلطان له پېړیانو سره اشنایي لري،

چې له غېبو نه خبرېږي او خېنې خلک په دې عقیده وو، چې سلطان د کرامات خاوند دی او خېنې داسې پېښې د سلطان سکندر په وخت کې پېښې شوي دي، چې د هغه نه د سلطان کرامات خرګندېږي او هغه دا چې په هغه ورڅ، چې حاجي عبدالوهاب^{*} له بېړۍ نه رابنكته شو؛ نو سلطان سکندر په هماغه ورڅ شېخ لاون دانشجند ته په آگره کې وویل، چې نن ورڅ حاجي عبدالوهاب له بېړۍ نه رابنكته شو. شېخ لاون د هغې ورڅي نېټه له ځانه سره ولیکله او هغه وخت، چې حاجي عبدالوهاب آگري ته ورسپد؛ نو شېخ لاون ته معلومه شوه، چې سلطان رښتیا ویلي ۹۹

د سلطان سکندر کرامات:

سلطان سکندر، اعظم همایون شروانی له یوه ستر لبکر سره د ټېټیه د نیولو لپاره ولپرہ اویا ورڅي تېږي شوي؛ خو د هغو لبکرو خبر رامعلوم نه شو. سلطان سکندر د اعظم همایون له زوي نه، چې فتح خان نومېده پوبنتنه وکړه، چې تاسو ته د اعظم همایون خبر در رسپدلى دی. فتح خان عرض وکړ، چې تر ننه پوري اویا ورڅي تېږي شوي دي، چې ماته کوم خبر نه دی را رسپدلى

سلطان وویل، چې ماته خبر را رسپدلى دی، چې نن ورڅ له پراګ^{*} نه راستون شوي دي، د خو ورڅو تر منځه به پایتحت ته را رسپرې.

* بخاري شېخ حاجي عبدالوهاب(رح) د سلطان سکندر پير او د خپل وخت خورا منلى با عمله عالم و او حج ته تللى و.

* فاضل استاد بناګلی رشد د لوډي پښتانه په ۲۱۷ مخ کې د پراګ، پر خای تیراګه لیکلې دی (ژړان).

سلطان د فتح خان کور ته یو لک ټنگی ولپرلی او وی ویل،
چې ما نذر اینسی و هغه وخت، چې د اعظم همایون د روغتیا او
سلامتی خبر ماته راورسپری؛ نو سل زره ټنگی به ببوزلو ته
ورکړم، ته دغه سل زره ټنگی ببوزلو ته او سل زره نوري ټنگی
یې د بادشاهی دربار له لاري ببوزلو ته ورکړي. تر لرو ورڅو
وروسته په هماماغه ډول، چې سلطان ولی وو په هماماغه نېټه هغه
راورسپد.

اوی غواړم په هغې زمانې کې د عجیبو پېښو په باب خه
ولیکم وایی، چې په چندېږي کې یو سړۍ د خپلې بشخې په
ملګرتیا د آګري خواته پلی را روان شو، یوه ورڅې لاره
ووهله، بله ورڅ د بشخې پښی تهákی شوې او هغې بشخې په
سختی سره لاره وهله، نابېره دوو سپاره، چې پر لاري تېرېدل
راورسپد او ددې بشخې پر حال یې زړه وسو او د هغې بشخې
مهړه ته یې وویل، چې دا بشخې ولې پلی ییایي او هغه په
عذابوی؟

هغه وویل: خه وکړم، چې د سپرلی لپاره خه نه لرو
دغو دوو تنو سپرو وویل: که چېږي مود یوه خبره وکړو
خې کېږي خو به نه؟

سپری ورته وویل، چې خه خبره ۵۵
هغوي وویل: مود اس لرو هغه سپره کړه او لار شی
هغه سړي ورته وویل، چې مود پر تاسې باور نه لرو
هغوي ورته پر خدای قسمونه و خویل او ورته یې وویل،
چې ته د اس جلب پخپل لاس کې ونیسه او روان شه
هغه سړي بشخې پر اس سپره کړه او جلب یې پخپل لاس
کې ونیسه او روان شو. تر لړ خه واتېن وروسته یوه څنګل ته

واغل، هغه دواړه سپاره پڅله ژمنه ونه درېدل هغې بسخی ته
بې رغبت پیدا شو او مېړه بې ورمړ کړ. ددغو سپرو نه یوه تن د
هغه مېرمن له څان سره د اس شاته کښنوله او روان شول. هغې
بسخی هر څلی د شا خواته کتل، دغو سپرو ورته وویل، چې
ستا له ملګرو نه بل خوک هم تر شاپاتي دي، چې هره شبې
هغې خواته گوري؟

بسخی ورته وویل: نور هېڅوک نه لرم، زه هغه لاروی
گورم، چې زما ځاوند د هغه په اعتماد زه تاسو ته سپارلي وم.
ددغو دواړو سپرو وختندا او ورته بې وویل، چې دا خیالونه
دي نور په سر کې مه ګرڅو.

دوی په همدي خبرو بوخت وو، چې نابيره دوه تنه سپاره،
چې مخونه بې پت او نېزې بې په لاس کې وي رابسكاره شول
او دغو دواړو سپرو ته رانڙدي شول او دغه دواړه سپاره بې پر
حکمه وغورڅول او وي وڈل. دوي له هغې بسخی نه پونتنه
وکړه، چې مېړه دې چېرته لوېدلی دې هغه مور ته راوښې.

هغې بسخی دغه دوه تنه سپاره خپل مېړه ته راوستل او وي
لیدل، چې سر بې له تنې نه جلا شوی دې. دواړه سپاره له
اسونو نه رابنکته شول او د وڈل شوي سړي سر بې د هغه له
تنې سره یو څای کړ او خادر بې پري وغور او و بېرته سپاره
شول او بسخی ته بې وویل: هر وخت، چې مور ستا له سترګو
څخه پناه شوو؛ نو هغه شبې د خپل مېړه نه خادر پورته کړه او
دغه درې اسونه مو تاته در کړل او هغه وخت، چې دوي روان
شول او لا تر او سه پورې دغه دوه تنه سپاره د بسخی له سترګو
څخه نه وو پناه شوي، چې دغه وڈل شوي سړي ساه واېستله او
څادر وڅو خېبد، ددغه کار په لیدلو سره بسخی خپل زغم له

لاسه ورکړ او خادر یې له خپل مېړه خڅه راپورته کړ وې
لیدل، چې سر یې له تنې سره یو څای شوی دی او دغه سړی
په خوب ویده دی.

ښځی د ډېري خوشحالی نه خپل مېړه راویښ کړ مېړه یې
ورته ووبل: ته ولې دلته ناسته یې او زموږ ملګري چېرته لارل؟

ښځی یې ټوله هغه کيسه چې ورباندي تېره شوی وه بیان
کړه او ورته یې ووبل، چې دوه تنې غیبی سپاره راپیسا شوی وو،
چې ته یې بیا ژوندی کړي او دادی وګوره، چې روان دی.

دغه سړی پر یوه اس سپور شو او دغه غیبی سپاره یې تعقیب
کړل او خپل څان ې هغوي ته ورساوه او ورته یې ووبل: د
خدای(ج) په خاطر د اسونو جلبونه ونیسى او یوه شبې ودرېږي
او خپل مخونه رابسکاره کړئ.

هغوي ورته ووبل: زموږ نه خه غواړي، هغه خه چې د
خدائی(ج) حکم و هغه ترسره شو ته خپل کار کوه؛ خوده به
ورته سوګندونه ورکول او ورته به یې وبل، چې ماته یو څل
خپل مخونه را خرگند کړئ.

دغو دوو تنو سپرو هم خپل مخونه ورلوخ کړل سړی
ولیدل، چې د هغونه یو تن خوان او دوهم ې سپین ږیری
دی. ده هغو دواړو ته سلام وکړ او بېرته د خپلې مېرمنې خوا
ته راستون شو دوی ددغه کار په لیدلو سره حیران شول او د
لړ خه واټن په وهلو سره آګري ته ورسېدل؛ خو ددغه وټل
شوی سړی په غاړه کې د غوڅي شوې لیکې نښه پائې وه او هر
چا به چې لیده؛ نو ورنه به یې پوښتنه کوله؛ خو هغه به بل
ډول څواب ورکاوه او پېښه به یې نه ورته بیانوله.

نابېره یوه ورڅ سلطان سکندر په آګره کې پر اس سپور و او

د بnar په کو خو کي خلک د هغه د ليدلو لپاره راتول شوي او
ولابر وو دغه سري، چي غاړه يې پري شوي وو هم د دغه کسانو
په جمله کي ولابر وو او ننداره يې کوله د سپرلي په وخت کي
د سلطان حکم دا و، چي ملک آدم کاکړ به د غشو او درستي
(شخول) سره د واکمن نه وړاندې روان و او د مرغیو لپاره به
يې داني شيندلې؛ خو کله چي د هغه سري سترګي، چي غاړه
يې پري وو پر ملک آدم ولګبدې حیران شو او شاوخوا خلکو ته
يې خرګنده کړه، چي يو عجیب شی وینم؛ خو نه شم کولای،
چي هغه ووایم دده ددي خبری سره سه خلک پر ده راتول
شول او ده ته به يې ویل، چي ووایه او هغه به دا ویل، چي نه
يې شم ویلای

په دي ترڅ کي د سلطان سکندر سپرلي راور سپدله او
خرنګه، چي د دغه سري، چي غاړه يې پري شوي وو پر سلطان
سترګي ولګبدلي؛ نو يې ویل: دا لا تر هغې عجیبه ده، چي
ومي ليد. دده يو تن دوست او نورو خلکو ټینګار وکړ، چي بايد
په دي حال دوي خبر کړي

دغه سري ورته وویل: دغه خط، چي زما پر غاړه کي يې
وینۍ زما غاړه يې پري کړي وو او دوی ته يې د خپل خان د
وژل کېدو او د بېرته ژوندي کېدلو کيسه واوروله او ورته يې
وویل: دوه تنې سپاره، چي مخونه يې پست وو هفوی راغل او
ماته يې ژوند راوباخښه او نن ورڅ مي دغه دوه تنې وېژندل.

خلکو ورته وویل، چي هغه دوه تنې خوک وو؟

نه پوهېرم، چي تاسو به باور پري وکړي او که نه؟ هغه تن،
چي سپین بېرى و هغه ملک آدم و او هغه تن، چي څوان و
سلطان سکندر و

نوري پېښي

يوه شپه په آگره کي يوه غله له خاصي طبيلي خخه يو اس
 بست کړ، د نوموري شپي موضوع سبا ورڅ سلطان ته ووبل شوه
 سلطان ووبل: دا اس د چا په جمع کي قيد و؟
 هنوی ورته ووبل، چې د نانهو کانسي په جمع کي قيد و.
 سلطان حکم وکړ، چې د اسونو د طبيلي مير آخر او یا
 کوتواں د آگري کوتواں محمد زيتون ته وروپري، چې د اس
 اصلی بيه تري واخلي
 در دربو ورڅو وروسته يې دهولپور ته نژدي غل له اس سره
 ونيوه او سلطان ته يې راووست
 سلطان ووبل: د محمد زيتون نه پوبېنه وکړي، چې د
 جلال نه يې پيسې اخيستني دي او که نه؟ محمد زيتون د جلال
 نه پيسې نه وي اخيستي، محمد زيتون حیران شو، چې خه
 ووابي که چېري ووابي، چې ما پيسې اخيستي دي؛ نو دا خو
 دروغ دي او د پاچا په حضور کي باید دروغ ونه وبل شي او که
 چېري ووابي، چې نه مې دي اخيستي؛ نو دا به د پاچا د حکم
 په خلاف کار وي
 محمد زيتون سلطان ته عرض وکړ، چې جلال به هماغه
 ورڅ پيسې راکړي

سلطان ووبل: که چېرې جلال پیسې ورکړي وي؛ نو اس
جلال ته ورکړي جلال هماغه په لس زره ټنګو خرڅ کړ،
څلورزره ټنګې يې محمد زیتون ته د اس د بیې په خاطر
ورکړي او شپږ زره ټنګې يې له خان سره وساتلي
غل يې تر درې ورڅو پوري په پاچاهي توقيف کې
کښیناوه، تر درې پورې ورڅو وروسته هغه وخت، چې سلطان لا عام
دربار ته نه و راغلی لواني خان خانان ووبل: غل مو ولې ساتلي
دی له دې ځایه يې بوځۍ او وېي وژنې.

د غله ساتونکيو غوبتل، چې غل بوځۍ په دې ترڅ کې
سلطان سکندر عام دربار ته راوطت او په تخت کښیناست، د
راتلو سره سم يې خان خانان راوغوبت او ورته يې ووبل، چې
غل باید په دوو ځایونو کې ووژل شي لومړۍ دا چې په غلا يې
لاس پوري کړي وي او يه هغه وخت کې خوک پري راوېښ
شي او مړ يې کړي، دوېم په هغه وخت کې چې د غلا له مال
سره يې نیولې وي اوس هغه دی درگاه ته داخل شوي دي،
چې د امن ځای دي او ما هم خپل مال ځنې اخيستي دي او
دلته وابې، چې مړ يې کړي، عجب مسلمان ياست.
خان خانان، سلطان ته د درناوی سرتیب کړ او وېي وبل،
چې پاچا د کرامت خاوند دي، ما دا خبره یوازې ساتونکيو ته
کړي ۵۰

سلطان ووبل، چې غل محمد زیتون ته وسپارۍ، چې په
توقيف کې يې وساتي د دود سره سم هر کال به يې چې د غلو
د نومونو لست سلطان ته ورکاوه: نو سلطان به ددغه غله د نامه
تر څنګ ليکل، چې دا غل وساتي
دغه غل تر اوو ګلونو پوري په زندان کې پاتې شو سلطان

تر اوو کلونو وروسته حکم وکړ، چې له هغه نه ويوبنتی که
چېږي د اسلام دین مني؛ نو خوشې کوم يې، غله ووبل که
چېږي تر اوو ورڅو وروسته راټه حکم شوي واي؛ نو ما به اسلام
منلای واي او دا وخت، چې اوه کلونه راباندي تېر شوي دي
په خپله خوبنه مسلمانېږم.

سلطان ووبل؛ چې دی له بند نه خوشې کړئ، مسلمان يې
کړئ او شرعی احکام يې ورزدہ کړول
سلطان ووبل، چې ده خلعت او پینځلس ټنګي هم په
لاس کې ورکړئ او ورته ووايئ که خې نو خه او که پاتې شي
په میاشت کې به همدومره پیسي ورکول کېږي.

غله غوبښنه وکړه، چې زه اوس چېږته لار شم، په دغو اوو
کلونو کې زما په وجود کې د غلا نخښې نه دی پاتې شوې دغه
درګاه، چې پوپردم؛ نو چېږي به لار شم که چېږي سلطان امر
وکړي؛ نوزه به د غلو درک وربیم او په لیکلې ډول دا
تضمينوم، چې هېڅکله به دده په واکمنۍ کې هېڅوک غلاونه
کړي؛ خکه چې غلا د ژوند سره لوې کول دي، غل د خان په
بيه غلا ګوي او هر خه چې پیدا کوي؛ نو په یوه ورڅ کې يې
مصرفوي؛ خکه چې د غلا په هيله له خانه تېر وي، په دي لاره
کې یا خان بايلي یا هم خپل کار سر ته رسوي؛ نو هغه خدمت
چې ددي بنده په لاس کې وي؛ نو هغه به ترسره کړم.

سلطان ورته ووبل، چې خه خدمت به ترسره کړي؟
هغه ووبل، چې خوته پلي زما سره یو خای وباکۍ؛ نوزه
به د کلا په دروازه کې کښېنم، که چېږي په تول لنکر کې
کومه غلا پېښه شي؛ نوزه چمتو یه، چې خواب ووايم.
سلطان ورته ووبل، چې خه همداسي وکړه

يوه شپه د آگري د جارسو په بازار کي غلا وشوه د بزارنو
 (توكر خروونکيو) دو کانونو دروازي ماتي شوي وي او
 توکران يي خني وري ۹۹

هغه وخت، چې د دغې پېښې خبر سلطان ته ورسید هغه
 حکم وکړ، چې هغه سړي ته، چې نوی مسلمان شوي دي
 ووایۍ، چې تا خو به وبل، چې که چجري کومه غلا پېښه شي؛
 نو زه ددي ضمانت کوم اوس ددي خبری خواب رائڻه.

هغه عرض وکړ، چې په دي باب خلور ورځې وخت
 راکړي تر دربو ورووسته سلطان ته راغي او عرض يي وکړ،
 چې دغه غلا د لښکريانو له خوا شوي ده، غل له دباندي خخه
 نه دي راغلي حکم دي وشي هر چېري چې په لښکر کي
 بشينه خدمتکاراني وي هغه دي ماته راحواله کري، چې زه
 غل پيدا کړم.

سلطان ووبل، چې همداسي دي وشي، په هماګه وخت
 کي هېڅ داسي امير نه، چې بشينه نوکراني به يې نه
 درلودلي او تقریباً خلور پینځه سوه بشينه نوکراني، چې په
 هغه وخت کي به يې ورته خدمتیه وبلې راغونډي شوي او هغه
 دغه غل يې د همدوی د قوم نه ومونده او غوبنټل يې چې هغه
 وټري؛ خو هفوی دده په پنسو کي سر کېښود هغه د بزارنو غلا
 شوي مالونه پيدا کړل؛ خو غل يې بشکاره نه کړ او له هفوی نه
 يې ضامن واخیست، چې تر دي وروسته که تاسو غلا وکړه؛ نو
 لاسونه به يې وروتړم او د پاچا حضور ته به يې ورولم، چې بیا تر
 ډېره وخته پوري د غلا نخښې او نښاني نه تر ستړګو کېدلې

د هباد په گوونو کې پر ځينو پېښو باندې د سلطان سکندر د خبرې دلوا بيان

ویل کېري، چې د کورده^{*} د قوم دوه ورونه، چې د گواليار او سپهونکي وو د دېري غربى نه په تنګ شول، آگري ته راغل او د سلطان سکندر له هفو لښکرو سره یو خای شول، چې د رايي سین د کلا لپاره موظف شوي وو.

په دې وخت کې د هغې سيمې په یوه کلې کې یې خو توقي طلاوي، خو داني غمي او دوه توقي بې ارزښته لعلونه په لاس روغلل. د هفو دوو ورونه یوه یې وویل، چې زمود مقصد تر لاسه شو نور ولې خواري وکړو باید کور ته لار شو او چړ چې وکړو بل ورور یې وویل: ای وروره! هر کله چې مو په لوړۍ خل دومره غنيمت تر لاسه کړښابي، چې بل خای

* د لودي پېستانه په (۱۸۲) مخ کې د کورده پر خای برهمن راغلی دی (ژبړن).

تر دی بنه غنیمت لاسته راشی هغه ورته وویل زه پخپله بل
چبری نه خم

دواپو ورونو دغه غنیمت یو دبل سره ووبشه او مشر ورور
خپله برخه کشر ورور ته ورکړه او ورته یې وویل، چې زما
مېرمنې ته به یې رسوی کشر ورور کور ته راغی او ټمول
غنیمتونه یې د لعل نه پرته د خپل ورور مېرمنې ته ورکړل

تر دوو ګلونو وروسته یې ورور راغی او د خپلې بشخې نه یې
د لعل پوبتنه وکړه؛ خو هغه یې ونه مونده. له خپل ورور نه یې
پوبتنه وکړه، چې لعل خه شو؟

وې وویل: ستا بشخې ته مې ورکړی دی
ده وویل، چې هغه خو وايی، چې ماته نه دی را رسبدلی
ورور یې وویل، چې هغه دروغ وايی باید یو خه یې تر
ګوانن لاندې ونیسي
هغه سړی د خپل ورور په لارښوونه هغه کمزوري بشخه
وڅوروله هغې ورته وویل، چې نن شېه وخت راکړه، چې سبا
یې درته راوړم

د لمړ خاته سره سم هغه بشخه میا بهوا ته لاره؛ خکه چې د
عدالت او و کاللت چارو په میا بهوا پوری اړه درلودله بشخې
حقیقت ورته تېر کړ. میا بهوا د هغې مېړه او لپور راوغوښتل او
پوبتنه یې خنې وکړه لپوره یې وویل، چې لعل مې خپلې
ورښدارې ته ورکړی دی

میا بهوا پوبتنه وکړه، چې شاهدان لري؟

هغه ورته وویل، چې هو!

میا بهوا ورته وویل، چې د کوم قوم نه دی؟

هغه ورته وویل، چې دوه برهمن دی

نوموری میا وویل: ژر شه او شاهدان راوله.

هغه سپری قمارخانی ته لار دوه جوارگرو (قماربازانو) ته یې
دری تمنگی ورکړی او ددی لارښونه یې ورته وکړه، چې په
کوم ډول به شاهدی ورکوي. ده هغوي ته سپېڅلی جامی
ورواغوستلي، صندل یې پر تندی او تیر ورته ووهل او پان یې
پړی وخوړل او محکمې ته یې راوستل. دواړو برهمنو د دروغو
شاهدي ورکړه.

میا بهوا د شاهدانو په لیدلو سره سملاسي وویل، چې
شاهدان دې معتبر خلک دی او دده ورور ته یې وویل، چې په

هر ډول، چې کېږي لعل له بسخی نه واخله.
بسخه له هغه خایه راوطه او ځان یې سلطان ته ورساوه او
چیغې یې کېږي. سلطان هغه بسخه ځانته وغوبتله او ددغې
پېښې د حقیقت په باب یې ترې پوښته وکړه. بسخې ورته ټول
ربښینی حقیقت بیان کړ.

سلطان ورته وویل، چې ولې میا بهوا ته لاره نه شوي?
بسخې ورته وویل: ای عادل سلطانه! تللې وم؛ خو په هماګه
ډول، چې بنایي هغسې پلتنه یې ونه کړ.

سلطان وویل، چې دغه ټول خلک ماته راحاضر کړئ
په دې ترڅ کې میا بهوا هم راوسید. سلطان سکندر په میا
بهوا په قهر شو او ورته یې وویل، چې تاسو په دغه معامله کې
څه ډول پلتنه وکړه؟

میا بهوا ورته وویل، چې د شاهدانو په اساس مې عمل وکړ.
سلطان وویل، چې شاهدان ماته راولی؛ خو هغه سپری دغه
دوو تنو برهمنو ته دوه دوه تمنگی ورکړی او په هماګه لوړنې
حالت یې دوى ته جامی ورواغوستلي او رايې وستل. د سلطان

ستره گي، چي پر دوي ولگيدلي؛ نو وني ويل، چي دا دوازه جوارگر (قماربازان) دي، دري خلور ہنگي يسي وركري دي او دلته يسي راوستي دي

ميا بهوا عرض وکره، چي په ظاهره کي دغه دوه تنه بشه خلک معلومپدله

سلطان ووبل، چي دا کار به هم پت پاتي نه شي سلطان حکم وکره، چي دغه کسان يوله بله سره جلا کري او هر خوک مي چي راغوبتھ هفه ماھ حاضر کري لومري يسي د بخخي مبره راوغوبست او پوبتنھ يسي ورنھ وکره، چي هفه لعل خومره غت و، سلطان هفه ته د موم يوه ټوئه په لاس کي ورکره او ورته يسي ووبل، چي د هفه لعل په شکل او اندازه يو لعل جوره کره.

هفه سري د لعل په بنه د موم نه د هغي په اندازه لعل جوره کره او سلطان هفه لعل واخیست او د هفه فرش لاندي يسي کېښود او پت يسي کره، چي د تخت لپاسه غورپدلي و او دده ورور يسي راوغوبست هفه ته يي هم موم په لاس کي ورکره تر خو د لعل په اندازه د موم نه لعل جوره کري، چي دوازو د موم نه د لعل په اندازه لعل جوره کره.

بيا يي دوازه شاهدان په جلا جلا ڏول راوغوبستن او ورنھ يسي وپوبستن، چي تاسو لعل پخپلو سترا گو ليدي دي؟

هفوی ورته ووبل، چي ليدي مو دي او د پاچا په حضور کي شاهدي ورکوو، چي موږ ليدي دي

سلطان د موم يوه ټوئه دوازو ته په لاس کي ورکره، چي د لعل اندازه ورته ونبيي، چي خه ڏول و؟

دوازو شاهدانو د موم نه په بيلابلو شکلونو د لعل بنه

وبنده

وروسته یې بىخه راوغوبىتلە او ورتە یې ووبل، چې تە هم د
موم نە د لعل شکل راتە جور کرە.
بىخى ورتە ووبل: ھە خە مې چې پە خپلو سترگۇ نە وي
لىدىلى؛ نو پە خە ڈول بە د ھەنى بىنە او شکل دروبىم.
سلطان، چې ھە خومەرە تىينگار و كې بىخى ونە منلە¹
بىا سلطان پر مىا بھوا باندى پە قەھر شو، تر ھەنى وروسته یې
خلۇر واپە راوغوبىتل او ورتە یې ووبل، چې تاسو لعل پخپلو
سترگۇ لىدىلى دى؟
د وروبو نە یې يوه تن ووبل، چې ولې مې نە دى لىدىلى؛
خە چې ما لېرىلى و دويم ورور یې ووبل، چې ما خو راۋى
و وروسته یې بىا لە شاھدانو نە پوبىتە و كې، چې تاسو هم
لىدىلى دى؟
ھەخنۇي ووبل، چې مۇد لىدىلى؛ نو خە مو شاھدى
وركە. بىا يې لە ھەنى بىخى نە پوبىتە؛ خو ھەنى ھماگە
پخوانى خواب ورکە او ورتە یې ووبل، چې ما نە دى لىدىلى
سلطان سكندر د موم تھولي بىنى راواپىستلى او د مىا بھوا بە
مەخ كې يې كېپسۈدلى او ورتە یې ووبل، چې تاسو پە محكمە
كې ناست ياستى او دا ڈول انصاف كسوئ او حق حقدار تە
رسوئ. دغە بى گناھ بىخە دى پە ناحقە سرە غلە وبللە، غل خو
ددغە سېرى ورور دى.
سلطان شاھدانو تە ووبل: كە تاسو رېتىا ووبل؛ نو خوشى بە
مو كرم او كە پر خپلو دروغو تىينگ شى ھەمدا اوس مو وۇزمى؛
خە چې زە ددى پېنى پە حقىقت پوھ شوی يە
شاھدانو ددغە پېنى حقىقت ورتە بىان كې او وېي ويل،

چې دغه سېري مور ته دوه درې ټنگې راکړي او د قمارخانې نه
ېي راوستلي يو.

سلطان وویل، چې د هغې بسخې لپور ووهی، هغه هم
حقیقت بیان کړ او لعل ېي بشکاره کړ او هغه بسخې د سلطان د
لوړ همت په وجه د هغه تهمت خڅه وژغورل شوه.

سلطان شاهدانو ټه وویل، چې تاسو ولې دومره زپورتیا
وکړه، نه مو وو اوربندلي، چې د واکمنانو په مخ کې باید دروغ
ونه ویل شي؟

جوارګرو (قماربازانو) وویل، چې مور جوارګر (قماربازان)
يو، وږي تبری وو، لوړۍ څل ېي درې ټنگې راډې او رايې
کړي، دا څل ېي څلور ټنگې راکړي او دغه جامې ېي مور ته د
څل ګوردنه راډې او را وايې غوستلي او مور بېوزلو دغه
پيسې غښت وګنهلي، په بازار کې چې د ډودۍ د پیدا کولو
پاره لوح لغې ګرځو؛ نو ددي ناحقي شاهدې په ورکولو به خه
وشرمېرو.

سلطان سکندر وویل: خرنګه، چې يو وار زماله خولي نه
وتلي دي، چې که ربنتیا مو وویل: نو تاسو به وژغورم؛ نو اوس
نه شم کولای، چې سزار درکړم؛ خو دغه شاهدان دې څل
مخونه او خولي په څمکه پوري دومره وسولوي، چې شوندې
ېي ټوټي ټوټي شي.

د سلطان دغه حکم عملي شو او د محکمي خلک د سلطان
خير کې او فراست ته هیبن پاتې شول.

د سلطان سکندر

د عدالت نوري پېښې

وايى، چى دوو تىگانو يوه صراف تە يوه بوخىھ (غۇتە) پە امانت كې كېنىدله او ورته يى ووپل، چى تر خۇ مۇر دواپە سره يو خاى را نە شۇ؛ نۇ دا بوخىھ بە زمۇر د دوو تنو خىجە يوه تن تە نە ور كۆي

تر خۇ ورخۇ وروستە ددغۇ دوو تنو لە جىلى نە يى يو تن راغى او بوخىھ يى غۇبىتلە صراف ورته ووپل، چى ستاسو دغە بوخىھ امانت دە دواپە راشى او خىپلە بوخىھ لە خانە سره يوسي

ھە ورته ووپل، چى دويم ملگرى مى ھەم راغلى دى او هلتە ولاپ دى او وىپى گورە ھە د لېرى نە صراف تە اشارە و كۆه، چى ورىپى كە: صراف بوخىھ راپە او وىپى وپل، چى در كوم يى صراف بوخىھ ور كۆه ١

تر دوو ورخۇ وروستە ددە بل ملگرى راغى او ورته يى ووپل، چى زما ھە بل ملگرى زمانە تىتېدىلى دى او كە راغى: نۇ پام كوه، چى بوخىھ ور نە كېرى.

صراف ورته ووپل، چى تا خۇ پرون زمانە بوخىھ يووپە، ھە ورته ووپل زە خۇ پرون بېخى لە كورە نە يىم راوتلى، بل

چا بهه وړي وي د صراف او هغه سړي تر منځ دغه لانجه دي
 حد ته ور سېده، چې پاچا پري خبر شو.
 سلطان سکندر هغه صراف او ټګ خانته راوغوبتله او پوبتنه
 یې وکړه، د چې ستاسو تر منځ کوم شرط اپښوډل شوي و؟
 خوان ورته وویل: صراف ته مو ونلي وو، هغه وخت، چې
 مور دواړه را نه شو؛ نو بوخڅه به چاته نه ورکوي؛ خو اوس
 صراف وايې، چې تا د لېږي نه اشاره کوله، چې ورې کړه او
 ستا په ويلو مې بوخڅه ورکړې ده. که زه پرون له کوره راوتلي
 يم؛ نو ما دې سلطان ووژني.

صراف هم حقیقت ورته بیان کړ.

سلطان په دې پوه شو، چې صراف رستیا وايې. سلطان ټګ
 ته وویل، چې ستاسي بوخڅه تیاره ده خپل ملګرۍ راوله او د
 همامګه شرط له مخې خپله بوخڅه یوسې؛ خو خرنګه، چې
 مدعی ټګ و بیا رانګي او صراف د هغه تور خڅه وړغورل شو.
 د سکندر په وخت کې همداسي ډېږي پېښې رامنځته شوې
 دي، چې ليکلای یې شو، سلطان سکندر یو پوه او نېک سړي
 و روان او سليس پاړسي شعر یې وايې او د "ګلرخ" تخلص یې
 درلود.

سلطان د شیخ جمال کنبوه، چې د سلطان یو مصاحب و
 دغه بیت خوبن شو او د سنبله د یادگار په توګه یې دلته
 رانقلوو:

ما را ز خاک کویت پیراهنیست بر تن
 آن هم از آب دیده صد چاک تا بدامن

د ڄينو هېښونکيو پېښو ذكر

چې د هغه د واکمنی په وخت کې رامنځته شوي وي

وايسي، چې يو طالب العلم پر لاري روان و او هغه وخت،
 چې په بهونگاون کې د یوی خاه سر ته د اوږدو خبلو لپاره لار د
 خاه پر سر يې یوه نسلکي بسخه ولیدله او زړه يې ورکړه
 طالب العلم د خبلو او به وغوبستلي، نورو بسخو به چې د
 خبناک او به ورته راوړلي او به يې نه خبللي او ويل به يې که
 چېري هغه نسلکي بسخه او به روتہ راوړي وبه يې خبني
 د نجلی ملګرو ورته وویل، چې مسافر دی، خير دی او به
 ورکړه هغې نجلی سلواغه واخیستله او طالب العلم ته يې راوړه
 او نوموري خپله لپه ونیوله او هغې نجلی به په لپه کې او به ورته
 توبولي او دغه طالب العلم به د هغې خواته کتل، چې په دې
 توګه يې تولي او به د لپې نه توې شوي او خولي ته يې يو
 خاځکي او به هم ونه رسبدلي

هغې بسخې مخ و ګرځاوه او سلواغه يې پر حمکه واچوله او
 د خېل منګي د چکولو په فکر کې شوه؛ خو طالب العلم د اوږدو
 اوږدو ناري وهلي او هغه او به به، چې نورو بسخو راوړي هغه به
 يې نه خبللي او داسي به يې ويل که چېري هغه نجلی او به
 راوړي؛ نو وبه يې خبني او که نه نو مر به شم

د نجلی ملګرو بيا ورته وویل، چې مسافر دی او له تندۍ مر

کېرى او ستا په لاسونو او به غواپى نېڭىنە و كېرە
 هغى نجلى ووبل، چى زه به ورتە وايم، چى په خاھ كې
 خان وغۇرخۇو: نو دى به يې بىكىي اچوي؟
 طالب العلم، چى دغە خېرە واوربىلە ھماگە شېبە يې مندى
 كېرې او په خاھ كې يې خان واچاوه
 په تولو بىخۇ كې شور او زور دامنختە شو او هغى نجلى تە
 يې ووبل، چى دادى خە كېرل؟ خون دې پە غاپە واجىنىست
 دغى نجلى ھم د چېر شرم نە خان خاھ تە واچاوه او ستر
 شور او زور پىل شو
 د ھەنگە خاى كوتواں د چېر خلکو سرە ھلتە راغى پە خاھ
 كې يې دام وغۇرداوھ او دواپە يې سرە جورە وموندىل د بىخى
 خېلۋانو ووبل، چى مور ھغۇي يو لە بلە سرە جلا كەو او
 سوخۇو يې
 كوتواں ووبل، چى دغە بىخە د مسلمان پە خاطر مىرە شو
 ده او باید ونە سوخولە شي: خو پە پاي كې دا پېكىرە وشوه،
 چى دغە دواپە پە ديو بل تر خىنگ بىخوى او ھمداسى يې
 و كېرل
 هغە وخت، چى شې راورسېدلى د ھغى بىخى خېلۋانو د
 ھغى قېر راوسېرە او غوبىتل يې چى هغە راواباسى او وې
 سوخۇي؛ خو دوى ولىدل، چى هغە بىخە پە قېر كې نشته او
 ددى د قېر نە د طالب العلم قېر تە يوه درېخە (اورسى)، پرانىستله
 شو ده او هغە وخت يې چى نومۇرە درېخى تە وكتل وې
 لىدل، چى شمعە روپانە شو ده او دواپە د پالنگ لپاسە ناست
 دى، دوى سملاسىي هغە قېر پىت كېر او بېرتكە راغل

بله کیسه

بو چا په جونپور کې واده و کړ او په ظفر آباد کې یې ناوې
څل کور ته بیووله. بنار ته نژدی تر یوې ونې لاندې کښناستل
او هر یوه تن د دوډۍ په خورلو پیل و کړ او د ناوې دولی یې په
یوه ګوبه خای کې بکته کړه هغې ناوې د دولی نه پرده پورته
کړه ددې دایه ددې تر خنګ ناسته وه، په تصادفي توګه د هغې
ونې لاندې یو فقیر سړی هم ناست و او هغه وخت یې چې
ددغې نجلی پر مخ سترګې ولګېدلې پرې مېن شو او زړه یې
پړی بايلو د

دغې نجلی به چې هر حڅل فقیر ته کتل؛ نو هغه یې د څل
خان په باب اندېښمن لیده. د هغه فقیر مینې د ناوې په زړه هم
اغږه وکړه او خپلې دایې ته یې وویل، چې دوی به بیا کله
دلته راخی؟

هغې ورته وویل، چې تر څلورو ورڅو وروسته به دلته
راخو

ناوې ورته وویل هغه وخت چې زه دلته راوردېرم؛ نو بیا به
ما خبروی، چې بیا دلته یو ساعت کېنم. ددې خبرې تر کولو
وروسته دوی روان شول

تر څلورو ورڅو وروسته دغه فقیر ټوله ورڅ د ناوې په انتظار
تبړه کړه او د لمړ لوېدو په وخت کې د ناوې له راتلو څخه
بېخې نا اميده شو او د هغې په جلا والي او فراق کې یې خو
څو څلې له خولي نه د "اوہ! اوہ!" اسوېلي وکنبل او مړ شو

هغه شمېر مسلمانان، چې د فقیر د ناستې د خای په شاوخوا
کې او سېدل د هغه د تجهیز او تکفین په مراسمو لاس پوري کړ
او دې یې خاورو ته وسپاره. په دې ترڅ کې د ناوې دولی

راور سپدله او هغه وخت، چې نوموری وني ته نژدي شوه؛ نو دایي ناوي ته خبر ورکړ. دولی یې په هماغه څای کې چې لومړۍ خل ناسته وه بشکته کړه. ناوي بنسی او کین لور ته وکتل او هغه وخت یې چې نوموری فقیر ونه ليد؛ نو دایي ته یې ووبل، چې ما نذر اينسي و هغه وخت، چې بېرته راستنه شم؛ نو هغه فقیر ته به څه ورکړم؛ خو هغه دلتنه نه ليدل کېږي، چېرته به تللى وي؟

دایي د فقیر په باب د خلکونه پوښته وکړه، هغوي ورته ووبل، چې هغه خود "اوه اوها! رانګله!" اسوبلي وکېل او مړ شو.

دایه ناوي ته راغله او هغه څه یې چې اور بدلي وو هغې ته یې بیان کړل. د دغې ناوي حال بدلون و موند او دایي ته یې ووبل: هغه څه مې چې د هغه فقیر لپاره راوبېي وو؛ نو اوس یې زیارت ته څم او د هغه پر قبر یې بدم.

دایي د دغې فقیر د قبر خلیورو خواوو ته خادر و نیوو او ناوي. په هغه خادر کې ورنوتله او خپل سر یې د قبر لپاسه پري کېښود، خو شبې تېرې شوې دایي و غوبستل، چې هغې ته ووایي، چې پا خېړه؛ خو هغه وخت یې چې خادر پورته کړ وې ليدل، چې د خادر دننه خوک نشته، دایي د دغې حال په ليدلو د ډېرې حیرانتیا نه چېغې ووهلې او خپل ملګري یې خبر کړل. ټول خلک هیبن پاتې شول. دایي له پیل نه تر پا یې پوري ټوله کيسه وکړه.

يو شمېر پوه کسان پوه شول، چې دا د "مینې اسرار" دی؛ نو بیا یې هغه قبر راوسپرو او وې ليدل، چې د ناوي ټولې ذرینې جامې او ګلان د مړه فقیر په غاړه او نکریزې یې په

لاسونو کې دی او هغه ناوی نشته خلکو ددی حیرانوونکې
پېښي په ليدلو سره تعجب و کړ

د نورو ګوبو (طلسمونو) نکل

وايي، چې يو څلې سلطان سکندر ته د جوده پور نه انار راول، سلطان سکندر ووبل: د فارس د هبواو د انار هم دومره خوندور او خواوه نه دی او په دې هندوستان کې دومره بنه انار له کومه شول او په تېره بیا په جوده پور کې داسې خوندور انار له کومه پیدا شوي دي

په نورو غربنيو سيمو کې هم بنسې ځمکې شته، د هغې ځای راجا د پاچا و کيل ته عرض و کړ، چې د سپین بېرو خلکو نه مې داسې اور بدلي دي، چې په پخوانيو زمانو کې جوده پور ته يو کوډګر راغلى و او عجیب کار بې و کړ هغه ووبل، چې په يوه ورڅ کې به داسې بن جوړ کړم، چې وني به يې بار و کړي او خلک به يې مېوی وخوري. د هغه ځای راجا دی ونازاوه، کوډګر هغه ځمکه، چې د بن د جورولو وړ وه یسوی او اوارة کړه. کوډګر ووبل، چې حکم و کړي، چې ددی ځمکې ګرد چاپېره پردي ووهل شي او همداسې وشول راجا ته يې ووبل، چې ته ددی ځای خخه بهر کښنه او دغه کوډګر بیا دغه ځای ته راغي او له راجانه يې وېوستل، چې کومې مېوه لرونکي وني کښنوم؟

راجا به چې د هري وني نوم اخيسته ده به کښهولي تر خو چې په ټول بن کې وني کښنول شوي او مېوی يې پخې شوي بیا يې د بن نه ګرد چاپېره پردي لېري کړي او وې ليدل، چې بن تک شين، مېوی يې پخې او ګلان يې غور بدلي

دی

راجا فکر و کړ، چې دا د کوډو بن دی او هر کله چې
کوډگر و غواړي دا پن ببرته و رانولای شي. راجا خپل یو تن
نزوډی کس ته اشاره و کړه، چې د کوډگر تر شا لاجر شي او پر
توره یې په غاړه دا سې ووهی، چې په یو ګوزار سره یې کكري
له تن خڅه جلا شي، تر خودا بن پر خپل خای پاتې شي او
همداسې وشول، چې دغه بن تر نن ورڅې پورې پخپل حال
پاتې دی او دغه انار هغه کښېنولي دي

ددغه کوډگر زوي هم د خپل پلار په خپر کوډگر و هغه د
خپل پلار د بدل اخيستلو لپاره د جوده پور خواته و خوختد او
هغه وخت، چې جوده پور ته ورسېد؛ نو راجا ته خبر ورکړل
شو، چې یو بل کوډگر راغلی دي او وايې که چېږي راجا امر
وکړي؛ نو په یوه ورڅ کې به غیر موسمې خټکي ورته وکرم او
په همامنه یوه ورڅ کې به یې پاخه ورباندي و خورم.

راجا وویل، چې دېر نه کار وشو دغه کوډگر هم د خپل
پلار په خپر ځمکه او اواره کړه او د ځمکي ګرد چاپېره یې پردي
ووھلي او خټکي یې چمتو کړل او ټول مجلس یې د راجا د
خپلواونو په ګډون کښېنول او د هر یوه په مخ کې یې یو یو
خټکي کښېنول او وې ویل، چې هر کله ما پر تاسو غړ کړ؛ نو
ټول به په یو وار سره چاډه پر خټکي را کابوی او په دې کار کې
په هېڅوک وروسته کېږي نه، پر خټکي باندي د دوى د چړو
په لګډو سره پېم د هغه توکلو کسانو کری غوځي شوې، چې
پر خټکي یې چېږي را کښلي وي

په دې ترڅ کې د سلطان یو تن مقربانو عرض وکړ، چې دا
راز کوډپ اکثره وختونه پېښېږي. ما له خپل یو دوست نه

اور بدلی وو، چې دی بهرتپور ته د مالونو د پبرودلو لپاره تللى و او ویل بې، چې په بهرتپور کې یوه کوڈگر فسادونه پیل کړل، ده به چې هر خومره هلې خلې کولې؛ نو دده دا دنده به په بشه توګه پر مخ نه تله هرې خوا به یې خلکو ته کتل پر یوه لوره خای یې پر یوه سېرې سترګې ولګېدلې پوه شو، چې دده کوڈگر د مجلس د حاضرینو نه د یوه تن هندوانه دوہ نیمایی کړه او د هندوانې په نیمایی کولو سره د هغه سېرې ککری، چې دده کوڈې یې بندې کېږ وې پر مخکه ولوېدہ.

د بهرتپور حاکم دده په دې حرکت سره وویل که چېرې دی د دېمنې لپاره راغلې وي او د سترو خلکو پر وړاندې داسې کار وکړي؛ نو دا خو بشه کار نه دې؛ نو امر یې وکړ، چې دی ونیول شي او ودې وژل شي

هغه وخت، چې خلکو دی ونیو؛ نو دغه کوڈگر وویل یوه غوبستنه لرم او هغه دا چې زه مسلمان یم او غسل ته اړتیا لرم د غسل لپاره لېږ او به راکړي، تر خو چې پر خپل خان یې ورتوی کرم

د هغه خای حاکم د غسل لپاره او به وروپېړلي او خپل و نفرو ته یې وویل، چې ددي کوڈگر نه لېږي نه شي او ساتنه یې وکړي

کوڈگر په هغه لوښي کې چې دده د غاړي د پري کولو لپاره راوېل شوی و کښېناست غوټه یې و خوده او له سترګو پناه شو

دوه حیرانونکي پېښې، چې
 د سلطان سکندر د واکمنی په وخت کې
 رامنځته شوي وي

لوړۍ دا چې یو تن د بنکار په وخت کې سوي حلالاوه او
 د سپینو زرو ګوته یې درلودله، هغه وخت، چې د سوي ويني
 ګوتي ته ورسپدلي د سپینو زرو ګوته د سرو زرو په ګوتي بدله
 شوه؛ لکه چې هغه ګوته سلطان ته وروښو dalle شوه
 دویم دا چې د شرف الملک په نامه یو تن، چې سلطان ته
 پېژندل شوي سپري و صحراته وتلى و او د مساواک لپاره یې د
 آک د وني بېخ تر سترګو شو او د هنې بېخ یې غوڅ کړ او
 خپل غابونه یې پړی مساواک کړل
 د غابونو تر مساواک کولو وروسته یې آیینې ته وکتل، چې
 ټوله سپينه دیوه یې توره شوي وه، چې دا کار د سلطان او ټولو
 خلکو د حیرانتیا وړ و ګرځید

د سلطان سکندر د زمانې بله گيسه

حسین خان سروانی کیسه کوي هغه وخت، چې زه د
لکنهوتی ولايت ته راتلم؛ نو د لاري پر سر مې یوه بشکلې بشخه
وليدله، چې ځان یې سینګار کړي و او ناسته وه او ژډل یې ما
ورنه پوبستنه وکړه، چې ستا د ژړا علت خه دی؟

وسي ويـل د خپـل مېـره پـه کـور کـې مـې جـګـړـه کـړـي 55 او
راونـلي يـم او د پـلـار کـور مـې د پـلـانـي لـاري تـر خـنـگـ دـي او پـلـي
نه شـمـ تـلـايـ دـاسـي خـوـكـ بـهـ ويـ، چـې زـماـ سـرهـ مـرـسـتـهـ وـکـړـيـ او
ما د خـپـلـ پـلـارـ تـرـ کـورـهـ وـرسـوـيـ

حسـینـ خـانـ وـرـتـهـ وـوـيـلـ، چـېـ رـاـشـهـ اوـ زـمـاـ تـرـ شـاـ سـپـرـهـ شـهـ
 بشـخـهـ پـورـتـهـ اوـ سـپـرـهـ شـوـهـ تـرـ لـبـ وـاـهـنـ وـهـلـوـ وـرـوـسـتـهـ یـېـ حـسـینـ
خـانـ تـهـ وـوـيـلـ: "د پـانـ پـانـيـ خـورـيـ؟"

هـغـهـ وـرـتـهـ وـوـيـلـ: چـېـريـ دـيـ؟
 بشـخـيـ وـرـتـهـ وـوـيـلـ، چـېـ زـماـ سـرهـ دـيـ، دـ خـپـلـيـ مـلاـ نـهـ یـېـ دـ

پان پانی را وایستلی او د حسین خان په لاس کې بې ورکړي
نوموری خان وډار شو او هغه بې پر خپلې ملا پوری وټرلې
په ملا پوری د پان د پابو د ټولو سره سم حسین خان بې هوښه
شو د غسی پکماری بسخې د اس جلب پخچل لاس کې ونيوه او
هغه خای ته بې بوت، چې د غلو ډله بې پکې کېښولې وه
دغو غلو حسین خان له اس نه راکوز کړ دده د غشو درسته
(شخول) او توره بې دده له ملانه راخلاصه کړه او دده د ملا د
راخلاصولو سره سم د پان پانی پر خمکه ولوبدلې او دی په سد
شو ده خپل حالت بل ډول ولیده او پر هغې دویمي تورې بې
سترګې ولګبدلې، چې پر اس باندي بې ترلې وه، هغه توره تر
لاسه کړه او د غلو خوا ته روان شو او ټول غله وتبتدل
حسین خان پر اس سپور شو، هغه بسخه بې د اس پر لکى
پوری وټرلې او په هغه ورڅه بې په همدي توګه له خان سره
بوتله؛ خو خرنګه چې دغه بسخه بنکلې وه هغه بې پخچل حرم
کې وساتله

د سلطان سکندر د واکمنی وخت عجیب وخت و، د هغې
زمانی خلک نېکمرغه وو، چې د سلطان سکندر په خېر واکمن
بې درلود؛ لکه چې وايې

بقومی که نیکی پسندد خدای
به ایشان دهد حاکمی نیک رای

چو خواهد که ویران شود عالمی
کند ملک در پنجه ظالمی

د سلطان سکندر میرینه

خرنگه چي عمر، وفا او مال او شته پاپست نه لري؛ تو په دغه وخت کي سلطان ناروغه شو او دده د ناروغى د پېښدو علت داسي بيانوي، چي يوه ورخ حاجي عبدالوهاب، سلطان سکندر ته ووبل، چي تاسو د مسلمانانو پاچا ياست او بيره مو نه د پېښي، چي دا د مسلماناني له آدابو خخه لېري کار دى، په تېره بيا د اسلام پاچا ته.

سلطان سکندر ووبل، چي نيت مي کړي دى که د خدادي رضا وه پري به يې بدم حاجي عبدالوهاب ورته ووبل "الخير لا يؤخر" د خير په کار کې هېڅ خندې نشه.

سلطان ورته ووبل، چي زما بيره ګنه نه ده که چېري يې پېږدم؛ نو بنه به ونه برېښي او خلک به پر ما ملندي ووهسي او

مسلمانان به گناهگاره شی

حاجی عبدالوهاب وویل، چې زه ستا پر مخ لاس راکارد
ان شاء الله، چې دېره نه بېرې به دې راوتوکېرې او تولې بېرې
به دې بېرې ته د سلام لپاره راشي خوک ددې جرئت کولای
شی، چې ملنډې ووهي

سلطان سکندر سر کښته خورند کړ او هېڅ يې ونه ویل

حاجی ورته وویل، چې سلطانه زه خېرې کوم او ته خواب
نه راکوي

سلطان ورته وویل، هغه وخت، چې زما پیر يې راته ووايسي؛
نو زه به هغه وخت بېرې پوپوبدم

حاجی ورته وویل، چې ستاسو پیر خوک دی؟

سلطان ورته وویل د جليسه د سيمې د سهيو نومې کلې په
خنګل کې يو سېرې دی، چې په صحرا کې استوګنه لري او
کله کله زما ليدلو ته رائۍ

حاجی عبدالوهاب ورته ويوبستل، چې هغه بېرې پېښې ۵۵؟

سلطان ورته وویل، چې زما پیر بېرې نه د پېښې

حاجی وویل، چې هغه مې ولید؛ نو ورنه به غوبتنه وکړم،
چې بېرې پېږدي او تاسو هم په دې کار کې عجله وکړي
سلطان سکندر هېڅ خواب ورنه کړ او د حاجی نه يې مخ
وازاوه او غلى شو

حاجی عبدالوهاب له مجلس نه پورته شو، سلام يې وکړ او
دباندي ووت

سلطان سکندر د حاجی تر وتلو دروسته وویل شېخ پوهېرې
هغه خلک، چې زما خدمت او سلامې ته رائۍ دی هم د هفو
خلکو نه دی، دی دومره نه پوهېرې، چې خه ډول يو مریسي ته

د زړه پر سر خای ورکړم او نورو امراوو ته ووايسم، چې تاسو ډولی پر اوږو واخلی، هغه وخت چې دغه خبری کېدلې د سید احمد زوی شیخ عبدالجلیل حاضر و ده دغه خبری حاجی عبدالوهاب ته ورسولي او ورته یې وویل، چې ستاسو تر شاپاچاپه دی ډول خبری کولي، حاجی عبدالوهاب د شیخ عبدالجلیل پر اوږو لاس کېښود او ورته یې ویل تاسو د رسول(ص) اولاد یاست او ددې لپاره، چې تاسو ته یې د مریسي نسبت کړی دی همامغه به یې تر ستونی ونيسي ډاډه اوسي حاجی له سلطان نه د خدای پامانی پرته د آگري نه ډيلی ته لار د حاجی تر تللو لږي ورځي وروسته سلطان سکندر د ستونی په ناروغری اخته شو او دغه ناروغری یې ورڅه ورڅ زياتېدله.

سلطان خپل حالت خراب ولید او شیخ لاون دانشمند، چې د سلطان امام و هغه ته یې وویل: زما د قضا لمونځونو، روژو، د بېړۍ خربیلو، شرابو خورلو او د غوردونو او پوزو د غوڅولو کفارې وشمېره او بیا یې ماته راوستوه.

شیخ لاون په بشپړه توګه ولیکل او سلطان ته یې واستول سلطان سکندر پېښو لیکونکیو ته حکم وکړ، چې د شیخ لاون سره یو خای دا راز نور ورته جرایم هم، چې زماله خوا ترسره شوي دي هغه هم رانه ولیکۍ او را وايسي ستوي، چې د کفارې پيسې خومره کېږي.

شیخ لاون دغه پيسې وسنجولي او سلطان ته یې وړاندې کړۍ سلطان خزانه دار ته حکم وکړ، چې هغه پيسې، چې د بیت المآل نه جلا دی د هغه پیسو نه دی عالمانو ته پيسې ورکړۍ

تولو عالمانو د تعجب له مخي خزانه دار ته وویل، چې د
بیت الممال نه پرته بله خزانه له کومه شوه؟
خزانه دار وویل، چې د شاوخوا هیوادونو پاچهانو به
سلطان ته سوغاتونه را استول او خینو امراوو به د خپلو عريضو
سره یو ئای سوغاتونه راویل؛ نو هغه به هر کال توبیدل او
سلطان ته به وړاندې کېدل او سلطان حکم کاوه، چې هغه به
جلا ډول وساته او نهر چېږي مې چې درته امر و کړ هماګلتہ به
یې لکوي. نن ورڅ د دغې خزانې د مصروفلو حکم وشو تولو
عالمانو دده پر دغې تقوی آفرینونه او شاباسی ووايه.

سلطان سکندر ورڅ په ورڅ دنگر او کمزوری کېد، که خه
هم د غیرت له مخي یې خان کمزوری نه بشود او په هماګه
حال هم د سلطنت په چارو بوخت و؛ خو په کراره کراره کار
دي حد ته ورسپد، چې یوه مرۍ او او به یې تر ستونی نه
تېربىدلې او د تنفس لاره یې بنده شوه او د ۹۲۳ کال د
ذى القعدي د میاشتې په اوومه د یکشنبې په ورڅ بې له دې نړۍ
نه ستر ګې پېړی کړې

سکندر شه هفت کشور نماند

نماند کسى، چون سکندر نماند

د هغه لور صفته واکمن د واکمنی منوده (۲۸) کاله وه

الملک لله

د سلطان سکندر

د ځینو اميرانو د حالاتو بيان

د سلطان سکندر د زياته اميرانو حالات په لاندي ډول

بيانپري

د مبارڪ خان زوي سيد خان یوسف خپل لودي سيد خان عجیب سخاوت درلوود هر وخت به یې، چې د ډودۍ دستاخوان ورته په مخ کې وغور اووه لومړۍ به یې ستر ستر لوښي د هر ډول خوړو خخه ډک ګړل او پر هفو به یې ډېره ډودۍ او هر ډول اچار او د پان پاني او د پانو دپاسه به یې یوه یوه طلا اېښودله او غربانو ته به یې ورکوله وروسته به یې پخچله په ډودۍ خورلو لاس پوري ګړ او له هر چا سره به یې، چې خبرې کولي که به ډډه له نوکرانو نه و هغه به یې امير ګړ او که به چېږي پرڈي سپې و؛ نو هغه ته به یې یو لک ټينګې انعام

ور کاوه

یوه ورخ یوه چا نوموی خان ته وویل، چې د شیخ محمد پرملي وکیل د زمانی ناوړه پېښو د فقر حال ته رسولی دی د هغه د لور واده دی؛ خو هېڅ یې هم په وس پوره نه دی

سید خان هغه خپل حضور ته راوغونبست خپل مریي ته، چې دده په حضور کې یې خدمت کاوه وویل، چې خپل دواړه لاسونه ډک کړي او اشرفی دده په لمن کې واچوي هغه دغه اشرفی محاسب ته یووړلې، چې وې شمېري، چې خومره طلاوې یې تر لاسه کړي دی او هغه وخت یې چې وشمېرلې او بازره ټنګې شوې په دې حقیقت باندې سید خان پوه کړل شو هغه بیا خپل هماغه مریي ته حکم وکړ، چې نورې اشرفی هم ورته یوسه تر خو سل زده ټنګې پوره شی او ده همداسې وکړل

یوه ورخ د بشکار په وخت کې یوه چا سید خان ته د بزگرانو د دود له مخي په یوه لوښي کې مستې وروړې سید خان وویل، چې په هغه لوښي کې نوموی مستې را渥ړې دی باید له اشرفیو خخه یې ډک کړي او ورې کړي یوه ورخ د چندېږي له او سېدونکیو نه یوې بسخې په یوه قاب کې سید خان ته نیم تاندې پانې را渥ړې، سید خان ولیدل، چې ژیم تاندې پانې ډېږې شنې او تازه دی، هغې بسخې ته یې وویل، چې د نیم تاندو پانو را渥ړلو ته خه اړتیا ووه؟

هغې ورته وویل ما د دغه و پانو نه دا سې سابه پاخه کړي دی، چې شکل کې یې بدلون نه دی موندلۍ او د سابو خوند لري سید خان خپل یو تن مصاحبینو ته وویل، چې هغه سابه وحکي هغه ولیدل، چې دغه سابه ډېر خوندور پاخه شوې دی؛

خوبنې يې د اومنو سبو په خبر ده، د هغې لوښۍ يې هم له طلاوو خخه د ک کړ.

یوه ورڅ سید خان خپل اسونه کتل، دده له امر اوو خخه یو تن صدر خان سړبني، چې دده له ډېرو بسو مصاحبنو خخه و هم ناست و لومړنی اس یې چې ورته راووست سید خان له صدر خان نه پوبنته و کړه، چې دا خنګه اس دی؟

صدر خان د اس ډېره ستاینه و کړه. سید خان ووبل، چې دغه اس د صدر خان سړيو ته وسپاری.

دوهم اس یې چې ورته راووست صدر خان بیا هم هغه اس وستایه، سید خان ووبل، چې دا اس هم د صدر خان سړيو ته وسپاری او په همدي توګه یې آنه اسونه صدر خان ته وبخیل؛ خو هغه وخت، چې نهم اس یې ورته راووست؛ نو بیا یې له صدر خان نه پوبنته و کړه، چې خنګه اس دی؟

صدر خان غلى شو.

سید خان ورته ووبل: صدرخانه ډلي غلى شوي؟

صدر خان ووبل: بخشش تر حده زیات شو.

سید خان موسکي شو د طبیلې د اسونو د مسؤول سړي نه یې پوبنتل: نن ورڅ دی د معاینې د کتنې لپاره خو اسونه راته راووستلي دي؟

هغه ووبل: یو سل و شل.

سید خان ووبل: صدر خان د یوه یوه اس د تر لاسه کولو خخه په تنګ شو، نن تبول هغه اسان، چې د معاینې لپاره راته راووستل شوي دي صدر خان ته بخیں او په یوه مجلس کې یې یو سل و شل اسه یوه تن ته وبخیل.

یوه ورڅ د سید خان مخې ته درې دانې جواهرات پراته وو،

د یوه بیه اوه لکه، د بل پینخه لکه او د درېیمې درې لکه ټنگی
وھ سید خان د خپلو مصاحبینو له جملې نه د یوه تن نه، چې
په دغه وخت کې حاضر و پوښته و کړه: رښتیا ووایه، چې په
دغو درېو جواهرو کې مو کوم یو خوبن شو، چې تاته یې
دروې بخسم؟

هغه ورته ووبل: رښتیا دادی، چې یو مې هم لا خوبن نه
شو.

سید خان ورته ووبل، چې اوس یې خوبن کړه.

هغه ورته ووبل: هغه یوه، چې درې لکه ټنگی بیه لري

سید خان موسکی شو او وېی وبل: ارزانه ډبره تا خوبنې کړه
او ګرانه هم زه درکوم؛ خو درېیمه یې یوازې پاتې کېږي؛ خو
په دې توګه مې درې واړه تاته دروې بخښلې

سلطان سکندر یو وخت سید خان د یوه خدمت د ترسره
کولو لپاره و ګوماره، د پرله پې مزلونو په وهلو سره چندېږي
ته ورسېدل. د خزانې د ټول بار وړونکیو شاګانې زخمی شوې
وې د دولت اړاکینو سید خان ته عرض و کړ، چې حکم
و کړي، چې د تورو پیسو (میده پیسو) خزانه پر سپاهیانو ووېشل
شي او د دوی له جاګیر نه دې وضعه شي

د ووبل، چې بنه د پر دوی دې ووېشل شي اوه لکه ټنگی
ې پر سپاهیانو ووېشلې او د دوی سندونه یې د سید خان حضور
ته وروېل

سید خان ووبل، چې زه خو صراف نه یم، چې پور ورکړم
او پور واخلیم. هغه سندونه یې پخپل لاس خیرې کړل او وې
وبل، چې دا مې سپاهیانو ته وربخښلې دې خدادی(ج) دې هغه
پخپل رحمت کې غرق کړي

د سکندر د واکمنی بل امیر د احمدخان زوی خان اعظم
لادخان^{*} دی، چې ډېر لور همته څوان و هر چاته به یې چې
بخشش ورکاوه؛ نو د سرو او سپینو زرو همیانی یې ورکولی
دده دا دود و، چې په هر څای کې به چې کښیناسته او د هر
څای نه به، چې کوم سوغات ده ته را رسپده؛ نو د هغو ټولو
کسانو برخې به یې پکې کولی

وايې، چې یوه ورڅې وسله تون معاينه کاوه په هماگه شې به
کې د بهته راجا یسو پیل او د سوغاتونو خو بستې ورته
راولهړولی ده دغه ټول سوغاتونه د وسله تون مشر شیخ محمد ته
وروپختن.

ده به د ژمي په موسم کې هره ورڅه دوه چېنې اغوسټلي او
بله ورڅه به یې هغه بل چاته وربختنلي او ژمنيو سپاهيانو ته به یې
یوه جوره جامي نه ورکولی؛ بلکې څلور، پینځه جوړې جامي
به یې ورکولی.

هغه اس به یې چې د سفر او سانګي و هللو لپاره یوه چاته
ورکړ بل څل به یې پخپلي طبیلي کې نه تاړه او هماگه سړي ته
به یې ورباخته او د اس خوراکي مواد به یې هم د سرکار له
خوا ورته لېږل که چېږي به احیاناً چا هغه اس خرڅ کړ؛ نو د
سرکار له خوا به د اس په ټاکل شویو خورو کې کوم بدلون نه
راته او هغه بې اسه سړي ته به یې هم ورکاوه.

که به مسافران دده دربار ته ورسپدل هر یوه ته به یې ټنګې
ورکولی او د خوراک لپاره به یې یوه مېښه ورته ټاکله او تر هر
وخته پوري به، چې د خان دربار ته راتلله؛ نو هغه خواړه ورته

* په لودي پښته کې دده نوم مدد خان راغلی دی. چې د اعظم خان لفب یې
در لود (ژړن)

په دایمی توگه رسپدل او د بېرته تلو په وخت کې به يې دوه
 سوھ پېنگې ورکولې او رخصتول به يې
 د سلطان سکندر زیاترو امیرانو دېر لګښت درلود، د میا بهوا
 د زوی دلاور خان حرامسرای ته هره ورڅ د پېنځه سوو پېنگو
 ګلان اخیستل کېدل

نظم

عجب عهدی هم در کامرانی
 په رخانه نشاط و شادمانی

نه کس دادی کند کینه را تاب
 نه کس دیدی خیال فتنه در خواب

مسلمان چيره دست و هندوان رام
 ندانستی کس از جنس و غل و نام

شهی در دانش یزدان شکوهی
 هم از سنگ و هم از گوهر چو کوهی

مطلع

شهنشاهی چو ذوالقرنین گشت اسلام را بانی
 مسلم شد از ان بروی خطاب اسکندر ثانی

د سلطان سکندر لودی

د زوی سلطان ابراهیم د واکمنی بیان

واکمنی ته د سلطان ابراهیم د رسپدلو په باب مؤرخین په
دې عقیده دي، هغه وخت، چې سلطان سکندر وفات شو دده
دوه زامن، چې له یوې موره وو په هغه وخت کې په آگره کې
حاضر وو، چې یو یې سلطان ابراهیم او بل یې سلطان جلال
الدین و

امیرانو او اعیانو سره سلا او مشوره وکړه، چې باید دواړه د
سلطنت پر تخت کښنی په دې توګه، چې سلطان اپر ابراهیم دي،
چې په نسو اخلاقو، پوهې او مېرانه مشهور او د سلطان سکندر
asher زوی دی د ډیلی پر تخت کښنی او دده د پاچاهی برید او
حدود به د جونپور پورې وي او د جونپور پاچاهی دي شهزاده
جلال خان ته، چې د سلطان جلال الدین خطاب یې غوره

کړی و وسپارله شي

په دې توګه سلطان جلال الدین د جونپور د سیمو د امراوو او جاګیردارانو سره د جونپور خوا ته متوجه شو او د هغه ځای پر تخت کښناست او سلطان ابراهیم د ډیلی د واکمنی پر تخت تکیه ووهله

دلږي مودي تر تېرېدلو وروسته د اعظم همایون شروانی زوي فتح خان او د راپړي حاکم خان جهان لواني د سلطان ابراهیم په حضور کې وزیران او وکیلان ملامت کړل او وېږي وبل، چې په ګډه واکمنی کول ستره تېروتنه او لویه اشتباہ ده او د هغې منل ناپوهی او د عقل نه لېري کار و او باید پوه شي، چې پاچاهي په ګډه سره نه شي کېدلاي او په یوه تېکي کې غږ ګې توري نه خایپري؛ لکه چې واي

دو جان هر ګز به یک پیکر نګندج
دو فرمانده به یک کشور نګندج

سلطان ابراهیم د نومورو کلمو په اورېدلو هغه ژمنه، چې د خپل ورور سره يې کړي وه یوی خوا ته کېبودله؛ نو ټولو اميرانو په دې خبرې سره اتفاق وکړ، چې شهزاده جلال خان لا تر اوسي دومره قوت نه دې موندلی او باید ډیلی ته راوغوبتل شي او د شهزاده د غوبنتلو لپاره يې هيست خان "کر ګدن انداز" د یوه خورا له ميني ډک فرمان سره ورولېږه او ورته يې ولیکي: "دلتنه د سلا او مشوري لپاره راشه او هر خومره چې خان ژر راوسوی؛ نو ډېره به بشه وي".

هغه وخت، چې هيست خان شهزاده ته فرمان ورساوه؛ نو ډول ډول غوره مالی يې ورته وکړي او شهزاده دده په دې غوره مالیو او چالونو نور هم بد ګومانه شو؛ خو پاسته او نرم

خوابونه یې ورکړل هیبت خان پوه شو او سلطان ابراهیم ته
بې عرض وکړ سلطان خپل یو شمېر نژدی کسان شهزاده ته
ولپړل؛ خود دوی له لاسه هم خه ونه شول او شهزاده په تلو
لاس پوري نه کړ.

تر هغې وروسته سلطان ابراهیم د هغه وخت د پوهانو په سلا
او همشوره د جونپور د سیمې امراوو او حاکمانو ته فرمانوونه
ولیکل او هر یوه د خپلې رتبې په اندازه په بیلابیل مضمون سره
جلا جلا لیکونه تر لاسه کړل، چې رمزونه او اشارې ورته پکې
لیکل شوې وي او په هغه کې ورته ویل شوې وو، چې د
شهزاده جلال خان حکم ته به غاړه نه ډډي او سلام ته به یې نه
ورځی او خینو سترو امراوو ته یې، چې دېرش۔ خلوبېست زړه
نوکران یې درلودل او ده ته نژدی او محترم کسان وو هغوي ته
یې خاص خلعتونه او اسوونه ورکړل او مهربانی یې پري وکړه
هغه وخت، چې دغه فرمانوونه امراوو او حاکمانو ته ورسپدل
ټولو د شهزاده د اطاعت نه غاړه وغړوله او مخالفتونه یې پیل
کړل په دې وخت کې شهزاده مرفع تخت، چې په جواهراتو
پوبنل شوې و په دیوان کې کېښود او د ۹۲۳ هـ کال د ذی
الحجی په پینخلاصمه نېټه د جمعی په ورڅ پر هغه تخت باندې
کېښناست د لوی مجلس جوړ کړ، عام دربار یې وکړ او د
دربار ملازمانو، د دولت اعیانو او نورو سپاهیانو ته یې د دوی د
رتبو په تناسب خلعتونه، توري، اسوونه، پیلان، منصبونه او
خطابونه ورکړل

اگر باید د دولت عز و ناز
با احسار دل دوستان چیره ساز
از ان یافت کاوس بر خصم دست
که چون رستمی داشت فرمان پوست

سلطان جلال الدین عام او خاص خلک له خانه خویش کړل او د بوزلو پر مخ یې د خیر او خیرات دروازې پرانیستلي. د امامانو معاشوونه یې زیات کړل او گوبنه نشینو خلکو ته یې نذرونه او خیراتونه ورکړل او د پاچاهی چارو ته یې نسه رونق وروباختنه او د سلطان ابراهیم سره یې په خرگنده توګه مخالفت پیل کړ.

د خطبه او سکه پخپل نامه کړه او د "سلطان جلال الدین" خطاب یې خانته غوره کړ او د سپاهیانو او توپخانی په تنظیم یې لاس پوري کړ. هغه وخت یې چې خه قوت پیدا کړ؛ نو اعظم خان شروانی ته یې، چې په هغه وخت کې د یوه ستر لښکر سره د کالنجر کلا محاصره کړي وه خپل معتبر استازی ولپړه او ورته یې وویل: ته زما د پلار او اکا پر خای یې تائه خرگنده ده، چې زما خه گناه نشه، سلطان ابراهیم تړون مات کړ د پلار په ملک کې چې لږه سیمه ده ماته د میراث په توګه منلي وه هغې ته یې هم ستړگې په کړي دی، ده ورور ګلوي علایق شلولی او زړه سوی نه لري؛ نو تاسو باید د حق لوری ونیسي او د مظلوم سره مرسته وکړي.

خرنگه، چې اعظم همایون په اصل کې د سلطان ابراهیم نه مانېجن و د سلطان جلال الدین کمزوری او کېږي غاړي پرې اغیزه وکړه او د کالنجر د کلا محاصره یې پړښودله او د جلال الدین په خدمت کې شو. دوى د سلا او مشورې وروسته پر دې اتفاق وکړ، چې لومړي به جونپور تر خپل واک لاندې راولي او بیا به نور فکرونه کوي.

لومې یې پر اوده برید وکړ، د هغه خای حاکم مقاومت ونه شو کړای او خپل خای یې لکنهو ته ورساوه او له هغه خایه یې

سلطان ابراهيم خبر کړ، سلطان ابراهيم پربکړه وکړه، چې د یوه غښتلي لنکر سره به ددغې فتنې مخه نیسي په دغه وخت کې ده د یو شمېر خير غوبستونکيو خلکو په سلا او مشوره امو وکړ، چې خپل خلور واډه ورونيه، چې بندیان وو د هاني کلاته بوخي او هلتنه يې وساتي او هر یوه ته يې دوه حرامسرایه او د دوى د آټيا وړ شيان وټاکل او پخچله د ذى الحجې د میاشتی په ۲۴ نېټه د پنځښې په ورڅ د جونپور خوا ته متوجه شو او د بهوګان سیمې ته ورسپد او له هغه خایه قنوج ته روان شو.

د لاري په اوږدو کې خبر ورته راورسپد، چې اعظم همایون د خپل زپور زوي فتح خان سره د سلطان جلال الدین نه راستون شوی دي او د ملازمت غوبستونکي دی.

سلطان ابراهيم ددغه زېري په اوږدو سره ډېر ډاډه شو او خپل زيات شمېر نامتو اميران يې د اعظم همایون هر کلي ته ولپول او دول ډ، ل پاچاهي مهربانۍ يې پري وکړي
لنډه دا چې یو شمېر اميران د زياتو لنکرو او جنګي پیلانو سره د سلطان جلال الدین سره د جګړي لپاره وټاکل شول سلطان جلال الدین خپل کور کهول د کالپي په کلا کې پربښو

مخکي تر دي، چې دغه لنکر کالپي ته راورسېري د دېر شو زرو تنو سپرو او خو پیلانو سره د آگري خوا ته متوجه شو د سلطان ابراهيم لنکرو کالپي کلابند کړ او تر لري مودي وروسته يې ونیو زيات شمېر اسیر ونیوں شول او قول بسار لوټ شو او د سلطان ابراهيم لاسته زيات غنیمتونه لاسته ورغلل.

سلطان ابراهيم، چې د آگري لور ته د خپل ورور د تللو خخه خبر شو د آگري د بهه محافظت او ساتني په خاطر يې

ملک آدم د یوه پیاووري لبکر سره ولپره ملک آدم خان په ډېري
چېکۍ سره آگري ته خان ورساوه سلطان جلال الدين
غوبنسل، چې د کالپي د بدل اخیستلو لپاره آگره لوټ کړي؛
خو ملک آدم په پستو او نرمو خبرو، چې دده د مزاج سره یې
سمون خوږ د ددغه کار له کولو نه راوګر خاوه.

دلري مودي تر تېبدو وروسته د ملک آدم په مرسته د
سلطان ابراهيم ستر لبکر راورسید ملک آدم سلطان جلال
الدين ته پیغام واستاوه، که د پاچاهي خیال له سره وباسي،
پاچاهي چتر، نقاره او نوزي پاچاهي نخښي پربودي او د اميرانو
په خبر چلنډ وکړي؛ نوزه به د سلطان ابراهيم نه ستاسو د ګناه
د بخبلو غوبنسله وکړم او د پخوا په خبر به د کالپي حکومت او
جاګير درته خني واخلیم

سلطان جلال الدين ددي شرطونو په منلو سره د پاچاهي او
اماړت خخه لاس واخیست او ملک آدم اټاواي ته پاچاهي چتر او
نور پاچاهي اسباب او سامانونه سلطان ابراهيم ته ولپرل؛ خو
هغه سپکي سورې وکړي

سلطان جلال الدين ددغه خبر په اورپدو سره د ګوالیار راجا
ته پناه یووړه او سلطان ابراهيم آگري ته راغي او په دې توګه د
سلطنت د چارو انتظام، چې د سلطان سکندر تر مړیني وروسته
ګډوډ شوي و سمون وموند او مخالفو اميرانو هم توبه و کبله او
بېرته راستانه شول او خپل اخلاص یې بشکاره کړ؛ خو کله چې
سلطان ابراهيم د خپل پلار پر خای په تخت کښناست؛ نو کريم
داد طوغ* او نوز اميران یې د ډیلي د محافظت لپاره وټاکل.
سلطان ابراهيم ته دا فکر پیدا شو، چې سلطان سکندر به تل

* په تاریخ فرشته او نورو تاریخي متونو کې یې نوم کريم داد توځي دی (ژېړن)

د گوالیار د کلا د نیولو ټکل کاوه او د هغه خای نه به لبکری
 بېرته ناکامه راستنېدلې، که چېرې بخت یاري وکړي؛ نو د
 پاچاهی هود له مخي به هغه کلا او د هغې شاوخوا سیمې
 ونیسم. دده اصلی مقصد دا و، چې سلطان جلال الدین ونیسي؛
 نوله دې کبله یې د آګري حاکم شروانې اعظم همایون د
 دېرسو زرو تنو سپرو او د (۳۰۰) جنګي پیلانو سره د گوالیار د
 نیولو لپاره وتاکه.

د مخه تر دې چې د سلطان ابراهیم لبکری گوالیار ته
 ورسپري، سلطان جلال الدین له هنه خایه ووت، د مالوې خوا
 ته لاړ او خان یې سلطان محمود ته ورساوه. هلته یې خه موده
 تېرہ کړه او خرنګه، چې د سلطان محمود ناوره سلوک یې
 ولید له هغه خایه (گړه کتنه) ته لاړ هلته د کليوالو بزگرانو د
 یوې ډلي لاسته ورغني هغوي دې بندي کړ او سلطان ابراهیم
 ته یې ولېرہ سلطان خپل ورور د هانې کلاته ولېرہ او په کلا
 کې یې شهید کړ.

شربت سلطنت و جاه چنان شیرین است
 که شهان از پی آن خون برادر ریزند

خون آزدده دلان را ز پی ملک مریز
 که ترا نیز همان جرعه به ساغر ریزند

سلطان ابراهیم خپل سکنی ورور وواوژه او په ډاډه زړه د
 گوالیار د کلا نیولو ته روان شو. ده د اعظم همایون او خوارلسو
 نامتو امیرانو په مرسته یو بل ستر لبکر وتاکه. د تصادف له مخي
 په هغه وخت کې راجه مان، چې د گوالیار والي و او په کلونو
 کلونو یې د ډيلۍ د واکمنانو سره مقاومتونه کړي وو مرې شو او

زوی بی بکر ماجیت دده خای و نیو

په دې وخت کې د سلطان ابراهیم امیرانو د کلا لاندی یو
پاچاهی دیوان جوره کړې و او ټول امیران به په هغه خای کې
راتټولېدل او جګړه یېز تجویزونه به یې پکې نیول او د کلا په
محاصره کې به ینې هلې خلې کولې او د هغې کلا لاندې چې
راجا مان یوه پرمینه ودانی جوره کړې و د سلطان ابراهیم
لبکرو د وخت په تېږدلو سره هلته تر خمکې لاندې خایونه
وشکول او د باروتو په واسطه یې هغه ودانی وسوثوله او
دېوالونه یې ورته ونړول او هغه کلا د دوی له خوا فتحه شو.
دوی هلته د سرو زرو غوای وموند، چې هندوانو به کلونه
کلونه ورته عبادتونه کول او دغه غوای د سلطان ابراهیم د
حکم سره سم له هغه خایه ډیلې ته راوړل شو او د بغداد د
دروازې لپاسه کېښوډل شو د اکبر شاهی موڅل لیکي، چې
دغه غوای د اکبر د واکمنی تر وخته پوري ما د ډیلې پر
دروازه لیدلي و.

په هغه وخت کې چې سلطان ابراهیم د خپل دولت مخالف
او شريک ونه ليد؛ نو یو څل پر خپلو امیرانو بد ګومانه شو او د
هغوي په څورو لو یې لاس پوري کړ، ټولو امیرانو له سلطان
ابراهیم نه کر که وکړه او ترې دارېدل.

سلطان ابراهیم د سکندر د واکمنی پر زیاترو سترو مخورو
بې اعتماده شو او سترا امیران یې بندیان کړل.

میا بهوا، چې د سکندر د واکمنی د وخت له سترا امراوو
څخه و په هغه بد ګومانه شو. میا بهوا د خپل پخوانې باور له
کبله دده په خدمت کې بې پروایي پیل کړه، چې دده دغه لړو
خدمت د سلطان ابراهیم د نوری زیاتې بد ګومانې سب شو تر

خو کار دی خای ته ورسپد، چې میا بهوا یې بندي کړ، ۵۵۵ په پښو کسې یې زولنې واچولي او ملک آدم ته یې وسپاره، دده زوى ته یې امتیازونه ورکړل او د پلار پر خای یې وتاکه میا بهوا وروسته په هماغه زندان کې ۾ شو.

سلطان ابراهیم تر لبې مودې وروسته هغو امیرانو ته، چې خانونه یې د ګوالیار د کلا نیولو ته نژدې کړي وو یو فرمان ولیکه، چې د آگرې دارالسلطنت ته حاضر شي او دغه خلک یې تر حاضرېدو وروسته، چې ټول نمک حلاله او د دولت خير غوبستونکي وو بندیان کړل. شروانې اعظم همایون، چې دده له سترو خوانینو خخه و یې ګناه بندی شو. له همدي کبله زیاتره امیرانو د سلطان د مزاج په بدلون پوه شول او د هغه پر خلاف یې د مخالفت جنډي پورته کړي.

د اعظم همایون زوى اسلام خان په کتیره کې په بغاوت لاس پورې کړ. د خپل پلار مال، شته او نوکران یې تر خپل تصرف لاندې راوستل او د لښکرو په راټولولو یې لاس پورې کړ.

سلطان ابراهیم ددغه خبر په اورېدلو سره غوبستل، چې د هغه پر خلاف یو لښکر و تاکي، چې ناخاپه لوډي سعید خان او خو تنه نورو سترو امیرانو د سلطان ابراهیم له پوچ خخه تېښه وکړه او د لکنهو ولايت ته، چې د هغې ډلي په جاګير کې ولاړل.

اسلام خان ددغه امراوو سره یو خای شو او ستري فتنې او فسادونه رامنځته شول. سلطان ابراهیم خپل دولس تنه نامتو امیران د بې شمېرہ لښکرو سره د یاغیانو او تښېدلیو کسانو د ټکولو لپاره ولپرل او هغه وخت، چې قنوج ته نژدې د (بانګر) سېمې ته ورسبدل اقبال خان خاصه خبل د اعظم همایون د

پینخه زره سپرو او خو پیلانو سره د کمین نه را ووت او د دوى
پر لبکرو ورگه شو او دېر خلک يې تری تپیان کړل او د
سلطان ابراهیم لبکري يې وڅلي او بېرته ستون شو

هغه وخت، چې سلطان ابراهیم له دغې پېښې نه خبر شو؛
نو امیرانو ته يې د اعتراض په توګه ولیکل: تر هغه پورې مو چې
هغه ولايت د یاغیانو نه نه وي تر لاسه کړي؛ نو تاسو به هم د
مردودو کسانو په کتار کې وي او ده په احتیاطي توګه یو شمېر
نور امیران او خانان د زیات شمېر لبکرو سره د هغه لبکر سره د
مرستي لپاره ولپول

د اسلام خان په پوځ کې ۴۰ زره وسله وال سپاره او پینخه
سوه پیلان وو او هغه وخت، چې دواړه لبکري یو بل ته نژدي
شوې نژدي وو، چې نن یا سبا ورڅ جګړه پیل شي.

شیخ راجو، چې د هغه وخت ستانه و منځګر توب وکړ او
دوی يې له دي کار خڅه منع کړل او یاغی کسانو ته يې معقول
نصیحتونه وکړل هغې دلې ورته ووبل: که چېږي سلطان
ابراهیم، اعظم همایون خوشې کړي؛ نو د بغاوت نه به لاس
واخلو او بلې پاچاهی ته به لار شو. امیرانو دغه خبر پاچاته
عرض کړ.

سلطان ابراهیم دغه خبره ونه منله او حکم يې وکړ، چې د
بهار د صوبې لبکري دي پخپل ټول توان سره له هغه لوري پر
یاغیانو راشي او دغه فساد دي پاي ته ورسوي

هغه وخت، چې دغه لبکري یو بل ته سره نژدي شوې؛ نو
لیکي لیکي د جګړي لپاره راوړاندې شوې او په جګړه يې پیل
وکړ او داسي وښې توبې شوې، چې د خلکو سترګو ورته تور
خور او داسي جګړه کله نه وه شوې

په پای کې ددې له کبله، چې د یاغیتوب او حرام نمکی
شپوه یو شوم کار دی او هېڅکله نېکمرغی نه لري؛ نو اسلام
خان ووژل شو او سعید خان له خوتنو نورو کسانو سره د
یرغمل په توګه ونیول شو او هغه فسادونه او فتنی دېر ژر غلي
شول او ټول مالونه او شتمني د سلطان ابراهیم لاسته ورغلل.

سلطان ابراهیم پر دغې سوبې ډېرې خوشحالی وکړي؛ خو
د امراوو پر وړاندې چې کومه کينه ورسره موجوده وه هغه لس
چنده شوه او د سکندر د وخت د ټولو اميرانو پر وړاندې د
سلطان د مزاج انحراف له حده تېر شو هغه دېر نامتو اميران؛
لكه میا بهوا او شروانۍ اعظم همایون، چې د "امیرالامراء"
خطاب یې درلود په زندان کې وفات شول.

د بهار حاکم خان جهان لودي د نورو اميرانو په ګډون سره
یو موتی شول او د مخالفت جنده یې راپورته کړه په چندېږي
کې میا حسین پر ملي د سلطان ابراهیم په اشاره د بدماشو
شېخانو په لاس ووژل شو د میا حسین د وژل کېدلو پېښه به
وروسته ولیکل شي

لنډه دا چې د سلطان دغه کړه وړه د اميرانو د کر کې باعث
وګرڅېدل او هر خوک، چې په هر ځای کې وو د خپل خان
په فکر کې شول

د میا حسین

د وژل کېدلو د پېښې بیان

دغه میا حسین د سلطان سکندر سپه سالار او له سترو امرا اوو
نه او د هغه له خوا روزل شوي و سلطان ابراهیم لومړی دا
ناوره کار سر ته ورساوه، چې میا حسین او میا معروف یې د میا
ماکهن تر مشرتابه لاندې د خلوبنست زرو سپرو سره د (رانا) د
څپلو لپاره وټاکل او په پته توګه یې میا ماکهن ته یو فرمان
واستاوه، چې هر دول کېږي میا حسین او میا معروف ونيسه او
بنديان یې کړه.

میا حسین ددغه کار نه خبر شوي و میا ماکهن، چې د
سلطان ابراهیم یوازنې سپری و په ډېري حیلې سره د میا
معروف د زوی د فاتحې لپاره د میا معروف کور ته لار میا حسین
خبر شو، چې میا ماکهن د میا معروف کور ته تللى دی؛ نو میا
حسین هم په ډېري چېکۍ سره څان د میا معروف کور ته
ورساوه او میا ماکهن ته یې وویل میا ماکھنه! دغه خیال دی له
څل سر نه لپري کړه، چې میا معروف به ونيسي او پښو ته به یې
زولنې ورواقچوی، مور نه د چانوکران یو او نه د چاتر لاس
لاندې یو پاخېړه او په سلامتی سره څل کور ته لار شه، زمود
پاچا لېونې شوي دی پر تا خه شوي دي؟

دده په دې وینا سره میا کاهن پورته شو او هر خوک خپلو کورونو ته لړل. میا ماکهن دغه ټوله پېښه سلطان ابراهیم ته ولیکله. سلطان ابراهیم هغه ته فرمان ولیکه، چې ته د چا کور ته د خه لپاره څی؟ پاچاهی خبمه ووهه او امیرانو ته خبر ورکړه، چې د پاچا فرمان راغلی دی ټول امیران به د فرمان اورېدلو ته حاضر شي لوړۍ میا حسین او بیا میا معروف ونیسه او هغه ته فرمان ونبیه، چې ددې حکم له مختی مې تاسو ونیولی.

میا ماکهن همداسې وکړل په میدان کې یې خبمه ودروله او امیرانو ته یې خبر ورکړه. میا حسین په دې راز پوهه او د پینځه زرو تکړه سپرو سره هلته راغی او خپلو نفرو ته یې وویل، چې د خبمې مېخونه راوکابري او ټوله خبمه پر حمکه ولوېدله او ټولې لنکرې بنکاره شوې. میا ماکهن دیو شمېر پرمليانو سره ناست و. میا حسین میا ماکهن ته وویل، چې ولې فرمان بهر نه راباسې او نه یې لولي.

میا ماکهن وویل، چې په دې ډول د فرمان د لوستلو حکم نشه.

میا حسین وویل: کومه اراده، چې ته لري هغه نه ترسره کېږي. مور ته معلومه شوه، چې ددې لنکرو راتګ یوازې زموږ لپاره دی. که مور خپل خانونه د پاچا لپاره نذر کړي وو؛ خو په دغه رزیلانه توګه نه شو کولای، چې خانونه ورته وسپارو، مور رانا ته ورخو او هر خه، چې پېښ شول هغه به پېښېږي.

میا حسین له هغه څایه روان شو او تزووه ته لړ او هلته یې د رانا سره سازش وکړ او له هغه سره یو څای شو. ده د رانا لنکرې له خان سره ملګرې کړې او د سلطان ابراهیم پر لنکرو ورغی. میا ماکهن ته یې، چې د سلطان ابراهیم د لنکرو مشر و

ماتی ورکړه او تر بیانې پورې یې د سلطان ابراهیم لښکرې تعقیب کړې او ډېر شمېر یې ووژل د یو بل سره د پوځونو د مقابله په وخت کې دریا خان، چې د سلطان ابراهیم له سترو امیرانو خخه و خپل ورور ته ووبل: د سلطان پوځ به روزنه نه ده تر لاسه کړې راشی، چې وتنستو.

ورور یې ورته ووبل: ستاسو په خېر ستر امیران پرته له دي، چې غلیم وونني تبنتي؛ نو له میدان خخه تېښه مناسب کار نه دی.

د همدي خبرو په ترڅ کې د رانا پوځ را خرګند شو. د دریا خان ورور ووبل: اوس په یقیني ډول پسوه شوم، چې غلیم راورسېد او باید، چې لاړ شو.

دریا خان ورته ووبل، چې ای ناپوهه وروره! د تلو وخت خو هماغه و، اوس چې غلیم تر سترګو شو؛ نو چېرې لاړ شم؛ خکه چې ماته دریا وايې او دریا له خپله خایه نه خوځېرې. ده خبره وکړه او شهید شو.

سلطان ابراهیم د لښکرو تر ماتې وروسته پخپله له آگري نه را روان شو او د پرله پسي لېږد په نتیجه کې د کنیر د سین ڙۍ ته ورسېد.

میا حسین، چې د سلطان ابراهیم د لښکرو ماتې ولیدله؛ نو میا طه ته، چې دده ورور ووبل: ټول ژوند مې د کفارو سره په جګرو کې تېر کړ مناسبه نه ده، چې په سپین ږيرتوب کې د کفارو ملګرتیا وکړم او مسلمانان دې زما د هلو څلوا په نتیجه کې ووژل شي؛ نو دا ټوله ګناه به زما په غاړه وي او ویل به مو چې د پاچا سره مو چې کینه پیل کړي ده؛ نو سپاهیان را ټول کړئ، ما لومړی لا تاسو ته ویلی وو، چې د پاچا سره کومه

دېسمىنى نه لرم؛ خو مطلب مى دادى، چې هغە مور نه پېژنى او زمۇر پە قدر نه پوهېرىي، يايىد داسىي يو كار و كېرو، چې هغە مور و بېژنى او زمۇر پە قدر پوه شى او خېلە ورتىا هغە تە وروپىيو، چې پوه شى، چې مور دده پلاز سلطان سكىندر د همىدى ورتىا پە وجە له سپاھىتوب خخە اميرى تە ورساوه او مور تە يې ستر ستر جاگىرونە راکول، پە مور كې دغە ورتىا موجودە وە، كە نە نو د پياوري لېڭىر نه پرته ھم كار كېدلاي شى او هغە خە، چې زمۇر مطلب و هغە مو و كېر.

دە مىا طە تە د نومۇرو گلماتو تر بىانولو وروستە ووپل، چې تاسو سلطان ابراهىيم تە لابر شى؛ او زما لە خوانە يوه غۇشتىنە ور نە و كېرى، چې سيد خان يوسف خېل او د اعظم ھمايون زوى فتح خان، چې دده سره بندىيان دى هغە خوشى كېرى، زە زياتى د سلطان سره د مخالفت فکر نه لرم.

سلطان ابراهىيم ددى زېرى پە اورېدلو سره دواپە اميران لە زىدانە خوشى كېل، خلعتونە يې ور كېل او رخصت يې كېل دغۇ دواپە اميرانو لېڭىرلى تولى كېرى او لە آگرى نه د خېل پۇچ سره روان شول او د مىا حسین سره يو خای شول.

دغە سيد خان دېر متکبىر سېرى و يوه ورخ يې پېخېل كور كى د رانا سره خېرى كولي، پە دې ترڅ كې د مىا حسین د راتلۇ خېر راغى، رانا لە دېرى وېرى مىا حسین تە ورغى يو ساعت سره يو خای وو او مىا حسین خېل كور تە لابر او رانا بېرته راغى. سيد خان لە رانا نە پۇشتىنە و كېر پوهېرىي، چې مىا حسین خۈك دى؟

رانا ووپل: دومەر پوهېرم، چې مىا حسین ستر او غورە سېرى دى او سيد خان ووپل، چې دوى دېنلىق پە قوم كى

شپخزادگان دي؛ لكه چي برهمنان په تاسو کي دي، موره هفوی لوی کړل او موره د پاچا ورونه يو. د پښتو په حساب پاچاهي يا شاهو خپلوا ته رسپري او يا یوسف خپلو ته* او د پښتو نوري قبيلي د لوديانو نو کران دي.

ميا حسين د سيد خان ددغو خبرو په اورېدلو سره خپه شو او وېي وېل، چي زما په خاطري يې د سيد خان له پښونه زولني لپري کړي دي، هفوی په ډېره نسه توګه حق ادا کړ، اوس نو د دوي د خبرو نه تلل غوره دي او ميا طه ته يې ووېل، چي تاسو سلطان ابراهيم ته ورشي، چي سلطان ابراهيم زما روزونکي دی، زما مطلب همدا دي، چي هغه دي د خپل پلار خدمتگاران وېښني او بنده ستاسو اطاعت کوي او هر هغه خوک، چي زما ملګري دي هفوی به هم ستاسو اطاعت وکړي.

ميا طه په آگره کي د سلطان حضور ته ورغى او هميا حسين پاک زړي او يو رنګي يې ورته بيان کړه.

سلطان ابراهيم ووېل: ميا حسين زما تره دي تېر په تېر، اوس له دغه درېبو سمو نه هرمه يوه، چي د ميا حسين خوبه وي هنه ته يې ورکوم، لومړي د بهار په صوبه کي د دوي پخوانۍ جاګير سارن او چینار، دويم چنديري او درېبیم د سنبهل سيمه.

ميا حسين وغوبنسل، چي د رانا د لښکرو نه بېل شي. رانا ددغه خبر په اورېدلو له يو شمېر مخالفينو سره ټوله شپه د ميا حسين د کور ګرد چاپېره ولاړ او مخالفت يې ګاوه. د لمړ خاته به وخت کي ميا حسين ته ددي پېښې خبر راورسپد، هغه د سپرلۍ لپاره يو اس راوغوبنت هغه شمېر اميران، چي د ميا

* شاهو خپل او یوسف خپل د لودي تېر دوي پېښي دي (ژړابون).

حسین پلویان وو وسلی بی واخیستلی میا حسین هفوی ته
وویل، چې تاسو ولی وسلی واخیستلی، دوی تول گیدران
دی، چې راتمول شوی دی تاسو تول پخپلو خپلو خایونو
کسبنی.

میا حسین ددې خبرې په کولو سره سم د خپلو دوو تنو
خدمتکارانو سره د هفو خوا ته لار. د میا حسین یو تن سپاهی،
چې د دوی پخوانی نوکر و او کله کله بی ادبه خبرې هم
کولې ورسه یو خای شو؛ خو میا حسین هغه منعه کړ. هغه
وویل، چې زه هم له تاسو سره خم؛ لکه چې هندوان، چې
خپلې بسحې ڙوندي ستی کوي او خلک بی ننداري کوي
همدا راز تاسو هم په یوازې ډول د دبمن سلو زرو سپرو ته
ورځئ.

میا حسین هېڅ ونه ویل او د هغه ستر لښکر منځته ورغی او
له اس نه راکوز شو، رانا او نور امیران بی راوغوبنتل او دغه
ټول خلک راغلل، میا حسین هفوی ته وویل، چې مود تاسو
وازمولی او هسي چې فکر کېدہ مود په تاسو کې داسي خه ونه
لیدل، اوس پوڅ په دوو برخو وېشو، هر خوک، چې ستاسو
پلویان دی هفوی دی له تاسو سره اوسي، میا حسین ددغې
خبرې په کولو سره د غلیم د سل زریز پوڅ نه راووت او د خپل
لښکر سره یو خای شو او له هغه خایه سلطان ابراھیم ته لار.

سلطان پر میا حسین باندې په ظاهري ډول مهربانی وکړې
او هغه بی خوبن کړ او میا حسین ته بی د چندېري سيمه په
جاګير کې ورکړه، که خه هم چې میا طه به ویل، چې سلطان
ابراھیم کينه کښن پاچا دی باید خورا لېږي او گونبه سيمی ته
لار شي؛ خو میا حسین د رانا خخه د بدل اخیستلو په منظور د

چندبری سیمه و منله او د سلطان ابراهیم نه یې رخصت
واخیست او روان شو.

سلطان ابراهیم په دې لته کې شو، چې میا حسین له منځه
یوسی. ده څېل یو نژدې تن ته، چې شیخ فرید ڈریا بادی
نومېده اوه سوه اشرفی او لس کلې د انعام په توګه ورکړل او د
میا حسین نیولو ته یې وګوماره او شیخ فرید هم د چندبری
شېخزاده گان، چې تقریباً دولس زره تکړه خلک وو د پاچاهی
بخشنونو په هیله د میا حسین وڈلو ته ولمسول او ورته یې
ووبل، چې د شېپه له خوا به د هغه پر کلا برید کوي او میا
حسین به له منځه وړي، په هغه شېپه، چې باید میا حسین وڈل
شوی واي؛ نو د میا حسین وراره شیخ جمال، میا حسین ته د
شېخزاده گانو د غداری په باب معلومات ورکړل.

میا حسین موسکی شو او وېپه وبل، چې خدای ته دې ډېر
شکرونه وي، چې زما وراره دومره سړی شو، چې ماته سلا او
مشوره راکوي، د تاریاکیانو ډله خوک ده، چې زما سره خیانت
وکړای سی، که زه لارې پرې توکړم؛ نو د هغې د شدت له
کبله به خو ته پر څمکه ولوېږي، سباته ګوره، چې که
خدای(ج) کول زه خه کوم.

شیخ جمال ووبل پخوا تاته لیکل شوی دي، چې د خدای
حکم همداسې دي. که هېڅ نه شي کولای؛ نو له کوره خو مه
وڅه له هغه خایه، چې قضا بدلبدونکې نه ده؛ نو د شیخ جمال
خبری چندانی موئره واقع نه شوې

که چون آزموده شوی روز ګار

بیاد آیې دت پند آموز ګار

د شېپه د یوې برخې په تبرېدلوس ره، چې بې له نوبته

سپایان خپلو کورونو ته لارل او خلک پخپلو کورونو کی خای پر خای شول؛ نو بیوزیات شمیر شبخزاده گان راتیول شول، لومړی د هغه شبخزاده کور ته ورغلل، چې د هنې ډلي مشر و او هغه یې خبر کړ، چې مور میا حسین وژنو؛ خو هغه دوی ملامته کړل او ورته یې ووبل، چې تاسو د اسې کار کوي، چې زموږ او ستاسو د خرابی او بربرادی باعث ګرځی.

هر خومره، چې دغه ستر شبخزاده دوی ته نصیحتونه وکړل؛ خو دوی ونه منل او هغه وخت، چې دی پوه شو، چې دغه ډله له خپلې پربکړي نه نه اوږي، په هماماغه شبېه کې یې مندې کړي او میا حسین یې خبر کړ او دغه نورو شبخزاده ګانو وڅغاستل لومړی یې د شیخ حسین د کلا دروازه ونیوله او پر هر کور یې نفر ودروول او یوه ډله د میا حسین پر کور ورغلل او په دې ترڅ کې لوی شور ماشور جوړ شو، میا حسین د یو خوتنو سره بهر راټوت او درې غشی یې د غلیم پر خوا ووشتل، چې درې واډه غشي په هدف ونه لګبدل.

میا حسین لیندی پر څمکه ووشتله او ویسي ویل: پوهېږم، چې همداسې د خدای حکم شوی دی؛ خو زما غشی هېڅکله نه خطا کېده. په دې وخت کې له هرې خوانه د ډبرو باران جوړ شو او دده یو تن نوکر ورته ووبل، چې دېمنان کور ته راغلې دی، که چېږي حکم وکړي، چې هغوي ووژنو.

میا حسین ووبل: د بئحو په خېر عمل مه کوي مور نارینه یو، هغوي هم نارینه دی مېرانه وکړي او خپل ځانونه په وينو کې لزند کړي. ده خراسانی حسن علی، چې دده وکیل و ځانته راوغوبست او وصیت یې ورته وکړ او ورته یې ووبل: ای حسن علی! که ته ژوندی پاتې شوی؛ نو زماله خوانه به سلطان

ابراهيم ته وايسي، چي ما په زده کي تاته بدی نه درلودله او تا
کينه درلودله، زه او ته دوازه مرو زما او ستانياو به د عادل
خبتن پر وړاندې وشي

په همدي ترڅ کي د ميا حسين پر ګكري یوه ډبره ولګدله،
ناتوانه شو او پر ځمکه کښپناست او توره یې په لاس کي وه، یو
تن خان، ميا حسين ته نژدي کړ او غوبنسل یې، چي دې په
توره ووهي؛ خو ميا حسين د مرګ په وخت کي هم ده ته د
تورې داسي گوزار ورکړ، چي سري ې پري کړ په دغه وخت
کي له هوي خوا شېخزاده ګان پر ميا حسين ورتوي شول او په
نبزو او غشو سره یې هغه شهيد کړ او د زمانې د هغسي دستم
ککري یې د یاغيانو د ګکري په خبر د دروازي له پاسه وڅوله.
سلطان ابراهيم د ميا حسين په وړلو سره خوبن شو د لږي
مودي تر تېرېدلو وروسته د رانا پوخ پر شېخزاده ګانو بريد وکړ
او ټول هغه شېخزاده ګان، چي په دغه پېښه کي یې ګډون
درلود ووژل شول.

يو وخت یوه چا شېخ محمد سليمان، چي یو ستانه سړۍ او
د خدائی له دوستانو خخه و به خوب کي وليد، چي سري ې
لوخ کړۍ او روان دي. هغه سړۍ تري وپونسل، چي چېرته
وې او په لوخ سر چېري روان یاست؟

هغه ورته ووبل، چي په چندېري کي وم، له شېخزاده ګانو
نه مې د ميا حسين بدل واخیست، او س آگري ته ځم او هغه
وخت، چي سلطان ابراهيم هم په دغه حال اخته شو؛ نو یا به
پګړي له سره وتړم.

د اعظم همایون

د وزل کېدلو د پېښي بیان

په هغه وخت کي چي اعظم همایون گوالیار کلابند کړي و او دغه کاريسي دي پولي ته رسولی و، چي نن يا سبا به کلا نيسی، سلطان ابراهيم به داسي وخت کي اعظم همایون د ټول پوخ سره راونوښت. ټول پوخ اعظم همایون ته راغی او ورته يې ووبل، چي پاچا په داسي حساس وخت کي مود غواړي، په یقین سره وايو، چي تا د له منځه تللو لپاره غواړي، نن ورڅ پنځوس زره سپاره او نبوکران لري، ستا په نامه خطبه او سکه جائزه ده او په دي باب يې له علماءو نه فتوی هم واخیستله او ټول سپاهيان يې سلطان ابراهيم ته د همایون اعظم په تللو راضي نه وو

اعظم همایون ووبل، چي ماد سلطان ابراهيم د درې و جاګيرونو نمک خورلی دي او نه پوهېږم، چي خو ورځې به

ڙوندي یم که نه، نه غواړم، چې د حرام نمک نوم راباندي
کېښو دل شي. ده د گوالیار د کلامحاصره پړښوده او د آگري
خوا ته روان شو، زياترو خلکو به دی منعه کاوه؛ خود د
هنوي خبره ونه منله.

هغه وخت، چې اعظم همایون د چمبل د سین غاړي ته
ورسید او په کښتی کې سپور شو بیا هم یو شمېر ستر خلک
سره یو خای شول او ورته یې ووبل، چې آگري ته تگ هېڅ
مناسب نه برېښي

اعظم همایون هېچا ته د سین نه د پوري وتلوا اجازه ور نه
کړه او ټولو ته یې د ستندلو حکم وکړ او کښتی یې روانه کړه.
هغه وخت، چې آگري ته نزدې شو؛ نو اعظم همایون ته یې
یو ډنګر یابو راووسټ او ورته یې ووبل، چې حکم شوی دي،
چې پر یابو باندي سپور شي

اعظم همایون ډېر ژر له اس نه راکوز شو او پر یابو باندي
سپور شو. دده یو شمېر ملګري، چې شمېر یې ډېر لړو، ده ته
ووبل، چې تر او سه پوري هم وخت شته موږ خپل نفر لرو او تا
به روغ رمت بېرته بوحو.

اعظم همایون ورته ووبل یارانو زما په فکر کي مه اوسي. ما
د سلطان ابراهيم او دده د پلار او نیکه لپاره سربندني کړي
دي، که ڙوندي وم او که مړ شوم خپل خان موږ هفو لپاره
وقف کړي و، زمانه کومه بدی نه ده شوې، که مړ شوم او که
ڙوندي پاتي شوم؛ خو هغه به خدای ته خواب ور کړي

ده دا خبره وکړه او هغه خو تنه ملګري، چې له ده سره یو
ځای وو هغه یې هم رخصت کړل او آگري ته راغي. بسارت ده
راتلو سره سم، سلطان ابراهيم داسي نمک حلالي او ستر امير

بي له گومي گناه بندی کړ او خو منه بېړۍ (زنخیروننه) يې ورته په پښو کې واچول په لومړۍ ورڅ يې، چې اعظم همایون زندان ته بوت سلطان ابراهيم ته يې همدومره ووبل، چې هر خه، چې کوي وې کړه؛ خوزما غوبښنه ستانه داده، چې د اوداشه اویه او د استنجا لوټي راته مقردي کړئ، زمازوی اسلام خان سرکښ دی د هغه په باب تدبیر ونیسه، چې پر هغه خلک راټول نه شي.

تر زیاتي مودي پوري، چې اعظم همایون بندی و هېڅکله يې د سلطان ابراهيم خخه د شکایت خبره په خولي رانه وړه؛ خو هغه بي انصافه د سلطان داسي خير غوبښونکي امير په زندان کې په بي گناهی سره وواژه او د خپلې واکمنی دېوال يې پخېله نړاوه. ده د سکندر د واکمنی د وخت یو شمېر اميران په بي گناهی سره ووژل او دده د واکمنی په هره برخه کې چې کوم امير و هغه د خپل خان په محافظت کې شو.

د دریا خان لواني زوي، چې پهار خان نومېده د سلطان ابراهيم نه واوېست. یو لک سپاره يې راټول کړل او له بهار نه يې د بنګال تر ولايته پوري سیمي يې پخېل تصرف کې راوستي او د سلطان محمد لقب يې غوره کړ او سکه يې پخېل نامه کړه. د تاوار خان زوي دولت خان يې، چې د سلطان سکندر له ملازمینو نه و او د پنجاب حکومت دده په لاس کې و له لاهور نه راوغوبښت؛ خو دولت خان د سلطان ابراهيم د وبرې او بد چلنی له مخي خپل راتنګ و خنډاوه او خپل زوي دلاور خان لوډي يې د سلطان خدمت ته واستاوه.

هغه وخت، چې دغه دلاور خان د سلطان ابراهيم دربار ته ورغى سلطان ابراهيم دده په ليدلو سره سم دلاور خان ته ووبل:

که چېري ستا پلار په دې لنډه موده کې راونه رسپري د نورو
اميرانو په خبر به ونيول شي او سزا به ورکړل شي.
دلاور خان دغه حقیقت خپل پلار ته ولیکه دولت خان په
خواب کې خپل زوي ته ولیکل تر هفو پوري، چې میا بهوا
ماته د راتلو سلا رانه کړي او ماته لیک راونه ستوي زه به
هېڅکله در نه شم ته فکر مه کوه.

دلاور خان هلتہ د سلطان ابراهيم مزاج بدل ولید او ودار
شو او پوه شو، چې د سلطان د قهر او سزا نه شي ڏغورل
کېدلای؛ نو له هغه خایه وتنبتد او خپل پلار ته هم لار نه شو.
ده له بلې لاري نه خان کابل ته ورساوه او د بابر پاچا
ملازمت يې غوره کړ. یوه موده يې هلتہ تېره کړ او بابر پاچا ته
يې د پښتنې اميرانو د اختلافاتو او د سلطان ابراهيم نه د دوى د
کوکې په باب په بشپړه توګه معلومات ورکړل.

لنډه دا چې سلطان ابراهيم بي له کومي گناه نه بهوا په
زندان کې وواژه. بابر پاچا ددي خبری په اورې دلو سره د
ابراهيم په ظلم پوه شو؛ ځکه چې هېڅ واکمن ته د داسي یوه
دوست وڈل نېکمرغه کار نه دی.

دولت خان لودي، بابر پاچا ته د هندوستان د راتلو بلنه
ورکړه. بابر د خدای په مرسته د هندوستان د راتلو تکل وکړ؛
خود لاري په اوردو کې دولت خان وفات شو او په بهار کې
سلطان محمد، چې خان يې پاچا باله هم هړ شو.

لنډه دا چې خينو سکندری اميرانو د سلطان بهلوی زوي
شهرزاده عالم خان، چې په گوجرات کې سلطان محمد ته تللى
و راوغوبت او هغه يې د سلطان علاوالدين په نامه ونوماوه او د
سلطان ابراهيم په مقابل کې يې ودراوه او هغه وخت يې، چې

د سلطان ابراهيم سره د مقابلې توان په خانو کې ونه ليد؛ نو دغۇ یولو اميرانو ظهيرالدين با بر د ماواراء النهر او كابل ته راوغوبت، سره له دي، چې د هندوستان د نیولو خندهونه په بشپړه توګه له منځه تللي وو، با بر يوازې په خدائی(ج) تکيې وکړه او هندوستان ته راغى، چې له هغې خوانه سلطان ابراهيم هم د مقابلې لپاره را ووت.

تر او سه پوري سلطان ابراهيم د ډيلې شاو خواته نه و رسپدلي، چې د سلطان ابراهيم یو شمېر اميران، چې له ده نه خې شوي وو د فرصت په انتظار کې وو او هندوستان ته د با بر پاچا په راتګ خبر شوي وو او تقریباً خلوبت زره تنه سپاره یې راغوندې کړل او ډيلې یې د سلطان تر رسپدلو د مخه کلابند کړ، چې د دغۇ یاغيانو مشران پینځه تنه وو عالم خان، دلاور خان، محمود خان، خان جهان او جلواني اسماعيل خان، چې دي ټولو په یوه خوله او یوه زړه د سلطان په مخالفت لاس پوري کړ.

سلطان ابراهيم د دغه زړه بودنونکي خبر په اور بدرو سره لوړۍ د دغې فتنې له منځه وړل مهم وګنبل او د یاغيانو ټکولو ته متوجه شو. عالم خان د خپلو نورو ملګرو سره سلا او مشوره وکړه او نورو ټولو افغانانو هم په دي خبري سره اتفاق وکړ، چې د سلطان ابراهيم لښکري رارسپدلي دي او پښتنه ډېر غیرتمن خلک دي، د جګړې په وخت کې د خپل مشر او بادار له ليکو نه تېښته او له دېمن سره یو خای کېدل ډېر ستر شرم دي، که چېري د جګړې په ورڅ د سلطان ابراهيم سره مخامن شو؛ نو د شرم نه به ورته کتلای نه شو، مناسبه داده، چې د سلطان ابراهيم په لښکرو شبخون وکړو او په جګړې لاس پوري

کړو او د سلطان ابراهیم د لښکرو د شبخون په نیت شپږ ډلې
سپرې شوې او د شپې په پای کې د سلطان ابراهیم لښکرو ته
ورسپدې او د هغه لښکري یې وڅلې.

جلال خان او ځینې نور امیران، چې فرصت ته یې انتظار
اېسته د سلطان ابراهیم له لښکرو نه جلا شول او د مخالفینو سره
يو خای شول.

سلطان ابراهیم د لښکرو د ګډوډی په وجهه د خپلو خو تنو
خاصه خپلو سره پخیل خای کې پاتې شو او د لمتر ختلوا
پوري یې نه په جګړه لاس پوري کړ او نه یې هم تېښه غوره
کړ هغه وخت، چې د مخالفینو د لښکر ډلې د بیلا بلو مالونو د
لوټ لپاره خورې ورې شوي.

د لمتر خاته وروسته د سلطان ابراهیم سترګي د دېمن پر
پوخونو ولګېدلې او وې لیدل، چې عالم خان د خو تنو
محدودو کسانو سره ولاړ دي.

سلطان ابراهیم د عالم خان پر لښکرو ورګد شو او عالم خان
تېښه وکړه او هر خوک به، چې هر چېرته په لوټ بوخت و له
هغه ځایونو نه وتبتدل او سرکښه امیران، چې یو له بله سره
ېي یو والې او اتفاق درلود هم ټول خواره واره شول.

عالم خان میا دو آب ته لاړ او له هغه ځایه یې خان با بر ته
ورساوه، خرنګه، چې نمک حرامي نېکمرغه کار نه دی او هېڅ
نوکر د نمک حرامي په وجهه نېکمرغې نه ده تر لاسه کړي؛ نو
خلوېښت سپاره افغانان، چې یو موتی شوي وو وې نه شول
کولای، چې کوم کار سر ته ورسوی او ټول خواره واره شول.

با بر پا چا د سلطان ابراهیم د کارونو پر ګډوډی باندې تر
حیرېدلو وروسته ډیلې ته متوجه شو او سلطان ابراهیم د ډیلې

نه د سرهنگ خوا ته روان شو

لنده دا چې سلطان ابراهيم یو شمېر ستر منجمان راټول
کړل او هغوي ته یې ووبل، چې فال وګوري، چې سوبه د چا
په برخه ۵۵؟

یو شمېر نجوميان، چې په دغه فن کې بې ساري او بې
جوري وو د نجوم د علم تر استخراج وروسته یې سلطان
ابراهيم ته عرض وکړ، چې د ستورو د لیدلو نه دا جو تېري،
چې زموږ ټول پیلان او اسونه به د مغولو په لښکرو کې
ورنځوخي

سلطان ابراهيم حاضريو ته ووبل، چې دا پر دې دلايت
کوي، چې مور پر مغولو بريالي کېړو.

نجوميانو ووبل، چې همداسي به وي؛ نوله دې کبله خو
تنه منجمين، چې په حقیقت پوهېدل له هغې معركې نه یې
خانونه واپسل او په سلامتی سره یې خپلو کورونو ته خانونه
ورسول او هغه شمېر منجمين، چې د سلطان سکندر د قول
پلویان وو هغنوی ونیول شول او له منځه لارېل او د سلطان
ابراهيم ټول پیلان او اسونه د مغولو لښکرو ته ورغلل او دېر
شمېر افغانان د سونې پت نه وتبېدل او باېر پاچا ته لارېل

حميد خان خاص خپل، چې د حصار فېروزه نه د سلطان
ابراهيم د لښکرو مرستې ته را روان شوي و؛ نو دده او د
همایون تر منځ د حصار فېروزه تر منځ جګړه وشوه، حميد
خان ماتې وکړه او لښکري یې خوري وري شوي

سلطان ابراهيم د پینځو شپرو زرو سپرو سره داود خان د
لښکرو د سر لان (قرالو) په توګه ولپړه له هغه لوري باېر د
پیاوړي پوڅ سره د جمادی الاول د میاشتی په وروستی ورڅ د

پنجشنبی په ورخ پانی پت ته د سلطان ابراهیم لبکرو ته د شپر کرو وهه په واين سره راورسید.

د بابر د لبکرو شمېر پینځلس زره سپاره او پلي او یو شمېر پیلان وو او د سلطان ابراهیم د لبکرو شمېر سل زرو تنو سپرو او زرو پیلانو ته رسیده. د سلطان ابراهیم او بابر تر منځ تر یوې میاشتې زیات او کم جګړه روانه وو.

سلطان ابراهیم ۱۹۳۲ هـ کال درجې د میاشتې په اتمه د جمعې په ورخ خپل پوځونه د بابر پاچا سره د جګړې لپاره مخامنځ کړل او بابر پاچا هم حرکت وکړ او هغه وخت، چې دواړه پوځونه سره نژدې شول؛ نو بابر پاچا خپلو لبکرو ته امر وکړ، چې دده پوځونه دې دوه برخې شي او د پوځ هراوی یا سرلان دې پر خپل خای پاتې شي او دغه دوه ډلي دې د سلطان ابراهیم د لبکرو د شاله خوا په جګړې لاس پوري کړي، که خه هم د سلطان ابراهیم د لبکرو شمېر دېر زیات وو. خو زیات شمېر سپاهیان او اميران له ده نه خې وو.

لنډه دا چې د دواړو پاچاهانو تر منځ د پانی پت د ډګر په لمړ خاته خوا کې ستړه جګړه پیل شوو او داسي ويني وبهدې، چې د خلکو سترګو ورته تور خور.

د سلطان ابراهیم یو شمېر سرتبری ووژل شول او هغه شمېر، چې له ده نه خې وو وتنښدل. په هغه وخت کې دده یو ټن مقربانو ورته وویل، چې اوس سلا داده، چې سلطان دې د جګړې له ډګر نه خان وباي او وروسته به یو مناسب تدبیر غوره کېو.

سلطان ابراهیم وویل: تاته نه ده خرگنده، چې د پاچاهانو خېمې سري وي، چې د پاچاهانو د سُرخروي نخښه ده، مور

چې دا خېمې په خپلو وينو رنګ کړي او د سُرخروښي جامې
مو خان ته غوره کړي دي؛ نو ولې رنګ زېړي شو؟" او دغه
بیت یې ووايه

دګر سوبی رویم آن خود نه مردی است
نه کار سرخروبان روی زردی است

سلطان ابراهیم د پینځو زرو تنو سپرو او خپلو نورو نژدي
کسانو سره ووژل شو او په دغه جګړه کې خو زره کسان له
منځه لابل، چې هېڅ نوم او نبان یې ونه موندل شو او دده د
واکمنۍ د زوال سبب دا و، چې د امیرانو او سپاهیانو د زړونو
د تر لاسه کولو په لاز کې یې بې پرواړي وکړه، تر خو چې هغه
ورځ راغله، چې دده واکمنۍ او ژوند ټول له منځه لابل
خینې واېي، چې سلطان ابراهیم یې په یوه کندواله کې له
خپلو نژدي وژل شويو کسانو سره وموند، دده سر یې غوڅ کړ
او باېر پاچا ته یې یووړ
يو تن، چې په دغه جګړه کې یې گډون درلود د جګړي
دغه ټوله پېښه یې په هندي ژبه په دغه لاندېني شعر کې بیان
کړي ۵۵

نوسي او پرهتا بتيسا
پانې پت مين بهارت ديسا
ساتوين رجب آپست ډارا
باېر جيتا، براهم هارا

او یو تن ثقه او باوري راوي، چې عمر یې (۱۲۰) کلونو ته
رسیدلى و ووبل، چې زه د جګړي په ورځ د سلطان ابراهیم

سره یو خای وم، هغه وخت، چې د سلطان ابراهیم لښکرو ماتې
وموندله سلطان ابراهیم له پانی پت نه د خپل اردو خوا ته، چې
د جمنا د سین خنډو ته بسته شوې وه روان شو او سلطان
ابراهیم په هغه ورڅ پر تور رنګه عراقی اس، چې پاچاهی جامی
يې اغوستې وي د خو تنو محدودو کسانو سره ددغه سین غاړې
ته ورسید او غوبنتل، چې د هريانا له گودرنه، چې د پانی پت
له ګليو نه دی له سیندنه تېر شي؛ خو ګله چې د کښتی په لته
کې شو کښتی ورته ونه رسیده؛ نو په دغه وخت کې يې خپل
عراقی اس له خو تنو نورو سپرو سره سین ته واچاوه، اس یو
خو ګامه په او بو کې لار او ددې کيسې ويونکی وايې، چې زه
د دریاب سره ولار وم، ومه لیدل، چې سلطان ابراهیم په
هماغو جامو کې له اس سره یو خای د هريانا په گودر کې د
نېستی په سمندر کې ډوب شو او د سلطان دواړه ډلي په جګړه
کې ووژل شوې

سلطان ابراهیم اته کاله او خو میاشتی پاچاهی وکړه، تر
سلطان ابراهیم وروسته په هندوستان کې د لودی پېښو
واکمنی پای ته ورسیدله او بهلوو، سکندر او ابراهیم په هند
کې (۷۴) کاله، یوه میاشت او اته ورځی واکمنی وکړه

د هفو حيرانونکيو پېښو بيان، چې دده د واکمنۍ په وخت کې رامنځته شوي وي

د سلطان ابراهيم د واکمنۍ د وخت له نوا درو خخه یو هم دا و، چې غله، ټوکران او نور اجناس دومره ارزانه وو، چې د سلطان علاوالدين خلجي د واکمنۍ د مودي نه یې پرته په بل وخت کې ساري نه درلود؛ خود علاوالدين د واکمنۍ ارزاني د ډېرو کړاوونو او زور زياتي په وسیله رامنځته شوي وه، که خه هم د سکندر په وخت کې هم ارزاني وه؛ خود سلطان ابراهيم د واکمنۍ په اندازه نه وه.

وایي، چې په یوه بهلوی به لس منه غله، پینځه سپه غوري او لس ګزه جامي پېرودل کېدلې او د نورو جنسونو بيه هم په همدي دول وه.

ددی ټولي ارزاني سببونه دا وو، چې پڅل وخت به بارانونه ورېدل او د کرنې حاصلات به لس چنده شول او همدا راز سلطان ابراهيم حکم کړي و، چې ټول اميران او حاکمان دي د غلي او د هغو شيانو نه پرته، چې د Ҳمکې نه لاسته راخې بل دول محصول نه اخلي او د دعیت نه دې نغدي پيسې نه غواړي

د جاګيرونو نه به زياتره اندازه غلي داني راټولېدلې او اميرانو او حاکمانو ته به نغدي پيسې ورکول کېدلې او د ضرورت له مخې به دغه غلي داني، چې هر چا په هره بيه اخيستلي پلورل کېدلې، خبره دې حد ته ورسېدله، چې د یوه ټن غلي بيه لس بهلوی ته ورسېدله؛ خو سره او سپین زد لې شول

یوه سړي ته، چې ماشومان به یې هم درلودل پینځه ټنګي او یوه سپاره ته (۲۳) ټنګي ورکول کېدلې که به یوه چا له ډيلسي

نه آگري ته سفر کاوه او يو اس او شاطر به يې درلود په يوې
بهلواني باندي په چاده زره او خوشحالی سره آگري ته رسپد.
سلطان ابراهيم د واكمى د دورى د غلو دانو ارزاني يوه ستره
الهی مهربانی ۵۹

يوه بله پښه، چې د سلطان ابراهيم په وخت کې رامنځته شوه دا
ووه، چې د چندوسى سيمې ته نژدي يو خوان په لاره تېږد د
تودوخي له کبله يوه شبې د يوې وني تر سیوري لاندي ودرېد. يوه
زره بسخه هم د هغې وني تر سیوري لاندي ناسته وه. دغې بسخې
خوان ته ووبل، چې ستا پر پکړي باندي خڅلي پرتې دي، که چېږي
وغواړي هغه به دي له پکړي نه لېږي کړم.

هغه ورته ووبل، چې بهه ده او هغه وخت يې چې خپل سر بسته
وخرابه هغې سپين سري بسخې د هغه خوان په پکړي کې خه شى
کېښوډل، دغه خوان بې هوښه شو او خپل شعور يې له لاسه ورکړه
دغه بسخه روانه شوه او دغه خوان ددي تر شا پر اس سپور و تر خو
يوه خنګله ته ورسپدل، چې ډېږي وني يې درلودلي د شاوخوا خخه
غلو توري وابستلي او پر دي خوان يې برید وکړ په همدي ترڅ کې
ددغه خوان پکړي د وني په بناخ کې بنده شوه او له سر خخه يې پر
خمکه ولوبده پر خمکي باندي د پکړي له لوبدلو سره سه دده له
سترګو نه پردي لېږي شوي او په هوښ راغي، وې ليدل هنو خو تنو
لوندانو، چې دغې بسخې هلته کېښوډل وي چېږي ابستلي او دده خوا
ته را روان دي

دغه خوان غشي او ليندي ته لاس ور او بد کړ او غله له ده
خخه وتبتدل، خوان سري دغه زره بسخه وټله، چندوسى ته
يې راوستله او کوتواں ته يې تسلیم کړه، هغه يې په متروکو
ووهله او لار

بل دا چې د سلطان ابراهيم د واکمنۍ په وخت کې په
ماندو، کې یو دون همته او باش سړی و، چې محمود نومېد ده
عجیب مهارت درلسود او د کلا^{*} د بزارانو او صرافانو په نامه به
یې حوالې لیکلې، چې پلانی ته دومره زره پیسې ورکړه او د
حوالې د رسپدلو سره سم به که چېږي پیسې ورنه کړل شوي
د هغه کورونه به یې لوټ او تالا کول

د بنبار کوتیوال او خلکو هر خومره، چې دده د نیولو هڅه
وکړه او د کلا دروازې یې پېږي وټپلي؛ خو په لاس یې ورنۍ
او د محمود هنر په دې کې و، چې له هر چاسره به یې
دبسمني کوله؛ نو په رنا ورڅ به خرګند شو او هغه به یې ووازه
او د ځمکې خُخه به یې ټوب کړ او د کور بام ته به لار او له
ستړګو به پناه شو او په هوا کې به د التونکي په خبر الوت.

په ناخاپې ډول دغه سړی په یوې شراب پلورونکي بشې
مېن شو او بې اختياره شو. یوه ورڅ التونکي محمود د همدي
 بشې په کور کې مست خملاستي و، کوتیوال، چې ډېره موده
دده په لته کې و پېږي خبر شو په چېکۍ سره راغى او هغه
دوازه یې وټله. دغه سړی د کوتې نه ټوب کړ؛ خو یوه پښه یې
په څېړه کې بنده شو. کوتیوال کونې ته راننووت او دده پښه
یې په توره ووهله او پښه یې غوڅه شو او پر مخمکه راولوېد.
دی یې په همدي حالت د ماندو پاچا محمود ته بونه.

سلطان له هغه نه پونښنه وکړه، چې ستاد الولو علت خه و؟
د ورته وویل، چې زه په څوانې کې له یوه جوګي سره
اشنا شوم او له هغه نه مې وغوبتل، چې داسي خه راکړي.
چې ما خوک ونه شي نیولای. یوه موده مې په همدي هيله

* د لئه د کلا خُخه مقصد د بنبار احضاه ده (زېړپن)

ورسره تپره کرے یوہ ورخ لہ جوگی سرہ روان و م، یوہ سوہ
یې تر ستر گو شوہ او ماٹه یې وویل، چې هغه خه، چې ستا
مطلب و هغه مې وموند

ما ورتہ وویل، چې کومه گیاھ ۵۵؟

هغه وویل دغه سوری ته، چې گوري د هغې په شاوخوا
کې وابنه نه دی راتبو کېدلي سبب یې دادی، چې په هغې کې
یو مار دی، د هغه مار د زھرو د اغبزې له کبله دغه حمکه وچه
پاتې شوی ده خو خام لوښي راول او د کوډو په ولسو یې
پیل و کړ، ناخاپه د هغه سوری خخه زیات شمېر ماران راوطل او
بیا د هغې سورې نه ډېر لوگی او د اور لمبې راپورتہ شوی،
خام لوښي پاخه شول، بیا یو ستر مار راوت، چې د هغه له
پاسه یو کوچنی مار، چې یو لاس یې درلود راوت.

دغه جوگی شین ګنی په لاس کې درلود په هغه ګنی سرہ
یې مار وښورو او د ګنی په رسپدلو سرہ مار وسو هغه مار په
لاس کې ونیوه او سرہ یې وڅښه او زهر یې د پانو په یوې
پورې کې واچول او ماټه یې وویل، چې وې خوره، ماله
وېږي ونه خویل، هغه راته وویل، چې ارمان به وکړې؛ خو ما
ورته وویل، چې دومره جرئت نه لرم، وروسته یې د هغې پورې
نه زهر و خویل او زما په مخ کې والوت او ورک شو او هغه
پانې، چې پر حمکه لوبدلي وې ما هغه وختله او زما دغه الوتل
د هغو پانو د خټلو له کبله دی

اویس به راشو د پېښتو د واکمنی حالاتو ته، د سلطان ابراهیم
تر وڈل کېدو وروسته تر خوارلسو ګلونو پورې بابر او د هغه
زوی همایون پاچاهی وکړه او د ۹۴۶ع کال نه وروسته د هند
واکمنی سوری پېښتو ته په لاس ورغله.

د حسن سور د زوي فريد د حالاتو بيان، چې د شپرشاه خطاب ورکړل شوي و

په اکبر شاهي کې راغلي دي: دده نوم فريد او د پلار نوم
بي حسن سور دی او حسن سور د پښتو د سوري طاييفي خخه
دي هغه وخت، چې سلطان بهلول واکمن شو دروه له ولايت
نه يې، چې د پښتو ټاټوبي دی زيات شمېر پښتنه راوغونستل
د روه د سيمې پلن والى او اوردوالي د باجوړ او سوات نه
نيولي تر سبوي پوري، چې د بهكر له توابعو نه دي او د حسن
ابدال نه د کابل او کندهار پوري دي او هر خومره سيمې،
چې په دغه منځ کې موقعیت لري هغه د روه په نامه يادېږي
د بهلول د واکمنۍ په وخت کې د فريد نیکه ابراهيم له روه
نه هندوستان ته راغي او د سلطان بهلول د اميرانو نوکوي يې
کوله، خه موده يې هم د نارنول په پرگنه کې تبره کړه هغه

وخت، چې سلطان بھلول مړ شو؛ نو دده زوی سکندر پاچا شو او جمال خان نومی، چې د سلطان سکندر د سترو امیرانو خخه و د جونپور حاکم وتاکل شو.

د فرید پلار حسن یوه موده له ده سره په ملازمت تېره کړه هغه وخت، چې جمال خان په حسن کې د مېړانې او غیرت نخښې ولیدلې او سترا کارونه یې سرته ورسول؛ نو جمال خان ددغه خدمت په بدل کې حسن ته د سهرا، خواص پور او ټانډه سیمې، چې د رهتاں له توابعو خخه دي په جاګیر کې ورکړي او پینځه سوه سپاره یې هم ورته وتاکل.

فرید خان او نظام د یوی اصیلې مور زامن وو او پاتې زامن یې د مینځونه پیدا شوي وو. حسن د فرید مور ته چندان اهمیت نه ورکاوه او د نورو زامنو په پرتله یې فرید ته هم پاملرنه نه کوله. فرید د خپل پلار نه خې شو او جمال خان ته، چې دده د پلار محسن و جونپور ته ورغی.

حسن جمال خان ته ولیکل، چې فرید ته داد ورکړي او ده ته یې ورولبېري، چې هغه ده ته زده کړه او تعليم ورکړي. جمال خان، چې هر خومره ټینکار وکړ، چې فرید خپل پلار ته ورشی؛ خو هغه ونه منله او د پلار د نېکمرغه خدمت نه محروم پاتې شو.

فرید وویل: جونپور د سهرا، چې پرتله لوي بسار دي، دلته د عالمانو شمېر زیات دی همدله په زده کړو لاس پوري کوم فرید یوه موده هلتله پاتې شو کافیه یې د حواشی او نوره کتابونو سره ولوستل او گلستان، بوستان او د سکندر نا۔ کتابونه، چې په هغه وخت کې د هند خلکو لوستل، ولوسل او د پاچا هانو په تاریخ یې خان یوه کړ.

حسن تر دوو، دربو کلونو وروسته جونپور ته راغى خپلوانو
يې منځګړتوب وکړ او فريديې د پلار خدمت ته راووست او
څیغان يې لپري کړ او د حسن د جاګير چاري يې دده مشر
زوی فرييد ته وسپارلي.

د رخصتېدلو په وخت کې فرييد پلار ته ووبل، چې د خلکو
سره بنه چال چلنډ او سلوک په عدل کې نفښتی دي، که
چېږي ما جاګير ته لپري؛ نو زه به د عدالت له لاري تېرى ونه
کړم او بیا شپرشاد د خپل جاګير لوري ته روان شو هلتنه يې د
خپلو تجربو له مخې خپل کفایت او انساني چال چلنډ مراعات
کړ او د ځینو سیمو مشران، چې متمرده او سرکنه وو او فرييد
يې نه و لیدلى؛ نو دي د هغه د تنبیه کولو په لته کې شو.

تر سلا او مشوري وروسته ټولو پښتو په دي خبره اتفاق
وکړ، چې لښکري دي د میا حسن سره جونپور ته لپري شي او
دي دي د لښکرو تر راتلو پوري انتظار وکابو.
فريد ووبل، چې د اسونو دوه سوه زینونه دي جوړ شي،
حال دا چې دده په طبیله کې د دوو دربو اسونو خخه زيات
اسونه نه وو.

پښتو ووبل، چې د پلار مال او شته به برباد کړي، خپل
جاګير ته تر رسپدلو وروسته فرييد ووبل د هري سيمې د مشر نه
يو اس د امانت په توګه راوغواړي، د اسونو تر راوستلو وروسته
خینې هغه پښتنه يې راوغوښل، چې په هغه سيمه کې
او سپدل، دوى ته يې د اړتیا په اندازه خرڅ او جامي ورکړي او
همدا راز دوى ته يې ډاډ ورکړ ده دغه پښتنه پر امانتي اسونو
سپاره کړل او د سرکښو او متمردينو پر خوا روان شو ده دغه
سرکښي ډلي ته سزا ورکړ او دوى يې اېل کړل.

فرید پر خینو هغو سرغروونکیو، چې په حنگلونو کې ۹۹ او
ده ته یې اهمیت نه ورکاوه او دده د جاګیر د سیمو خلک یې
خوروں، لبکر کشی وکړه او د دوی سیمې ته نژدی یې د خپل
لبکر ګرد چاپېره یوه د خپو کلا جوره کړه او هره ورڅه یې د
دوی د حنگلونو نه ونې پري کولي، تر خو د دغو سرغروونکیو
کلا ته یې ځان ورساوه ده هلتہ موضع ګانې جوبې کړې او د
هغوي زیات شمېر به یې د یزغمیل په توګه نیول. ده په داسې
ډول هغه سیمه پخپل واک کې راوسته او ټول خلک یې اېل
کړل. ده پر دغو سیمو باندې مالیه وضعه کړه او دده ټولې
پر ګنې ودانې او آبادې شوې

تر یوې مودې وروسته، چې حسن جاګیر ته راغۍ او د فرید
تر مشری لاندې یې د پر ګنو آباد ولیدله؛ نو دېر خوشحاله شو او
د خپل نېکمرغه زوی په کړو وړو یې شاباسی ووايې
حسن یوه مینځه درلودله، چې د هغې نه یې د سليمان،
احمد او امداد په نامه درې زامن درلودل یوه ورڅه دغې
مینځې حسن ته ووبل، چې تا ژمنه کړې وه، هغه وخت، چې
زما زامن خوانان شي؛ نو د پر ګنو د چارو مشری به هغوي ته
ورکوي، اوس سليمان او د هغه ورور خوان شوي دي او ډاید
پخپله ژمنه وفا وکړې؛ خو حسن ددې لپاره، چې فرید دده
فرمانبرداره زوی و خه نه ډيل؛ خو فرید پوه شو او د پر ګنو له
مشری نه یې لاس واخیست.

حسن د پر ګنو د چارو انتظام او مشری سليمان او احمد ته
ورکړه او فرید ته یې دېر عذر وکړ، چې ته په کارونو پوه شوې
بي او د تجربو خاوندې یې غواړم، چې ورونه دي هم مجرب او
په کارونو پوه شي او په پاڼ کې به ته زما جانشين شي

فرید پوه شو، چې پلار یې د مینځي د حکم تابع دی او دده
چاري به پر مخ ولاړي نه شي؛ نو د خپل پلار نه نا اميده شو،
آگري ته لار، خپل حال یې په یوه عريضه کې وليکه او د
سلطان ابراهيم د دربار اميرانو ته یې ورکړ؛ خو هېچا هم ورته
توجهونه کړه او دده عريضه یې وړاندې نه کړه.

یوه چا فرييد ته لارښونه وکړه، چې ستا کار د سلطان
ابراهيم د نایب دولت خان له خوا ترسه کېدای شي. فرييد یو
څه موده د دولت خان په خدمت کې تېره کړه، چې د سلطان
ابراهيم د لوړو اميرانو خڅه او دولت خان ترې خوشحاله و
یوه ورڅ دولت خان له فرييد نه وپښتل، چې هر مقصد چې
لري راته یې ووايه، چې زه یې پاچا ته وړاندې کړم.

فرید ورته وویل، چې پلار مې سپین بېرى شوي دی او د
خپلې مینځي ترا غږي لاندي راغلى دی. د پلار جاګير
سپاهيانو خراب کړي دی. که چېري هفه پرګنې مود دواړو
ورونو ته راکړل شي؛ نو یو ورور به د پينځه سوه سپرو سره هر
وخت په خدمت کې چمتو واوسو او یو ورور به د پرګنو د
چارو، سپاهيانو او د پلار په خدمت کې بوخت وي.

یوه ورڅ دولت خان د فرييد دغه عرض د پاچا غورونو ته
ورساوه. سلطان ابراهيم وویل، چې عجیب سړی دی، چې د
پلار له لاسه شکایت کوي؛ خو دولت خان فرييد ته دغه حقیقت
بيان کړ او زیات ډاډ یې ورکړ، چې زه به یا دغه موضوع په یو
ښه وخت کې هغه ته عرض کړم او د فرييد په مرتبه کې یې
زیاتوالی راووست.

فرید د دولت خان د بشه دار مدار او احسان په وجهه د دولت
خان ملګرتیا کوله. په دې ترڅ کې د فرييد ورور ده ته یو ټیک

راواستاوه، چې دلته په پوځ کې ولې زیار او زحمت باسي، په بهار کې دریا خان بې شمېره لښکري راټولې کړي او دلته راشه فرید وغوبنټل، چې بې له اجازې روان شي. دولت خان سلطان ابراهیم ته د حسن د مرینې خبر ورکړ او سهراام، خواص پور او قانډه، چې دده د پلار جاګير و فرید ته ورکړل شو او رخصت کړل شو

فرید هلتہ لاجر او د لښکر په ټولولو بوخت شو. لنډه دا چې د فرید سکنی ورور نظام خان د خپل پلار پکړي او توره راړه او فرید ته یې وسپارله او هغه یې د خپل پلار پر خای وګانه. دده بل ورور سليمان، چې له بلي مور نه و د فرید سره مقاومت ونه شو کړای، له هغه خایه وتبتد او محمد خان سور ته، چې د یو زر او پینځه سوه تنو سپرو سره یې په چونډه کې حکومت کاوه لاجر او د فرید د ظلم او د خپلې عاجزی په باب یې هغه ته خرگندونی وکړي.

محمد خان ورته ووبل: داسي اور بدال کېږي، چې با بر پاچا هندوستان ته راغلی دي، د سلطان ابراهیم او با بر پاچا تر منځ به جګره وشي، که چېږي سلطان ابراهیم بربالی شو؛ نوتا به د هغه خدمت ته بوڅم او ستا مقصد به پوره کړم؛ خو سليمان ورته ووبل، چې د هغه وخته پوري صبر نه شم کولای؛ خکه چې زما مور او کورنۍ به لالهانده شي

محمد خان خپل یو باوري سپې فرید ته ولېره او د ورونو تر مخ یې د سولې غوبښنه وکړه

فرید ووبل: هغه خه، چې د پلار په ژوندانه د سليمان پر خه وه هغې ته او س هم غاړه بدم؛ خو په حکومت کې د هغه ګدون نه شم مُنلاي؛ خکه چې دوه توري په یوه تېکي او دوه

واکمنان په یوه بنار کې نه خایبری: خو خرنگه، چې د سلیمان
مقصد په حکومت کې گدیون و؛ نو هنده راضی نه شو
محمد خان، سلیمان ته ډاډ ورکړ او ورته یې وویل: بې غمه
اوسه، چې حکومت به ورنه په زور واخلم او تاته به یې درکړم
هغه وخت، چې فرید له دغې پېښې خبر شو پڅلوا کارونو
بوخت شو او د بابر او سلطان ابراهیم معاملې ته یې انتظار اېسته
هغه وخت یې چې د سلطان ابراهیم د وزلو او د بابر پاچا د
بریالیتوب خبر واورېد، د دریا خان لواني زوی پهار خان ته،
چې د سلطان محمد لقب یې غوره کړی و بهار ته لار او دده د
نوکرانو په جمله کې یې خای ونیوه
نوموزی سلطان پر فرید ډېرہ مهربانی کوله یوه ورخ سلطان
محمد ورته وویل، چې د چونډ کلامی هم تاته درکړه که
چېږي یې نیوالی شي؛ نو وې نیسه
فرید ورته وویل، چې که خدای کول د سلطان په حکم به
یې ونیسم

نوموزی سلطان خپل خو تنه امیران دده د مرستې لپاره
وټاکل او فرید یې رخصت کړ. فرید هلته لار د محمد خان سره
یې جګړه وکړه او بریالی شو. تر هغې وروسته دده ژوند د
پرمختګ خوا ته روان و
یوه ورخ د پهار خان پلار دریا خان خپل وراره د یوه خدمت
د ترسره کولو لپاره و گوماره؛ خو هغه د خپل تره د حکم نه
سرغزونه وکړه، دریا خان له خپل وراره نه ډېر خپه شو او وې
ویل "وګوري، بل خوک په دربار کې حاضر دي؟" خو
خرنگه، چې په هغه شبې کې د فرید نه پرته بل خوک په دربار
کې حاضر نه و؛ نو دریا خان فرید خپل حضور ته راوغوښت او

ورته یې وویل، چې خپل وراره دولت خان ته مې د یوه خدمت د ترسره کولو امر وکړ؛ خو هغه په دغه خدمت راضي نه شو، اوس زه تائه ددغه خدمت د ترسره کولو امر کوم، که چېږي دې دهه خدمت ترسره کړ؛ نو د شېر خان خطاب، چې دولت خان ته ورکړل شوی و تائه یې درکوم.

فرید دغه خدمت قبول کړ او په ډېرہ لړه موده کې یې دغه کار سر ته ورساوه او په سوبې او بریالیتوب سره دده حضور ته راغي، په دغو ورڅو کې دریا خان له دې نېړۍ نه سترګې پېږي کړې او دده زوی پههار خان د سلطان محمد په نامه پاچا شو فرید د سلطان محمد په خدمت کې ډېر پرمختګ وکړ.

یوه ورڅه همدغه سلطان محمد بشکار ته تللى و، ناخاپه یو زمری رابنکاره شو، فرید له دغه زمری سره مقابله وکړه او د توري په گوزار یې زمری ووازه.

سلطان محمد پر هغه ډېرې مهرباني وکړې او د شېر خان لقب، چې دده د پلار له خوانه تجویز شوی و ده ته ورکړل شو. تر هغې وروسته فرید په "شېر خان" سره مشهور شو او د سلطان محمد په خدمت کې خانګړې او نژدې سړې و

یوه ورڅه نوموری سلطان په حرم کې و، ده وویل، چې وګوري، چې خوک په دربار کې حاضر دي؟ د مجلس یو تن عرض وکړ، چې شېر خان د خابست لمونځ ادا: کوي سلطان محمد، شېر خان خپل حضور ته راوغونښت او ورته یې وویل: شېر خانه! سهراو او د چونډ کلا دې پخپل واک کې راوستله، اوس نو د خابست لمونځ له همدي کبله ادا! کوي، چې د بهار سیمه، چې په ما پوري اړه لري ونيسي؟

شېر خان هماغه شبېه تر خپلو جامو ملا وستني وتابه او هغه

بې نېک مرغ (فال) و گانبه او وېی وېل هغه ورخ. چې تاسو د دېلى پاچا شوی په یقین سره. چې بھار به زه تر لاسه کړم. سلطان محمد د خپل زوی جلال خان وکالت. چې کوچنۍ و شېر خان ته ورکړے

تر خه وخت وروسته شېر خان د خپل جاګیر خواته رخصت واخیست او د هغې مودې نه. چې ده ته تاکل شوې وه د زیات وخت لپاره هلتہ پاتي شو

یوه ورخ سلطان محمد په مجلس کې د شېر خان نه شکایت کاوه او وېل یې، چې شېر خان پخپلې ژمنې وفاونه کړه د چونډ حاکم محمد خان. چې د سليمان نه یې پلوی کوله او د شېر خان سره یې دېمنې لوله سلطان محمد ته عرض وکړ. چې داسې اور بدال کېږي، چې شېر خان د سکندر د زوی سلطان محمود د راتلو انتظار باسي

د سلطان فکر یې د هغه په باب بدال کړ، محمد خان زیاته کړه. چې د هغه د راتلو چاره اسانه نه ده د هغه ورور سليمان، چې پلار یې پخپل ژوندانه کې هغه د خپل جانشين به نوګه تاکلی و د یوې مودې راهیسې له هغه نه تبتدلی او زما سره دی که چېږي د شېر خان جاګیر هغه نه ورکړل شي: نو همدا شبې به شېر خان حاضر شي: خو سلطان محمود د هغه خدمت له کبله، چې شېر خان ورته کړي و دده د جاګير په ورکولو راضي نه او محمد خان ته یې وویل په هماماغه توکه. چې مناسبه وي د ورونو تر منځ دي د شېر خان پرګې او جاګير ووېشل شي، تر خو فسادونه او فتنې له منځه لارې شي

محمد خان له هغه خایه رخصت شو او خپل جاګير ته راغي او خپل مریبی بنادي خان یې شېر خان ته د یو پیغام سره واستاوه

او ورته بی وویل، چې یوه موده کېږي، چې ورونه دی سلیمان، احمد او امداد زما سره دی، که چېري هفوی د جاګیر نه بې برخې کړي؛ نو ستاسو وروری ته به زیان ورسپری

شېر خان په خواب کې ورته وویل، چې دا دروه ولايت نه دی، چې د هر چا جاګیر دې بل ته ورکړل شي، دا د هندوستان ولايت دی، هر چاته، چې د هفه وخت پاچا جاګیر ورکړي په هفه پوري اړه لري. تر نن ورخې پوري د سلطان طریقه دا وو، چې د مره مال او شتمني به یې د زامنو تر منځ د شرعی احکامو سره سمه وبسله؛ خو هر خوک به یې، چې د امیری لپاره وړ باله؛ نو حکومت او سرداري به یې هفه ته ورکوله

ملک بمیراث نیابد کسى
تا نزند تیغ دو دستی بسى

د سلطان ابراهیم په حکم سهراهم، خواص پور او ټاندې زما په واکټ ۵۵

بسادي خان بېرته محمد خان ته لار او هفه خه، چې شېر خان ورنې ویلی وو هفه ته یې بیان کړل محمد خان په غوشه شو او ویپې ویل، چې بسادي خان دی د سلیمان په ملاړ روان شي او خواص پور او ټاندې دې ونیسي او سلیمان ته دې وسپاري

په هفه وخت کې د شېر خان له خوا د خواص خان پلار سکها نومې عربی د خواص پور او ټاندې د سیمې داروغه و هفه وخت، چې شېر خان د بسادي خان او د خپل ورور په راتلو

خبر شو: نو (سکھا) ته یې ولیکل، چې په مقاومت او دفاع کې به غاره نه غروي. ګله چې شادی خان خواص پور ته ورسید: نو سکھا د جگړي لپاره راوړاندې شو او ووژل شو. د شہر خان لښکرو ماتې وخوره او سههرام ته راغي.

شیر خان د لښکرو په ماتې سره پڅل خان کې د مقاومت توان ونه لید او بلې خوا ته یې د تللو اراده وکړه او دواړو وروني پڅلوا منځو کې تر سلا او مشوري وروسته پربکړه وکړه، چې سلطان جنید برلاس ته، چې د بابر له خوا د کټره مانکپور حاکم و ولاړ شي. یو شمېر خپلوا نو یې ورته وویل، چې په بهار کې سلطان محمد ته ورتلل بشه دي.

شیر خان وویل ددې لپاره، چې محمد خان د سترو امراءو له جملې نه دي؛ نوزما په خاطر به د هغه د پلوی خخه لاس وانخلي؛ نو همامغه وو، چې (کټره مانکپور) نه یې د تللو نیت وکړ او د سلطان جنید خدمت ته د پوځي ټولکیو سره یو خای روان شو.

شیر خان د سلطان جنید سره ګټهوري خبرې وکړې تر لږې مودې وروسته شیر خان د سلطان جنید نه یو تکړه پوخ د خپلې مرستې لپاره له خان سره ملکري کړ او خپل جاګير ته زوان شو. محمد خان وتبتد او د رهتاس غرونو ته لاړ.

شیر خان د خواصپور، ټاندې. چوندو او د هغې سبې نوري پرګنې ونیولې او د سلطان جنید له خوا مرستندویو لښکرو ته یې دېر سوغاتونه ورکړل او هفوی یې سلطان جنید ته ورولپېل او هغه خپلوا او دوستان یې. چې په دغه پېښه کې غرو ته تللي وو هغه یې راوغوبنتل او له خان سره یې ملکري کړل او محمد خان نه یې پیغام واستاوه، چې زما مقصد د خپلوا

وروپو نه بـن احیستل و، تاسود خپل اکا پـر خای گـنیم، دـ
خـرونـو دـتـنـکـیـزـ نـه رـاشـیـ اوـ خـپـلـیـ پـرـگـنـیـ موـ تـاسـوـ تـهـ پـرـبـرـدـ زـماـ
هـغـهـ پـرـگـنـیـ بـسـ دـیـ، چـیـ خـپـلـیـ مـیـ دـیـ اوـ یـاـ دـ سـلـطـانـ اـبـرـاهـیـمـ
لـهـ خـواـرـاـکـلـ شـوـیـ دـیـ مـحـمـدـ خـانـ لـهـ غـرـهـ نـهـ رـاـکـوزـ شـوـ اوـ
خـپـلـ خـایـ نـهـ رـاـسـتـوـنـ شـوـ

هـغـهـ وـختـ، چـیـ شـپـرـ خـانـ دـ هـفـوـ پـرـگـنـوـ اوـ شـاوـخـواـ سـیـمـوـ نـهـ
دـادـهـ شـوـ خـپـلـ وـرـوـرـ نـظـامـ یـیـ پـخـپـلـ جـاـگـیرـ کـیـ پـرـبـنـسـوـدـ اوـ پـخـپـلـهـ
دـ سـلـطـانـ جـنـیـدـ بـرـلـاسـ خـدـمـتـ تـهـ وـرـغـیـ پـهـ تـصـادـفـیـ دـوـلـ پـهـ
هـمـاـغـهـ وـختـ کـیـ سـلـطـانـ جـنـیـدـ بـرـلـاسـ دـ بـاـبـرـ شـاهـ درـبـارـ تـهـ روـانـ
وـ هـغـهـ شـپـرـ خـانـ لـهـ خـانـ سـرـهـ آـگـرـیـ تـهـ بـوـتـ، چـیـ دـ بـاـبـرـ خـدـمـتـ

وـکـرـیـ اوـ هـغـهـ دـدـهـ پـهـ خـدـمـتـ کـیـ وـگـومـارـی~

شـپـرـشـاهـ دـبـرـهـ مـوـدهـ دـ بـاـبـرـ پـهـ خـدـمـتـ کـیـ تـپـرـهـ کـرـهـ اوـ دـ
چـنـدـبـرـیـ پـهـ سـفـرـ کـیـ لـهـ دـ سـرـهـ مـلـکـرـیـ وـ؛ خـوـ هـغـهـ وـختـ، چـیـ
شـپـرـخـانـ تـهـ دـ مـغـولـوـ سـلـوـکـ اوـ چـالـ چـلـنـدـ طـرـزـ اوـ دـوـلـ خـرـگـنـدـ
شـوـ؛ نـوـ یـوـهـ وـرـخـ یـیـ خـپـلـوـ مـلـکـرـوـ تـهـ وـوـیـلـ، چـیـ دـ هـنـدـوـسـتـانـ نـهـ
دـ مـغـولـوـ شـرـلـ ڈـبـرـ اـسـانـ کـارـ دـیـ مـلـکـرـیـ یـیـ وـرـتـهـ وـوـیـلـ، چـیـ نـهـ
کـوـمـ دـلـلـیـ سـرـهـ دـغـهـ خـبـرـ کـوـیـ؟

شـپـرـ خـانـ وـوـیـلـ دـ دـوـیـ بـاـچـاـهـانـ پـخـپـلـهـ چـارـیـ لـبـرـیـ توـسـرـ
کـوـیـ اوـ هـغـهـ وزـیرـانـوـ اوـ اـمـیرـانـوـ تـهـ پـرـبـرـدـیـ اوـ وزـیرـانـ دـ رـشـوـتـ پـهـ
هـیـلـهـ کـارـ کـوـیـ اوـ دـ سـلـطـنـتـ حـقـ پـهـ بـنـهـ توـگـهـ نـهـ اـدـاـ کـوـیـ دـ
پـیـتـنـوـ عـیـبـ یـوـاـزـیـ هـمـدـاـ دـیـ، یـچـیـ سـرـهـ یـوـ وـالـیـ نـهـ لـرـیـ، کـهـ
چـہـرـیـ زـماـ لـاسـ وـرـسـبـرـیـ؛ نـوـ زـهـ بـهـ پـیـتـانـهـ سـرـهـ یـوـ کـرـمـ اوـ دـ دـوـیـ
لـهـ منـخـهـ بـهـ نـفـاقـ لـبـرـیـ کـرـمـ

دـدـهـ مـلـکـرـوـ دـ شـہـرـ خـانـ پـهـ دـیـ اـرـادـهـ، چـیـ پـهـ هـغـهـ وـختـ کـیـ
یـوـ نـاـشـوـنـیـ کـارـ وـ وـخـنـدـلـ اوـ مـلـنـدـیـ یـیـ پـرـیـ وـوـهـلـیـ

د تصادف له مخي يوه ورخ شير خان د دودي خورلو په مجلس کې له بابر سره ناست و د مانچو (ماهیچو)^{*} لوښي يې دده په مخ کې کېښود، هغه د مانچو په خورلو کې عاجز پاتې شو او چاړه يې راوایستله او مانچې يې میده میده کولې او به کاشوغه يې خورلې بابر پاچا پوه شو، خپل وزیر ته يې وویل، چې دې افغان عجیب کار وکړ: خو خرنګه، چې بابر دده د هغو کړو ړوړو نه، چې د محمد خان په مقابل کې يې کړي وو خبر و د هغه عظمت او لوی والي ته يې اشاره وکړه

شېر خان د بابر پاچا په خبره پوه شو او دا يې درک کړه، چې بابر پاچا بل ډول نیت لري، هماغه وو، چې په هماغه شپه د لښکر نه وتنبتده او خپل جاګیر ته لار او سلطان جنید برلاس ته يې ولیکل، خرنګه چې ماته خبر رارسپدلي و، چې محمد خان، سلطان محمد ته ولی دی، چې شېر خان مغولو ته تللى دی او دده د جاګیر سیمې ته باید پوځونه ولېړل شي؛ خو خرنګه چې زه پوه شوم، چې هغه به ژر رخصت رانه کړي: سو وخت تنګ او په چټکۍ سره مې خان خپل جاګیر ته راوساوه او خپل خان د دولت له پلويانو خڅه دباندي نه بولم

شېر خان د سلطان جنید نه ناخواله خوابونه واورېدل او له مغولو نه مایوس او په وېړه کې شو او د خپل ورور په ملګرتیا یا په بهار کې سلطان محمود ته ورغی او سلطان محمد هغه د پاچاهي مهربانيو له کبله خوبن کړ او د پخوا په خېږي د خپل زوي جلال خان د بنوونکي په توګه وټاکه

د تقدیر په غوبښنه په هغه وخت کې سلطان محمد مړ شو او کوچنی جلال خان د هغه جانشين وټاکل شو په دغه وخت

* په شېر شاهي تاریخ کې دغه خواره آنس راشلی دې ازېړن:

کې د جلال خان مور د چارو واگې پخپل لاس کې واخیستې او د شیر خان په ملګرتیا یې د واکمنی چلول پیل کړل؛ خو تر لږې مودې وروسته جلال خان هم مړ شو.

شیر خان ددې په لته کې شو، چې بهار پخپل واک کې راولې، چې په ډېره لږه موده کې یې د بهار ټول ولايت پخپل تصرف کې را ووست او شیر خان د بهار د ولايت حکمران شو.

د بنګال د امراوو نه یو تن مخدوم عالم، چې د حاجي پور حکومت په ده پوري اړه درلودله د شیر خان سره یې اړنکې قینګي کړي. په دغه وخت کې آنه سوه پښتنه سپاره د شیر خان نوکران وو او دا یې خپل دود ګرخولی و، چې تل یې خلور سوه تنه سپاره په دربار کې حاضر وو او خلور سوه تنه نور به د بریدونو لپاره تلل او یوه ډله به، چې راتله؛ نو بله ډله به یې لېرله

هغه وخت، چې د شیر خان ددې لاس اچوونو خبر د بنګال واني ته ورسېد پوه شو، چې ددغه فساد ټول عامل مخدوم عالم دی. د بنګال پاچا په مخدوم عالم بد کومانه شو او خپل یو تن ستر امیر یې، چې د دده د لوړو مصاحباني خخه و د بهار د نیولو او د مخدوم عالم د جرزو د اېستلو لپاره ولېرہ.

شیر خان، چې هر خومره د سولې لاره پېشنهاد کړه؛ خو هېڅ ګټه یې ونه کړه په پای کې شیر خان او نورو پښتو په دې سلا او مشوره وکړه، چې ددې ستر لښکر سره به په منظمه توګه جکړه نه کوي؛ بلکې په غیر منظمه توګه به پرې بریدونه کوي، چې د قطب خان لښکري ډېرې د ستونزو سره مخامنځ شوی او له هري خوانه به یې، چې لښکري راوستلي؛ نو د شیر خان سپرو به دده کوله.

یوه ورخ شیر خان خپل خان ورونسود او په لړ واتین سره د قطب خان مخی ته روان و او قطب خان هفه تعقیباوه، خو ورخې بې همدا کار وکړ، تر خو قطب خان په دې ډاډه شو، چې شیر خان له ده سره د مقابلي توان نه لري او وېږي ويل، چې بنه به دا وي، چې هفه د بهار له ولايت نه وشرم او په همدي نيت په ډاډه توګه دده تر شا روان شو شیر خان به که له یوې خوا لېږي روان شو؛ نو د بلې خوا به بې خان ورنژدې کاوه.

یوه ورخ د لېږد په وخت کې د نورو پښتنو په سلا او مشوري یو منظم پوخ د قطب خان پر پوخ، چې تول په بې پرواړۍ او غفلت سره روان وو برید وکړ او د بنګال ټولي لېکري بې ماتې کړې. قطب خان د خو تنو محدودو کسانو سره ځانونه مرګ ته وسپارل او خای پر خای ودرېدل او شهید شو.

هغه وخت، چې شیر خان دی پر مئکه لوبدلی او مړ ولید له اس نه راکوز شو دده سر بې پر خپل زنگانه کېښود او له سترکو بې او بشکې توبې شوې او د سکندر او دارا کيسه ور په یاد سود او د هغه د تکفین او تدفين مراسمه بې ترسره کېړ او د بنګال ټولي خزانې او نوکران بې پخپل تصرف کې راوستل، چې دا د شیر خان د زیات قوت او غلبې سبب وګرڅېد، له دې کبله لوانيانو د رخې او کينې په سبب په بې اتفاقی لاس پورې کې.

په اصل کې لوانيان د شیر خان نه خپه وو او د هغه د وزړو نیست بې وکړ او دوی د جلال خان سره. چې شیر خان ډرتنه ټابع و دا سلا او مشوره وکړه، چې باید شیر خان له منځه یوسې د لوانيانو د ملګرو نه یو تن شیر خان ته راغی او نومړي

بی له دی پېښې خخه خبر کړ

شیر خان په دی خبره خان پوه نه کړ او پیغام یې ورته ولپړه، چې ستاسو امیران د هغې کیښې او رخې له مخې، چې له ما سره یې لري په بې اتفاقی لاس پورې کړی دی که تاسو ددغه کار په علاج کې هلي خلې ونه کړی؛ نوزه به ستاسو د خدمت نه جلا والي غوره کړم

جلال خان ووبل، چې هغوي باید په دوو ډلو ووېسل شی، یوه ډله دی د سیمو او پرگنو د ماليې د راټولونې لپاره واستوله شي او دویمه ډله دی د غلیم په مقابل کې چې د بنګال والي دی ولپړله شي

په پای کې جلال خان د شیر خان د له منځه ورلو خخه عاجز شو او پاتې راغى او د لوائیو په سلا او مشوره یې په دی خبره اتفاق وکړ، چې د بهار ایالت به د بنګال حاکم ته ورکوي او د هغه په خدمت کې به شاملپړی

جلال خان د لوائیانو په سلا او مشوري شیر خان د مغولو په مقابل کې پربنود او شیر خان ته یې ووبل، چې تاسو د مغولو مقابلې ته ورشي او د ملک تدبیر په غاره واخلى او زه د بنګال د پاچا مقابلې ته حم؛ خو خرنګه، چې شیر خان د جلال خان له خولي نه داسي خبره واورېده وې منله او ورته یې ووبل خه چې ستا خوبه وي زه د هغې نه سرغرونه نه کوم

جلال خان د بنګال د پاچا خدمت ته لار شیر خان په بهار کې د پوڅونو په سمبالولو بوخت شو او جلال خان او لوائیان بنګال ته لاړل او د بنګال د والي نه یې بې شمېره پوڅونه تر لاسه کړل او د شیر خان پر لور را روان شول، شیر خان هم د مقابلې لپاره راووت او په هغه کلا کې چې د ختيونه یې جوړه

کړې وه خای پر خای شو او هره ورخ به یې چې یو شمېر پوځیان د جګړې لپاره لېړل؛ نو د غليم پوځونو ته به یې ماتې ورکوله

جلال خان د بنګال د والي نه د یوه بل لښکر غوبسته وکړه، شېر خان پړې خبر شو، خپلو لښکرو ته یې داد ورکړ او هغوي یې د جګړې لپاره چمتو کړل د لمړ ختلو په وخت کې پوځونو تیاري ونیوه او د کلا خڅه بهر شول د بنګال د لښکرو د پليو، سپرو، پیلانو او د اورونو د غورڅولو لیکې جوړې شوې او مقابله یې وکړه

شېر خان د خپلو لښکرو نه یو پوچ د دوى په وړاندې وټاکه او خپل یو شمېر تکړه کسان یې د یوه لور خای تر شاپت کړل، که چېړې د غليم پوچ غشي وولې نو دوى دې پر شاشې، تر خو د بنګال د پوچ سپاره د دوى د تعقیب په خاطر د توپخانې له منځه خڅه راووځي

د شېر خان لښکرو د جګړې په وخت کې همداسې وکړل په دې ترڅ کې هغه لښکر، چې پت شوې و په یو خل یې برید وکړ بنګاليانو ماتې و خوړه جلال خان، چې نیم ڈواندۍ و په ډېرو سترونزو سره یې خان بنګال ته ورساوه او د بنګاليانو ټول نوکران، پیلان او توپخانه شېر خان ته په لاس ورغله او د بهار ټوله سیمه دده لاسته ورغله او د واکمنی ټوله پوهه او لیاقت یې خرګند کړ

پښتون تاج خان، چې د سلطان ابراهيم له خوا د چینار د کلا حاکم و یوه بسخه درلوډه، چې (لاډو ملکه) نومېدله او شنډه وه تاج خان، چې له نو و بسخونه یې زامن درلوډل؛ نو هغوي د کېښې او رخې په سبب د لاډو ملکې د وزلوله د ست شول د

تصادف له مخي د تاج خان یوزوی، چي تر ټولو مشر و یوه
شپه په لادو ملکي باندي د توري گوزار و کړ؛ خو هغه دومره
ټېسي نه شوه، ناري سورې پورته شوي، چي لادو ملکه ووژله
شوه.

تاج خان خان د توري سره راورساوه او د خپل زوي د وړلو
نيت یې وکړ؛ خو څرنګه چي زوي یې ېوه شو، چي د پلار له
لاسه به ژوندي ونه وخې؛ نو د پلار په وړلو یې لاس پوري کړ
د هغه بدمرغه توره پر تاج خان باندي ولګېدله او تاج خان
ووژل شو؛ خو څرنګه چي د تاج خان زامنو حکومتي او پوخي
چاري نه شوای ترسره کولای، شېر خان، چي د دوی په
ګاونديتوب کې و په دې خبرې باندي اتفاق وشو، چي شېر خان دې
لادو ملکه خانته په نکاح کړي او د چینار کلا دې د هغې د
خزانو سره پخیل واک کې راولي، چي دده پیاوړتیا هم دده
واکمنی ته د رسیدلو امکانات برابر کړل

چو هنکام رسیدن در رسد تنګ
به مردم خود کند کام دل آهنګ

ز ریحانی رساند دیده را نور
که نظاره میسر نبود از دور

لنډه دا چي زيات شمېر سپاهیان د شېرشاه پر شاوخوا را ټول
شول او د بنګال د نیولو نیت یې وکړ دې د ترهت له لاري د
غره د لمنې په لار وان شو، هغه لاره. چي هېڅوک پري نه
وو تللي او خنګله ته ہرنسروت او یو یو تن خانونه (گور) ته

ورسول د مقابلي په وخت کي د بنگال پاچا سلطان محمود
خو خایه تبی شو او یوازی وتبتد.

شبر خان توله هغه سيمه ونيوله او خپل زوي جلال خان يې
د یوه تکره پوخ سره به گړه کي، چې هنې ته د بنگالي
دروازه هم وايې پربنیو او پخپله بنگال ته ورننوت او تول
بنگال يې له مخالفينو خخه پاک کړ او هر چبري يې خپل
حاکمان وتاکل او د حکومت په چارو بوخت شو؛ خو د دومره
پوهې او لیاقت سره سره يې د سلطان نوم پر خان کېښود او د
حضرت اعلى لقب يې غوره کړ.

په همدغو ورخو کي یو شمېر پښتو د سلطان سکندر زوي
سلطان محمود د بهته په سمیه کي د حکومت پر مسند کېښنولي
و، چې له هغه خایه د ستر لبکر سره د بهار ولايت ته راننوت،
هغه وخت، چې شبر خان له دغې پېښې خبر شو؛ نو ويوهبده،
چې افغانان د سلطان محمود د اطاعت نه پرته بله چاره نه لري،
هماغه وو، چې د چارو واګې يې له لاسه ورکړي او د هغه
ملازمت يې غوره کړ او د هغه نه يې په ظاهري بهه اطاعت
کاوه

د سلطان محمود اميرانو د بهار ولايت یو د بل تر منځ ووې
یوه برخه يې شبر خان ته پربنیو ده او عذر يې وکړ، که چibri
مو د جونپور ولايت له مغولو خخه ونيوه بیا به نو د بهار ولايت
د پخوا په خبر ستاسو وي

شبر خان په دي باب د سلطان محمود نه قول تر لاسه کړ او
تر یوی مودې روسته د خپل جاګير پر لور سهرام ته روان
شو په دي وخت کي سلطان محمود له مغولو نه د جونپور
نيولو ته لار او خپل یو تن يې د شبر خان د راتلو لوپاره ولپره:

خو شپر خان د هنگه په خواب کې ولنکل، چې د لښکرو په
 نیارولو بوخت دی او ژر به ورسپړی
 د سلطان محمود امیرانو ووبل خرنګه، چې شپر خان یو
 بخیل سپړی دی: نو سلا او مشوره داده، چې لومړی د هنگه
 جاکېر ته ورشو او هنگه له خان سره ملګرۍ کړو
 سلطان محمود د خپلو لښکرو سره د سهراام خوا ته متوجهه
 شو شپر خان د هنگه هر کلی وکړ او د مېلمستبا لوازم یې ورته
 برابر کړل او له دی ځایه جونپور ته متوجه شول
 د همایون پاچا امراوو یې له کومې جکړې هنگه خای خوشې
 کړ او لاړل او جونپور او د هنګی شاوخوا سیمې د پښتو لاسته
 ورغلې
 په دې وخت کې همایون د کالنجر په شاوحوا کې و او هنگه
 وخت، چې د پښتو له بریدنه خبر شو د پښتو د تکولو نیت
 یې وکړ. سلطان همایون د پښتو سره مقابله وکړه: خو خرنګه،
 چې شپر خان د بین او بايزيد له سرداری نه، چې د سکندر د
 زوی امیران وو په وېړه کې و او غوبېتل یې. چې پڅله ستر
 شي په پته توګه میر هندو بېگ ته، چې د همایون پاچا د غوره او
 وتليو سپه سالارانو نه، بیغام وروپېړه او ټیکې ووبل خرنګه، چې
 زه د بابر په دولت کې روزل شوی یم: نو جکړه له زماد ماتې
 سبب شي او د جکړې په وړخ یې، چې هماغسي. چې پېړکړه
 کړې و هماغه کار یې وکړ، خپلو پوهونو ته یې ووبل، چې
 باید تېښته وکړو، چې دده تېښته د پښتو د لښکرو د ګدوډي
 سبب و ګرځد.

د سلطان سکندر زوی محمود د بهتې ولايت ته لار، سپاهیان
 یې پرښو دل او ګونبه نشينه شو، خو چې په ۱۹۴۹ هـ کال کې په

اور سه کپی میر شو

همایون پاچا پر محمود باندی تر بریالی کبدو و روسته آگری
ته متوجه شو میر هندو بیگ ته یې جونپور و روسباره او ورته
یې وویل، چې شپر خان ته خپل باوري کسان و روپرہ او د
چینار کلا تری ونیسه په هغه وخت کې شپر خان په بهار کې و
میر هندو بیگ جونپور ته د خپلو تلو خخه شپر خان ته خبر
ور کړ شپر خان، هندو بیگ ته لیک واستاوه او هغه ته یې
سوغانونه وروپرہ او عذر یې و کړز

هر خل به، چې هندو بیگ د چینار د کلا غوبښه کوله شپر
خان به د هغې په ورکړه کې پلمې کولې، خرنګه چې میر
هندو بیگ غوبښه وکړه، چې په هر ترتیب سره، چې کېږي
باید شپر خان کلا ورکړي؛ نو شپر خان میر هندو بیگ ته
ولیکل، چې زه د پاچا یو بنده یم هغه وخت، چې تاسو دي
شاوخوا ته راغلی؛ نو زه داډه شوم؛ خکه چې تاسو د پاچا پلوی
او بنه مسلمان یاست، زه هيله من وم، چې زما په باب به هم
مهربانی وشي

شپر خان خو منه سره زر و روپرہ او ورته یې وویل ما د
پاچا د سیمې نه هېڅ ولایت نه دی نیولی او هغه مې د بنګال له
خلکو نه نیولی دي او هغه باید ماته راکړل شي او د چینار کلا
زماروی ته په اجاره ورکړئ او هر خومره پیسې، چې وټاکۍ
هغه به زه شاهی خزانې ته ورسوم، په هماغه توګه، چې نور
خلک د پاچا نوکران دي؛ نو په د هغې ډلي په منځ کې به بد
زه هم یم او هر چېږي، چې د کوم خدمت سر ته رسول وي
هغه منم او خلور زده تنه سپاره د خپل یو زوی سره ستاسو
خدمت ته درپریم او پخپله به دلته پاتې شم او نور، چې هر خه

امر و کړي هغه قبلوم

شپر خان دا دوال کلمات ولیکل او ور ویسي لېږل میر هندو بېگ په خواب کې ورته ولیکل، چې د نوکري واک د پاچا په لاس کې دی، يخپله پاچا ته ورشی او زه به هم ستاسو بشپړه سپارښته ودت و کړم، د دربار نه خپله دنده تر لاسه کړي او راشی او دا چې تاسو وایي، چې زه دلته اوسم او د دربار نه دي ماټه حاګير راشي دا غلطه خبره ده، نوکري په دي ډول سره نه کېږي او هغه وخت مو چې د دربار نه خلعت او فرمان تر لاسه کړ او راغلې د خپلو زامنو نه یو تن له خان سره راولۍ او دا چې لیکلې دي وو هغه سيمې، چې د بنګال له ولايت نه دي یولي دي هغه دي ستاوي دا یوه چتې خبره ده هغه وخت، چې پاچا هندوستان ته راغلې دي او ټولې سيمې یې پخپل تصرف کې راوستلي دي؛ نو د بهار ولايت هم د خپل خان بولې؛ خو که چېږي پاچا یې هر چاته ورکړي زه په دي باب کوم تردید نه لرم

هغه وخت، چې دغه لیک شپر خان ته ورسېد؛ نو په خواب کې یې میر هندو بېگ ته ولیکل، چې ما په دي باب خان ته حقیقت معلومواه؛ ئکه چې که دي سيمې ته د وزیر د راتلو خبره وي؛ نو یوه ورڅ به پاچا هم دلته راشي او خرنګه، چې ما ستاسو مالګه خورلې ده؛ نو نمک حرامي نه شم کولاي، ماله خان سره پتېلې که چېږي پاچا دلته راغي؛ نو زه به بهار او چینار ورته پربېدم او د بنګال دبستي ته به لار شم او که چېږي هغوي پنګال هم ماته نه پربېدي هغه به هم ورته پربېدم او بل خای ته به لار شم او هغه وخت، چې پاچا د گسور سيمې ته راشي؛ نو هلتله به تم شي؛ ئکه چې همایون یو عیاش او

استراحت خوبسونکی سړی دی: نو هغه به دلته کښنې او هېڅ به یې په یاد نه وي او زه به هم خو ورخې په یوه ګوبه کې پاتې شم: نو بیا به هغه وخت په ولايت کې په داسې کارونو لاس پورې کړم، چې یوه ته به د بل خبر ورونه رسپړی او هر خه، چې وشول هغه به کېږي، هغه خه، چې د مالګې حق و هغه مې تاسو ته عرض کړ، که تاسو یې نه منی دېره بنه ۵۵، زمود خبره رد کړی او خپل خان به وارموې:

په هغه وخت کې، چې دغه پېښه ترسره کېدله: نو د شېر خان سره او بیا زره تنه سپاره نوکران موجود وو او دغو سرتېرو ته یې دولس کروډه معاش ور رساوه: خو سره له دی ټولو حالاتو یې خان پاچا نه باله میر هندو بېگ د شېر خان په دغه نیت پوه شو او همایون پاچا یې پري خبر کړ.

همایون پخپله د چینار د نیولو لپاره نیت و کړ یو شمېر اميران یې لا دمځه وفاکل، چې هلته لاړ شي او چینار کلابند کړي. شېر خان د همایون پر دغه نیت پوه شو او همایون پاچا ته یې خپل عرض ولیکه، چې زه د بابر پاچا په پاملنې سره د حکومت مرتبې ته رسپدلي یې او د سلطان سکندر د زوی په جګړه کې د پاچا د سوبې سبب شوم، که چېږي د چینار کلا ماته راکړل شي: نو خپل زوی قطب خان به له یوه پوخ سره د خدمت لپاره درواستوم، تر خو چې تاسو ته خدمتونه ترسره کړي: خو څرنګه، چې په دغه وخت کې ګوجراتي سلطان بهادر په بغاړې لاس پورې کړي و: نو همایون پاچا د هغه د ټکولو او خپلو نیت و کړم او شېر خان خپل زوی قطب خان د عیسيٰ حاجب سره یو خای، چې دده وزیر و همایون ته وروپېره همایون د سلطان بهادر سره په جګړې لاس پورې کړ:

خو د شېر خان زوي قطب خان د گوجرات نه وتبېند او خپل
پلار ته يې خان ورورساوه

په دغه وخت کې شېر خان د وخت نه گته واخیسته او د
بهاو او بنګال ټول ایالت يې پخپل تصرف کې را ووست او خپل
پرتم او عظمت يې خرگند کړ. هغه وخت، چې همایون د
گوجرات له سفر نه آگري ته راستون شو او د شېر خان د

حالاتو او غلي نه خبر شو: نو د چینار په لوري روان شو

شېر خان، عازی سور د چینار د کلا د ساتني لپاره پربنبد او
پخپله د چهار کند د غرونو خواته لار او هغه وخت، چې د
کلاسدي نه شېر میاشتې تېري شوي: نو د توپخانې د چارو
مسئول رومي خان دغه کلا په ډېر تدبیر سره لاسته راوړه او
همایون د چینار نه شېر خان ته متوجه شو

شېر خان په دغه وخت کې په بنګال کې و او جلال خان
ې په کلا کې پربنۍ او هغه وخت، چې د همایون پاچا
لبكري کلا ته ورنڌي شوي: نو جهانگير قلي بېگ يې له دوو
نو نورو اميرانو سره د کلا د نیولو لپاره وتاکل

جلال خان له کلا را ووت، جګړه يې وکړه او بریالي شو
همایون پخپله کلا ته نژدي بسته شوي و شېر خان، چې د
همایون د لبکرو په رسیدلو خبر شو: نو د گور بساري يې، چې د
پخوانيو پاچاهانو په خت کې د لکنهوتې په نامه یادېدہ خالي کړ
او د چهار کند د غرونو خواته لار او د خپل تګ نه درې
ورخي وروسته يې جلال خان ته ولیکل، چې اوں مصلحت
دادي، چې دغه ټول خه مو، چې د بنګال نه لاسته راوړي دي
رهناس ته يې ورسوو، مور خپل کار د وخت له غوبښني سره
سم سرته رسولی دي، ته د چهار کند پر لوري راشه او مغولو

ته لار ورکړه، چې پنګال ته ننووځی، تر هغې وروسته به په
تدبیر لاس پورې کړو، تر خو کار یو خای ته ورسپړۍ
جلال خان د نیمي شپې تر تېږدو وروسته له کلانه راووت
او خپل خان یې د شهر خان لښکرو ته ورورساوه او دغه کلا ډېره
مستحکمه کلا وه، چې په یوه خوا کې یې ستر ځنګل او غر
موقعیت درلود او له بلې خوا د ګنګا سیند، چې سپړی ته یې
د ترورو او بلو سیند ور په یاداوه او د تلو راتلو لاري ورته لږي
وي؛ خو څرنګه، چې دغه کلا د بهار او بنګال تر منځ یوه رابطه
ده؛ نو له دې کبله هغه د پنګال د دروازې په نامه هم یادوی

کله چې شهر خان د چهار کندې غرونو ته ورنووو؛ نو په
دغه وخت کې یې له خان سره بي شمېره لښکر درلود او پر
(مهارهته چه) یې، چې د هغه څای د نامتو راجا ګانو نه و برید
وکړ او د هغه ټولې بخې، مال او شتمني د شهر خان لاسته
ورغلل او د نومړي راجا د خپلواوو له جملې نه د هغه یوه لور
هم د یوه پېشون لاسته ورغله، چې ډېره بنکلې وه او هغه یې
شهر خان ته وښو dalle.

شهر خان ورته وکتل او وي پې ويل، چې دا یوه بلا ده او له
خان سره یې باید ونه ساتو یو شمېر نژدي کسانو شهر خان ته
وویل داسي بنکلې او بنایسته نجلی ته، چې لمړ او سپورمې
ترې شرمېري څرنګه بلا ويلاي شو؟

شهر خان وویل که دا په کور کې ونساتم؛ نو دنیاني چارې
رانه پاتې کېږي او زما سن هم ددي تقاضانه کوي، دا باید
همایون پاچا ته ولېږم، په دې شرط، چې هغه زموږ په چل پوه
نه شي او دوه درې کسان یې راوغوبنتل او هغه یې په ډولی کې
واچوله او وي پې ويل: تاسو دغه ډولي په هغه څای کې بسته

کړی، چې د همایون پاچا خای وي او بیا ووایی، چې د شپر خان خای چېری دی، مورد هغه ملکه راوړی ده. دغه خبر، چې همایون پاچا ته ورسپری؛ نو هغه به سملاسی راوغواړي او هغه وخت، چې ددغې بلاپه قید کې راشی؛ نو د هبود او واکمنی چارې به هېڅکله په یادې هم نه کړي او د سپاهیانو کړه وړه به یې بې اغږۍ شي او مورد به په هغه وخت کې خپل کارونه سر ته ورسوو.

شپر خان، چې په هماغه ډول وبلې وو هغه کار عملی شو، هغه وخت، چې د همایون پاچا سترګې پرې ولګېدې؛ نو تر دوو میاشتو پورې له کوره راونه ووت او د هېچا سلام یې وانه خیست.

تر دې وروسته شپر خان د رهتاس شاوخواته ورسپد او د رهتاس راجاته یې پیغام واستاوه، چې زماټر شامғول را رسپری، که چېرې د بسخو لپاره په کلا کې خای ورکړي؛ نو دا به ستاسې پر خای مرسته وي.

شپر خان په چل ول سره راجا دې ته اړ یوست، چې د پښتنو د بسخو لپاره په کلا کې خای ورکړي. شپر خان یو زر ډولی جوړې کړي او په هره ډولی کې یو پښتون وسله وال خوان کښناوه او کلا ته یې ولېړل او په خو مخکنیو ډولیو کې یې بسخې کښنولې او هغه وخت، چې د کلا د دروازو ساتونکیو د ډولیو په لټولو پیل وکړ؛ نو شپر خان راجاته پیغام واستاوه، چې د بسخو سره باید داسې چال چلنډ ونه شي؛ ځکه چې دا زموږ د سپکاوې سبب گرځي.

راجا دوی د لټولو خڅه منع کړل او هغه وخت، چې تولې ډولی کلا ته ورنوټلي؛ نو پښتنو وسلې واخیستې او د راجا کور

ته متوجه شول او یو شمیر خپل خانونه د کلا دروازی ته
ورسول

شیر خان د هفی اشاری له مخی، چې د مخه یې له دوی
سره سلا او مشوره کړي وه خپل خان دروازی ته ورساوه او د
رهتاس کلا یې، چې په هندوستان کې ساری نه لري په ډېرې
اسانۍ سره ونیوله ده د پښتنو کورنۍ په کلا کې پربنودلې او
په ډاډه زړه سره بنارس ته لاړ

په بنارس کې فېروز نومی د همایون پاچاله خوا د اوو سوو
تنو مغولو سره د بنارس حاکم و شیر خان ټول هغه مغول،
چې ېه بنارس کې وو ووژل؛ لکه چې د هغو اوو سوو تنو
مغولو له جملې نه یو تن هم ژوندی پاتې نه شو او شیر خان
بنارس، جونپور او چینار ونیول؛ لکه چې ويلې یې دې
به چاره کشاده شود کار سخت
به اميد باران بر آيد درخت

هغه وخت، چې همایون پاچاله دغې پېښې نه خبر شو؛ نو
جهانګير قلي بېگ یې له پېنځو زرو تنو سپرو سره په بنگال کې
پربنود او په چټکې سره را روان شو. د چونسا په شاوخوا کې د
شیر خان او همایون تر منځ جګړه ونبته او دواړو خیواوو د
جګړو ترتیبات نیول. په دې ترڅ کې شیر خان یوه شپه خوب
ولید، چې همایون، شیر خان نیولی او پر ځمکه یې غورخولي
دی او پخپله پورته شوی دې.

شیر خان، چې دغه خوب ولید؛ نو حاضرینو ته یې ووبل،
چې ما داسي خوب لیدلې دې؛ خو تعبير یې هم زه کوم، بل
خوک به یې نه وايې

د وویل همایون پاچا، چې زه په ځمکه گوزار کړم؛ نو ځمکه یې پر خپل لاس ماته راکړه او پخپله پورتنی سیمې ته لار د دغه خوب بسه مرغ (فال) و ګانه او وی ویل، چې د مغولونه به که خدای کول دېر ژر ملک ونیسم.

شېر خان، شیخ خلیل نومی، چې هغه یې خپل پیر او مرشد ګانه همایون ته ور واستاوه او وی ویل، چې د بهار د ولایت تر کلا پوري سیمه د پاچا کسانو ته پرپریدم، بنګال دي ماته راکړي او خطبه په هم ستاسو په نامه ووهم

هغه وخت، چې سوله وشه؛ نو د همایون لنکری غافلې شوې او شېر خان د خپلو پیاوړو لنکرو او پیلانو سره د لمراخانه په وخت په (۹۴۶هـ) کال کې د شنبې په ورڅه پر هغه ختینې کلا، چې په هغه کې همایون پاچا او سپدہ برید وکړ. د مغولو پوځونو فرصت له لاسه ورکړ او همایون په یوازې توګه له هغه خایه ووت او په ډېرې پربشانی سره د آگرې پر خوا و خوځبد او دده ټولې مېرمنې د شېر خان په لاس کې اسیرې شوې.

شېر خان د هفو بخو سره، چې دده لاسته ورغلې وې په ډېرې پاکۍ او عزت سره چال چلنډ وکړ. یوه موده یې د رهتاس په کلا کې وساتلي او په پای کې یې د هفو د سفر بندوبست وکړ او په ډېر امن سره یې دوي کابل ته ورسولي.

د شېر خان تر سوبې وروسته جهانګير قلي بېګ یې، چې د پښخو زرو تنو سپرو سره په بنګال کې و له تېغه تېر کړ. همه سال ګوهر نه خیزد ز سنګ ټهی صلح سازد جهان ټهی جنګ

د حسن سور د زوي شپر شاه

د تخت کښېناستلو بیان

شپر خان د چونسا تر سوبې وروسته د نورو پښتو په سلا او مشوره په ۱۹۴۶ هـ کال د سلطنت پر تخت کښېناست، چتر يې پر سر او خطبه او سکه يې پخپل نامه کړه او د "شاه عالم" لقب يې غوره کړ. په هغه ورڅ، چې د واکمنۍ پر تخت کښېناست؛ نو په هغه شپه کې يې آیینې ته وکتل او خپلو نزدي کسانو ته يې ووبل، چې د مابنام د لمانځه په وخت کې واکمنۍ ته ورسبدلم او په دي يې خواشيني خرګنده کړه او هم يې د تخت کښېناستلو په ورڅ خپل هر یوه پخوانې ملګري ته لوړ لوړ منصبونه ورکړ.

شپر شاه عادل او پوه پاچاو، دی د فرات او تدبیر خاوند او امامانو هغومره معاش، چې له غیر افغانی پاچاهانو خخه يې تر لاسه کړي و په یو وار يې له ده خخه تر لاسه کړ او دومره خمکې، نغدي پيسې او دندې يې خلکو ته ورکړي، چې هېڅوک اړ پاتې نه شو هر اړ سېږي که به له اشرافونه و او که له ارزالونه به و، که به موږ و او که به غریب و دده له دربار نه محروم نه پاتې کېده. دی لوړنۍ سېږي و، چې اسونه به يې داغول او نښې به يې پري اېښودلي

ده په هېوادنيو چارو، سوداګرۍ، د واکمنۍ په چارو او

نورو دندو په ترسره کولو کې ساری نه درلود. خپل تمول وخت به بې د خلکو د کارونو په ترسره کولو کې تبراوه. خپل تمول وخت به بې د خلکو د کارونو په ترسره کولو کې تبراوه او د پۇئى چارو او د رعیت د احوال نه خبرپىدل بې پر خان واجب گەنل او په نیاوا او عدل بې دېر تینگار کاوه.

د هری سیمی، کلیو او بسارونو پندو او بپوزلو ته بې خایونه وتاکل او دده د واکمنى په دوره کې دوه کارخانى، چې يوه بې عمارت خانه او بلە بې لىڭىرخانه وە. يوه ورخ بې ھم کار وروسته پاتى نه شو. په دې دواپرو کې د عامە کار گەپى خوندى وي او هەرە ورخ بە د خوارانو لىڭىر ته پىنچە سوھ توپى سره زر تاکل شوي وو او شې او ورخ بې مىستحقو کسانو ته ورکول ده بیو لوی پخلنخى درلود، چې خۇ زرە تنسه روپىدى کسانو بە هەرە ورخ ددى پخلنخى نه ۋودى خورلە او ددغۇ خلکو پە باب داسې حكم شوي و، چې هەر وخت بې، چې ۋودى تە زرە وشى د پاچاهى پخلنخى خخە دې ۋودى و خورى.

شېرىشاد بە پخپله د عالمانو او شېخانو سره بیو خای ۋودى خورلە او پە هندى ڙې بې بې خبىرى کولى. دغە لاندېنى بىت بې پخپله وبلى دى، چې دده پە گوتە کې حك شوي و:

شە الله باقى ترا باد داييم

بمان شيرشه بن حسن سور قايم

د شېرىشاد واکمنى پە وخت کې د لارو امنىت دى حد تە رسپىدى و، كە چېرى بە د کومى سپىن سرىي بىخى سره پە صەرحا کې د سرو زرو توکرى وە؛ نو ساتونكى تە بې اپتىانە درلوده لە هەغە وختە راھىسى، چې شېرىشاد د سلطنت پر گدى كېپىنast د خۇ محدودو خایونو نه پرتە پە ھېخ خای كې غلا او

لاروهنه پیشه نه شوه په کوم خای کې به، چې غلا وشوه د هغه خای د خلورو خواوو مشرانو به د غلا شوي مال بیه په جلا جلا توگه ورکوله او دغه خلور واړه به یو خای په غله پسې ګرڅېدل، چې پیدا یې کړي او غل به یې، چې وموند په داسې ډول به یې سزا ورکوله، چې بیا په هغه سيمه کې چاد غلا نوم اخيستلای نه شو.

شېر خان د بنګال او سنارګاون نه تر سندھ پوري، چې په نیلاب سره هم مشهور دی واتین کې چې یو زر و پینځه سوه کروهه او بدوالی لري د خپل تخت کښېناستلوا په ورڅ حکم ورکړ، چې د هرې کروهه په واتین دې سرايونه جوړ شي او په هر سرای کې دې یو جومات، خاه او د پخو خبتو او ګچو خخه یوه کوټه جوړه شي او دغې ډلي ته یې دنده وسپارله، چې دا کار سر ته ورسوی او په هر سرای کې یې یو تن افسر وټاکه. د سرای په هرې دروازه کې د مسلمانانو لپاره د اوږو نه د ټکو چاتیو او پخې ډودۍ او په بله دروازه کې د هندوانو لپاره د خاص ډوډۍ او د اوږو ډچاتیو بندوبست شوی و، چې دا کار د تل لپاره جاري و او په سرايونو کې ډوډۍ پخوونکي (نانوایان) هم موجود وو او همدا راز یې امامان او موذنین ټاکلي وو او هغوي ته به یې مدد معاشونه ورکول، چې خپله ګوزاره پري وکړي او د لارویو نه به یې د کوټي کرایه نه اخيستله.

د لارو په دواړو خواوو کې یې مېوه لرونکي وني؛ لکه ام، کهرني^{*}، بېړي او نوري سیوری لرونکي وني کښېنولي وي، تر خو، چې د خدای بنده ګان د ونو تر سیوری لاندي واتین ووهي

* کهرني د پیپل په خبر ونه ده، چې دانې لري (ژړ پن)

یو سرک، چې ونی او سرایونه یې درلودل له بنگال نه تر سندھ پوری رسپدلى و او دویم سرک هم د ونو او سرایونو سره د رهتاس نه د ماندو او برهان پور تر پولی پوری غبدلی و او دربیم سرک له آگرې نه تر جودهپور او اجمیر پوری رسپد.

ده یو زر او اوه سوه سرایونه ودان کړي وو او په هر سرای کې دوہ اسونه د پوستې د وپلو لپاره موظف وو او هره ورڅ به د نیلاپ نه د بنگال تر لپري خایونو پوری خبرونه رسپد. ده حسین خان طشت دار د یوه خدمت لپاره بنگال ته ولپره او ده به شپه او ورڅ یو شان مزل کاوه او چېرته به، چې خوب پري غله و کړه؛ نو پر یوه کېت به پربووت او بزگرانو به د هغه کېت په اوږدو یووړ او هغه وخت به، چې راوین شو بیا به نو پر اس. سپر شو او حرکت به یې کاوه. په دې توګه له دربو ورڅو وروسته له چتور نه گور ته ورسپد. باید اټکل وکړو، چې دا خومره ډېر واتن دی. د شپرشاه حکم دده په حضور او غیاب کې یو شانته و.

د هغې ورځې نه، چې شپرشاه واکمن شو؛ نو تبول وخت به په ملکي چارو بوخت و دی به هېڅکله وزگار نه و د شپې په وروستې برخه کې به، چې له خوبه راوین شو، غسل به یې کاوه او لمونځ به یې ادا کاوه. یوه شبې به د خدای(ج) په عبادت بوخت و او د دولت تبول ارکان او کار کوونکي به یې خپل حضور ته راغونېتل او په ټولو ورځنیو پېښو به یې خان خبراوه. د شپې په وروستیو خلورو ساعتونو کې به یې کاغذونه په مخ کې پراته وو، که دغه کاغذونو به په ملکي چارو پوری اړه درلوده او که د کارخانو په چارو پوری؛ نو تبولي به یو یو ورته لوستل کېدل او سملاسي به یې د هغې خواب لیکه او د

راتلونکي ورخې پېښي هم په هماګه وخت ورته ويل کېدلې
پېښو لیكونکيو به د هغه حکم ليکه، له خانونو سره به يې ساته
او د هغو سره سم چلنده به يې کاوه او بیا وبلو ته کومه اړتیا نه
وه د سهار د لمانځه په وخت کې به يې د زیات شمیر خلکو
سره لمونځ ادا کاوه او د اورادو په وبلو او دعاوو په لوستلو به
بوخت و

د عبادت نه تر فارغېدلو وروسته به يې د نژدي او نامتو
امیرانو او سپاهیانو سلام اخيست او په دغه وخت کې به يې له
هغو نه پوبتنه کوله، چې سپاهیان د اسونو د داغولو او معایني
لپاره چمتو دي؟

نو په خواب کې به ورته ويل کېدل، چې چمتو دي
بیا به عام دربار ته راووت پېر تخت به کښناست او د لښکرو
عرض ته به يې غور نیوه او د هر یوه سپاره د اسونو خوراک به
يې پخله تاکه او اسونه به هم دده په حضور کې داغل کېدل او
د اسونو وښته به، چې سوځبدل د هغه له بوي خخه يې بد
راتلل، خدمتگارانو به هره شبې دسمال د ګلابو په ابو لمداوه او
دده په لاس کې به يې ورکاوه او هغه به دغه دسمال پر مخ
نیوه.

د هغه یو تن نژدي کس عرض ورته وکړ، چې حکم وکړۍ،
چې اسونه لو خه لېږي وداغني
شپشاھ ورته وویل، چې ای بې انصاف خوانه! زما کار د بابر
پاچا د زوی سره دی که زه دغه احتیاط له لاسه ورکرم یانا نو د
هغه له عهدې خخه نه شم وقلای
دغه خبره د همایون پاچا غورونو ته ورسېدله؛ خو هغه
وویل په دغه باب، چې کوم کارونه د شپرانه د خرگندېږي؛

نو پاچاھانو ته نه بنايی او تر او سه پوري د قلچجي گري بوی
تري نه دی تللي

شپرشاھ په ٿوab کي ووبل، چي باید همایون پاچا معذور
و گنو؛ خکه چي هغه د پربنتو سره سر او کار لري او زه د
پیريانو سره سرا او کار لرم

شپرشاھ به تر نيمائي ورخني پوري په همدغه کار بوخت و او
له هر ولای نه به، چي خزانه راغله؛ نو په همدي وخت کي به
بي معائنه کوله او پخچل حضور کي به يي خزانه شمبرله او د
هغوي د عاملينو حساب به هم په همدي وخت کي ترسره کبده
او د هر يوه ولايت د صوبو د اميرانو عريضي به په همدغه وخت
کي دده له خوا کتل کبدي او د هر يوه ٿوab به يي په هماگه
وخت کي په پاپسي وايه فرمان په هماگه عبارت په قلم ليڪل
کبده او هر امير او جاگيردار به، چي دده سلامي ته راته؛ نو په
همدي وخت کي به يي ورسه ليند

شپرشاھ د خپل تخت کښناستلو په ورخ حکم و کړ، چي په
هره صوبه کي دي خزاناني او لښكري د پاچاهي سر کار نه
برابري شي او هر وخت، چي اړتیا پېښه شي؛ نو هماگه خزانه
او پوخ پکار راخي

ټوله خزانه د رهتاس په کلا کي د اختيار خان سرواني په
لاس کي وه او په هر ولايت کي په کافي اندازه لښكري او
خزانه موجوده وه او پلي لښكري، چي هغه د پايك په نامه هم
يادبری له هره خايد به، چي راتلي هغه به يي ساتلي

د شل زره پلي توبك ويستونکي نوکران درلودل، يعني د
چتور په کلا کي (۱۶۰۰) تنه، په رنتمبور کي پينځه سوه تنه او
په گوايليار کي (۲۰۰۰) تنه او په هره کلا کي به يي د اړتیا له

مخي ټوپک ويستونکي ټاکل او یو سل او پنځوس زره تنه سپاره به یې تل خدمت ته چمتو وو. دده دغه سپاره به که چېري احیاناً په کوم بل څای کې د دندی لپاره ټاکل کېدل؛ نو د هغو پر څای به نور راتل.

یو لک او دیارلس پرګنی (سیمې) دده په واکمنی کې شاملې وي او په هرې پرګنی کې یو شقدار* او دوه تنه لیکونکي، چې یو به پارسي لیکله او بل به هندی او یو تن خزانه دار یې ټاکلی و او یو لک او دېرش زره پوچ په پرګنو کې د کلاوو د ساتني لپاره ټاکل شوي وو.

په بنګال کې یې یو ستر پوچ درلود او دري خلور تنه اميران یې د ډېرو پوچونو سره په کوچني رهتاس کې، چې د لاهور نه یې د کابل پر خوا ودانه کړي وه سائل یو پوچ یې په ناګور، جودهپور او رنټهپور کې یو پوچ یې د مالوی په ایالت کې او یو پوچ یې د چتور په کلا کې ساتلی و.

هره کلا به، چې د شېرشاه د واکمنی په قلمرو کې و دده د سپاهیانو نه خالي نه وو او سرحدی سیمو ته به یې هم لښکري لپولې او که چېري به یې هلتہ د لښکرو تک او راتک ولید هغه سیمې به یې له خان سره یاداشتولی ده پخپلې پیلخانې کې دري زره پیلان درلودل او هره ورڅ یې د پیلانو په شمېر کې زیاتوالی راته.

* شقدار د پرګنی یو لوی مامورو و دی به د خپلې سیمې د اجرایی، پوخي چارو او پولیسو افسرو د شاهی فرمانوونو تعمیل، د منیت تامین او د مالیاتی مامورانو سره له خمکه والو او بزگرانو نه د مالیې په تولولو کې مرسته دده کار د خپلې دندو د ترسره کولو لپاره یو کوچني پوچ به هم دده تر امر لاندی و (ژپون).

د همایون او شیرشاه

پاتي حالات

هه وخت، چې همایون به چونسا کې ماتي وxorو؛ نو آگري ته راغي. بیا یې نوي لبکري برابري کړي او د فنوج په شاوخوا کې یې د شیرشاه سره ستړه جګړه وکړه. هلته بیا د همایون پاچا پوځونو ماتي وxorو او د ګنګا په سیند کې له اس نه جلا شو او نزدي و، چې مړ شي؛ خود یوه سقاء په مرسته له مړينې نه وڈغورل شو.

شیرشاه تر دغې سوبې وروسته بربالۍ شو او خواص خان یې د پوځونو سره د همایون پاچا په تعقیبولو پسي وټاکه او حکم یې وکړ، چې مغولو ته پنځوس کروهه واتین لاره ورکړي او هفروي

له هندوستان نه و شری او شیرشاه هم پخچله د خواص خان به تعقیب زوان شو او په برله پسی لبرد سره د لاهور خواته متوجه شو په هغه ورخ، چې په تهانیسر کې بشکته شو د شپی په پای یا نیمه شپه کې د لبکر نه چایو اس غلا کړ او دا د شیرشاه دود و، چې هغه پښه به، چې د شپی له خوا وشوه د لمرا خاته په وخت کې به ده ته وبل کېدله، چې دغه خبر هم ده ته ورسپد، چې نن شپه اس غلا شوی دی.

شیرشاه د خپلی پوهی او هنر په وجه حکم و کړ، چې د لبکرو د دغه منزل نه خلورو خواوو ته تر پنخوس کروهه پوري خمکه وال حاضر کړي، چې په دېر لږ وخت کې دغه خمکه وال حاضر شول.

شیرشاه د نومورو خمکه والونه پوښته وکړه، چې د یوه اس د تللو وروستی واين په یوه ورخ کې تر کومه خایه پوري دی خمکه والو ورته عرض وکړ، چې د خلوبښتو یا پنخوسو کروهه نه زیات واين نه شي وهلای.

شیرشاه وobil: نو تر دي واين نه زیات دغه اس نه دي تللى، البتة، چې په یوه کلې کې یې شپه تېره کړي ده او د هغه کلې مشر په یقین سره د هغې په اسرازو خبر دی؛ نو ووایی، چې غله چېرې دی؟

تر دربو ورخو پوري تاسو ته وخت درکوم، که چېرې مو غل له اس سره را ووست؛ نو تاسو خلاص یاست او که نه د یوه غله په خاطر په تاسو ټول و وزنم ټول خمکه وال په لته کې شول او غل یې له اس سره حاضر کړ.

په هغه وخت کې یوه بسخه، چې د خمکه والو له خوا اسیره شوې وه په هندی ژبه یې دغه متل ووایه: "پوت مرو وا جن سوتا

سپنا جگایا" یعنی زوی دې مړ شي د هغو، چې فتنی راوینبوی
 شیرشاه په هماغه منزل کې چې اس تللى و غله ته سزا
 ورکړه او روان شو او په لاهور کې یې همایون پاچا ته خپل
 استازی ولپره او پخپله د غرو د لمنو په لاره وخوختد او د (بن)
 په نامه سیمې ته ورسید، خه موده هلتہ تم شو او حکم یې وکړ،
 چې د پنجاب د صوبې ټول معاش خورونکي دې دده حضور ته
 راوستل شي او د هر چا معاش، چې لږ او د زیات معاش
 مستحق و هغوي یې خوشحاله کړل
 په هغه وخت کې چې دغه معاش خورونکي ډله دده له خوا
 لیدله کېدله؛ نو د ژمنی موسم و او ټول ستر او واړه معاش
 خواره یې له سترګو تبر شول

یوه ورڅه همدي منزل کې شیرشاه د سهار لمونځ په
 جماعت سره ادا کړ او پر تختن کښناست. شیرشاه قاضي میر
 سرور ته وکتل، چې ده نزدي ناست و او یو خوان هم دده
 سره ملګري و شیرشاه له قاضي نه پوښته وکړه، چې پوهېږم
 دغه ستاسو ملګري ستاسو سره کومه خپلوي لري؛ خو کوم
 فضیلت او پوهه هم لري؟

قاضي ورته ووبل؛ چې دی طالب العلم دی، کافیه لولي.
 خرنګه، چې شیرشاه، د حواشيو سره په کافيي پوهېده د هغه
 طالب العلم نه یې پوښته وکړه، چې "عمر" منصرف دی یا غیر
 منصرف؟

طالب العلم ورته ووبل: غیر منصرف.
 شیرشاه ورنه ویوښتل، چې په کوم دليل؟
 د دیني علم زده کوونکي د پوهه په وجه، په معقولو دلايلو
 سره خواب ورکړ.

شپرشاه و فرمایل، چې پینځه سوه بېگی خمکه او پینځه سوه
نغدی رویی دی ورکړل شي
طالب العلم عرض و کړ، چې د کلام الله مجید حافظ هم

نه

شپرشاه و فرمایل، چې پینځه سوه بېگی خمکه او پینځه سوه
نغدی رویی دی نوری هم ورزیاتی شي
لنډه دا چې د طالب العلم نه يې ويوبنسل، چې د خپلې
ورتیا له مخي دی معاش او نغدی پیسي تر لاسه کړي؟
د ه عرض و کړ، چې هوکې تاسو سلامت اوسي و اکمنه! د
خپلې ورتیا په اندازه مې تر لاسه کړي؛ خو د پاچا د کرم په
اندازه مې تر لاسه نه کړي.

شپرشاه وویل، چې پینځه سوه بېگی خمکه او پینځه سوه
نغدی رویی دی نوری هم ورکړل شي، چې ټولې یوزر او
پینځه سوه بېگی خمکه او یو زر او پینځه سوه نغدی رویی
شوي او ده ته د ورکولو امر وشو، چې په هماغه شپه يې نغدی
پیسي ورته ورکړي او د خمکې لپاره يې حکم وشو، چې
سندونه دی په چېکۍ سره ورته جوړ کړي او خمکه دی
ورکړل شي

په دغه وخت کې شپرشاه یو داسي پوستین اغوستی ۹، چې
ډېر مالوچ یې درلودل او د خواجه سره تخت ته نژدي ولاړ و او
په منقل کې د لرګیو پر خای عود سوڅول کېډل په هنه
وخت کې په سترو خلکو کې د پوستین اغوستلو رواج نه
درلود

لنډه دا چې خواص خان د (کوندووال) سیند ته ورسید
همایون د کامران په بن کې استازی راوغوښت او د دوى تر مخ

خو خبری وشوي همایون وویل، چي شپرشاه ویل، چي مورد
به سوله وکړو، هغه ژمنه یې توسره نه کړه
استازی ورته وویل، چي اوس نو تاسو پر کوم زور او قوت
سوله غواړی؟

په دې ترڅ کې خواص خان له دریاب نه تېر شو، همایون
پاچا د لاهور نه بهر شو او د (بھیری) خواه روان شو د همایون
پاچا حال خراب او د مفلسی سره مخامنځ او د هندوستان نه
بهر شو.

یوه شپه همایون پاچا د خوشاب په شاوخوا کې لاره غلطه
کړه او په لوړ واتن سره د خواص خان قرارگاه ته ورسید او
پوبتنه یې وکړه، چي په دغه قرارگاه کې د چا لښکري دي؟

خلکو ورته وویل، چي دلته خواص خان بنکته شوی دي
همایون پاچا دوه سپاره مغول، خواص خان ته ورولبېل او
دا پیغام یې ورته وکاوه، که چېری د خوراک لپاره خه شیان
ورسره وي ده ته دې ور واستوی.

خواص خان دوه پسونه او دوه منه مېوه، یو من زېړ غوړي
او نور د اړتیا وړ شیان ورولبېل.

همایون پاچا، خواص خان ته خپل نفر ورولبېره او ورته یې
وویل، چي په دې بریدونو کې خوبه دې نور اجناس تر لاسه
کړي وي؛ خو پسونه دې خنګه تر لاسه کړل او یوه اندازه شات
یې هم له خواص خان نه وغوبنټل.

خواص خان دوه منه شات ورولبېل او وې ویل، چي دا زما
دود دې، چي هر کچري والا او پیلوان ته مې یو یو پسه حواله
کړي دې.

همایون له هغه ئایه د ټهټې سیمې ته ورغۍ او شپرشاه

خوشاب او بهیری ته لار او له هغه خایه د (جهانند) نه غرنی سیمی او د گوپال ناته شاوخوا ته لار او هغه خایونه يې ولیدل او غوبنسل يې، چې په دغو غرونو کې کلا جوړه کړي، چې د مغولو په مخ کې خندشی ده په دغه کلا کې منظم پوخونه واچول، تر خود کهکرانو خڅه هم مخنيوی و کړي. همدا راز د کابل د لاري په مسیر کې يې يو غر تر سترګو شو، هغه يې خوبن کړ او د یوې ډېري مستحکمې کلا نقشه يې پکې واچوله، چې دغه کلا په ډېره لړه موده کې ودانه شوه او پر هغې باندې يې د نوي رهتناس نوم کېښود، چې پر دغې ودانۍ باندې اته کروډه او پینځه لکه او پینځه زره او دوه نیم دامه یا پېلوی خرڅي شوې او دغه غبارت يې د کلا پر دروازې هم ولیکه

شېرشاه نور اميران د دغو درېبو سردارانو هر یوه خواص خان، عیسى خان او هبیت خان نیازی تابع کړل او هغوي يې د ستر لبکر سره هلتہ پېښوډل او پخپله د آگري خواته د روان شو او دیلې ته ورسپد او د لبکر او پوخونو په تنظیم بوخت شو او د اسونو د داغولو په باب يې دود دا و، چې هېچا د اسونو خرڅې له اسونو داغولو نه شو تر لاسه کولای.

یو ډورخ شېرشاه د اسونو د داغولو حکم و کړ او سپاره ۵۵۰ په وړاندې تېږدل یو خوان يې ولید، چې پر تازې اس سپور دې او هغه خوان د پاچا په حضور کې خپل اس په بشه ډول را او ګرڅاوه؛ لکه چې پاچا ته نژدي تولو کسانو پري شاباښي ووایه او د شېرشاه له خوا حکم و شو، چې دغه خوان ته دې خلور (بدري) خرڅي ورکړل شي

په دغه وخت کې شېخ خلیل حاضر و او هغه ووبل، چې

واکمن دی سلامت وي! دغه خوان، چې د اس په راګرڅولو
کې يې ساری نه درلود او ده ته خلور بدري (همیانی) خرڅ
ورکړل شو؛ نو دا دده بدمرغی ۵۵

شپرشاه وویل، چې شیخ خلیله! تاسو رښتیا وايسي؛ خو دا
خوان د همدي وړتیا لري

شیخ خلیل عرض وکړ، چې پاچایان کرامت لري او مود د
حال ظاهر ګورو

شپرشاه ورته وویل، چې تاسو هم پر حال خبر شی او ننداره
يې وکړئ شپرشاه حکم وکړ، چې لیندی ورته راوري، چې
کش يې کړي

دغه خوان، چې هر خومره هلې څلې وکړي؛ نو لیندی
يې کش نه شوه کړاي

شپرڅا خلیل وویل، چې پاچا دې سلامت وي! دا د سپاهيانو
دود دی هغه وخت، چې د اسونو د داغلو لپاره راخېي؛ نو د
نورو وسلې اخلي بسايي، چې دغه لیندی دده نه وي

شپرشاه خپله لیندی د شیخ په مخ کې واچوله او وې ویل،
چې تاسو يې پخپله و ګوري، چې دغه لیندی نرمه ۵۵ يا سخته؟

شیخ خلیل هغه وازموله او وې ویل، چې دېره نرمه ۵۵
شپرشاه و فرمایل، چې د هغه په لاسو کې يې ورکړئ او
ورته ووایي، چې کش يې کړي، دغه خوان، چې هر خومره
کوبښن وکړ؛ خو هغه يې هم کش نه شوه کړاي

شیخ خلیل عرض وکړ، چې بسايي د هغې سلا له کبله، چې
په اوږد کې يې ۵۵، دغه لیندی نه شي کشولای

شپرشاه وویل، چې دغه وسله دې د هغه له اوږي نه رابښته
شي؛ خو هغه خوان بې له وسلې خخه هم لیندی کش نه شوه

کړۍ

شېخ خلیل عرض وکړ، چې ما دده ظاهري حال ولید، چې
تاسو ته مې عرض وکړ.

شېرشاہ وویل، چې دغه خوان پرته له دي، چې جامې
واغوندي او اس وګدوي بل په هېڅ شي هم نه پوهېږي او
دومزه هم، چې کوي هغه د یوې بدکاري بشخې لپاره دي،
چې دي په کوڅو کې پسي ګرځې.

شېخ لیل چوپ شو

شېرشاہ، چې د هغه خوان په حقیقت پوه شو؛ نو خرگنده
شوه، چې هماګسي، چې پاچا ویل دغه خوان تل په چېي
کارونو بوخت و

یوه ورڅ دده په مخ کې سپاره تېرېدل یوه چاته د دوو بدرو
(همیانیو) د ورکولو حکم وشو، هغه خوان پاچاته عرض وکړ،
چې پاچا دي سلامت وي! زما هغه ملګرۍ، چې زمانه دمخه د
پاچا په حضور کې تېر شوی هفوی ته د زیاتو پیسو د ورکولو
حکم وشو؛ خو زما برخه دانې وه، چې ستاسو د مبارکې ژبې
نه د دوو بدربو د ورکولو حکم وشو؟

شېرشاہ وویل، چې زه هم محکوم بنده یم او هغه خه، چې
ژبه وايې؛ نو زه هم هغه وايم

دده یو تن نژدي کس عرض وکړ، چې واکمن دي سلامت
وي! هېڅوک د الهي حکم نه پرته خبرې نه شي کولای؛ خو
سرې ته يې فاعل مختار ولي دې

شېرشاہ وویل، چې اوس نو تاسو هم تجربه وکړي د خپل
حضور پېښو ليکونکيو ته يې وویل، چې درې کاغذه دي
وليکي، په یوه کاغذ کې دي شل بدري، په دویم کې دي لس

بدری او په درپیم کې دې دوه بدری ولیکی او دغه دری واړه کاغذونه دې په یوه لوښی کې واچوی او هماغه سپاهی ته یې حکم و کړ، چې دلته ستا په نامه دری کاغذونه لیکل شوی دی دا نو ستا بخت او طالع هر کاغذ دی، چې لومری خل لاسته راغی په هماغه اندازه ستا میاشتنی پیسې تاکل کېږي.

سپاهی دغه لوښی ته لاس یسوور او هغه کاغذ یې تربنې راوایسته، چې په هغه کې دوه بدری لیکل شوی وي او بدری د شپاپسو روښو او یا دولس علوفی خخه عبارت دی، چې شپرشاه ورته تاکلې وي او هماغه دده په پچه کې راووتلي ټولو فاضلو خلکو د شپرشاه دا پوهه وستایله.

شپرشاه ډېره بنه حافظه درلوده، یو خل به یې، چې خوک ولید؛ نو بیا به ترې هېڅکله نه هېږدله. وايې، چې یوه ورځ د شپرشاه په مخ کې سپاره تېږدل. په یو څوان یې سترګې ولګډې او هغه یې وړاندې راوغونبست او ورته یې ووبل، چې ما ستا اس نه و داغ کړي، رېښیا ووايې، چې چا داغ کړي دی؟

هغه عرض وکړ، چې تاسو پېچله او دا د شپرشاه دود و که به احیانا د داغولو لپاره به یې کوم نژدې نفر ته حکم و کړ؛ خو د بر آورد او سنجولو په وخت کې به یې کاغذ پېچل لاس کې واخیست او د صحیح نخبنه او علامه به یې پري اېښودله.

یو خل به یې، چې هر خوک ولید؛ نو هغه به یې هېڅکله نه هېراوه؛ خو خرنګه، چې دغه څوان یې نه و لیسلی؛ نو پونستنه یې وکړه، چې ستا اس چېرته داغ شوی او زماله خوا معانینه شوی و؟

هغه عرض وکړ، چې په بانکي پور کې او هغه هم دوه کاله

دمخه

شپرشاه ورته وویل، چې زما هغه ورخ په یاد ده. ووایه، چې په کوم منزل کې دا کار شوی او ورخ او میاشت یې کومه وو؟

خوان داسی خواب ورکړ، چې د واکمن د قناعت وړونه ګرځید.

شپرشاه د هغه په وارخطایی پوه شو او حکم یې ورته وکړ، که چېري رښتیا ووایه؛ نو گناه به یې وروې خبسم، که نه؛ نو پخله سزا به ورسپري.

خوان د رښتیا وبلو نه پرته بله لاره ونه ليدله او ورته یې وویل، چې واکمن دی سلامت وي! همدا نن یې ماته دوه روبي راکړي او رايي وستم، هغه خه تعلیم یې چې ماته راکړي و هغه مې تاسو ته عرض کړ نور نو نه پوهېږم.

شپرشاه ورته وویل، چې دغه داغ شوی اس مې تاته دروباخنه او هغه یې د نورو اميرانو تر لاس لاندی وټاکه.

شپرشاه حیرانوونکي پوهه او د پېژندنې عجیب حسن درلود. یوه ورخ یې متوسط اسونه داغل او سپاره یې تر ستړ ګو تېربدل. خپل یو تن نژدي کس ته یې وویل، چې هغه پلانی سپور، چې ولاړ دی هغه راوله، هغه وخت یې چې هغه نژدي راووست؛ نو یې وویل، چې د اس نه یې کوز کړئ. هغه په چټکۍ سره له اس نه راکوز شو.

شپرشاه ورته وویل، چې رښتیا ووایه، چې ته ددغه اس چاروادار (د اس ساتونکي) نه یې؟

هغه عرض وکړ: د پاچا هانو په مخکې باید درواغ ونه وویل شي، هو زه ددغه اس چاروادار یم.

پاچا ته د نژدي کسانو نه یوه تن وویل، چې واکمن دی

سلامت وي! واکمنانو ته يې ظل الهي ويلي دي. تاسو خنگه پوهه
شوي، چې دی چاروادار دي؟

شپرشاه ووبل: هر کله چې هغه د اس جلب نيوه او خپل
لاس يې د هغه خواته غخاوه، اس هغه ته کتل او خوله يې
وازوله او پوهبده، چې دانه به ورکړي ټولو کسانو د پاچا د
خبرې په سموالي شاباسي ووايې. شپرشاه هغه اس نوموري
چاروادار ته وباختنه.

يو ځلي د راجپوتانو یوه ډله د پاچا په حضور کې تېرېدله د
پاچا په نظر یو راجپوت بد ورغۍ. شپرشاه عmad الملک ته په
پارسي ژبه ووبل، چې: "هغه هېڅ شى نه دي". هغه هندو سر په
Ҳمکه کېښود او د عmad الملک نه يې پوبتنه وکړه، چې: "هېڅ
شى نه دي" ته خومره بدري ورکوي؟

عماد الملک موسکي شو، پاچا د عmad الملک خواته وکتل
او پوبتنه يې تري وکړه، چې ولې خاندي؟
هغه عرض وکړ، چې هندو زمانه پوبتنه وکړه، چې هېڅ
شى نه دي، ته خو بدري ورکوي؟

شپرشاه هم لږ موسکي شو او وې وبل: خلور بدري ورکوم
په هماغو ورڅو کې د احمد سور د سپرو فهرست اخیستل
کېده، دده په ډله کې یو سې بنی پښتون هم، چې دېره اوږده
دېره يې درلودله هغه ته هم خلور بدري وتاکل شوي. دغه
پښتون چېغې کړې، پاچا خانته وړاندې وروغوبت پښتون
ووبل، چې پاچا دي سلامت وي! دغه خلک، چې بې چېنې
اغوندي او زماد جامونه د دوى د دوو کسانو لپاره جامي
جورېدلای شي؛ نو هغوي ته زما په پرتله د اسونو د خوراکې د
خرڅ زياتول د پاچا د عدالت او نياو نه لېري کار دي

شیرشاه ورته ووبل، چې ستا یوه چېنه سپکه ده؛ خوستاد
برې په خاطر مې خلور بدري زياتي کړي، چې په میاشت
کې ټولوي اته بدري کېدلې او خلور بدري د هغه په نامه او
خلور بدري د هغه د بېرې په نامه په دفتر کې ثبت شوي
وايې، چې یوه ورڅ د پاچا د دربار په ورڅ درودلي د پرګنې
او سېدونکي ینو تن امام د سهار د لمانځه اذان وکړ او په اذان
کې بې ووبل، چې الصلوة خير من النوم
شیرشاه، چې اذان واورېد؛ نو ويې ويل، چې دغه مؤذن
خوک دی؟

مقربانو عرض ورته وکړ، چې د ملاياني له ډلي نه یو فقير
سپړی دی.
شیرشاه هغه خپل حضور ته راوغونښه او ورته یې ووبل، چې
زه ویده وم او تا الصلة خير من النوم ووایه؟
امام ووبل: که چېرې پاچا ویده نه واي؛ نو زما په حال به
خبر شوي واي.

شیرشاه ووبل، چې ما دارالعدل او نیاوهۍ تاکلی دی، چې
قاضي او میر عدل هله دی او د هر فن کار کوونکي مې تاکلی
دي، تا ولې د هغه په حال خان نه دی خبر کړي؟
امام عرض وکړ، چې په ما کې ددې توان شته، چې هغنو
ته خان ورسوم

شیرشاه ورته ووبل، چې زه اکثراً په عام دربار کې کېښم؛
نو ته ولې ماته رانګلي؛ خو هغه ورته عرض وکړ، چې ماتر هغه
خایه پوري خوک پېړدې؟ دوہ کاله کېږي، چې دروبزه ګري
کوم او ددغې لاري ډوډي، خورم او د پاچا په دربار کې پروت

شپرشاہ ورته وویل، چې ولې دی له لنگر نه چوډی نه
خورله؟

امام وویل، چې په هغه کې د پاچا په دروازه کې درپرم
د شپرشاہ دده دغه بېځایه خواب خوبن نه شو او او حکم یې
وکړ، چې هغه دی خلور سوه لښتی، چې (کوره) یې بولی
ووهل شي او په کونده کې دی واچول شي، چې دده د حکم
سره سه یې همداسې وکړل
د لمانځه په وخت کې پاچا بهر راووت او پر تخت باندي د
کښیناستلو سره سه یې د هماغه امام پوبنتنه وکړه او له زندان نه
یې راویوست.

شپرشاہ وویل، چې سل لښتی یې ووهلی؟
هغه عرض وکړ، چې زه په خپل حال خبر نه وم، هغه خه،
چې زما په نصیب کې وو راوسپدل.
شپرشاہ د چوبیدار نه پوبنتنه وکړه، چې د سلو لښتو حکم
شوي و؛ خو هغه د لاس په اشاره وویل، چې د خلور سوه لښتو
حکم شوي و.

شپرشاہ وویل، چې دغه امام ته خلور سوه روپی ورکړۍ او
هغه وخت یې چې روپی ورکړۍ؛ نو شپرشاہ پوبنتنه وکړه،
چې مطلب دی خه و؟

امام وویل، چې ما یو سل او شل قلبې خمکه درلودله، چې
د مخکنیو واکمنانو په حکم راکړل شوي وه؛ خو اوس د پاچا
په حکم رانه اخیستل شوي ده.

شپرشاہ وویل، چې خلور سوه بېګي خمکه دی ورته ورکړل
شي او فرمان دده په حضور کې ولیکل شو او ورکړل شو او
پوبنتنه ورنه وشه، چې ستا کور له دی خایه خو کروهه واتېن

لری؟

هغه عرض و کړ، چې تر یوې میاشتی وروسته هلته رسپور
شپرشاہ وویل، چې دوه توري ټنګي دی د هر منزل لپاره
ورکړل شي، چې دغه خلور سوه روښي يې مصرف نه شي او
هغه پیسي خپلې کورنۍ ته ورسوي

يو خل شپرشاہ په آگره کې په کښتی کې سپور شو او د
کالنجر خواته روان و هغه وخت، چې کښتی د کالپې په
حدودو کې له سیند نه تېرېدله؛ نو یوتن برهمن، چې د
(همیرپور) د پرگني او سپدونکي، چې د کالپې له توابعو نه و د
دریاب پر غایه لمبل

شپرشاہ پر هغه کښتی ناست و، چې زیات شمېر بېړۍ
چلوونکي هم پري ناست وو او دغه بېړۍ د باد په خبر روانه وه
او په هغه ځای کې يې دغه کښتی ودrole، چې برهمن لمبل
پاچا د برهمن نه ویوبنتل، چې ددي سیمي د جاګیردار
عدل او حکمرانی خه ډول ده؟

خرنګه، چې برهمن نه پوهېده، چې دا پاچا دی؛ نو د
پرگني په باب يې رښیا او حقایق بیان کړل او خپل کور ته
روان شو

شپرشاہ خپلو نژدی کسانو ته وویل که خه هم برهمن په
دی نه پوهېده، چې زه د پاچا سره خبری کوم؛ خو غالب
ګومان دادی، چې تر دی وروسته به دی پوه شي، چې دا پاچا
و، چې زما سره يې خبری کړې وي؛ نو د پاچا او د نورو خلکو
د خبرو کولو تر منځ خه سوپير دی، چې هغه دې زمانه ګته تر
لاسه نه کړي

شپرشاہ هغه برهمن بیا راوغوبست او یو کلی، چې د هغه

برهمن اصلي تاتويي و د انعام په دول هغه ته ورو باخښه او پينځه سوه نغدي روپي يې په لمنه کې ورتويي کړي او روان شو. د شېرشاه د واکمني په وخت کې د لارو امنيت دي حد ته رسیدلی و، چې که چېري به کومې زړي بسخې د سرو زرو نه ډکه توکري په صحرا کې اينسي وه او په شپو شپو به ويده وه؛ نو ساتونکي ته يې اړتیا نه وه.

وايې، چې د اټماوي په شاو خوا کې خوک په لاره کې وژل شوي او دغه وژل شوي سړي يې په داسي خای کې وموند، چې د دوو ګلېو تر منځ برید کې پروت او د دغه دواړو ګلېو تر منځ د ډېري مودي راهيسې لانجه وه او په هېڅ دول نه حل کېدله.

هغه وخت، چې شېرشاه له دغې پېښې نه خبر شو؛ نو په دغه باب يې، چې هر خومره پر وزیرانو باندي ټینګار وکړ، چې وزونکي پیدا کړي؛ خو پر هېڅ یوه کلې يې هم خبره ثابتنه نه کړه.

تر ډېر غور او فکر وروسته شېرشاه پربکړه وکړه، چې تر هغې وني لاندې، چې دغه سړي وژل شوي و هلتنه دي دوه ته لار شي او هغه ونه دي په تبر پري کړي او داسي دي نه وايې، چې مود پاچا رالپري يو، که چېري د دواړو ګلېو خلک تاسو ته راشي او مخالفت وکړي د هغه خای جاګيردار ته خبر ورکړي، چې د هغه خای مقدم^{*} ونیسي او ماته يې راولپري، د پاچا له خوا دغه لېږل شویو کسانو ونه پر تبر ووهله د دغه دوو

* مقدم د کلې مشر او په کلې کي د حکومت یو نیمه رسمي مامورو، چې د کلې د مشرانو له ډلي نه تاکل کېدہ. ده به د پرگنتي له مامورینو سره د نظم او امنيت د ټینګولو په باب مرسته کوله. دی د کلې د مالياتو د راتبولو لو مسؤول او په عمومي توګه د زراعتي حاصلاتو یو په لسمه برخه ورته ورکول کېدہ (ژړان).

کلیو نه د یوه کلی یوه تن او سپدونکی ناری سوری پیل کړي،
چې تاسو خوک یاستی، چې زمود ونه پربکوئ او هغه وړي؟
د شېرشاه له خوا لېږل شویو کسانو جاګیردار ته ووبل، چې
ددغه کلی خلک پاچاته مسؤول دي او د هغه کلی مقدم یې
ونیو او پاچاته یې بوت.

شېرشاه ددغه کلی له مشر نه پونته وکړه، چې ددغه ونې
د پربکولو نه، چې ستاسو د کلی نه یې دبر واهن هم درلود خه
ډول خبر شوي او حال دا چې د سړي په وړلو خبر نه شوي.
شېرشاه حکم وکړ، که چېري په درې ورڅو کې دغه قاتل
راولي؛ نو ځانونونه یې په امن کې وي، که نه نو ددغه کلی
ټول خلک به وزن؛ خو خرنګه، چې دغه قاتل د هماغه کلی
و هغه یې پاچاته راووست او شېرشاه هغه د خپلو اعمالو په سزا
ورساوه.

شېرشاه په ۱۹۴۹ هـ کال د مالوي د نیولو نیت وکړ او روان شو
او شجاع خان، چې دده له سترو اميرانو نه او د ګوالیار کلا
یې له یوی مودی را په دېخوا محاصره کړي وه؛ نو شېرشاه د
ګوالیار شاوخوا ته د راتلو سره سم هغه کلا د ابوالقاسم بېگ نه،
چې د پاچاله اميرانو نه او د کلا ساتنه په ده پوري اړه
درلودله، په زور زیاتي سره لاسته راوړه او ټول مغولان یې د
یرغمل په توګه ونیول او د خټګرۍ په چارو یې موظف کړل او
حکم یې وکړ، چې هر چېري، چې لښکري بسته شي؛ نو دغه
مغول دي د لښکرو لپاره خامي کلاګانې جوړوي؛ خو خرنګه،
چې نوموري مغول د شتمنو کسانو له جملې نه وو؛ نوبه
خټګرۍ کې دوی د زیاتو ستونزو سره مخامنځ شول
شېر خان د ګوالیار تر سوبې وروسته په نوموري کال د ملو

خان د چپلو لپاره د مالوی خوا ته روان شو او دغه ملو خان د خلچ د واکمنانو د امیرانو خخه و او چېرہ مسوده يې د چاله گدھون نه پرته د حکومت په چارو بوخت و او ټوله مالوھ يې د (بھیلسا) نه تر (نوبندی) پوری پخچل تصرف کې درسوده او د مالوی د امیرانو په سلا يې د قادرشاه خطاب غوره کړي و او ټوله دغه سيمه يې د دغه پخوانیو امیرانو تر منځ وېشلي وه او هفوی يې له خانه خوشحاله کړي وو او د (سلهدی) زامن بهویت رای او پورن مل د چتورو ولايت نه راغل او د رای سین کلا او د هغې شاوخوا سيمی يې ونيولي او ورڅه ورڅ د قادرشاه خواک او پرتم د پرمختګ په حال کې و

د شاوخوا سيمو خمکه والو ټولو دده اطاعت کاوه او هر کال يې سوغاتونه ورته لېږل او به هفه وخت کې چې شېرشاه له همایون پاچا سره مقابله کوله؛ نو ملو خان ته يې یو فرمان لیکلی او پر هفې يې مهر لګولی و او ده ته يې لېږلی و او هفه په دې شرحة و، خرنګه، چې مغول پنګال ته ورننوتلي دي؛ نو د اخلاص او چمتو والي طريقة داده، چې پخچله آگري ته متوجه شی، یا یو پوچ راولېږي او د آگري په شاوخوا کې ګډوډي رامنځته کړي، تر خو مغول له دې خایه ستانه شي

ملو خان قادر شاه هم د هغه فرمان خواب شېرشاه ته واستاوه او مهر يې پري ولګاوه سيف خان دھلوي، چې دده د نژدي خدمتکارانو له جملې نه و؛ نو تل به يې د ګستاخی له مخي رښتني او بي تکلفه خبرې کولي. ملو قادر شاه، سيف خان ته خر ګنده کړ، چې شېرشاه ماته یو فرمان را لېږلی و او پر هفه يې مهر لګولی و او ما هم هغه ته یو فرمان ولېږه او مهر مې پري ولګاوه

سیف خان وویل، چې هغه ته دا بنای، چې مهر پري
ولگوی؛ څکه چې واکمنی دده د قوم لاسته ورغلې ده او پخپله
هم عزت لري، چې د پاچا سره يې جګړه کړي ده او سوبه يې
په برخه شوي ده او هم شپرشاه دومره نفر او پرتم لري، که
چېږي په فرمان مهر ولگوی؛ نو ددي ګنجایش شته؛ خو تاسو
پو کوم قوت او توان سره پر فرمان مهر لگولی دی؟

ملو قادرشاه وویل: دا خه پروا لري، خدای(ج) پراخه سيمه
زمآپه واک کې راکړي ده، کله چې هغه د ادب او درناوی
دود مراعات نه کړي؛ نو ماته خه ضرور دي، چې هغه مراعات
کرم

سیف خان وویل، چې مشهور متل دی، چې "وهل شوي
وهل کېډای شي" خرنګه، چې یو خلې يې دغه هېواد فتحه
کړي دی، بنایي تر هغې نه زیاته سيمه هم تر لاسه کړي. تا چې
پر فرمان باندې مهر لگولی دی؛ نو دېره اشتباہ دې کسرې ده.
سیف خان هغه پر ګټهورو دلایلو او خرګندو نصیحتونو سره په
سد کړ.

ملو خان وویل: اوس مې چې هر خه کړي؛ نو هغه شوي
دي نور ووايه، چې باید خه وکړم؟

سیف خان ورته وویل، چې ته د شپرشاه سره د جګړې توان
نه لري، يا د هغه خدمت غوره کړه او یا هم تېښته وکړه
هغه وخت، چې د ملو فرمان شپرشاه ته ورسید؛ نو د کاغذ
نه يې یوه نخبه پورته کړه او د خپلې توري په تېکي کې يې
وساتله او د قادرشاه استازې ته يې وویل: که خدای کول ژوند
او نصیب و؛ نو په خپل حضور کې به د ملو خان ددي ګستاخی
پونتنه وکړم

شیرشاه دغه پخوانی کینه په زړه کې درلودله او په دغه
وخت کې د غج اخیستلو لپاره مالوي ته راغی او ددې لپاره،
چې کروندو او فلونو ته زیان ونه رسپری؛ نو په دغه باب یې دبر
کوبنسن کاوه او پخچله هم دغه امر ته پابندو، که خه هم ۵۵۵
لبکرو ددې جرئت نه درلود، چې یو مېږي ته هم زیان
ورسوي هر چېږي به چې بسته کېده که به چېږي هلته
کروندي وي؛ نو د هغو کروندو، ګرد چانپره به یې خېمې
ووهلي او د زراعتي محصولاتو ساتنه به یې کوله، چې خوک
هغه تلف نه کړي او دده نوم بدنه شي.

شیرشاه په همدي ډول د مالوي لاره وهله، یوه ورڅ، چې
په یوه غابني روان و؛ نو له لېږي نه یې یو اوښ والا تر ستړګو
شو، چې د شنو چنهو یوه خانګه یې په لاس کې وه او چنهي یې
تري خورډلي.

شیرشاه د هغه خوا ته اس وڅلاوه او حکم یې وکړ، چې
هغه اوښ والا دې راوستل شي او هغه وخت یې چې نژدې
راووست؛ نو شیرشاه ووبل ما حکم کړي و، چې هېڅوک دې
په زراعتي شيانو غرض نه کوي؛ نو ته یې ولې خوري؟

هغه عرض وکړ، چې پاچا دې سلامت وي! دغه خانګه ما
پخپل لاس نه ده شکولي له بل چا نه مې اخیستې ۵۵
شیرشاه حکم وکړ، چې هغه د اوښ نه بسته کړئ پوزه یې
ورته سورۍ کړئ، پښې یې وروټرۍ او د اوښ په غاړه کې یې
واچوئ او هغه یې په هماګه ورڅ د اوښ په غاړه کې خورند
بوته، چې تر هغې وروسته د چا زراعت او کرنې ته لاس ور
اوړد نه کړي.

لنډه دا چې شیرشاه د یوه ستړ لبکر سره د سارنګپور

شاوخوا ته راورسید. ملو خان ددغی پېشی په خبرېدو سره ودار شو. سیف خان دھلوي ورته وویل، چې ما په هغه وخت کې درته عرض کړي و، او س چې دا سې ستر پاچا دې سیمې ته راغلی دی د هغه سره مقاومت ممکن نه دی؛ نو سلا داده، چې په چټکۍ سره لار شي او هغه وګوري.

قادرشاه د سیف خان خبره ومنله، د اجین نه یې په چټکۍ سره خان سارنگپور ته ورساوه او د پاچا دربار ته حاضر شو عیسى خان سراوس (د دروازې حاجب)، چې د میر توز کې ذنده یې درلودله، شېرشاه ته د قادر خان د راتلو عرض وکړ شېرشاه، ملو خان خپل حضور ته راوغوښت او پر هغه یې ډول ډول شاهانه مهربانی وکړي او ورنه یې پوبستل، چې چېرته دی اړولي دي؟

قادرشاه عرض وکړ، چې زما خای ددې در ګاه خاورې دي بیا شېرشاه پوبستنه وکړه، چې خېمې او سرا پردي لري؟ قادرشاه وویل، چې او س مې د ټولو رتبو او منصبونو نه خان ګوبنه کړي او په یوازي توګه ستاسو حضور ته راغلی یم او په هر ترتیب، چې امر وکړي واک ستاسو دي. شېرشاه دده له دغو اداګانو نه خوشحاله شو او سراپرده، سور تجیر او نور لوازم او سامان آلات؛ لکه پالنګ، توشکې او خاص فرشونه یې ورکړل.

. شېرشاه یوه ورڅ په سارنگپور کې تم شو او بله ورڅ یې د اجین خوا ته حرکت وکړ، چې په هغه ورڅ په ټول مزل کې ملو خان قادرشاه د شېران همر کابه و شېرشاه نورو امیرانو ته اشاره وکړه، چې ټول امیران دي پوځونه منظم کړي او په لیکو کې دې ودرېږي او هغه وخت،

چې د پاچا چتر د دوی تر ستر گو شي؛ نو د جګري د ورځي په
څې دی وسلې راوکاري او ودې څنلي او هغه وخت، چې
پاچاهي چتر ته نژدي شول ټول دي له اسونو نه راکوز شي او
سلامي دي ووهی ملو خان ددې حکم نه خبر نه و د جلال
خان د پوځونو ټولي، چې وسله وال و د پاچا د مخکنې امر

سره سه راوردېدل او ملو خان وډار شو، چې دا خه کېږي؟

هغه وخت، چې پوځ سلامي وکړه او له هغه خایه لېږي شو؛
نو ملو خان د پاچا د یو تن ملازمینو خخه، چې مخکي روان و
وېښتل، چې دغه امير څه نومېده، چې د پاچا په وړاندې يې
دومره احترام او ادب پر خای کړ؟

شېرشاه دغه خبره واورېدله او ورته يې وویل، چې ملو خان
تاته خه وايي؟

هغه عرض وکړ، چې د دغه اميرانو د نومونو پوښنه راهه
کوي

شېرشاه، حسین خان ته حکم وکړ، چې ته ملو خان ته نژدي
اوسمه او هر امير، چې سلامي ته راخېي؛ نو ملو خان ته يې نوم
ووايې، چې په همدي ترتیب ټول اميران یو یو منزل ته تر
رسېدلو پوري د سلامي لپاره راغل

ملو خان د شېرشاه په دي پرتم حیران شو او په هغه وخت
کې چې د اورې موسېم او هوا توده وه او ټول لښکر د اميرانو
نه نیولي تر سپاهيانو پوري وسله وال روان و؛ نو ملو خان ددغه
حال په لیدلو سره د حسین خان سېبنې نه پوښنه وکړه، چې په
دغه تاوده لمړ کې ستاسو حال خنګه دي؟

هغه ورته وویل له هغه وخته راهیسي، چې د بنګال نه
راوتلي يو په همدي توګه دي، چې تاسو يې وينې

ملو خان ورته ووبل، چې پر مور باندې خو خپلې جامې
درني دی او تاسو، چې د اوسيپنو جامې أغوسټي ذي؛ نو ستاسو
حال به خنګه وي؟

حسین خان ووبل، چې مور ددغه کار سره روړدي شوي یو
مور تر دي بل به ذوق نه لرو

ملو خان د خوش طبعتی له مخې له حسین خان نه وبوښتل،
چې رښتیا ووایۍ، چې کله مو پڅل عمر کې بل شوق هم
درلود، یا یوازې همدا د اوسيپنزو جامو اغوسټل دي او بس؟

حسین خان موسکى شو او وې ویل، چې مشهور متل دي،
چې د چا خاوند، چې پر ځمکه ځملې؛ نو باید، چې نوکريې
په قبر کې پربوئي خرنګه، چې زمور پاچا دغه کار د خان
لپاره اسان ګنلى دی؛ نو مور ته هم د ستونزو نه ډک کار نه
برېښي

بله ورخ، چې لښكري روانې شوي؛ نو شیرشاه هغه له خان
سره ملګري کړ او خپلې ټولې تېري شوي پېښې یې هغه ته بیان
کړې او ورته یې ووبل، چې لومړۍ زما کار دا سې و، چې چا
زما نوم هم نه پېژانده او د نورو عوامو په خېر ګرځدل، هغه
وخت، چې لوی شوم؛ نو ستونزې مې ګاللي، هره ورخ به مې
غشی او ليندي په لاس کې اخيستل او بشکار ته به تللې، پېنځلس
کروهه واتېن به مې واھه او بېرته به راستښدل او بیا به په بشکار
 بشکار سره کور ته راغلم

د تصادف له مخې یوه ورخ له خپلو ملګرو سره په کښتی
کې ناست وم، چې مخالفین مور ته راورسېدل او له هغوى
سره جګړه هم یمکنه نه وه، زه هم همداسې ناست نه وم او
هغه وخت، چې هغه ډله پر مور بریالۍ شوه؛ نو غشی او ليندي

می په سر پوري و تپل او خپل خان می په او بيو کي وغور خاوه او تر دربو کروهه پوري و آبن کي می په او بيو کي لامبو وو هله شپر خان په همدی ھول نوري ھبري خبری ورتہ وکړي، چې ملو خان ورتہ د تعجب گوته په غاین کي ونیوله او له خان سره یې سوج وکړ، چې دغه پاچا د زمانې تودې او سړي لیدلي دی او سختی پري تپري شوي دي او زما کار به پرمخ لارنه شي؛ نو دی د خپل کار په فکر کي شو
شپرشاه بله ورڅ شجاع خان ته ووبل، چې د خپل مېلمه خخه با خبره اوسي او هنه خه، چې دده پکار وي د سرکار له خوا نه یې ده ورکوي او هر خه، چې ملو خان وغواري ماته یې ۹۹۱

یوه ورڅ ملو خان د دود سره سم د پاچا حضور ته د سلامي لپاره روان و، د سهار د لمانځه له وخته تر نيمې ورڅي پوري د شپرشاه په خدمت کي حاضر و د لاري په او بدرو کي یې په ګوالیار کي د مغولو یو ټولګي تر سترګو شو، چې د دوى له خپرو نه داسي بشکارېدل، چې شتمن وو او داسي شتمن خلک د خټګري په چارو بوخت وو او د دايمې بشکرو پر شاوخوا یې د کلا مورچه جو ژوله ملو خان ددغه حال په ليدلو سره ددار شو، خپل استوګنځي ته لار او د خپل و نژدي کسانو سره یې سلا او مشوره وکړ او ورتہ یې ووبل، چې یوه ورڅ به په ما هم د مغولو په شان ختي وکړي؛ خو زه داسي حالت نه شم زغملاي او خه باید وکړم

هنسوی ورتہ ووبل، چې واک ستاسو په لاس کي دی هر خه، چې امر وکړي هفه به ترسره کړو ملو خان ورتہ ووبل، چې اجین ته تر رسبدلو پوري صبر وکړي هفه وخت، چې

شهرشاه اجین ته ورسپد؛ نو په دويمه ورخ يې ملو خان ته ووبل،
چې د مالوي پر خای مې اوس سملاسي د لکنهو سر کار تاسو ته
درکړ او حکم يې وکړ، چې ملو خان دي خپله کورنۍ لکنهو
ته ولپري او پخپله دي د پاچا د حضور په خدمت کې وي.
ملو خان خپله کورنۍ او ماشومان له اجین خخه راوابستله
او په هغه پن کې، چې د پوڅ او سیمې تر منځ یو حايل و بنکته
شو، تر خو ورڅو وروسته يې خپله ملګرو ته ووبل، چې
شهرشاه کينه کښ پاچا دي، که چېږي زه د شهرشاه سره ملګرتیا
وکړم؛ نو هغه خه به ماته هم پېښ شی؛ لکه مغولو ته، چې
ورېښ شوي دي او د خپلې تېبنتې په فکر کې شو.

ددغې پېښې نه مسند عالي شجاع خان خبر شو. شجاع خان
هم په هماګه شبېه کې شهرشاه ته عرض وکړ، چې ملو خان د
تېبنتې په فکر کې دي.

شهرشاه، شجاع خان ته ووبل، چې هغه مې د کلانه له
همدي کېله اېستلى دي، چې وتنې، که خه هم، چې د هغه
سره مې کينه درلودله او د ملو نه خېستې داسي ناواړه حرکتونه
هم تر سترګو کېږي، چې هغه ته بنه سزا ورکړم؛ خو خرنګه،
چې بي زما له غوبښې دربار ته راغلی دي او په ملازمت يې
لاس پوري کېږي دي د هغه د زړه ساتنه لازمه ده اوس چې
هغه د تېبنتې په حال کې دي هېڅ هم ورته مه وايې او خان
ناګاره واچوه، که تاته یو خه پېښې د رشوت په ډول درکوي
هغه تري واخله او هغه پرېږد.

شجاعت خان د ملو خان نه اوه لکه روپې واخیستلي او هغه
ې پرېښود. ملو خان د شبې له خوا فرصت تر لاسه کړ او
وتېتېد او د لښکر نه ووټ.

شیرشاه خپل یو شمپر امیران د ډېرو سپرو سره ۵۵۵ د
تعقیبولو لپاره وتاکل او پخپله هم ترا جینه پوری، چې لړ واتن
یې درلود راغنى او بسارتہ نژدې یو لوړ خای د پاچا تر سترګو
شو او د هغه خای له پاسه ودرېد. لنډه دا چې د شیخ جمال
کنبوه زوی شیخ عبدالحی، چې د پاچا له مصاحبینو خخه و
راورسید شیرشاه د نوموری شیخ خواته موسکی شو او دغه
لاندې مسری یې ووبله

دیدی چې کرد آخر ملو غلام ګیدی

دویمه مسری یې د پاچا په خواب کې شیخ عبدالحی په
فی البدیهه توګه ووبله:

قولیست مصطفی را "لا خير في العميد"

شیرشاه له هغه خایه راستون شو او بېرته خپل استوګئخی ته
راغى هغه یو شمپر کسان، چې د ملو خان د تعقیب لپاره تاکل
شوی وو هغوي هم یو خه واهن وواهه او هغه وخت یې، چې
ملو خان ونه موند؛ نو شیرشاه امر وکړ، چې هغه لښکرې دې
بېرته راستني شي؛ نو سکندر خان کاتبی ته یې حکم وکړ، چې
وکیلان ذې پرېږدي، چې هغه هم د ملو خان په خبر ونه تبنتي،
تر خو ورخې وروسته یې سکندر خان د اجین کلاته بوت او
هلته یې وساته او د مالوی قول بنارونه د شیرشاه لاسته ورغلل
شیرشاه یو خو ورخې د اجین د صوبې د سیمو په نیولو او
انتظارم بوخت شو او شجاع خان ته یې، چې په شجاع دل خان
سره مشهور واجین او سارنگپور په جاګیر کې ورکړل او د
مالوی سیمه یې دده د اقتدار لاندې وتاکله.
مسند عالي حاجي خان سلطاني یې د دهار پر سیمې او سور
خان یې د (هنديه) سرکار پر سیمو وتاکل او پخپله د رته همبور

خواته روان شو

د لبری مودی تر تبریدلو وروسته د بندي سکندر خان ورور
 نصیر خان (نیل گده) ته نژدی د نربدا د سیند په غاړه د شجاع
 خان سره د جګري لپاره رادمخه شو. نصیر خان او ملګرو یې دا
 پربکره کړي ووه، چې شجاع خان به ژوندی لاسته راودې، چې
 هغه د سکندر خان په بدل کې بندي کړي او هغه وخت، چې
 هغوي سکندر خان خوشی کړ؛ نو په هغه وخت کې به دی هم
 شجاع خان پربردی؛ نو په همدي نیت د جګري لپاره راغي. د
 جګري په وخت کې نصیر خان د خپلو پوځونو سره بیا بیا دا
 تړون وکړ، چې ټول دي دا هلي خلې وکړي، چې شجاع
 خان ژوندی لاسته راشي او نصیر خان د خپلو سپاهیانو سره
 خپل خان شجاع خان ته ورساوه، هغه یې د ګربوان او سر او
 وښتانو نه ونيوه او د خپل پوخ خواته روان شو

مبارک خان سربني ولیدل، چې شجاع خان یې د سر او
 وښستانو نه نیولی دی او هغه بیایې؛ نو د خپلو یو شمېر پوځيانو
 سره یې خان هغوي ته ورساوه او داسي کاري یې سر ته ورساوه،
 چې ټول خلک یې خيران کړل. د مبارک خان یوه پنه د
 بشنگري خخه پري شوه او د اس له شانه پر څمکه ولوېد. د
 نصیر خان سړيو غوبنټل، چې د مبارک خان سر له تني نه جلا
 کړي؛ خو راجا رام سپاه ګولیاري، چې د شجاع خان سره
 ددغې جګري لپاره تاکل شوی و د راجپوتانو په ملګرتیا پر نصیر
 خان وزتوی شول او مبارک خان یې له د ګر خخه راپورته کړ
 که خه هم د مبارک خان نورو اميرانو ډبri هلي خلې او
 سربندني وکړي؛ خو سوبه د شجاع خان په نامه، چې مشر و
 پای ته ورسپدنه نصیر خان له هغه خایه وتبسبد او ګوندواني ته

شجاع خان په دغه جگړه کې پر مخ او میو باندې شپږ خایه
تېبې شو او په بریالیتوب سره خپل منزل ته ورسپد. لا تر او سه یې
خپل ټیونه نه وو تر لی، چې د حاجی خان سلطانی لیک ورته
راورسپد او په هغه کې لیکل شوی وو، چې ملو خان د (بانس
پله) نه د زیات شمېر لښکرو سره زما د مقابلي لپاره راغلی دی.

شجاع خان هماغه شبې پخپلو تازه ټپونو سره په ډولی کې
کښیناست او شبې تر منځ د یو سلو او پنځوسو تنو سپرو سره
کوتلي ته لار او خان یې حاجی خان ته ور ورساوه او هغه یې له
خوبه راوین کړ.

د ملو خان سپاهیانو ووبل: تر هغو پوري چې شجاع خان د
حاجی خان مرستې ته رسپوی؛ نو باید له فرصت نه ګټه واخلو
او د حاجی خان پر کور برد وکړو. ملو خان د خپل لوښکرو
سلا او مشوره ومنله. ملو خان خپل سپاهیان ددغه کار لپاره
وټاکل او پخپله سرا پردي ته ننoot او د شرابو په څښلو بوخت
شو او ټوله ورځ او د شپې یوه برخه یې په عیش او عشرت کې
تپه کړ.

د ملو خان خو تنه سپاره په چټکۍ سره راغل او خر ګنده
ې کړه، چې شجاع خان د حاجی خان مرستې ته راغلی دی
او ملو خان یې د غفلت له خوبه راوین کړ او پر جگړې یې
دومره ټینګار وکړ، چې باید هېڅوک ماتې ونه خوري.

شجاع خان او حاجی خان په لور غږ خپل سپرو ته ووبل،
چې ملو خان ته دغه ټولې سیمې معلومې دی او مورد پردي
څلک یو او د تېښتی خای هم نه لرو؛ نو سربنڈنې وکړئ، هر
څه، چې پېښ شول که چېږي زمود پاچا طالع درلودي، که

خدای کول سوبه به زمود په برخه وي

د پښتو سپاهیان په ډېر غیرت سره د ملو خان پر لشکرو
ورتوى شول، ملو خان ماتې و خوړه او د ګوجرات ولايت ته
لار، چې تر هغې وروسته يې د مقاومت توان له لاسه ورکړ او
شجاع خان ورڅه پیاوړی کېده او ټوله مالوہ يې پخچل
تصرف کې راوسته.

هغه وخت، چې د دغه پېښو خبر شېرشاه ته ورسد؛ نو
شجاع خان يې په ډول ډول مهربانيو سرلوري کړ، حاجي خان
يې خانته راونځښت او ټوله مالوہ يې شجاع خان ته په جاګير
کې ورکړه.

شېرشاه په دغه موده کې د رنټهبور کلا ته غور ژبې استازې
ولېږل او د سلطان محمود خلجي له نفرو نه يې د رنټهبور کلا
په چل ول سره ونیوله او له هغه ځایه آگري ته راغي.

دوه کاله په آگره کې تم شو او په دغه موده کې يې د ولايت
د کارونو د پیاوړتیا او د سپاهیانو د سوکالی لپاره هلي خلې
وکړې او عجیب قوانین يې جوړ کړل او هم په هماغه کال،
چې په آگره کې و؛ نو هیبت خان ته يې ووبل، چې ملتان له
بلوخو نه ونیسې او پخچل واک کې يې راوی.

هیبت خان د شېرشاه د امر سره سم له فتح خان بلوچ سره
جګړه وکړه، ملتان يې په زور سره ونیوه او تر خپل فرمان
لاندې يې راواست. شېرشاه پر دغې سوبې ډېر خوشحاله شو او
هیبت خان يې په ډول ډول مهربانيو سره خوبن کړ او د اعظم
همایون خطاب يې ورکړه.

شېرشاه تر دې سوبې وروسته د ډیلې خوا ته روان شو او په
کال ډیلې ته راغي او د علایي کلا يې، چې په دغه بسار
۱۹۴۷

کې ډېره اوچته او مستحکمه کلا وه یا د شخصي تعصباتو او یا هم د انساني سیاليو له مخي ورانه کره او د جون د دریاب پر غاره يې د فپروز آباد او (کيلو کهری) تر منځ يې د اندریت په کلې کې د پخوانی بسار نه د دوو درېو کروه هوپه واتېن نوی بسار، چې اوس هم ودان دی آباد کړ او د پرتمين جومات نقشه يې واچوله، چې کار يې دېر ژر بشپړ شو او پر دغه کلا يې د شپرګوھ نوم کېښود او د ډېري پلنۍ، اوږدي او لوړي کلاتاداو يې کېښود؛ خو دده د پاچاهی د مودې د لړوالې په سبب مانې بشپړه نه شوه او د کلا دننه کوچنی جور شوی خای يې "شپر منزل" ونوماوه او کله يې چې د جمنا پر غاره ډيلۍ جور کړ؛ نو د پالي او پاکل غله، چې د گوجرو له قوم خخه وو په ډېره زیاته اندازه غلاوي وي پیل کړي

شپرشاه پخپله ددغو خلکو د غره لوړي ته روان شو او هغوي يې په بشپړه توګه له منځه یووړل او له سيمې نه يې د هغوي د اېستلو حکم وکړ، د دوى ودانۍ يې ټنګي کړي او د غره د نیولو په وخت کې د ډيلۍ یوه تن، چې د کمبوه له طایفي نه و د شپرشاه ملازمت غوره کړ او دغه مسرۍ يې په فی البدیهه توګه ووبله

مبارک پادشاها کوهستان

شپرشاه د هغې مسرۍ په خواب کې ووبله
تو هم ای شیخ یک لکه تنکه بستان
او هماګه شبې يې یو لک ټنګي نغدي پیسي د نوموري شیخ
په لمن کې ورتوي کړي
لنډه دا چې د پنګال نه خبر راوسپد، چې خضر خان
ترک، چې د شپرشاه له خوا د پنګال حاکم و د بنګالي سلطان

محمود لور خانته نکاح کړي او د پاچاهانو په خبر چلنډ کوي
شیرشاه د پښې علاج د پښدلو نه دمڅه مهم و ګانه او د بنګال
خوا ته روان شو او په پرله پسي مزل سره پنګال ته ورسپد.

حضر خان د دغه خبر په اورېدلو سره د خپلو ملګرو سره سلا
او مشوره وکړه او هر چابه ورته هر خه ويل؛ خو په پای کې
حضر خان په دې خبره پربکړه وکړه، چې خان د پاچا خدمت
ته ورسوی.

هغه وخت، چې حضر خان د شیرشاه حضور ته ورغی؛ نو
سملاسي بي بندی کړ او د بنګال ولايت يې خو تنو نورو کسانو
ته په جاګير کې ورکړ او هلتہ يې ملوک الطوایفی جوړه کړه

قاضي فضیلت، چې په هغه وخت کې، چې د بنګال د
ولايت د عالمانو نه او په دینداری او امامت سره مشهور او
خلکو به بدرد ورته ويل، د هغه خای د قاضي په توګه وټاکه

شیرشاه غوبتل، چې له هغه خایه بېرته راستون شي؛ خود
هوا د رطوبت په وجه دده روغتیابی حالت خراب شو او دېره
شدیده تبه پري راغله، چې اولس ورځي يې دودۍ ونه خورله
او اولس ورځي وروسته يې حکم وکړ، چې د لېردېدلو نغاره
دي وډنګوله شي. ټولو حکيمانو او طبیبانو عرض وکړ، چې په
دي حالت کې چې تا اولس ورځي خوراک، خښاک نه دي
کړي؛ نو د لېردېدلو سلا او مشوره نه درکوو.

شیرشاه ورته ووبل، چې تاسونه پوهېږي، هغه خه، چې زما
اراده د هغسي دې وشي او بیا په هماغه ورخ دې لښكري
ولېردي، چې بیا يې اووه کروهه واهن وواهه.

د لاري په لومړي پړ او کې حکيمانو د پاچا د ډولي پردي
پورته کړي، چې هغه هم د هر یوه امير سلام واخیست. بیا

حکیمانو عیسی خان حجاب دار ته وویل، چې تاسو پاچاته عرض وکړی، چې د ناروغری په حالت کې خوک پالنګ له ځایه نه بېخایه کوي، پاچاتر اولسو ورڅو وروسته دي حالت ته راغلی دی، که نه؛ نو دا د طب او طبابت سره خلاف کار دی.
عیسی حاجب دار د حکیمانو غوبتنه ده عرض کړه.

شپرشاه وویل، چې طبیبان چتیات وايی، ما د خدای(ج) به دربار کې ژمنه کړی ده او د هغه د درگاه نه مې غوبنتی دي، چې د اسلام بدل به د جودهپور د راجا مالديو او د راي سین د راجا پورنمل نه اخلم. شپرشاهل ه هغه ځای نه په پرله پسي لېږد سره د بهار پېتني ته راغی په هغه وخت کې پېته یوه کوچنۍ قصبه او د بهار د توابعو یوه کوچنۍ ولسوالي وو.

شپرشاه، چې پېتني ته راغی؛ نو د ګنګا د سین پر غاړه ودرېد او د خپل څلانده فکر په رنا کې یې حاضرینو ته وویل، چې که چېږي د یوې کلا بنست کېښودل شي؛ نو د ګنګا او به به هېڅکله بېخایه نه ځې او پېنه به ددې سیمې د سترو بساړونو خخه وي؛ ځکه چې د لویدیخ نه د ګنګا سیند راخې، د شمال نه د ګندېک سین، چې زورور دی؛ نو د ګنګا پر ملا ورننوټلی دی او زوري مات شوی دی او د شمال خوا ته بهېډلای نه شي. که چېږي دلته یوه کلا جوړه شي؛ نو او به به یې هېڅکله لېږي ځایونو ته لارې نه شي؛ نو په همدي سبب یې نامتو معمارا تو ته امر وکړ، چې د کلا د ودانۍ د لګښتونو اټکل، چې په همدي ځای کې ولاپېم وکړي.

دغو معمارانو ددې ودانۍ د جوړولو لپاره د پېنځو لکو روښو اټکل وکړ او هماګه شبې یې دغه پیسې خپلو باوري کسانو ته وسپارلې او د دغې کلا د جوړولو کار په ډېره لړه موده کې

په ڏهپر پوخوالي سره پاى ته ورسپد. بهار د همدي نههئي نه ودان
شو او پنهن ددغې سيمې يو لوی بnar و گرخند.
اوسم به راشو د شپرشاه د بدل اخیستلو بيان ته او ددي پېښو
تفصيل داسي دي، چي د سلطان ابراهيم په زمانه کي لړو تر لړه
د دوه زره تنو عزتمنبو مسلمانانو بشخي د راي سين د راجا له
خوا د زور زياتي په سبب نخاگري شوي. په هفه وخت کي،
چي شپرشاه د دولت خان په خدمت کي و په آگره کي يې د
سلطان ابراهيم دربار ته تګ او راتګ درلود او ليدل يې چي
مظلوم مسلمانان شپه او ورڅ د سلطان ابراهيم په دربار کي پراته
وو، چيغې او فريادونه يې کول او دده خخه يې د عدل او
انصاف غوبستنه کوله.

دوسيم دا چي د ناگور مسلمانان د هغنو ډول ډول ظلمونو له
کبله چي د مالدېو له خوا پري شوي وو هر خومره چي د
سلطان ابراهيم د سپرلي په وخت کي ده ته زاري وکري؛ خو
سلطان ابراهيم پر دې بريالي نه شو، چي ددغو مسلمانانو سره
مرسته وکري.

شپرشاه په هفه وخت کي چي د سلطان ابراهيم په خدمت
کي حاضر و؛ نو په دغه باب د پاچاد بي پروايي له کبله په
غوسه و او تل به يې د لوی خدائی(ج) په دربار کي دا غوبستنه
کوله، چي اوه خدائیه! ماته ددي توان او وس راکړه، چي له
کافرانو خخه بدل واخلم ده عيسی حاجب دار ته ووبل، چي
اوسم په يقيني ډول سره پوه شوي يم، چي خدائی(ج) زما دغه
سوال ومانه؛ نو بنه به دا وي که چېري مړ شم؛ نو په دغه لاره
کي دې مړ شم، تر خو خدائی پاک ته ملامت نه اوسم؛ نو دا د
راي سين په خلاف لېرد دی او هفه خه، چي د لوی خدائی(ج)

اراده وی هغه به پیښېری

شېرشاھ په پوله پسی لپرد سره اوه کروهه او تر هغې زیاتره لاره ووهله. که خه هم شرقی کروهه د دوو کروهه سره برابر او تر دی هم زیات دی؛ خو شېرشاھ دغومره لبری واتین په ډېر لپر وخت کې وواهه او آگري ته ورسید او د رای سین کلاته د لبکرو د لپردېدو په لته کې شو. په همدي ترڅ کې شېرشاھ ته خبر راغۍ، چې د راجا سلهدي زوي پورنمل، چې د ګهلوت راجپویانو له طایفې نه و، د بغاوت جنده اوچته کړي او د سیمي زیاتره پرگنې يې نیولي دي، همدا راز تر دی دمخه يې دوه زره تنه مسلماني بخشې بندیانې کړي او د هغوي نه يې نخاګري جوري کړي دي او همدا راز ده ډول ظلمونه کړي او فسادونه يې رامنځته کړي دي. پر پرگنو باندې د پورنمل تېږي، شېرشاھ دی ته اړ کړ، چې خپلې لبکري پیاوړي کړي او د غیرت وينې يې په جوش راغلي.

شېرشاھ لومړي د ټولو عالمانو او په تېره بیا د میر سید رفیع الدین سره سلا او مشوره وکړه او وې وي، چې د پورنمل او رای سین ظلمونه هر چانه خرګند دي، چې دوى له مسلمانانو سره خه ډول کارونه سرته رسولی دي؛ نو غواړم، چې که خدای کول د اسلام خدمت وکړم، که چېږي مې له هغوي سره سوله هم وکړه؛ نو به سوګند خورم، چې په هر ډول چې پر دوى لاس بری شوم؛ نو وژنې به يې.

شېرشاھ په دغه باب له عالمانو خخه پونستې وکړي سید رفیع الدین د پورنمل د ټولو فتوا صادره کړه. شېرشاھ د عالمانو لیکنې تر لاسه کړي او په ۱۵۹ هـ کال د رای سین د کلا د نیولو لپاره و خوڅبد. شهزاده جلال خان يې لا دمخه ګوالیارتنه

وپاکه او هغه وخت، چې شهزاده بهیلسار ته ورسپد؛ نو پورنمل هغه خای ته راغی او د شهزاده ملازمت یې غوره کړ. شهزاده ددغو پېښو حقیقت خپل پلار ته عرض کړ.

شیرشاه شهزاده ته ووبل، چې هغه ته ووایی که په رشتیا او صداقت سره راغلی وي؛ نو د مسلمانانو هغه بسخی، چې د کفارو په کورونو کې دی هغه دی خوشی کړي او زما حضور ته دې راولی او کلا او پیلان دې د شهزاده سپړو ته وسپاري؛ نو زه به یې وبخشم او د رای سین په بدل کې به بل ولايت ورکرم؛ خو هغه عذر وکړ، چې زه حاکم نه يم، راجا بل خوک دی، زه یوازی د پاچا خدمت ته راغلی يم.

شیرشاه ووبل لاجر شه، هغه خه مې چې درته ووبل هغه ورته ووایه او که نه ستاسو دواړو پای به یو وي پورنمل کلا ته لاجر او د شپې له خوا یې تول پیلان راوستل او د پاچاهي اردو تر خنګ یې ودرول او په لور غږ سره یې ووبل، چې دادې پاچاهي پیلخانه ده او هغه واخلي.

په دویمه ورڅ شیرشاه وکوچېد او کلا یې محاصره کړه، پورنمل بیا راغی او ورته یې ووبل، چې هېڅ مسلمانه بسخه د چا په کور کې نشه، خلکو تهمت کړي دی کلا تاسو ته تسلیموم که چېږي قطب خان سور تر منځه شي او په دې شرط، چې مور ته څانی زیان ونه رسپړي او د رای سین په بدل کې د شمس آباد سیمه راکړل شي او په دغه باب دی پر قرآن مجید سوګند و خوري.

شیرشاه قطب خان ته ووبل، چې منځگري شه هرڅه چې هغه ووایی وني منه؛ خو مود چې هغه پړکړه کړي ده هغه به توسره کړو.

پورنمل ووبل: بنده ستاسو حضور ته راغی قطب خان سور
د پورنمل سره ژمنه و کرە او سوگندی و خود، چې ده ته به
خانی او مالی زیان نه رسپری.

پورنمل د خپلی کوری او د خپلو خلور زره راجپوت پوچ
سره له کلا نه رابکته شو شیرشاه، چې د هغې تر مخه يې د
پوچ په منځ کې ده ته خای خالي کرې و حکم و کر، چې
پورنمل دې په هماغه خای کې وي، چې د لېکرو په منځ کې
ورته تاکل شوی دی.

پورنمل له ټولو راجپوتانو سره هلتہ بستکته شو او شیرشاه بله
ورڅ د کلا لیدلو ته لاو او د پورنمل په کور کې تم شو شپه يې
هلتہ تپه کرە. شیرشاه هلتہ د کور د حوض له پاسه د چوتري
تر سیوري لاتدي پر خپل پالنګ غخبدلی و، چې ناخاپه يې
ډېره شدیده تبه شوه او دا تبه دومره زوروره شوه، چې دی يې
ناکراره کړ. حکیمانو او طبیبانو ته يې اشاره وکړه، چې پاڅږي
او خه علاج وکړي، بیا په خلوت کې کښناست او خپل یو تن
نژدې محروم يې، چې حبیب خان نومېده راوغونبست او ورته يې
ووبل: خدای پاک(ج) زما شل ګلنې پخوانۍ هيله ترسره کړه؛
خو زه تې ونیولم نه پوهېرم، چې خدای پاک به خه کوي،
که چېږي روغتیا تر لاسه کړم او تر سهاره پوري ژوندی وم؛ نو
هغه، چې زما اراده ده هغه به سرته رسوم او که چېږي زما
نصیب بل ډول و؛ نو تاته حکم کوم که چېږي مړ شوم ترهغه
وخته پنوري دي، چې پورنمل او دده نور پلویان نه وي وژلي؛
نو زما مړینه به نه بشکاره کوي، که چېږي له دوى نه یو تن هم
ژوندی پاتي شي؛ نو زه به په ګور کې ارمان وکړم، خه لار شه
او نن شپه خارنه وکړه.

حیب خان لا دروازی ته نه و رسپدلى، چې بیا یې خپل
حضور ته وغوبت او ورته یې ووبل، چې حبیب خانه زما دغه
خبرې به هېچاته هم نه کوي؛ ځکه دغه راز ما خلور کاله پخپل
زړه کې ساتلى و او هېچاته مې هم نه وو وبلی؛ خونن ورڅ یې
تاته وايم، ته د یوی شپې لپاره زما دغه راز وساته او هېچاته هم
ددغې خبرې په باب خه مه وايه او په بشه ډول سره ددغې ډلې
ساتنه وکړه، که چېرې د دوى یو دوه کلن ماشوم هم ژوندي
پاتې شي؛ نو ستاسو اولاده به هم ووژنم

حیب خان عرض ګړ، چې پاچا دي سلامت وي، تاسو
حکم وکړ، چې دغه خبره به هېچاته نه کوم او که یوتن هم
ژوندي پاتې شو؛ نو زه به ملامت یم؛ نو پاچا دي سلامت وي!
زه له یوی لوېي ستونزې سره مخامنځ یم او حیران یم، چې خه
وکړم او په خه ډول ددغه کار له ژمني خخه ووڅم

شپرشاه ووبل، چې له لومړۍ ورڅي نه مې چې دغه کلا
فتحه کړي ووه د هغې ورڅي نه مې په پام کې ۹، چېرې چې د
کفارو کورونه وي هغه دي تر خاراني لاندې ونیول شي او
باوري اميران دې د هغو کورونو شاوخوا راوستل شي؛ نو ته په
دې توګه ساتنه وکړه، چې له دې خایه لار شه او هغو اميرانو
ته، چې د پورنمل شاوخوا ته رابکته شوي دي ووايه، چې پاچا
امر کړي دي، چې ټول جګړې ته چمتو شي، له خپلو کورونو
څخه دې راشي او ټوله شپه دې پېره وکړي هغه وخت، چې د
سهار د لمانځه وخت شو؛ نو شپرشاه دوه رکعته د شکرانې
لمونځ ادا کړ او د هغو شکونو په باب، چې په زړه کې یې تېر
شوې وو عذر وغوبت او وېي ويل خدادی لره شکر دي، چې
پخپل فضل سره یې دا ورڅ راوستله او زما غوبښه یې ترسره

کړه. تر هغې وروسته یې خپل یو تن خدمتگار ته وویل، چې
لاړ شه حبیب خان ته ووایله، ژر شه، چې د کوم خدمت مې
درته ویلي وو هغوي خبر کړه.

د پورنمل ټول راجپوتان د هغه په دربار کې حاضر شوي
وو، چې له خلورو خواوو خخه نغارې وډنګېدلې او ټول نامتو
امیران او د غره په خېر پیلان، چې د پورنمل د کور شاوخوا ته
ولاءو وو د نغارې د ډنګېدلو سره سم د هغه استوګنځي ته متوجه
شول.

پورنمل وویل، چې خبر تر لاسه کړي، چې ولې نغارې
ډنګول کېږي راجپوتانو خبر ورته یووړ، چې له هري خوانه
لبكري او پیلان دي خوا ته را روان دي پورنمل پوه شو، چې
پر ژمنه عمل ونه شو؛ نو ټولو راجپوتانو ته یې وویل، چې ټول
خپلو کورونو ته لاړ شئ او خپل خانونه پخپله ووژني
ټول کسان خپلو کورونو ته په منډه لاړل او د هندوانو له
دود سره سم ې خپلې بسخې ووژلې او بیا یې خپل خانونه
ووژل، چې د دوی په دی کړو وړو سره د رستم داستان نکل
ورته هېڅ نه و دو ی خپل خانونه په چړو او تبرونو وژل.

شېرشاه د کلا له پاسه ددې جګړې ننداره کوله او پښنو ته
ې امر وکړ، چې خپل خانونه مرګ ته نه ورکوي، دوی دې
غشي په لاسونو کې واخلي او له هري خوا دې د غشو باران
جوړ کړي، چې په دوو درېو ساعتونو کې ټول راجپوتان ووژل
شول، خینې تېيان، بشخي او ماشومان یې ژوندي، پاتې شول،
چې له هغې جملې نه د پورنمل درې وړبرونه او د پورنمل یوه
کوچنۍ لور ژوندي پاتې شوي وه او دغه ټول کسان یې
شېرشاه ته راوستل شېرشاه حکم وکړ، چې دغه ماشومان د

خواجه سرا په توگه و تاکی، تر خو د پورنمل د نسل سلسله قطعه
شی او د نجلی په باب یې امر و کړ، چې وې روزی او هغه
وخت، چې لوبه شوه؛ نو نخاګرانو ته یې ورکړی، چې په هر
بازار او کوڅه کې یې و ګډوی او هغه پسخې، چې ژوندی پاتې
شوي وي هغه یې نورو کسبګرو ته وروبخبلې او د خدای شکر
یې ادا کړ او له هغه خایه روان شو

وایي، چې د شپرشاه د تللو په وخت کې د شیخ محمد
بختیار یو تن ورور، چې شپرشاه یې مرید و د ایسرج بهاندیر
قصبی ته نژدی شپرشاه ته فریاد و کړ، چې زه له خپلې کورنۍ
سره د مغولو د فسادونو او فتنو په وخت کې د بهاندیر په
شاوخوا کې په یوه کلې کې او سېدلم، د هغه کلې او سېدونکيو
له ما سره د اسې ناوړه چال چلنډ کړي دی، چې ددې بدمرغه
سینه یې سوې او زه به نو د کفارو خومره ناوړه سلوک بیان
کړم له مینځو او بنځو سره یې په بې ادبی سره چال چلنډ
کاوه او موره هېڅ ورته نه شو وبلای، نه مې په خان کې د غچ
اخیستلو توان ولید او نه هم د تېښتی، خدای(ج) چې عادل
واکمن دی د شپرشاه په خبر انسان یې پاچا کړي دی؛ نو ته د
مظلومانو غور و کړه

شپرشاه ورته وویل، چې دغه کيسه هېچانه هم مه کوه؛
حکه چې په دې خو ورڅو کې ماته یو ضوري کار په مخکې
دی او د خدای سره مې ژمنه کړي ده، که چېږي د هغه کار نه
د لوی خدای د مهربانی له مخي فارغ شوم؛ نو د بېرته را تلو په
وخت کې به ددې کار په لته کې شم، تاسو ډاډه اوسي

هغه وخت، چې شپرشاه د بېرته راستنبدلو په وخت کې
همدي پړ او ته را ورسید په کوم خای کې چې شیخ ورته

فریادونه کړي وو؛ نو د اس جلب یې ونیو او ودرې د تر خو چې
هغه شېخزاده یې ورته را ووست شېرشاه له هغه نه پوښته
وکړه، چې هغه کلی به له دې خایه خو کروهه واتین ولري؟

هغه عرض ورته وکړ، چې اوه کروهه

شېرشاه ورته ووبل، چې خومره لېکري ولپرم؟

هغه ورته ووبل، چې د پینځو زرو تنو سپرو په شمېر سره
کفایت کوي

شېرشاه ووبل، چې پینځه زره تنه سپاره به لږ وي اوه زره
دې لار شې شېرشاه د سپرو نومونه پخپلي خولې واخیستل او
ددګې ډلي مشران یې هم پخپله وټاکل او وې ويبل، چې
شېخزاده، چې هر کلی دروبند هماغه کلی به له منځه وږي
او د هغه کلی خوانان، زاړه او ماشومان به له تېغه باسى؛ خود
هغه کلی بسخې به خوک نه خوروی او نه به یې بندیانوی او
هم د هغه خای هېڅ شې به نه لوټوي

د شېرشاه سپاهیانو په ډېرہ لړه موده کې د پاچا امر تعامل
کړ او بېرته راستانه شول او د پاچا د حکم سره سه د هغه کلی
وژل شوي کسان وشمېرل شول، چې دوه زره تکړه خوانان
پکې وژل شوي وو او بسخې پکې پاتې شوي وي. شېرشاه له هغه
خایه د پرله پسي لېږد نه وروسته آگري ته راغي او هلتنه تم شو

تر دې پېښې خو ورځې وروسته د مالدېبو وکيل له جودهپور
نه د شېرشاه دربار ته راغي او اطاعت یې وکړ شېرشاه د سلطان
ابراهيم وخت را په ياد کړ او خپلو نژدي کسانو ته یې ووبل،
چې د مالدېبو د لاس غزونو او د سلطان ابراهيم د بې پروايس په
سبب د مار په خېر تاوبدم راتاوبدم او په باطن کې مې تل د
لوي خدائی(ج) په دربار کې زاري او غوښته کوله، چې اى

ربه! ماته دومره وس راکره، چې مالدبو د خپلی سیمې نه وشرم او د کفارو د عبادت خایونه د مسلمانانو عبادت خایونه جوړ کړم اوس چې خدای (ج) د واکمنی چارې او واګې ماته راسپارلي دی؛ نو که خدای کول مالدبو ته به مناسبه سزا ورکړم

لنډه دا چې د مالدبو وکیل ته یې په شفاهی ډول ووبل، چې مالدبو ته وواي، چې د سلطان اپراهيم د واکمنی په وخت کې دې خپل زوم مړ کړ، په ناګور کې کفر خرگند شو او مسلمانانو ته دې رنگارنګ سپکاوی وکړ؛ نو که خدای کول یوه ورڅ به ستا د بې ادبیو پونښنه وشي شپرشاه د مالدبو وکیل پرته له دې، چې پخپل مقصد بریالی شي ولبره او پخپله د پوځونو په تیارولو بوخت شو او هلتنه یې د تللو نیت وکړ.

وایي، چې شپرشاه په درې و جګرو کې حیرانوونکي بریاليتوبونه ګټلي دي، لومړي دا چې د پېښې د سیمې یوتن راجا (مهارتہ چېرو) یې وڅابه او کفار بې عزته شول او د دوی ټولی بنځی ووژل شوې، دویم دا چې شپرشاه د راي سین کفار ووژل او د اسلام بدله یې ځنبي واخیست او درېبیم دا چې مالدبو یې له ولايت نه وشاړه.

د مالدبو د شې لو د پېښې تفصیل په دې ډول دې، چې شپرشاه د مالدبو وکیل ته ووبل، چې ته لار شه دادی زه هم درېسي درور سېدلهم، شپرشاه هغه رخصت کړ او د لېکرو په احضارولو سره د آگري نه د (مارواړ) خواته روان شو او په هر پړ او کې یې د خپل لوکرو د شاوخوا او کلانه خندق و کینده او احتیاطي لوازم یې برابر کړل او هغه وخت، چې د ریگستان^{*} سیمې ته ورسپد؛ نو د کلا او خندق جوړولو نه تېر

* زړم په عقیده د ریگستان نه مقصد د اوښی هند راجستان ایالت دي، جي مرکز یې د جیبور نیار دی اړیږن.

شو د هغه وخت پوهو کسانو، چې هر خومره شیرشاه ته
ووبل؛ خو هغه پخپل سه فکر سره ووبل، چې جوالونه له شگو
خخه دک کړی یو پر بل یې کېږدی او کلا جوره کړی، چې
د شیرشاه د حکم سره سه یې همداسې وکړل

په هغه وخت کې ناګور، جودهپور او ټمول مارواړ د مالدېبو
تر لاس لاندې وو او د هندوستان د راجا گانو تر منځ یې زیات
شمېر سپاهیان او نوکران درلودل. تقریباً پنځوس زره تنه سپاره
راجچوت د مالدېبو پر شاوخوا راتیول شوی وو. شیرشاه تر یوې
مودې پورې د اجمیر په شاوخوا کې د مالدېبو سره مقابله وکړه،
په پای کې یې د مالدېبو د امیرانو له خوا خپل خانته لیکونه
ولیکل او داسې کار یې وکړ، چې نومړي لیکونه د مالدېبو لاسته
ورغل او مالدېبو زیات ودار شو او دا یې خپله ماتې وګنله او
جودهپور ته لاره هر خومره، چې د مالدېبو سترو امیرانو گوپا او
چمپا او نورو راجپوتانو ورته ووبل، چې دا ټمول د شیرشاه چل
ول دی؛ خو د امیرانو په خبرو دده زړه ډاډه نه شو او جګړه یې
ونه شوه کولای او وتنبتد.

گوپا او چمپا د یو شمېر راجپوتانو سره، چې شمېر یې شلو
زرو تنو سپرو ته رسید، له مالدېبو نه جلاشول او د جګړه
پربکړه یې وکړه او د شیرشاه په لښکرو یې شبخون راواړو؛ خو د
تصادف له مخي یې لاره ورکه کړه او سهار وختي د پینځو شپرو
زرو تنو سره لښکرو ته نژدې ورسیدل. شیرشاه لښکري چمتو
کړې او سخته جګړه یې وکړه، چې د جګړې کار تورو او چړو
ته ورسید. راجپوتان له اسونو نه راکوز شول، یو د بل ملاوې یې
وټلې او په جګړه کې ورګنه شول شیرشاه د راجپوتانو لښکري
په منځ کې را ایساري کړې او گوپا او چمپا یې ووژل، چې په

دغه جگره کې تقریباً لس زده تنه راچپوتان ووژل شول او زیات
شمېر پېستانه هم شهیدان شول

تر دی سوبې وروسته شیرشاھ ووبل، چې د دیلىي واکمني
مو د باجرود غلې په بدل کې ورکړي وه؛ خو ساتونکي يې
وساته شیرشاھ په ناګور کې له سره اسلام ڙوندي وساته او یو
شمېر نامتو اميران يې د مالدبو د تعقیبولو لپاره وتاکل تر خو
چې مالدبو يې د (مارواړ) له ولايت نه وشاره.

شیرشاھ په اجمير کې د حضرت خواجه معین الدین (رح)
زيارت ته لار او د خانقاہ فقیرانو ته يې یوه اندازه پیسې ورکړي
او د کلا سرته د سیل او ننداري لپاره لار او د او بود ڏخیرې
په باب يې تر فکر کولو وروسته وغونېتل، چې د هغې چېنې
او به چې هغه د "حافظ جمال" په نامه سره یادېږي پورته خواته
رواني کړي او ددي کار لپاره يې بنه کار کوونکي وتاکل او د
سرچشمې نوم يې پري کېښود؛ خو ددغې ودانۍ کار سرته ونه
رسپد.

شیرشاھ له هغه ځایه ستون شو او رنتمبور ته راغۍ او د
رنتمبور کلا يې خپل مشر زوي عادل خان ته وسپارله او د
کالنجر د کلا، کلابندي ته متوجه شو.

شیرشاھ نوموري کلا محاصره کړه او د کلا په سوری کولو،
سوپ و هللو او سرکوب کولو بوخت شو دغه سوری کلاته
ورسپد، چې د کلاتپول انګړ ترې بنکارېده. اته میاشتې شې او
ورڅ کار پري وشو پوځيانو او د بازار خلکوبه هم کار کاوه او
هره شې به دوه زده تنه مزدوران هم په کار بوخت وو او خلور
زده خلور مني لنډه خولي توپونه يې جوړ کړي وو او مزدورانو
ته به هره ورڅ دوه لکه ټنګي مزد ورکول کېده، چې دغه کار

یوه ورخ هم بس نه شو او نوموری کلا یې له لاندېنی پرخې
خخه داسې خالی کړه، چې د کلا د تاداو پېږي د کلا خخه
بهر بشکاره کېدلې او دغو دبرو ته یې د لرګیو ستني تکیه کړي
وې او هغه ورخ، چې جګړه بس شوه؛ نو هغه لرګی یې له
تاداو نه را بهر کړل او کلا چې شوه. د راجا سري هم چې کلا
ته راغلي وو تر کلا لاندې شول.

د شپرشاه ټولو لېکرو د سهار لمونځ ادا کړ او له همدي
لاري کلا ته وردنه شول او له هري خوا یې جګړه پېل کړه.
شپرشاه هم د سهار تر لمانڅه وروسته سپاهيان جګړي ته
وهڅول او په هغه څای کې چې پخپله ولاړ و بانونه (هوايی
اور غوځوونکي غشي) یې د کلا دنه غورڅول.

تر نيمائي ورڅي پوري دغه کار روان و د تصادف له مخي یو
بان پر دبوال ولګبد او وجاودبد او چاودبدلي پرخې یې د بارو تو
په منځ کې ولوبدلي اور ولګبد، شپرشاه د شېخ خليل دانشمند
او ملا نظام سره، چې د هغه وخت عالمان وو او د دریا خان
سروانې سره یو څای وسوځبدل شپرشاه دغسي کلا ته نژدي یو
څای جوړ کړي و، چې استوګنه به یې پکي درلودله دی دغه
څای ته راغي او د پالنګ له پاسه ولوبد او ويسي ويل، چې هڅه
وکړي، چې کلا فتحه شي.

شپرشاه، چې دا خبره وکړه؛ نو حالت یې بدلون وموند په
هغه حالت کې به یې هم چې هر څل سا اېستله؛ نو په لور غږ
سره به یې سپاره جګړي ته او نژدي کسان به یې د کلا فتحي ته
هڅول د هماماغي ورڅي په پاي کې د سوبې د شور او زود
غږونه د شپرشاه غوردونو ته ورسپدل. شپرشاه د خپلو نژدي
کسانو خخه پوبستل، چې دا شور او زور د خه لپاره دي؟

هغوي ورته عرض وکړ، چې کلا فتحه شوي ۵۵
 شپرشاه ووبل، چې خدای(ج) لره شکر دی، چې زما زیار او
 زحمت بېخایه لار نه شو او ويسي ويل ژر شی راجا، مه وزنی او
 باید چې ژوندی لاسته راشی راجا د اویا تنو سره په کور کې و
 او پاتې نور کافران وڈل شوي وو
 راجا ناچاره شو، امان یې وغوبت او له هغه خایه را ووت او
 له دوی سره یو خای شو، زبات شمېر کسان په دغه پېښه کې
 وسونځدل او ووڈل شول شپرشاه ته د راجا د راتلو خبر
 ورکړل شو؛ خو هغه هېڅ حکم ونه کړ
 شپرشاه د غرمي په وخت کې سونځدلی و او د شپې د
 خلورو ساعتونو په تېږيدو سره وفات شو. دده د واکمنی موده
 پینځه کاله او خو ورځي وه او لس کاله یې د امير په توګه دنده
 سرته ورسوله او په نړۍ کې یې ډېري په زړه پوري نخښي او
 نسباني له خانه پړښو دلي

پس از مرګ هر کس کز و نام ماند
 هـاماـناـ کـه در زـندـگـيـ کـامـ رـانـدـ
 د "ز آتش مرد" کلمه دده د مړینې د نېټې ماده ۵۵

دوه حیرانوونکی پېښی، چې دده د واکمنۍ په وخت کې رامنځته شوې وي

لومړی دا چې د بنګال په یوه سرحدی پر ګنه کې یو بنامار راوط او دغه بنامار هغې پر ګني ته ډېر زیانونه ورسول، که به یې خاروی ولید او که به یې انسان، هر خوک به یې چې وموند؛ نو هغه به یې یوه مړی کړ.

دغه خبر د بنګال حاکم ته ورسید هغه د بنګال له شاوخوا نه زیات شمېر خلک راغوند کړل، تر خو بنامار له منځه یوسې دغه ډله خلک، چې هغې صحراته ورسبدل؛ نو دا د بنامار د راوتلو وخت و بنامار د دوى خواته را روان شو دغه خلک د غونډی په بېخ کې ودرېدل او هغه وخت، چې بنامار د دوى

خوا ته نژدی شو؛ نو پر هغه یې لې تر لې د ټویک پنخوس؛
بلکې تر هغه زیاتې ڈزې وکړي؛ خو بامار په اصل کې د دغه
ټپونو پروا هم نه کوله. هر څومره یې چې د ټویک ڈزې پري
کولي؛ نونه به چې کېده تر هغه، چې د ټویک په سلو ګوليو
بې پر کری او ستر ګو ووشت، چې هغه یې ړوند کړ او
وروسته تر هغه یې دغه بامار وواژه، د هغه پوتكی یې راویوست
او وې سانه.

دغه حقیقت شپرشاه ته بیان شو، شپرشاه حکم وکړ، چې د
بامار د پوستکی نه دی دالونه جوړ کړي، چې خو سوه ډالونه
بې جوړ کړل. دغه کيسه د هغه ولايت د پښتنو تر منځ په بنګال
کې پېښه شوه.

دومه هغه وخت، چې خواص خان د رهتاس په سیمه کې
وټاکل شو؛ نو یوه ورڅه بسکار ته تللى. د تصادف له مخي په
لودیانه کې د چناب د سین په منځ کې د مړو د قبرونو نه دوه
صندوقونه راوتل. د هغه څای او سپدونکیو خرگنده کړه، چې
مور هېڅ نه دی اورېدلې، چې په دغه او بو کې دی قبرونه وي.
خواص خان وویل، چې صندوقونه پرانیزی او هغه وخت
بې چې د صندوقونو سرونه پرانیستل؛ نو وې لیدل، چې په
صندوقونو کې دوه تنه د نورانی جامو سره پراته دی، چې ته به
وایې په خوب ویده دی. دیوه تن جامۍ سپینې او سپېڅلې
وې، چې په رنګ کې بې هېڅ بدلون نه لیدل کېده او د دومه
تن جامۍ لې څه په خفیف ډول څېل رنګ بدل کړي و دوی د
صندوقونو سرونه وټول او حقیقت بې خواص خان ته بیان کړ.
خواص خان د هف، څای له او سپدونکیو نه پونتنه وکړه،
چې په دغه څای کې کله قبرونه موجود وو. خینو سپین بېرو

خلکو خواص خان ته ووبل، چي تل دلته او به روانی وي مورد د
خپلو پلرونو او نیکونو نه هېخکله دا خبره نه ده اورېدلی، چي
دلته دي هم کله هدیره او قبرونه اوسي

د تصادف له مخي په هماماغه شپه يوه چا دغه دوه تنه په خوب
کې ولیدل او ورته يې ووبل، چي مور دواړه ورونيه د قرآن
کريم حافظان يو، زمود په فکر کې مه اوسي مور همدلته
پېړو: دې دغه سېري په خوب کې تري ويښتل، چي په دې کې
څه حکمت نفشتی و، چي دیوه کفن سپین او د بل يو خه
رنګ بدل کړي دي

ورته يې ووبل، چي مور د قرآن په تلاوت او حفظ کولو کې
يو شان وو؛ خو ما هېخکله بي له اوداسه قرآن شريف نه دي
لوستلي؛ خو زما ورور کله کله يې اودسه هم لوستلي دي
هغه سېري بیا تري ويښتل، چي د خه مودې راهيسې دلته
ياستي؟

وسي وبل، چي مور د پېنځه سوو ګلونو راهيسې د دغه
قبرونو خخه دباندي وتلي يو. دغه سېري د خوب ټوله کيسه
خواص خان ته وکړه خواص خان غوبنتل، چي هلتہ يوه ستړه
ګنبده جوره کړي؛ خو هغوي يوه بله شپه چاته په خوب کې
ورغلل، چي خواص خان ته ووايي، چي زمود په فکر کې دي
ونه اوسي، مور دي هغه پخوانې څای ته يوسي او د پخوا په
خبر دي مور هلتہ کېږدي

د شېرشاھ د اميرانو د حالاتو بیان

خواص خان:

دي د شېرشاھ په ټولو اميرانو کي یو بي ساري امير و د ۵۵
کړه وړه او چال چلنډ ډېر بشه و سخا او مېرنټوب یې په خته
کي اخبل شوي وو شېرشاھ به، چې هر چېري جګړي ته روان
شو؛ نو خواص خان به د هغه د پوځونو قراول و.

خواص خان په مېلمه پالنه کي ډېر تکړه و او پر اخ
دستره خوان یې درلود. حینې پوه کسان دده دغه مېلمه پالنه دده
د کرامتونو له جملې نه بولي، وايې هغه وخت، چې خواص
خان له نوي رهناس نه غرنيو سيمو ته لښکري روانې کړي او
اوږده لاره یې وو هله؛ نو په هغه شپه اردو او پوځ ديو دول
خنګلي خناور، چې ګلهري^{*} یې بولي ودار شول او په هغه
شپه خلوبنست زره تنه سپرو ته خواړه او ډودۍ ونه رسیدله.

خواص خان ټولو اميرانو ته سېري ورواستول او ورنې یې
وغوبنتل، چې د لمړ خاته په وخت کي یې د آخرالزمان
پېغمبر(ص) په ارواح یوه ډودۍ تیاره کړي ده او تول دي
حاضر شي، لا تراوسه پوري لمړ نه و راختلى، چې بیا د خواص
خان سېريو ورته خرګنده کړه، چې ډودۍ تیاره شوي ده او
ټول اميران دی له خپلوا لښکرو سره راشي او حاضر دي شي
لومړۍ تول نامتو اميران حاضر شول او د ستر خوان

* ګلهري د موږ کانو په خبر یو دل خذور دي. چې پر خبته یې تور سور تکي دي او په ورنې
کې بڼکته پورته کېږي (ژبېن).

وغور بد. لوړی یې د هر چا مخې ته د لئم او د سېرلکي د نرمې غوبني دومره یخنې کېښوده، چې د شلو تنو لپاره یې کفايت کاوه. تر دې خورو وروسته یې شیدي، وريجې او خودوله مستې راوړې. تر هغې وروسته یې د هر چا مخې ته دول دوله حلواګانې کېښودلې او د هندی خورو خینې نور دولونه لکه پکوړې او نور شیان یې په دستر خوان باندې کېښودل، چې دستر خوان ډک شو هغه یې یو په بل باندې کېښودل. سپرو او پليو په مره ګېډه چوډۍ و خورله او ډودۍ هماګسي را روانيه وه تر هغه وروسته یې هر یوه ته شربت او پان راوړل.

هیبت خان نیازی، چې د اعظم همایون لقب یې درلود او د شیرشاه له نامتو اميرانو نه خواص خان ته ووبل، چې خپل کرامت دی وښود.

خواص خان ووبل، چې هېڅ کرامت نه دی؛ خو تدبیر مې دادی، چې لس زره کسان له خانه سره لرم هر یوه ته مې یو خه سپارلې دی. غوا او مېښې هم راسره دی. د کوتل په تل کې دوه زره اسوونه لرم او خو اوښان، کچري او پیلان هم راسره شته د پخلنځي د سامانونو نه مې دغو تولو ته یو یوشی ورسپارلې دی او د یوې ورځي ډوډۍ نوره هم پاتې ۵۵

وایي، چې یوه ورڅ خواص خان په سفر کې و، د باران د دېروالي په وجه د غلي او نورو شیانو آذوقه د شیرشاه اردو ته ونه رسیدله؛ لکه چې د پاچا په خاص پخلنځي کې هم د هغې ورځي ځواړه برابر نه شول. د پاچا د پخلنځي مسوولينو عرض وکړ، چې نن ورڅ د پخلنځي لپاره هم خواړه نشته.

شیرشاه حکم وکړ، چې خواص خان ته لار شي، چې هر خومره خوراکي مواد لري هغه سر کار ته ور کړي.

خواص خان له خپلو نفرو نه پوښته و کړه، چې د پخلنځی
لپاره خومره مواد لري؟

هغوي ورته ووبل، چې د یوې ورځي خرڅه لرو
خواص خان ووبل، چې د هغې نيمایي د پاچا سرکار ته
ورسوئ او نيمایي د خپل کور خرڅه وساتې هغه نيمایي
خرڅه يې، چې د پاچا سرکارتنه ورکړه د پاچا د سرکار درې
ورځنۍ خرڅه شوه

يو څل خواص خان به پېښې کې د یوې دندې لپاره ګومارل
شوي و شبرشاه د (کنجهواري) لوري ته دوه وشت اميران،
چې احمدخان يې د لښکرو مشرود د خدمت د ترسره کولو
لپاره وټاکل او هغه وخت، چې دغه لښکري د پېښې په لاره
تبرېدلې؛ نو دغه اميران د مسند عالي خواص خان د ډيدلو لپاره
راړل د تصادف له مخي په هغه ورڅ د ایام بیض شپې ورځي
وي (ایام بیض د قمری د میاشتی ۱۳، ۱۴ او ۱۵ نېټې ته وایسي
"زباڼ") او هغه روزه نیولې وه او د احمدخان نه يې عذر
وغوبت او وېي ويل؛ چې نن ورڅ مې روزه نیولې ده تاسونن
ورڅ دلته پاتې شي، چې تاسو ته مېلمستیا در کړم
احمد خان سور ووبل، چې تاسو ته معلومه ده، چې باید د
پاچا خدمت سر ته ورسوو اوس نه پاتې کېږو.

خواص خان ووبل، چې اوس نو ډودۍ او کباب موجود
دي هغه وخورئ او روان شي. دسترخوان يې وغوراوه او د
ډودۍ او کباب راړل پیل شول. دومره ډودۍ او کباب يې
راووړ، چې اميرانو ووبل، چې ډودۍ خو همداسي وي.
خلکو غوښتل، چې پورته شي؛ خود خواص خان سړیو ووبل،
چې تر اوسه خو لا ډودۍ نه ده راغلي، په دي کباب خانونه مه

مڙوئ؛ خکه چې اوس ټوله ڏوڊی راخي
 دغو کسانو ورته ووبل، چې مسند عالي خواص خان روژه
 لري او ڏوڊی همدا وه، چې وخورله شوه
 د خواص خان سڀو ورته ووبل، چې دوه خاص پخنځي
 دي او اوس د روژه ماتي وخت دي او خوراکونه چمتو دي
 ددغو خبرو په ترڅ کې یې کوزه او چلمچي راپړل او تر
 لاس وينځلو وروسته یې د ڏوڊي په خورلو پيل وکړ لومړي
 یې يخني راوه او لکه چې د پښتنو دود دی د هر یوه سردار او
 مشر په مخ کې یې په یوه غوري کې دوه کباب شوي سېرلکي
 کېښوډل او د نورو لپاره یې هر یوه تن ته جلا جلا سېرلکي
 راپړل درې څلپ یې یوازې د سېرلکي د غوبسو بېلابېل ډولونه
 راپړل تر هغې وروسته یې د چرګانو، کيکرو او لاوې غونبې
 راپړي، بیا یې ڏېري شېرينۍ، حلواګاني او هندي پکوري
 راپړي، چې نور پر دسترخوان نه ځایبدلي، تر هغې وروسته یې
 ورېجې او شیدي راپړي، ورسې یې ساده ورېجې، خودې
 ورېجې او مالګينې ورېجې راپړي یوه کاسه شیدي به یې، چې
 په هغه کې دولس منه شیدي ځایبدلي د دوو څمڅيو سره د
 دوو کسانو مخي ته اېښوډلې

تر غرمي پوري دغه خلک د ڏوڊي په خورلو بوخت وو تر
 ڏوڊي وروسته یې د پان پاني او گسلاب ورکړل او رخصت یې
 کړل او تر هغې وروسته نوکرانو ڏوڊي وخوره او لابل او دا د
 خواص خان دود و، چې ڏوڊي به یې له دسترخوان نه نه
 ټولوله؛ خو څرنګه، چې نوکرانو هم ڏوڊي وخوره او لابل؛
 نو ڏوڊي یې پر بېوزلو او فقيرانو ووبسله دا وي د خواص خان
 د مېلمه پالني او دسترخوان په باب خو خبرې

خواص خان د بپوزلو، مساکینو او مساپرو په باب دومره
مهربان و، چې ستری خبمې به یې درولې او د کوندو سخو
لپاره به یې جلا جلا خبمې درولې او د فقیرانو لپاره به یې کالې
او د خوب جامې ورته برابرولې او په هر کور کې خو تنه
فقیران او سبدل او هر یوه تن ته د ورځي دوه سېره غله ټاکل
شوي وه، چې ماشومانو او لویانو به یوشانته تر لاسه کوله او
تقریباً (۲۵۰۰) تنه بپوزلي کسان وو، چې کورونه یې نه درلودل.

یوه ورڅه غله پیدا نه شوه. خواص خان ووبل، چې د غلې پر
څای و چه مېو له بادام، ممیز او نور تموں کړۍ او بپوزلو
کسانو ته یې ور کړۍ په جودهپور کې یې د حضرت
محمد(ص) په اروا یو خیرات کړۍ و، چې په هغه کې یې خلور
سوه منه بوره د حلوا او شربت لپاره خرڅ کړې وه او نور
اجناس هم په دی توګه مصرف شوي وو.

خواص خان یو بل غوره عادت درلود او هغه دا و، چې د
شپې د یوی برخې په تېرېدلو سره به له دوه درېبو تنو نوکرانو
سره راوت، ډېرې حلواګانې او وریجې او د سپینو زرو تېنگې
به یې، چې په هغه وخت کې یې ورته رویی ویله له خان سره
واخیستله او هر چېرې به یې چې کوم بپوزله پروت ولید؛ نو
هغه به یې په کراره راوین کړ او ورته به یې ووبل، چې خپله
کاسه راوره او په کاسه کې به یې ورته حلوا او وریجې اچولې
او د وریجو لاندې به یې د سپینو زرو تېنگې ورته اېښودلې او ورته
به یې وبل، چې ددې وریجو لاندې حلوا ده هغه پیدا کړه او
وې خوره

خرنګه، چې د شېرشاه په امیرانو کې خواص خان د بسو
صفاتو او کړو ورو درلودونکی و؛ نو د نورو امیرانو په باب مې

خه ونه ويل؛ خو اسلام شاه يو داسي لور همته امير په بي
گناهی سره ووازه.

اوں به راشو د شپرشاه د زامنو، د شپرشاه د کوچني زوي
جلال خان د تخت کښناستلو او شپرشاه سوری د زوي اسلام
شاه واکمنی ته د رسپدلو حالاتو ته.

په اکبر شاهي کې راغلي دي هغه وخت، چې شپرشاه په
کالنجر کې وفات شو دده کوچني زوي جلال خان د (رسوان)
په قصبه کې، چې د (بېټه) له توابعو خخه و اوسبده او د شپرشاه
مشر زوي عادل خان، چې وليعهد و د رنټهبور په کلا کې و
اميرانو ولیدل، چې د عادل خان راتگ زر امكان نه لري او د
پاچا شته والي هم ضروري دي؛ نو يو خوک يې د جلال خان
د راتگ لپاره وروپړه؛ خکه چې هغه نژدي و جلال خان په
پیخو ورخو کې خان کالنجر ته ورساوه او د عيسى خان
حجاب دار او نورو اميرانو په هلو خلو سره ۱۹۵۲ هـ کال د
ريمع الاول د مياشتې په پينخلسمه نېټه د کالنجر د کلا په
لاندېنى برخه کې پر تخت کښناست او د اسلام شاه لقب يې
غوره کړ او دده په ګوته کې دا لاندېنى بیت حک شو:

بلطف حق شده آفاق معمور

شده اسلام شه بن شيرشه سور

عوممو خلکوبه، چې ده ته سليم شاه وايه د خپل پلار
جانشين شو. ده د خپل پلار د وخت ټول قوانين تر ستر ګو تېر
کړل، خینې بي پخپل حال پربسodel، په خینو کې يې بدلون
راووست او خپل قوانين يې پکې ورځای کړل. د تخت
کښناستلو په ورڅي ټولو سپاهيانو او نورو ته د دوو مياشتو
معاش ورکولو حکم و کړ، يعني يوه مياشت د بخششي په ډول

او یوه میاشت هم د ونسو د خرخی په دول ده جاگیرداران له
خپلو ټولو محروسه سیمو خخه لېری کړل او ټولو ته یې نعه
معاشونه وټاکل، چې د خزانې خخه یې تر لاسه کړي او د
جاگیر مقرر یې په یو وار لغوه کړه
تر تخت کښنستلو وروسته یې امر و کړ، چې د کالنجر راجا
دې، چې د اویا کسو سره راغلى و ووژل شي او یو تن دې هم
ژوندی پربندو دل شي، چې همداسې یې و کړل
سلیم شاه هم په شان او شوکت حکومت کولو او د ملکونو
په نیولو کې د پلار په خېر و دی پیاوړی او پهلوان و، چې
زیات شمېر اسونه، پیلان، توبونه، پلي او سپاره یې درلودل ده
د امامانو لپاره خایونه او خمکې وټاکلې پلار یې د یوه کروه په
واين سرايونه آباد کړي وو؛ خو اسلام شاه د دوو سرايونو تر منځ
دوه اسان او خرو پلي وټاکل تر خو هره ورڅ د داګ خوکۍ په
وسیله د بنګال خبرونه او حالات ورته راورسېري او په هماغه
توګه، چې د شېرشاه د واکمنی په وخت کې لنګرونه وو؛ نو
هغه هم حکم و کړ، چې په هر سرای کې دې لنګرونه موجود
وي او د لاروسو سره دې هم د دوى د اړتیاوو په اندازه مرسته
وشي او ببوزلي دې هره ورڅ په پوره اندازه خوراک تر لاسه
کوي خو ارامه وي او په خینو سیمو کې یې، چې خپل قوانین
وضع کړل او د ونسو خرخی یې د پینځو سوو، دوه سوو، دوه
سوه پنځوسو او پینځه سوو پر کټګوريو وو بشل او په هرو
پنځوسو کټګوريو کې یې یو د پارسي ژې او یو د هندي ژې
محاسب وټاکه او پینځه زریز او شل زریز پوځونه یې تشکيل
کړل
پاچا د اردو په هر پوچ کې د ببوزلو کسانو لپاره لنګرونه

وتابکل سلیم شاه یو تن پینتون او یو تن هندي سردار او یو تن هندي او یو پینتون د منصفانو په توگه وتابکل او دوه خواجه سرايان یې مقرر کړل

د شپرشاه د واکمنۍ په وخت کې هغنو کسانو، چې د اسونو خرڅ یې تر لاسه کاواه؛ نو هغوي ته یې سیمې او پرګنې ورکړي

سلیم شاه د سنار ګاون نه د بنګال او کابل ترپولي پوري خلورو خواوو ته تکړه پوځونه څای پر څای کړي وو او شپر زره تنه سپاره، چې د شهزاده ګې په وخت د اسلام شاه په خدمت کې وو؛ نو هغوي یې د دوی د ورتیا سره سم سرلوږي کړل هر یو به، چې د بیکته مقام خاوند و؛ نو هغه به یې د ډلي مشر وتابکه او هغه، چې د ډلي مشر و هغه یې د امير په توگه وتابکه.

د اسلام شاه دی حکمونو د شپرشاه قوانینو او مقرراتو ته زیان ورساوه. د شپرشاه زباتره امیران د اسلام شاه نه خواشیني شول او دا کار یې د خپلو څانو لپاره بې عزتی وګنله او د اسلام شاه پر خلاف یې په مخالفت لاس پوري کړ. اسلام شاه هم پر دغو امیرانو بدګومانه شو او دده او سترو امیرانو تر منځ خبرې اترې په بل ډول وبرښبدې

اسلام شاه د امیرانو پر باطن پوه شو او د کالنجر نه د آگري خوا ته متوجه شو. د لاري په اوږدو کې خواص خان هم له جاګير خڅه راغې او ملازمت یې غوره کړ. ډېر ڈريې د تخت کښیناستلو جشن جوړ کړ او اسلام شاه پر تخت کښیناست وروسته اسلام شاه په پرله پنسې توګه پايتخت آگري ته ورساوه او هلته یې د سلطنت پر ګدې. تکيه ووهله

خرنګه، چې اسلام شاه کينه ناک او زپور پاچا و خپل مشر

ورور عادل خان ته یې ولیکل او خرگنده یې کړه، خرنګه، چې تاسو لېږي وئ او زه نژدي وم؛ نو د پېښي د تسکین او ستاسو تر راتګه پوري مې د لښکرو ساتنه وکړه زه ستاسو د اطاعت او فرمانبرداری نه بله چاره نه لرم. ده خپل مينه او محبت بشکاره کړ او د خپل ورور سره یې د لیدلو او ملاقات غوبسته وکړه.

عادل خان اسلام خان ته څوای وليکه، که چېږي دغه خلور اميران يعني قطب خان، عيسی خان نیازی، جلال خان او خواص خان راشی او ماته ډاډ راکړي؛ نو کولای شم، چې له تا سره وګورم او عادل خان دغه خلورو واپو اميرانو ته ولیکل، چې ما خپل واک تاسو ته درکړ زما په راتګ او یا نه راکټ کې خه سلا او مشوره راکوئ.

اسلام شاه خپل دغه خلور اميران خپل ورور ته ولېړل. نوموږي اميران عادل خان ته ورغلل او هغه ته یې له ڙمنې وروسته ډاډ ورکړ، چې تا به په ټومړي ملاقات کې رخصت کړو او د هندوستان په هر خای کې چې جاګیر غواړي در په کړل شي.

عادل خان د اميرانو په سلا او مشوره د ورور سره د لیدني کتنې لپاره روان شو او هغه وخت، چې فتح پور سېکري ته ورسید؛ نو په (سنکاپور) يعني په هغه خای کې، چې د دواړو د لیدني کتنې لپاره چمتو شوي و، اسلام شاه د هغه هرکلۍ وکړ او یا یې ملاقات سره وشو له دواړو خواوونه د مينې او محبت نخبني خرگندي شوي، دوى یوه شبې سره کېښناستل او بیا د آګړي خواته روان شول؛ خو خرنګه، چې اسلام شاه خپل ورور ته کوم پلان جوړ کړي و؛ نو پړکړه یې وکړه، چې په کلا کې په د عادل خان سره له دوو یا درېو تنو نه زیات کسان نه

پرپردي او هغه وخت، چې د آگري د کلا دروازې ته ورسبدل؛
نو د اسلام شاه سړيو ممانعت وکړ؛ خو د عادل خان سړيو یې
پرواونه کړه او د عادل خان سره زیات شمېر کسان په زور سره
کلا ته ننوتل؛ خو هغه پلان یې، چې عادل ته جوړ کړي و
ترسره نه شو؛ نو هماغه وو، چې اسلام شاه د ضرورت له مخي
نرمي وښو dalle او ويسي ويبل "ما تر وروستي حده پوري خپل
سری افغانان وسائل اوں هفوی تاسو ته سپارم" او اسلام شاه
خپل ورور پر تخت کښناوه او نرمي یې وښو dalle.

خرنګه، چې عادل خان یو عیاش او استراحت غوبښتونکي
سړي و؛ نو د اسلام شاه په مکرونو او دوکو پوهېدله تخت یې
قبول نه کړ او پورته شو او اسلام شاه یې پر تخت کښناوه او
لومړۍ یې په خپله دی د پاچا په توګه ومانه او د سلطنت
مبارکي یې ورکړه. سترو اميرانو هم هر یوه د مرستي او
سرېندنې ژمنه وکړه او هر یو پخپلو څایونو ودرېدل په دې
ترڅ کې څلورو واپو اميرانو عرض وکړ، چې ژمنه موکړي
د، چې په لومړۍ کتنه کې به عادل خان رخصتوى او بیانه او
د هغې توابع به د عادل خان په جاګير کې ورکول کېږي.
اسلام شاه وویل، چې همداسي وکړي. اسلام شاه، عيسى خان
او خواص خان یې له عادل خان سره یو ځای بیانې ته رخصت
کړل.

د دوو میاشتو تر تېرپدو وروسته اسلام شاه خپل یو تن نژدي
سړي (غازی محلی) ورولپړه او د سرو زرو زولنې یې ورکړي او
ورته یې وویل، چې عادل خان بندي کړه. عادل خان ددغه
زړه بورنونکي خبر په اورپدو سره او مخکې تر دې، چې غازی
 محلی هلتنه ورسپړي وتبتدې.

خواص خان، غازی محلی راوغوبت او هماگه بېرى (زولنى) يې دده پەپسو كى واچولي او د مخالفت جنده يې اوچته كرە او هغۇ اميرانو تە يې، چى پە آگرە كى د اسلام شاه سره وو پە پەنه توگە ليكونە واستول او هغۇي يې خېل ملگري كېرل او د آگرى خواتە متوجه شو.

قطب خان او عيسى خان، چى پە تېرون كى شامل وو د عادل خان پە راتلو يې تېنگار وکر او داسى پېكىرە وشوه، چى د شېپى يو خە برخە دى لاپاتى وي، چى عادل خان دى خان آگرى تە راورسوی، تر خۇ خلک پە آزادە توگە لە اسلام خان نە جلا او دە تە راشى.

ھە وخت، چى عادل خان او خواص خان، فتحپور سېكىرى تە ورسېدل؛ نو هلته د شېخ سليم سره د لىدلۇ لپارە، چى د خېل وخت لە مشايխو نە ولارل د تصادف لە مخي ھە شېپە د برات شېپە وو او خواص خان ھە لەمونئى ادا كىر، چى پە دى شېپە كى معمول دى. دوى د غرمى پە وخت كى د آگرى شاوخوا تە ورسېدل. اسلام شاه، چى د عادل خان د راتلو او د اميرانو د بى اتفاقى نە خېر شو؛ نو وارخطا شو او قطب خان تە بى ووبل، چى كە چېرى عادل خان زمانە خې شوي و؛ نو خواص خان ولې ماتە ونە ليكل، چى ماپە خېل فکر كى بىلۇن راوسلى واي.

قطب خان د پاچا پە وېرە او وارخطايى پوھ شو او ورتە يې ووبل، پروا مە كوه لا تر او سە د کار علاج پە لاس كى دى او زە ددى فتنى د غلى كولو ژمنە كوم.

اسلام شاه غوبتل، چى قطب خان او نور امپران دى، چى تۈلۈ پە عادل خان اتفاق درلىود لابشى او اسلام شاه دا نىت

کړي و، چې دغه ډله له خانه لېري کړي او د چینار کلاته د خزانو د تر لاسه کولو لپاره وتبشي او هلتله له سره بیا د جګړي لپاره تياری وفیسي او د دېمنانو پر خلاف جګړه وکړي؛ خو عیسي خان حاجب دار، دی له دغه نیت خخه منعه کړ او وېي ويل؛ که ته پر نورو خلکو او د پلار پر اميرانو باور نه کوي؛ نو هغه پينځه زده تنه، چې د شهزاده ګئی په وخت کې ستاسو په خدمت کې و؛ نو هغه خود باور وړ دي، سره له دي هم دا عجیبه خبره ده، چې پرته له کومې جګړي تېښه کوي او که چېري اميران هر خومره په پټه کې مخالفت ولري؛ نو پېچل لاس باندي هغوي غليم ته لېږل د احتیاط نه لېري کار دي؛ نو سلا او مشوره داده، چې پېچله پر ټول لښکر کې خان مخکښ کړي او د جګړي په ډګر کې په پیاوړتیا سره ودرې؛ نو هېڅوک به ستاسو سره مخالفت ونه کړي. د اسلام خان زړه قوت واخیست او د مقاومت نیت یې وکړي.

قطب خان او نور اميران، چې رخصت شوي وو بیا یې راوغوبتل او وېي ويل، چې زه ولې په خپل لاس تاسو غليم ته وسپارم، بساي چې غليم به ستاسو په حق کې بدې وکړي وروسته یې د جګړي لپاره چمتو والی ونیو او د جګړي ډګر ته راغي. هغه خلک، چې له عادل خان سره یو لاس او یوه خوله وو، کله یې چې اسلام شاه د جګړي په ډګر کې ولید؛ نوله تللو خخه یې ډډ وکړه او هغه وخت، چې دواړو لښکرو د آگري په شاوخوا کې مقابله سره وکړه، اسلام شاه بریالی شو او د عادل خان لښکرو ماتې وڅوړه او عادل خان په یوازې ډول د بهتی خواته لار؛ لکه چې دده له احوال نه هېڅوک هم خبر نه شول.

خواص خان او عيسى خان نيازى مپوات ته لار. اسلام شاه د خواص خان په تعقيب پېري لښكري و تاکلي او د مپوات په (فبروز چهرنه) کي د دویم خل لپاره و جنگبدل او د اسلام شاه لښکرو ماتي وخوره. تر دي جګري وروسته خواص خان توان له لاسه ورکړ او د کمايون د غره لمنې ته لار.

خواص خان به تل د اسلام شاه په سيمو کي، چې د کمايون غره ته نژدي وي ګډوډي رامنځته کوله، تر دي پېښي وروسته اسلام شاه د خپل پلار پر ټولو اميرانو بدګومانه شو او د دغنو اميرانو د ټکولو او څللو په فکر کي ولوبد، خينې يې بنديان کړل او خينې يې پر تریاکو اخته کړل. خپل وراره محمود خان يې، چې د عادل خان زوي و، پانسي کړ. قطب خان سور، برمزيد ګور او جلال خان نيازى يې تریاکیان کړل. زین خان نيازى، بهادر خان، شمس خان، جلال خان سور او د هغه ورور يې ووژل او د پیل تر پېښو يې لاندې کړل.

همدا راز د همدغه اميران پر نوموري پیل سپاره کړل او په ټوله اردو کي يې وګرڅول، چې د شپرشاد د اميرانو په زړونو کې زياته وبره او ډار رامنځته شوه. تر هغه وروسته يې د خپل پلار زياتره اميران ووژل او خواص خان يې، چې د مسند عالي خطاب يې درلود په ډېره لړه ګناه وواژه او پر دار يې وڅراوه.

تر اوږدي مودي پوري د خلکو په روزگار او هفوی ته يې د مواجهو په ورکولو کي له سختي خخه کار واخیست او ډېره موده يې د خدائی بنده ګان وڅورو؛ خو په پای کي يې پر هغو باندي د احسان لاس ورتېر کړ. مستحقو او اپو کسانو ته يې مواجب او دندې ورکړي او هفوی يې له خانه خوشحاله کړل؛ خو د پلار د اميرانو د له منځه وړلوا په لته کي شو او د چینار

خوا ته لار او د لاري په اوږدو کې يې جلال خان، چې د عادل خان سره يې اتفاق درلود وواژه او د چینار نه يې ټولی خزانې راتولي کړي او ګواليار ته يې واستولي او پخپله هم آگري ته راستون شو

د وخت په تېرېدلو سره د شېرشاه زياتره اميران په یقيني دول سره پوه شول، چې اسلام شاه د دوي د له منځه وړلو په فکر کې دی. د هيبيت خان نيازي ورور سعيد خان له آگري نه وتبتد او هيبيت خان ته ورغى او هغه يې دي ته اړ کړ، چې د اسلام شاه سره مخالفت وکړي او قطب خان، چې د سترو اميرانو له جملې نه و او د عادل خان د ونلو په پېښو کې له هغه سره ملګري و د اسلام شاه نه په زړه کې وېړه درلوده؛ نو همامغه وو، چې په لاهور کې اعظم همایون نيازي ته ورغى اسلام شاه، اعظم همایون ته یو فرمان ولیکه او د قطب خان غوبستنه يې وکړه.

اعظم همایون په چل ول سره قطب خان، اسلام شاه ته وروپړه او نوموزي هغه بندې کړ او د خوارلسو تنونورو اميرانو؛ لکه شهباز خان لواني، چې د شېرشاه زوم و او برمزید ګور سره يې ګواليار ته بندیان ولپړل او هم د اعظم همایون او شجاع خان د بندې کولو په لته کې شو او د دواړو اميرانو د راغوبتلو لپاره يې فرمانونه صادر کړل.

اعظم همایون د لاهور نه د راتلو معذرت وړاندي کړ؛ خو شجاع خان د مالوي نه راغي او د اسلام شاه ملازمت يې غوره کړ؛ خو خرنګه، چې د اسلام شاه مطلب په یوه مجلس کې د دواړو اميرانو نیوں وو؛ نو د اعظم همایون د نه راتګ په وجه يې بیا شجاع خان خپل جاګير ته رخصت کړ. شجاع خان هم

په مالوي کي خپل جاگير ته لار.

اسلام شاه د رهناس او چينار خواته متوجه شو او د لاري په او بدو کي د اعظم همایون ورور، چي تل به د پاچا په دربار کي خدمت ته حاضر و وتبند او لاھور ته لار. اسلام شاه د اعظم همایون د ورور د تبنتي په سبب د لاري نه بېرته راستون شو او آگري ته راغي او د لبکرو د حاضرولو حکم يې و کړ او د ډيلۍ خوا ته روان شو هغه وخت، چي د دغه پښو خبر شجاع خان ته ورسپد، د خپلو یو شمېر خاصو کسانو سره يې خان د اسلام شاه حضور ته په ډيلۍ کي ورساوه.

اسلام شاه پر هغه ډول ډول مهربانی و کړي او خوشحاله يې کړ او د لاھور خوا ته روان شو. اعظم همایون او نوره مخالفه ډله؛ لکه خواص خان یو خای شو او د ستر لبکر شره د اسلام خان د مقابلي لپاره روان شول، چي د انبالي په شاو خوا کي دواړه لبکري سره مخامنځ شوي.

هغه وخت، چي اسلام شاه د نياز یو لېکرو ته نژدي شو؛ نو په هماګه شپه، چي سباته جګړه کېدله؛ نو اعظم همایون او ورونيه يې د خواص خان په کور کي یو خای شول او د نوي پاچا ډټاکلو په باب يې سره سلا او مشوره کوله. خواص خان ووبل، چي بشه به داوي، چي د شہزاده مشر زوي پاچا شي؛ څکه چي د تخت او واکمنۍ وارث دي. نياز یانو په یوه آواز سره ووبل، چي دا خه مصلحت دي.

ملک به ميراث نه يابد کسى

هر خوک، چي توري ووهی؛ نو سلطنت د هغه حق دي خواص خان د دوى ددې ارادې او نيت نه خپه شو او په هماګه شپه يې په پته توګه د اسلام شاه یو تن نژدي کس ته احوال

ولپره، چې تاسو زما له خوا پاچا ته عرض وکړئ، چې که خه هم پاچا ما حرام نمکه بولي؛ خوزه خواص خان د شپرشاه او د هغه د زامنو په کور کې روزل شوي يم، د عادل خان پلوی مې کوله؛ خونیازیان خوک دي، چې د هفوی لپاره د خپل بادار سره نمک حرامي وکړم او د هفوی سره مل شم، که خدای کول د جګړې په ورڅ به د بنده خدمت جوت شي.

هغه وخت، چې اسلام شاه د اميرانو تر منځ په اختلاف او د خواص خان په پاك زړه پوه شو؛ نو ډېري خوبى او خوشحالی يې وکړي او د سوبې په هيله شو.

په دي ترڅ کې خبر ورورسید، چې د نیازیو لښکري نن ورڅ ډېري نژدي رابستکته شوې دي. اسلام شاه وویل، چې د پښتو قوم پر بدی نه پوهېږي.

اسلام شاه خپلې لښکري د لیکو په دوی څای پر څای کړې او پخپله د خپلو خو تنو نژدي کسانو سره د نیازیو د لښکرو د ليدلو لپاره یوه لوړ څای ته لاړ او هغه وخت يې، چې د غليم پر لښکرو ستړگې ولګېدي؛ نو هماغله ودرېد او ويسي ويل، چې دا خوزما وجدان نه مني، چې یاغي لښکري وګورم او د هفوی پر خلاف ونه جنګېرم؛ نو امر يې وکړ، چې لیکې وټړۍ او د جګړې نیت يې وکړ. له دواړو خواوونه د جګړې نفاري وډنګېدلې خواص خان، اعظم همایون او د هغه ورور ته خبر واستاوه هغه وخت، چې زه وڅغلم او زما د پیلانو بېرغ وګوري؛ نو په هماغه وخت کې تاسو هم منډې ووهئ او زما ملګرتیا به کوي او په همدي تړون سره د جګړې د پګر خواته روان شول.

خواص خان، چې له خپلې څایه وڅو خېبد؛ نو له هېچا سره

هم یو خای نه شو او پرته له جگړی کولونه یې د صحراء پر لور
مخه کړه. نیازیانو له خپلې وسی او قدرت سیره سم جگړه
وکړه؛ خو خرنګه، چې په نمکحرامی کې کومه نېکمرغی نشه
او نتیجه یې د بدمرغی نه پرته بل خه نه ۵۵؛ نو د نیازیو لښکرو
ماتی وخوره او اسلام شاه سوبه تر لاسه کړه.

کې را که دولت کند یاوری

که آرد که با وی کند داوری

په دی ترڅه کې د اعظم همایون درور سعید خان د لسو تنو
وسله والو سپرو سره، چې چانه پېژانده، غوبستل یې، چې د
مبارکې په پلمه خان اسلام شاه ته ورسوی او له منځه یې یوسی
او د پاچا په خاصو پوځونو کې ورنوتو په دغه وخت کې
اسلام شاه په هغه خای کې ولاړ و، چې مست او جنګي هاتیان
له هري خوا نه له ده نه گرد چاپېره ولاړ وو. سعید خان ونه شو
کولای، چې خپل خان هغه ته ورسوی. لنډه دا چې یو تن
پیلوان هغه پېژاند او پر هغه یې غږ وکړ او سعید خان هغه پېړ
غشی ووشت. دی د پاچا د خاص پوچ له کړی خخه په مېرانه
ووت او نیازیان روه ته نژدی د (دنکوت) خواته وتبشدل او د
انبالي د اویو د چینې په شاوخوا کې، چې خټي وي د اسونو
پښې پکې بندی شوې او په دی ترڅه کې د دوی په تعقیب د
اسلام شاه پوځونه راورسبدل او زیات شمېر نیازیان ووژل شول.
اسلام شاه تر رهتاسه پوري نیازیان تعقیب کړل او له هغه
خایه یې خواجه اویس سروانۍ د زیات شمېر لښکرو سره د
نیازیانو پر خلاف وتاکه او پخپله یې د آگري او گوالیار خواته د
تلونیت وکړ.

اسلام شاه له رهتاس نه په پرله پسي لېږد سره خان آگري ته

ورساوه، دوه ورخني هلتنه تم شو او بيا د گواليار خواته لار او هلتنه ورسپد. به دغه وخت کي دده د پلار تول ايمران، چي په شاوخوا سيمو کي يسي دندپي درلودلي دده حضور ته راغانل. که خه هم اسلام شاه د شجاع خان نه خبه و؛ خو خرتگه، چي دولت خان اجيالا، چي د اسلام شاه دوست او شجاع خان ورته زوي ويلی وو د پاچا پېر خدمت کاوه؛ نو اسلام شاه، د هغه په خاطر ظاهرآ پېر شجاع خان مهربانی کوله او د هغه عزت او درناوي يسي کاوه او د مالوي تول واک يسي ده ته سپارلي و يوه ورخ يو تن افغان، چي عثمان خان نومېده او شراب يسي خبللي وو د شجاع خان درباره راغي او په پرله پسې توګه يې پېغرو باندي لاپي توکولي او هغه وخت، چي فراش دي له دغه کار خخه منعه کاوه؛ نو عثمان خان پورته شو او فراش يې پې سوك وواهه او شور ماشور پورته شو.

فراش، شجاع خان ته حقیقت بیان کړ، شجاع خان امر وکړ، چي د عثمان خان دواړه لاسونه دي پري کړل شي او دواړه لاسونه يې ورباندي غوش کړل. عثمان خان گواليار ته راغي او پاچا ته يې شکایت وکړ؛ خو اسلام شاه شجاع خان ته، چي د شپرشاه له سترو اميرانو خخه و او هم يې د دولت خان اجيالا د خدمت د حق له کبله هېڅ ونه ويل، تر خه مودي وروسته شجاع خان گواليار ته راغي.

يوه ورخ عثمان خان بیا اسلام شاه ته د هغه زور زياتي له کبله، چي پر ده شوي و عرض وکړ. اسلام شاه، عثمان خان ته په غوشه شو او ورته يې وویل، چي ته هم پښتون يې لار شه او خپل بدل خنې واخله.

عثمان خان ددي خبرې په اورې دلو سره پخپل کار لاس

پوری کړ؛ خو شجاع خان د پاچا ددغه حکم له اور بدوانه ډېر
خپه شو او بسکنځلې یې وکړي؛ خو خرنګه، چې د عثمان خان
دواړه لاسونه پري شوي وو؛ نو د او سپني یو لاس یې خانته
جوړ کړ.

یوه ورڅ د شجاع خان یو تمن مصاحبنو خبر راووړ، چې
عثمان خان د پښن په دوکان کې ناست دی او چاپه تېزوړي او
ناوړي خبری کوي.

شجاع خان د فطري مېړاني له کبله ددي خبری چندان
پرواونه کړه تر خو چې یوه ورڅ په ډولی کې سپور شو او د
ګواړیار کلاته د پاچا سلامی ته روان شو او هغه وخت، چې د
تهیا پل په دروازه وردنه شو؛ نو وې لیدل، چې عثمان خان په
یوه دوکان کې ناست دی خپل یو لاس یې په خادر کې تاو
کړي دی. شجاع خان غوبستل، چې د عثمان خان نه دده د
احوال پوښتنه وکړي په نابیره توګه عثمان خان منډه کړه او د
دوکان جوتري ته راغي او شجاع خان یې تېي کړ.

د شجاع خان وسله وال کسان، چې دده د جوپان (ډولی)
پر شاوخوا روان وو هغه یې له لاسه ونیو او وې لیدل، چې د
او سپني نه یې یو لاس خانته جوړ کړي دی او د خپل غوش
شوي لاس پر ځای یې تړلی دی او د هغه ګوزار کاري ګوزار
نه او شجاع خان کينه برخه یې تېي کړي وه او لاس یې کوم
قوت نه درلود او همداسي ګربدلی و؛ خو د شجاع خان وسله
والو کسانو هغه په هماګه ځای کې ووازه او عثمان خان پخپله
سزا ورسبد او په خلکو کې سورماشور پورته شو؛ خو خرنګه،
چې ددغه پېښې خبر پاچاته ورسبد؛ نو خپل د دولت اعيان او
ستره خلک یې د شجاع خان پوښتنې ته واستول او پخپله یې هم

غوشتل، چې ددھ پوښتنی ته روشي
 شجاع خان پوه شوي و، چې د هغه زامنو او خپلوانو د
 عثمان خان دغه جرئت د اسلام شاه لمسون او تحریک گاهه؛ نو
 هغه وخت، چې ددھي ډلي په بېاکۍ پوه شو؛ نو د اسلام شاه
 راتک يې مناسب ونه گاهه او هغه ته يې دا پیغام ورواستاوه، چې
 زه د پاچا د پلار مربیي يم، ستاسو د پلار په خدمت کې مې له
 مرګ خخه هم ډډه نه ده کړي، زه د هغو پینځه دېرشو کسانو
 نه يم، چې ستاسو د پلار د دولت بېرغ مې خورند کړ او ستاسو
 په پلار مو اتفاق وکړ، چې دا ټولو ته خرګنده ده اوس مې خان
 ددي مربيني نه ڙغورلي دي، یوه ورڅ به د هغوي کار وکړم،
 تاسو د راتلو زيار او زحمت مه گالي، ستاسو همدا پوښتنی او
 مهرباني زما د ويړ او سرلوري سبب دي او هغه وخت، چې
 اسلام شاه ته نوموري خبری ورسپدي؛ نو د خبرو له محتوي
 خخه پوه شو، چې شجاع خان خه وايي؛ خو خرنګه، چې
 شجاع خان د اسلام شاه د دولت له سترو ارکانو خخه او د
 خدمت په خاطر يې پر سلام شاه ډېر حق درلود؛ نو یوه ورڅ
 يې صبر وکړ او بله ورڅ د شجاع خان پوښتنی ته لار

د شجاع خان زوي فتح خان، چې د زيات قوت خاوند و او
 هیچا ورسره لاس او پنجي نه شواي نرمولاي؛ نو اسلام شاه يې
 ولید، چې په یوازي ډول د شجاع خان سرا پردي ته ورننوت
 هعد غوشتل، چې اسلام شاه له منځه یوسېي ددھ پر دغې ارادې
 ماندي د شجاع خان زوي ميا بايزيد خبر شو او په دي وبوهبد،
 چې فتح خان غواړي، چې اسلام شاه له منځه یوسېي؛ نو
 سملاسي يې فتح خان ولېړه، چې سوغاتونه برابر کړي
 اسلام شاه د شجاع خان کور پخېلو قدمونو سره مشرف کړ،

دوى يوه شبېه سره ناست وو او د رخصتېدلو په وخت کې شجاع خان، اسلام شاه ته په خرگنده توګه ووبل، چې پاچا دي سلامت وي، تر دي وروسته زحمت مه گالي، چې ما و گوري، نه چې د خدمت په برخه کې زما حقوقو ته زيان ورسپري او هغه علم، شته او شان او شوکت مي، چې په ډېرو خواريو او ټکړ اوونو سره تر لاسه کړي په يوه وار له منځه لاجر شي او پخله پاچا پښتنه بنه پېژني، چې تر کومه حده پوري سم او تر کومه حده پوري ناسم دي.

اسلام شاه له هغه خایه پاچاهي مایيو ته راغي او هغه کينه يې، چې د شجاع خان په مقابل کې درلوده هغه يې لس چنده شوه

شجاع خان تر خو ورخو وروسته غسل و کړ او صدقه او خیراتونه يې پر مستحقو کسانو ووېشل. يوه ورڅه پر اس سپور شو او د اسلام شاه سلامي ته لاجر. اسلام شاه یو سل او یو اسونه او سل بنډله بنګالي تکران شجاع خان ته وبختيل او پر هغه باندي يې ډول ډول مهربانۍ و کړي. شجاع خان د پاچا د ډېري مهرباني په سبب پوه شو، چې دده ددغو ټولو بخششونه نه مقصد د نفاق رامنځته کول دي؛ نو هغه ورڅه يې تېره کړه او خپل څای ته راستون شو او خپلو نوکرانو ته يې ووبل، تر خو سامانونه بار کړي. د بشار خلکو ګومان و کړ، چې کور يې زوره شوي دي او غواړي، چې بل کوم کور ته ولېږدي او هغه وخت، چې تول پوځونه بار شول او وسلې يې په اوردو کړي او وسله وال شول؛ نو امر يې و کړ، چې د لېږد نقاره دي وډنګول شي. دوى له هغه خایه را ووتل او د سارنګپور خوا ته روان شول

اسلام شاه ددغه حالت په لیدلو سره په غوسه شو او یو شمېر
کسان یې د دوى د تعقیب لپاره و گومارل او پخپله یې هم
لبكري چمتو کړي او د سارنګپور خوا ته روان شو.

شجاع خان سارنګپور ته ورسبد او د خپلو سپاهيانو د
سامانونو د خای پر خای کولو په فکر کې شو او هغه وخت،
چې خبر شو، چې اسلام شاه راخي؛ نويو شمېر کسانو دی د
جګړي لپاره وڅاوه؛ خو شجاع خان هفوی ته ووبل، چې
اسلام شاه زما د بادار زوي دی زه به له هغه سره هېڅکله هم
جګړه ونه کړم او هر خوک، چې داسي نیت لري؛ نو باید،
چې دا محال فکر له سره لېږي کړي او زمانه دې لاجر شي.
هغه وخت، چې اسلام شاه د سارنګپور شاو خوا ته ورسبد؛
نو شجاع خان له بناوه راوط او خپله کورنۍ او سپاهيان یې له
خان سره ملګوري کړل او (پانس بله) ته لاجر

اسلام شاه د مالوې سيمه ونيوله او عيسى خان سور یې له
دوه ويستو زرو تنو سپرو سره د اجین په سيمه کې پربنود او د
ګواهیار خوا ته روان شو. شجاع خان د خپل توان او قدرت سره
سره نه غوبنټل، چې د مالوې ولايت ته زیان ورسوي. اسلام شاه
په دغه موده کې د نيازيو د ټکولو لپاره انتظار اېسته او هغه
وخت، چې دغه کار پرمختګ ونه کړ؛ نو دویم خل لپاره د
نيازيو د خپلو لپاره د لاهور خوا ته روان شو.

دولت خان اجيالا ته، چې شجاع خان زوي ويلی وو او د
اسلام شاه له نژدي کسانو نه و له اسلام شاه نه د شجاع خان د
ګناهونو د بخبلو غوبتنه وکړه؛ نو خرنګه، چې اسلام شاه ته د
دولت خان په شان هېڅوک هم نژدي نه و؛ نو دده دغه غوبتنه
ومتل شوه او شجاع خان په چټکۍ سره خان د پاچا ملازمهت ته

ورساوه

اسلام شاه د هغه گناوی وبختلی او سارنیکپور، د رای سین ولایت او خیینی نور خایونه ینی شجاع خان ته ور وبختل او یو سل او یو اسونه، زیات شمپر تو کران او د سرو زرو نه ڈکه یوه مجسمه یې ورتنه وبختله او هغه یې رخصت کړ او دولت خان اجیالا د پاچا په حضور کې پاتې شو ده ته یې له دې کبله اجیالا وايه، چې د شپې له خوا به یې له خپل کور نه د پاچا تر درباره پوری د لاري په دواړو خواوو کې مشالونه بلول او دولت خان به د هغو په منځ کې روان و او دې په جرئت، همت او مېړانه کې د خپل وخت د بې سارو کسانو خڅه و اوس به راشو د نیازیو پاتې حالاتو ته. د اعظم همایون او خواجه اویس تر منځ خو خلی جګري وشوی؛ خو دا خل اعظم همایون پر خواجه اویس بربالی شو او د سر هند خواته یې مخه کړه. اسلام شاه د دغه خبر په اور بدلو سره ستر لبکر برابر او د نیازیانو سره یې د مقابلي لپاره وتاکه.

اعظم همایون راستون شو او بیا مانکوت ته لار او هغه وخت، چې د اسلام شاه لبکري نژدې شوی؛ نو بیا د سنبله په شاو خوا کې جګړه پېښه شو او نیازیان له ماتې سره مخامنځ شول. د اعظم همایون مېرمن او مور اسیراني شوی او نوموری اسیراني یې اسلام شاه پاچا ته بوتلې. ماتې خوږلیو کسانو له هغه ځایه ګهګرو ته پناه یووړه او هغه غرنۍ سیمې ته لابل، چې کشمیر ته نژدې موقعیت لوري.

اسلام شاه د خپل پیاوړی لبکر سره د هغو فتنو د له منځه وړلوا لپاره را روان شو او دوه کاله یې د ګهګرو سره جګړه وکړه او غوبستل یې، چې هغوي خانته ابل کړي او سلطان آدم

گهگر، چې د همایون پاچا سره يې د اخلاص نه ډکې اړیکې درلودلي هغه يې په دې توګه لاسته راووړ، چې هغه پختل عزم کې پرمختګ ونه کړ.

اسلام شاه د سلطان آدم گهگر نه، چې د گهگرانو د قوم د نومیالیو نه و پوستکی واپسټ او د هغه زوی کمال خان يې د گوالیار په کلا کې بندی کړ.

خرنګه، چې اسلام شاه د سلطان آدم گهگر نه غج واخیست او د هغه ټول قوم يې له منځه یوور؛ نو د غرہ دزباته څمکه والو په ملګرتیا د (مورین) خوا ته روان شو او د سوالکه (شیوالک) ټولو راجا ګانو دده اطاعت وکړ او ده ته اهل شول

د گوالیار راجا (برسراام)، چې پاچا ته يې ډېر اخلاص بسوده، اسلام شاه د نورو څمکه والو په پرتله پر هغه ډېرې مهربانۍ وکړې او گوالیار هغه غر دی، چې (کانګري) او (انګرکوټ) ته د تللو په وخت کې بني لاس ته د غرونو په منځ کې د جنوب خوا ته موقعیت لري

اسلام شاه هلتله یوه ودانۍ جوړه کړه د گوالیار او سبدونکي چندان بنایسته نه دي؛ نو اسلام شاه د خوش طبعتی له مخې دغه رباعي ووبله

چګونه وصف و بيان گوالیار کنم
به شرح راست نیابد اگر هزار کنم
به پر سرام ندانم چنان سلام کنم
چه بینمش روئی از خویش رام رام کنم

تاج خان ګرلانۍ، چې د اسلام شاه یو تن نژدي کسانو نه و دغه بیت يې د پاچا په حضور کې ووايه:

خویش را بندۀ تو نام کنم
کار زین خوبتر کدام کنم

اسلام شاه خو ورخی په گوالیار کې تم شو او د مانکوت د
کلا په ودانولو ی لاس پوری کړ. د هلتہ پینځه کلاغانی ودانی
کړي، پر یو ی کلا یې د شېر ګړه نوم کېښود، پر دویمې کلا یې
د اسلام ګړه، پر درېمې کلا یې د رشید ګړه، پر خلورمې کلا
یې د فېروز ګړه نوم او پر پینځمه کلا یې پر خپل اصلی نوم
يعني مانکوت او مانګړه باندې پخپل حال پرښودله.

اسلام شاه هلتہ داسې کارونه وکړل، چې ممکنہ ده، چې د
سلیمان عليه السلام په وخت کې پر پېړیانو باندې داسې کارونه
شوی وي او که خوک دغه پینځه کلاغانی وګوري؛ نو په به
توګه به ویوهبری، چې خومره سحر آمېزه کارونه یې سرته
رسولي دي؛ خو په دغو ورخو کې اسلام شاه د خلکو روزگار
له سختی سره مخامنځ کړي و او د درېو کلونو په موده کې یې
سپاھیانو او امیرانو ته یوه پیسه هم نه وه ورکړي یو شمېر
امیرانو سره اتفاق وکړ او یو پلی یې ددې لپاره وتاکه، چې نن
ورخ به پاچا د سرې خیمې نه د مانکوت د کلا لیدلو ته ورشی،
ته د عارضینو په جمله کې د هغه مخې ته ورشه او د لارې تنګی
ورته ونیسه او له منځه یې یوسه

دغه پلی د غره له پاسه وڅوت او په هغه خای کې ودرېد،
چې له یوه تن خخه پرته دویم تن پکې نه خایپدې دغه پلی د
هغه تنګی سر ونیسوه او ودرېد هغه وخت، چې اسلام شاه هغې
نړی کوڅي ته ورسبد: سو هغه خلک، چې ترې وړاندې روان
وو وړاندې لابل او هغه ډله، چې د شاله خوانه راتله هغه شاته
پاتې شوه

نوموری پلی د پاچا مخی ته په چینو او نارو سره راغی او هغه وخت، چې اسلام شاه ده ته نژدي شو؛ نو دغه پلی په یوه اړخ ودربد او هغه توره يې، چې په ملا پوري تړلي وه راوایستله او پر پاچا يې ګوزار وکړ.

د اسلام شاه پاچا غاړه لړه ټېي شوه او ګوتې يې هم لړ خه زخمی شوي. اسلام شاه د لوره همتۍ او چالاکۍ له مخې له اس نه ټوب کړ او خپل څان يې بر هغه پلی دپاسه ور ګوزار کړ او پر خمکه يې وویشت او توره يې د هغه له لاسه واخیسته.

دولت خان اجیالا د شاهه خوانه دغه کار ولید او د باد په خبر يې خپل څان پاچا ته ورساوه. ده هغه پلی د پاچا له لاسه پخپل لاس کې ونیو او پاچا ته يې عرض وکړ، چې حکم وکړئ، چې دی له څانه سره وساتم. اسلام شاه وویل، چې د ډېرو کورونه به وران کړي هغه زر ووژنه یو شمېر به په ناحقه توګه له څانه سره مړه کړي، دده ساتل کومه ګته نه لري او دولت خان نوموری په هماغه څای کې ووازه.

ددغه زیان له کبله، چې پاچا ته رسیدلی و په ټول لښکر کې ستر شور ماشور جوړ شو خلکو به یو او بل ته ویل، چې پاچا د پلی له لاسه ووژل شو.

په هماغه شپه اسلام شاه له لاري نه ستون شو او خپل استو ګنځی ته يې څان ورساوه، یو ساعت پر تخت کښېناست او هغه توره يې، چې د پلی له خوا دی پري وهل شوی و راوغوښته او د امیرانو په مخ کې يې وغور څوله ټولو هغه توره ولیدله او پاچا دغه توره وېژندله، چې پخپله يې اقبال خان ته وربخنبلې وه او دغه اقبال خان په اصل کې کرم الله خان نومېده او د اسلام شاه په پلی پوځ کې يې خدمت کاوه. اسلام

شاه دی وروزه او د خپلو نامتو اميرانو په توگه يې وقاکه او د اقبال خان خطاب يې ورکړي و او د درناوي وړ منصبونه يې ورکړي ۹۹

اسلام شاه، اقبال خان ته ووبل، چې پر تا باندي بسه باور شوی و او تاته مې د قدر وړ دندې درکړي؛ خو ددې لپاره، چې ما په خپله دغه منصبونو ته لوړ کړي يې؛ نوله دې کبله شرمېږم، چې تا ووژنم؛ خو ستاسزا به همدا وي، چې ستانه د اميري منصب واخلم، په هماماغه وخت کې دې، چې د پلي په پوڅ کې د ورځي یوه ټنګه تر لاسه کوله؛ نو په هماماغه پلي پوڅ کې خدمت کوه او دغه بیت يې ورته ووايه:

اشنایان چنان گرفته دلسم

گر شوم غرق آشنا نه شوم

اسلام شاه، مبارز خان، چې د عدلی خطاب يې تر لاسه کړي و او یو شمېږ اميرانو غوبستل، چې دې د پاچا په توگه وټاکي خپل حضور ته راوغوښت؛ خود هغه د خور (بې بې بايي) په وجه يې ورته هېڅ ونه وبل او له هغې ورځي نه په زياترو اميرانو بدګومانه شو او په بشکاره توګه يې دېمني پېل کړه او ددغې ډلي د له منځه وړلوا په فکر کې شو او د پاچاهي سرا پردي گرد چاپېره يې هغه پیلوانان او اميران د ساتني او پېرو لپاره وټاکل، چې دده د اعتماد او باور وړ وو او د نیازیو د له منځه وړلوا لپاره يې پاچاهي هود و کړ او د هفوی د نیولو په لار کې يې زياتي هلي خلې وکړي؛ خو خرنګه، چې په ګهګرو کې قوت پاتې نه شو، اعظم همایون د کشمیر غرنيو برخو ته لار

اسلام شاه په (ګهاتي هير) کې تم شو او غوبستل يې، چې د

نیازیو په تعقیب کشمیر ته ننوخی. د کشمیر حاکم میرزا حیدر د اسلام شاه د تعقیب په سبب د نیازیو مخه و نیوله اعظم همایون پیشیدل، چې د شاله خوانه پاچا رسیدلی دی او د وړاندې تللو لاره د کشمیر حاکم بنده کړي ۵۵؛ نو ناچاره شو او (راجوري) ته وتنبېد.

اسلام شاه د نیازیو د تعقیبولو لپاره ډېری هلي څلې و کړي او د نوشهره دولایت د (مدد) سیمې ته ورسید. هلتله یې د غرونو د تنګیو له وېری او ډاره دا لازمه و ګنه، چې باید د سولې له لارې دغه خبره حل شي؛ خو همامغه وو، چې سید خان او عبدالمالک، چې د پاچا له نژدي او باوري کسانو له جملې نه و هغه یې اعظم همایون او نورو نیازیانو ته ولېدل، چې سوله و کړي او میرزا حیدر ته یې د خپلو پوځونو د ګډوډی په باب خرګندونې و کړي.

اعظم همایون، سعید خان، شهباز خان، فیروز خان او بې بې رابعه په دغه جګړه کې ووژل شول او کشمیریان د سوبې په تر لاسه کولو سره سرینګر ته ستانه شول.

میرزا حیدر د پښتو ککری د ټعقوب میر په لاس (بن) نومې خای ته، چې د چناب دریاب ته نژدي موقعیت لري اسلام شاه ته ورولېرلي، اسلام شاه د نیازیو د فتنې خخه بېخې ډاده او بېرته راستون شو. په دغه وخت کې میرزا کامران د همایون پاچا له ملازمت نه وتنبېد او اسلام شاه ته راغی، خرنګه، چې کامران میرزا په شعر وبلو او پر شعر باندې بشه پوهېده او اسلام شاه ته هم په دغه باب په پرله پسې توګه خرګندونې شوې وي؛ نو اسلام شاه په لوړۍ مجلس کې د میرزا کامران د طبعې د ازهاینست لپاره د یوه عراقی شعر، یوې هندي قصیدې او یو

افغانی شعر نه درې بیتونه ووبل او ورته یې خرگنده کړه، چې
خنګه شعرونه دی
میرزا کامران ووبل: د شعرونو له بشپنۍ نه پوبتنه کوي او
يا دا چې مطلب مو دادی، چې دا شعرونه د چا دي؟
اسلام شاه ورته ووبل: غواړم، چې پوه شم، چې دغه درې
بیتونه کومو خلکو ولی دی؟

کامران ورته ووبل: لومړۍ بیت مو، چې ووايہ دا عراقي
شعر دی، دویم بیت یې هندی دی او درېیم بیت یې د افغانی
شعر بیت دی.

اسلام شاه او ټولو حاضرینو د میرزا کامران پر پوهې او
هوښياری شاباسی ووايہ. تر دې پېښې وروسته هغه د اسلام شاه د
کبر او غرور او دده د نورو نژدې اميرانو په لارښونه له ده سره
ور چلنډ ونه کړ او هغه وتبتد او د سوالکه غره ته لار او له هغه
څایه د ګهګرو سیمې ته لار. د دغه پېښو تفصیل د همایون پاچا په
حالاتو کې په بشپړه توګه راغلی دی.

اسلام شاه د (بن) له سیمې نه په پوله پسې لپرد سره دیلې ته
ورسېد او خو میاشتې یې په دیلې کې تېري کړي. یوه ورڅ
اسلام شاه په دیلې کې ڈوره پر خپله غاړه اینې ۵۰ او خپلې
وينې یې د هغې په واسطه کمولې، په دغه وخت کې یې خبر
تر لاسه کړ، چې همایون د نیلاپ له سیند نه تېر شوی او
هندوستان ته راننوتلی دی. هغه وخت، چې اسلام شاه دغه خبر
تر لاسه کړ: نو د افغانانو سندرغارې، چې هغه ته دور وايې دغه
لاندېنې بیت وايہ او رباب یې واھه:

همه عالم اگر شود دشمن
چو تو یار منی، چه باک مرا

اسلام شاه حاضرینو ته ووبل، چې غیبی هاتف دا سې له
شکه وتلی زېرى را رسوي، تر دې بل بىه فال نشته. اسلام شاه د
نجوميانو د خبرو پرواونه کړه په هماغه شبې کې ژوره له خپل
ستونی نه لپري کړه او پر اس سپور شو. ده د خپل پاچاهي
غیرت نه کار واخیست، په لومړي ورځ یې یوه کروه لاره ووهله
او قل، به یې چمتو شوي توپخانه له خانه سره درلودله.

دده دغه سفر، چې په عاجله توګه پېښ شو او په دغه وخت
کې غوايان د ډیلې په شاوخوا کې خواره واره شوي وو؛ نو ده
د غوايانو تر رسپدلو پوري صبر ونه کړ او امر یې وکړ، چې د
غوايانو پر خای دې پلي کسان عرادې کش کړي.

اسلام شاه درې سوه زره تنه نوکران درلودل، یو نیم سل
زرو تنو له خانونو سره مېتي (کولنگان) درلودل او د پوخ له
شاوخوا نه به یې کلا جوړوله او هر توب به د زرو تنو پليو کسانو
له خوا کشیده.

اسلام شاه وروسته په چېکۍ سره د لاهور خوا ته متوجه شو.
همایون پاچا د اسلام شاه د تلو نه دمخه خپل ورور کامران میرزا
د سلطان آدم ګھېر نه تر لاسه کړ او د کابل لور ته ستون شو.

اسلام شاه تر لاهوره پوري لاجر او ګوالیار ته ستون شو او
هلته په بسکار کولو بوخت شو. تصادفاً یوه ورځ اسلام شاه په هغه
سیمه کې بسکار کاوه، یو شمېر پښتنې اميرانو خیانت وکړ او د
اسلام شاه لاره یې ونیوله؛ خو څرنګه، چې د اسلام شاه ژوند
پاتې و په بله لاره روان شو او په هماغه شبې ددغې ډلي د خیانت
په باب پاچا بشپړ معلومات تر لاسه کړل او بهاوالدين او محمود
مدارا، چې ددغه بغاوت او فتنو مخکبان وو، ونیول شول او په
سزا ورسپدل.

تر دي وروسته اسلام شاه پر ټولو اميرانو بدگومانه شو او
خپل او د خپل پلار اميران يسي، چي د هنغو قنوت او غلبه به يسي
وليده: نو هنغوی به يسي بنديانوں او وڈل به يسي

يوه ورڅي خپلي مېرمني (بي بي باي) ته ووبل، چي ستا
د زوي لاره مې پاكه کړي ده: خوستا ورور مبارز خان د لاري
خنډ دي، که چېري د خپل زوي ژوند غواړي؛ نو ورور به دي
ووژنم

بي بي باي ورته ووبل، چي زما ورور يو عياش او استراحت
خوبسونکي سړي دي او تل د موسيقى د آلاتو په جوړولو او د
ساز او سرود په اورېدلو بوخت وي او خپل ژوند تېروي، هغه په
سر کې د واکمني خیال نه لري

اسلام شاه، چي هر خومره خپلي مېرمني ته معقول د لایل
او ګټور نصیحتونه وکړل؛ خو دده مېرمن د اسلام شاه خبرې،
چي ددي په ګټه وي، نه منلي او هغه وخت، چي اسلام شاه
وليده، چي مېرمن يې ناقص العقله ده؛ نو له هفي نه نا اميده
شو او ورته يې ووبل: ته پوهېږي، چي د مبارز خان له لاسه دغه
هلک ته دېر خطرونه متوجه دي او په پاڼي کې به زما خبره تاته
خرګنده او معلومه شي

اسلام شاه خپلي مېرمني ته دغه خبرې وکړي او له کور نه
بهر شو او د بنديانو د سزا ورکولو په خاۍ کې يې حکم وکړ،
چي تول بنديان يوې کوتې ته راولۍ او هغه کوتې د ټویک له
باروتو نه ډکه کړي او اور ورواجوئ، چي د اسلام شاه د حکم
سره سم يې همداسي وکړل او تول بنديان په هوا کې والوټل
او د هنغوی اندامونه او غړي يو له بل نه سره جلا شول؛ خو
یوازې کمال خان ګهکر د کوتې په يوه ګوبه کې خداي (ج)

خوندی ساتلی و او هفه وخت، چې اسلام شاه له دغې پېښې خخه خبر شو؛ نو کمال خان يې له هغې خونې نه راویوست او خپل حضور ته يې راوغوبست او سوگند يې ورکړ، چې تر دي وروسته به دده سره مخالفت نه کوي او ده ته به د سربنندني او وفاداري نه پرته بله لاره نه غوره کوي. کمال خان په همامغه ډول، چې اسلام شاه ورته ويلی وو همامغسي عمل وکړ او خان يې وژغوره.

تر هفه وروسته اسلام خان د کمال خان ګهکر په روزنه بوخت شو او په ډېرہ لېره موده کې يې هفه د سترو اميرانو په ډله کې وتاکه او لوی خدمتونه يې ور په غاړه کړل او هفه يې په ډول ډول مهربانيو خوشحاله کړ او دده په عزت او درناوی کې يې زياتوالی راووست.

لنډه دا چې اسلام شاه خپل یو تن نژدي سړۍ، چې به خواری او پېشانی اخته شوی و یو خای ته له دي کبله وروپړه، چې له هفه خایه به خه تر لاسه کړي، تر خو دده د نېکمرغۍ باعث و ګرځي؛ خو هفه سړۍ د دیانت او امانتداري شپوه غوره کړه او هل هفه خایه بېرته راستون شو. نوموري سړۍ یو خل بیا د خپلې پېشانی نه پاچاته عرض وکړ، اسلام شاه، چې په هفه وخت کې يې پر خلکو باندې تنګسه او فشار راووستلي و؛ نو دغه بیت يې دده په خواب کې ووايhe او نور يې هېڅ ونه ويل:

خنګ دولت بزیر ران تو بود
چو تو کم تاختي، کسى چه کند

وايي، چې د اسلام شاه په وخت کې شیخ علایي نومې دروېش د مهدی په مذهب کې شور او زور پورته کړ او زیات

شمیر کسان یې بې لارې کړل ده د روپشانو او فقیرانو نه زیات شمیر کسان پر خان راټول کړل او په هر بسار او بازار کې به یې، چې کوم نامشروع او ناروا کار ولید په هر دول، چې به یې وس رسپدہ هغه کار به یې منعه کاوه.

ده په بیانه کې شور او زود پورته کړ؛ خو په پای کې یې د خپل مرشد په لارښونه د حج د تللو اراده وکړه او د خپلوا اوو اتو سوو تنو خادمانو سره یې د حجاز خواته مخه وکړه او هغه وخت، چې خواصپور، چې د جودهپور په حدودو کې موقعیت لري ورسپد؛ نو خواص خان دده هر کلی ته راغی او پر ده معتقد شو.

اسلام شاه د دغه خبر په اورې دلو سره شیخ علایی خپل حضور ته وغوبت او نوموږی شیخ دده په مجلس کې حاضر شو؛ خو شیخ علایی پاچاهانو ته د درناوی دود پر خاینه کړ او اسلام شاه ته یې شرعی سلام ورکړ؛ خو پاچا دده سلام ته په بې علاقه گی سره څواب ووايې دغه کار د پاچا په نژدي کسانو بسه ونه لګبد

ملا عبدالله سلطانپوری، چې د مخدوم الملک لقب یې درلود د شیخ علایی د مقام خخه انکار کاوه او دده د وزلوا فتوى یې ورکړي وه اسلام شاه د تولو عالمانو په حاضرولو سره حکم وکړ، چې دغه قضیه دې دوی تشخیص کړي؛ خو شیخ علایی پر نورو عالمانو باندی په بحث کې غالب شو.

اسلام شاه ورته وویل، چې ای شېخه! له دې دعوی خخه تېر شه، تر خو، چې زه تاد خپلی واکمنی د محتسب په توګه وټاکم تر او سه پوري دې زما له حکم نه پرته د ناروا کارونو مخه نیوله؛ خو او سه زما په امر دغه کارونه سر ته رسوه.

شیخ علایی دغه خبره ونه منله، اسلام شاه د مخدوم الملک د حکم پر خلاف د شیخ د ابستلو امر صادر کړ او هندیه ته یې ولپړه او بهار خان سروانی، چې د هغه څای حاکم و د خپلو تو لو سپاهیانو سره شیخ علایی ته معتقد شو
مخدوم الملک دده د وتلو او د فسادونو د رامنځته کولو په باب پاچا خبر کړ اسلام شاه دا څل بیا له عالمانو نه وغوبتله، چې د دغې پېښې په باب پاملنې او غور وکړي. مخدوم الملک ووبل، چې دی د مهدویت دعوه کوي او د ټولی نړۍ پاچا به شي د پاچا ټولی لبکري ده ته معتقد شوې دي او ددي ګومان کېږي، چې نن یا سبا به په دې ملک کې لوی خطر رامنځته کړي.

اسلام شاه دا څل هم د مخدوم الملک خبرو ته غور ونه نیوو او شیخ علایی یې په بهار کې شیخ بدنه ته، چې یو پوه طبیب او شپرشاه ورته دومره اعتقاد درلود، چې هغه ته به یې بوتان په مخکې اپښو د ولپړه خو هغه په دغه باب فتوی صادره کړي.
په دغه وخت کې اسلام شاه د پنجاب په سیمه کې د مانکوپ د کلا په ودانلو او نورو کارونو بوخت و هغه وخت، چې شیخ علایی بهار ته لار؛ نو شیخ بدنه د مخدوم الملک د فتوی په خبر بله فتوی صادره کړه او هغه یې د پاچا استازو ته ورکړه په همدي ترڅ کې شیخ علایی د وبا په ناروغری، چې هلتنه خپره شوې وه اخته شو او دده په ستونی کې تېپ پیدا شو، چې یوه ګونه به پکي ننوتله هغه وخت یې شیخ علایی اسلام شاه ته را ووست؛ نو د خبرو کولو توان یې نه درلود.
اسلام شاه د هغه په غور کې ووبل، چې ته یوازې زما په غور کې ووايې، چې زه مهدی نه یم، یا نو دې واک خپل دی

شیخ علایی د پاچا خبره ونه منله او هنھ وخت، چي اسلام
شاه د شیخ علایی نه نا امیده شو؛ نو امر بی و کر، چي دی په
متروکو ووهی هماغه وو، چي شیخ علایی د دربیمی متروکی
په گوزار سره له دی نپری نه سترگی پتپی کپری او (اکراله) دده
د مهینی د نپتپی ماده ۵۵

عوامو به وبل، چي شیخ علایی د اسلام شاه په حضور کپ
دغه لاندېنی خلوریزه وبلی او ورته بی ووبل: که چبری
غواپی، چي په حقیقت پوه شې؛ نو د شیخ او حدالدین
کرمانی په خلوریزه غور و کړه، چي خه واپی:

من یک جانم که صد هزار است تنم
چه جان، چه تن جملګی خویشننم
خود را دګری ساخته ام، این عجیب است
ګر شاد کنم آن دګری را که منم

خرنگه، چي اسلام شاه په دی ورخو کپ خپله ټوله پاملرنه
او توجه د سترو امیرانو له منځه وړلو ته واړوله او په دغه کار
کپی بی یوه دقیقه هم خپل وخت عبث تبر نه کړ، چي له دی
کبله له سترو امیرانو نه خو تنو له یو بل سره داسې سلا او
مشوره وکړه، چي اسلام شاه به له منځه وږي او مبارز خان به د
پاچا په توګه تماکي. د دغو امیرانو د بغاوت خبر اسلام شاه ته
ورسید او پاچا په دی لته کپی شو، چي ټول امیران به یو څای
راتولوی او سزا به ورکوي. نوموږي امیران هم د پاچا په دغه
فکر خبر شول او یو له بله بی داسې سلا او مشوره وکړه، چي
دربار ته به په ډله بیزه توګه نه ورځي او که چبری یو تن امیر
دربار ته لارې شي؛ نو بل تن به نه ورځي

امیران به د پاچا دربار ته د سلامی لپاره په همدي ډول

ورتلل او اسلام شاه شپه او ورخ ددغو امیرانو د له منخه ورلو او
وژلو په لته کې و، چې دوی په ډله یېزه توګه لاسته راوړي او
هغوي ته سزا ورکړي؛ خو هنې خه، چې خدای(ج) د چاپه
تقدیر کې کښلي وي، انساني تدبیر هنې نه شي بدلولاي؛ نو په
ناڅاپي ډول د بولو د بندېدلو او د مثاني د درد له کبله د
گوالیار په کلا کې د ناروغری په بستر پړېوت.

يو شمېر پر دې عقیده دي، چې د بدن پر کومې نازکې
برخې باندي يې دانه راختلي وه پاچا ددغې پېښې نه هېڅوک
هم خبر نه کړل او دغه دانه يې پخېل لاس داغ کړه او ددغې
دانې د دغولو او سوځولو سره سم د پاچا حال ډېر خراب شو او
په هغه وخت کې پاچاته يو شمېر نژدې کسان، چې دده
مصالحین وو د اسلام شاه له خولي ځینې اېلتې واورېدلې تر
هغه وروسته، چې اسلام شاه په هوبن شو؛ نو تاج خان کرلانې،
چې د اسلام شاه له نژدې امیرانو خخه و هنې ته عرض و کړ،
چې پاچا دې سلامت وي! نن ورخ مو ستاسو له مبارکې ژبې
خخه د عادت په خلاف خبرې واورېدلې.

اسلام شاه د تاج خان په څواب کې دغه لاندېنۍ بیت ووايه

دېگر کردند خوبان شیوه حسن

حسن را هم سخن طرزی دېگر شد

اسلام شاه وویل: ای تاج خانه! زه پوهېذلم، چې توان او
قوټ لرم او ټول ملک مې څلې دې؛ خو اوس توان د یوه بل
پیاوړي ذدات سره دې او اوس مې څل خان د مېږي په خبر
ناتوانه او کمزوری ولید او په څل زور او قوت پوه شوم

لنډه دا چې (بې بې بايي) يې راوغوبنسله او ورته يې وویل:
تر او سه پوري خو زما حکم چلېږي، که چېږي زما وروسته د

خپل زوی واکمنی غواپی؛ نو ووایه، چی ستا ورور له منخه
یوسف

بی بی بایی په ڏها پیل و کړ او اسلام شاه ورته وویل، چې ته
پوهېږي، د همدي خبرو په ترڅ کې اسلام شاه په (۱۹۶۱هـ) کې
له دې نړۍ نه سترګې پتې کړي
يو شمېر سپاهیان، چې د پاچا له ناروغی نه خبر نه وو او په
ناڅاپي توګه یې د پاچا د مړینې خبر واورېد؛ نو د خپل کار
لپاره حیران شول. د اسلام شاه د واکمنی موده نهه کاله او خو
میاشتی وه. په همدي کال کې گوجراتي سلطان محمود او
د کني نظام الملک هم مړه شوي دي. د دغه درېبوو واکمنانو د
مړینې نېټه د ابجد په حساب (زوال خسروان) دي. دغه پېښې په
۱۹۶۱ کال کې رامنځته شوي

سه خسرو را اجل آمد به یک سال
که هند از عدل شان دارالامان بود
یکی اسلام شه سلطان دھلی
که اندر عهد خود صاحبقران بود
دوم محمود شه، سلطان گجرات
که همچو دولت خود نوجوان بود
سوم آمد نظام الملک سنجری
که در ملک دکن خسرو نشان بود
زمن تاریخ فوت این سه خسرو
چه می پرسی؟ "زوال خسروان" بود

۱۹۶۱

شیرشاه او اسلام شاه دواړو پېنځلس کاله او خو میاشتی
واکمنی وکړه او بیا وفات شول

د ځینو هغو پېښو بیان، چې د اسلام شاه د واکمنی په وخت کې رامنځته شوی وي

لومړۍ دا چې په لاهور کې یو سپین ډیری سړۍ و، چې د یوه کاروانسراي په جومات کې او سبده او کوري د راوی د دریاب په غاړه په یوه کلې کې موقعیت درلود. هر وخت به یې چې کوم لاروی ولید، چې په جومات کې بسته شوی او شتمن به ورته بنکاره شو؛ نو هغه ته به ورغی او هغه سړی به ددغه سپین ډیری نه پوبنتنه کوله، چې تاسو په همدي خای کې کور لري؟

سپین ډیری به ورته ويل: زما کور دي خای ته ډېر نژدي دی په هغه کلې کې او سپرم؛ خو یوه ستونزه لرم.
سړی به تري وپوښتل، چې دغه ستونزه کومه ۵۵؟

دغه زوړ او شیطان صفتہ سپین ډیری به ويل، چې زه سپین ډیری شوی یم، یوه لور لرم، چې عالمه او بسلکي ده، چې لمړ او سپورډی یسي له حسن نه شرمېږي او هغه نجلی د بلوغ مرحلې ته رسبدلي ده. زه د هغې لپاره د یوه مناسب سړی یه لته کې یم او له همدي کبله په جومات کې او سپرم، تر خو هغه یوه نېکمرغه سړی ته ورکړم، چې په ارامې سره خپلې شپې او ورڅي تېري کړي او زه هم د هغې له پېتي نه وڈغورل شم.

هر خوک به، چې په دغه کار راضي و؛ نو هغه ته به یې ويل، چې ستا استوګنځی دي همدلتله وي؛ خو ته یو خل زما سره تر کوره پوري لار شه او هغه نجلی پخپلو سترګو ووبنه او که چېږي دي هغه خوبنه شوه؛ نو په هغه وخت کې زما په کور کې او سپرد، تر خو تا د هغې محرم و ګرخوم.

سپین بیری په هغه سپری په دغه چل ول سره خپل کور ته
 بیوه او زهر به یې ورکول او واژه به یې
 یوه ورخ یې یو تن خوان د پخوا په خبر وغولاه او خپل
 کور ته یې بوت په دغه وخت کي ددغه خوان یو تن ملازم
 حاضر نه او بازار ته تللی و دغه سپین بیری دغه خوان او دده
 نوز قول ملگری ووژل هغه وخت، چې د نوموری خوان ملازم
 له بازاره راغی؛ نو دغه خوان یې ونه لید، خلکو ته یې وویل،
 چې په دې ډول نخبو او علامو سره یو خوان په دغه جومات
 کې بستکته شوی و هغه خه شو؟

خلکو وویل، چې بسايی مخکنې پړاو ته به تللی وي. دغه
 سپری په چټکی سره خان مخکنې پړاو ته ورساوه؛ خو په هغه
 پړاو کې یې هم د خپلو ملګرو نه کومه پنه تر لاسه نه کړه. بیا ور
 په زړه شول، چې بسايی د همامغه کاروانسرای په کومه ګونبه
 کې به بستکته شوی وي؛ نو همامغه وو، چې بېرته راستون شو.
 د لاري په اوردو د کې یې ولیدل، چې دده د ملګرو اسونه
 نور خلک د او بود خبسو لپاره بیاپی او دده د ملګرو نه هېڅ یو
 هم نشته. ده له دغو کسانو نه پونښه وکړه، چې ددي اسونو
 خاوندان خوک دی؟ خو هنو خلکو ورته نور نومونه واخیستل.
 دی سپری د اسونو د پښو پل واخیست او هغه کور یې پیسا
 کړ او کوټوال ته راغی او ورته یې وویل، چې دغه اسونه زما د
 ملګرو دی او دغه اسونه مې په دغه کور کې وموندل؛ خو خپل
 ملګری مې نه بسکاری.

د کوټوال سپری هغه کور ته ورنوټل او ټول سامان آلات او
 اسونه یې وموندل. دوى د هغه سپین بیری په کور کې یوه خاہ
 وموندله، چې دده ملګری یې وژلي وو او په هغه خاہ کې یې

ورغوحولی وو همدا راز د شپیتو تنو نورو کسانو جسدونه یې
هم و موندل، چې په همدي توګه یې وژلي وو او د هفی خاه
نه ډېر هنیوکي را ووتل هغه سپین دری د پاچا د حکم سره سم
د خپلو ناپرو عملونو په سرا ورسید.

بله پېښه:

په لاهور کې د بسار د کلا دنه تر یوی مناري لاندې یو تمن
تاویز لیکونکی کېښاسته او دا یو مشهور تاویز لیکونکی و ده به
بځوته تاویزونه ورکول او دا دده دودو، چې دوه تنه به یو
څای ورتلل؛ نو تاویزونه به یې نه ورکول او ویل به یې که
چېري خوک یوازې ورشې؛ نو تاویز به ورکوي؛ خکه چې په
یوازې ډول دده تاویز زیات اثر او اغږډه کوي او هر خوک به په
یوازې ډول دده کور ته ورته ده به د هغه سړی حال ته کتل،
که به چېري هغه سړی شتمن و؛ نو هغه به یې واژه او که به
چېري غریب او بېوزلی و؛ نو هغه ته به یې تاویز لیکه او ورکاوه
به یې ۵۵ د ډېر پخوا وخت نه دنه ډنډه سر ته رسوله.

یوه کهتری^{*} بسخه، چې مېړه یې دوی بسخی درلودلې او
یوه پړی گرانه وو؛ نو دغې ناسګرانې بسخی یې وغوبتل، چې د
څپل مېړه مینه او محبت څانته جنټې کړي او د دویمي مېړعنې
په نسبت د څپل مېړه مینه کمه کړي

یوه ورڅ یوی ګاونډی بسخې ورته وویل، چې منار ته نژدې
یو سړی ناست وي له چانه خه شې نه اخلي او بسايې، چې ستا
دغه ستونزه د هغه له خوا حل شي؛ خو شرط یې دادۍ، چې
باید په یوازې ډول هغه ته لاره شي؛ خکه چې که دوه کسان

* کهتری د هندوانو یو قوم دی (ژیارن).

ورته لاد شي؛ نو بيا تاوايز نه ورکوي

دغه بشخه د مابسام په موده کي له خپل کور خخه ووتله او
خپل خان بي د تاوايز ليکونکي کور ته ورساوه خرنگه، چي دغه
بсхه د شتمنو بشخونه وه؛ نو تاوايز ليکونکي د خپل پخوانی
دود له مخي هغه ووزله.

دغه تاوايز ليکونکي پخپل کور کي خلور خاه گاني جوري
کړي وي او دغه خلور خاه گاني د وڈل شوبو کسانو نه دکي
شوي وي. تاوايز ليکونکي دغه بشخه په یوه ټغر کي تاوه کړه،
خپل یوه مربي ته بي ورکړه او یو بل تن بي هم ورسره ملګري
کړ، چي له بساري نه بي بهر په یوه خاه کي وغورخوي؛ خو
خرنگه، چي شپه تېره شوي وه؛ نو دوى د بساري د کلا دروازي ته
راغل. د کلا د دروازي ساتونکيو ورته ووبل، چي ودربرۍ او
په دغه ټغر کي خه شى تاو دي، چي وړئ بي؟

هغوي ورته ووبل، چي د خپل یوه پوروږي نه غله وړو؛ خو
خرنگه، چي د دروازې د ساتونکيو مشر حاضر نه وه؛ نو د
دروازې ساتونکيو ورته ووبل، چي زمود د مشر تر راتلو پوري
صبر وکړي هغه به په دغه باب خبرتیا تر لاسه کړي او تاسو به
پرېږدي.

هغوي خپل دغه بار رابسته کړ او پخپله کښېناست. دوى
غوبستل، چي په یوه ډول سره له دي ئايه وتبشي؛ خو د
دروازې ساتونکيو د دوى په خپرو کي اضطراب ولید او د دوى
په خپرو کي بي وېره ولidleه؛ نو دغه دواړه بي کلک وتړل او د
هغه بار په باب يې کومه پلتنه ونه کړه او ټوله شپه تړلي پاتې
شول او ګله، چي سبا شو؛ نو د دروازې د ساتونکيو مشر د
دروازې ساتونکيو ته ووبل، چي دا خلک خوک دي؟

د دروازو ساتونکيو د شې کيسه هغه ته خرگنده کړه او ورته یې ووبل، چې مور یې بار نه دی لټولي. د دروازې د ساتونکيو مشر د دروازې ساتونکيو ته ووبل و ګوري، چې په تغر کې خه شی بار شوي دي؟

هغه وخت، چې هغوي بار پرانیست؛ نو وژل شوي بخه یې وموندله. د دروازې د ساتونکيو مشر دغه دواړه تر وهلو ټکولو لاندي ونيول هغوي ورته ووبل، چې مور مزدوران یو او مور په دې کار هېڅ خبر نه یو او هغه چا چې دغه کار کړي دی مور هغه درښيو.

د دروازې ساتونکيو دغه خبره کوتیوال ته ورسوله او کوتیوال د خپلوا نفرو سره دغه دوه تنه له خان سره کړل او د تاویز لیکونکي کور ته یې بوتل. د تصادف له مخي ددغې بشخي مېړه ددي د ورونو سره یو خای د تاویز لیکونکي د کور دروازې ته ورسپدل او هلتنه یې ګنه ګونه ولیدله.

د بشخي مېړه، چې د هغې په لته کې و ولیدل، چې بخه یې مړه د بشار کوتیوال حکم و کړ، چې د هغه کور دې وکیندل شي، چې د کیندلوا په نتیجه کې تر خمکې لاندي خلور کوتې را ووتلي. دوه کوتې له هدوکیو نه د کې شوي وي او په دوه کوتې کې یې لا تر او سه وژل شوي کسان نه وو وراسته شوي؛ خو له هدوکو نه ډک وو.

کوتیوال له تاویز لیکونکي نه پوښته و کړه، چې له کومي مودې راهیسي دغه کار کوي؟

هغه ورته ووبل، چې ټول عمر مې په دغه کار کې تېر کړي دی او د وژل شويو کسانو نه دغه خلور کوتې، چې موندل شوي وي ټول کسان د همده له خوا وژل شوي وو د اسلام شاه د حکم سره دی او نور کسان، چې په نغو وژنو کې ورسه ملګري وو ووژل شول او د خپلوا عملونو په سزا ورسپدل.

د شپرشاه د وزاره سلطان محمد عدلی سور د واکمني بيان

هغه وخت، چې اسلام شاه په گواлиار کې وفات شود هغه زوى فېروز خان، چې دولس کلن و د ټولو سترو پښتني اميرانو په سلا او مشوره په گواлиار کې د واکمني پر تخت کښنیاست او لا تر اوسه پوري يې له واکمني خخه درې ورځي نه وي تېري شوي، چې د نظام خان سور زوى مبارز خان، چې د شپرشاه وزاره و د خپل خورېي فېروز خان په وزلولو پسي شو او د اسلام شاه له مړيني نه درې ورځي وروسته د پاچا استوګنځي ته ورننوت او د فېروز خان د وزلولو نیت يې وکړ

د عدلی خور (بی بی بایی)، چې هر خومره د خپل زوی په باب شفاعت او عذر کاوه، چې زما زوی پربرد، چې هغه له خانه سره واخلم او د اسی خای ته بی بوخم، چې هېڅکله د پاچاهی نوم هم وانځلی بی بی بایی، چې هر خومره عذرونه او زاری و کړي کومه ګټه بی ونه کړه.

سخت زړی مبارز خان په اصل کې د خپلی خور پر بېچاره ګئی هېڅ دول رحم ونه کړ او د عقل او پوهې سترګی بی پټې شوي او هغه بی ګناه ماشوم بی په زور سره د خپلې خور له لمنی نه ووبست او په ناوړه دول او بې رحمی بې ووازه.

هر که را پر ورد ګیتی عاقبت خونش بریخت

جان آن فرزند چون باشد که خصمش مادر است

عدلی پخپل نامه خطبه ولوستله او خانته بی د سلطان محمد عادل لقب غوره کړ دده لومړنی عدل دا و، چې خپل خوری بی په ظلم او زور زناتی سره ووازه او عوامو خلکو به آفت باله.

وابی، چې مخکی تر دي، چې اسلام شاه د ناروغۍ پر بستر پروھی؛ نو یوه ورخ بی خپلې مېرمنې (بی بی بایی) ته ووبل که پر تا باندې خپل زوی فیروز خان ګران وي او دده ژوند اخلي؛ نو اجازه را کړه، چې مبارز خان له منځه یوسم، که چېږي خپل ورور درباندې ګران وي؛ نو د خپل زوی د ژوندانه نه لاسونه ومينځه؛ خکه چې هغه ته د مبارز خان له لاسه خطرونه موجود دي، په پای کې به دا خبره درته خرګنده شي، چې ستا ورور خه کوي.

خرنګه، چې بی بی بایی د اسلام شاه خبرو ته غور ونه نیوه؛ نو په پای کې یې د هغې نتیجه ولیدله او هر خومره بی چې

خپل سر په ڏبره واھه او د اسلام شاه نصيحتونه يي ور په يادول
کومه گته يي نه درلوده؛ لکه، چي واي
که چون آزموده شود روز گار
بياد آيدت پند آموز گار

خرنگه، چي عدلی په ۹۶۰ هـ کال کي پر تخت کښناست او
په تاريخ کي يي د پخوانيو واکمنانو نه د سلطان محمد بن تغلق
د زرو او سپينو د وپسلو په باب اورېدلی وو؛ نو د هغه تقلید يي
وکړ او د تخت کښناستلو په لوړيو وختونو کي يي خو خو
څلي د خزانې دروازې پرانستلي او خلکو ته يي سوغاتونه
ورکړل او هر غشى به يي، چي په هندي ژبه يي (توکه) بوني
وشتنه؛ نو د پينځه سوو ټنګو نه به يي بيه لږه نه وه او په هر کور
کي به، چي لوپدله؛ نو پينځه سوه نغدي ټنګي به يي د کور
خاوند ته ورکولي، چي پيشى به يي راوبره.

سلطان عدلی دپر سوټره سړي و، له هندي ټنګمو سره يي
ډېره مينه درلودله او د موسيقى زياتره هفه آلي، چي دده له
خواختراع شوي وي؛ نو پخپله به يي غړولي دی دومره
وسواسي سړي و، چي د اس په جلب به يي ورته عطر وهل او
په لاس کي به يي ورکاوه ده به خپل لاس د هېڅ یوه انسان پر
لاس نه واھه

وايي، چي یو خل شيخ ګهورن د تلګنه د سيمې
وسپدونکي، چي د سلطان ابراهيم او با بر پاچاله سترو اميرانو
نه و د عدلی ليidelو ته ورغۍ، عدلی د پخوانۍ دود سره سم د
شيخ ګهورن سره د روغبر په وخت کي خپل دواړه لاسونه په
بستونې کي واچول او د شيخ ګهورن سره يي روغبر وکړ

نوموري شيخ هم خپل دواړه لاسونه په لستونې کې واچول او
د عدلی سره يې روغږ وکړ.

عدلی، شيخ ګهورن ته ووبل، چې زه د وسواس په ناروځی
اخته يم؛ خو تاسو ولې له ما سره په دغه دود روغږ وکړ؟
شيخ ګهورن ووبل، چې زه هم په همدغې ناروځی اخته يم.
تول حاضرين د شيخ ددې توکې او دده د پوهې او فراست له
کبله حیران پاتې شول.

عدلی د خپل تخت د کښېناستلو په ورڅه لور غږ سره
ووبل، چې ما درې تنه اميران ټاکلې دی او نور اميران دی دده
تابع وي. ده یو شمېر زیات اميران له نوکړۍ نه بر طرفه کړل او
وې ویل: هر خوک، چې له نوکړۍ سره مینه لري؛ نو ددغو
درېبوو. اميرانو سره دی نوکران شي.

د عدلی دغه انتخاب شوي نفر بهار خان سرواني، ابراهيم
خان سور او د خواص خان د کوچني ورور کشمیر خان نه
عبارت وو. ده دغه اميرانو ته د شاهي خزانې نه په برابره توګه
وبش وکړ او د وزارت منصب يې شمشېر خان او دولت خان
لواني ته ورکړ.

د مېوات د توابعو د (رسواړي) او سېدونکي هيمو، چې بنیا و
او په هغه وخت کې د بازارونو ګنترول کووونکی و په سياست
کې قدم پورته کړ او د عدلی په وړاندې يې زیات اعتبار پیدا کړ
او د عدلی د دریار د مقربینو او نژدې کسانو په جمله کې شو
په همدي کبله پاتې اميران د عدلی نه خپه شول او په پوخ کې
ستره ګډودي رامنځته شوه او هغه اميران، چې د پاچانوکران
وو دده په نوکړۍ شرمېدل.

عدلی، بنیا هيمو ته، چې خلک د اسلام شاه په وخت کې

له ده نه په مرگ راضي وو نور هم لوړ کړ او په ملکي چارو کې
یې هغه ته دېر واک ورکړ احمد خان سور، چې په نوي
رهتاس کې د یوه ستر لښکر سره د ګهکرانو د خپلو لپاره ټاکل
شوي و د اسلام شاه د زوي فیروز شاه په وڈلو دېر خپه شو لندې
دا چې د عدلی فرمان ورته ورسید او د خپل تخت کښیناستلو نه
یې دی خبر کړ.

احمد خان وویل: تر دې دمخه د فیروز شاه فرمان ماته را
رسپدلى و او د هغه اطاعت او فرمان ته مې غاړه اینې ۵۰،
عدلی نمک حرامي کړي ده او خپل خوری یې وڈلى دی، زه
هېڅکله هغه په واکمنی نه منم.

۵۵ د اميرانو هغه ډله، چې په هغه صوبه کې وو د لاهور او د
هغه د شاوخوا سيمونه راوغونښل، هغوي یې خپل کړل او د
مخالفت جنهه یې پورته کړه او د فیروز شاه د وينو د بدل
اخيسنسلو او د شپرشاه او اسلام شاه د مالګي د حق د ساتلو په
خاطر له یوه ستر لښکر سره د نوي رهتاس نه را روان شو او لا
تر او سه پوري د عدلی د تخت کښیناستلو نه یوه میاشت نه وو
تېره شوي، چې د سيمې په ګوت ګوت کې د هر چا په سر
کې بل دول فکرونه رامنځته شول.

د اسلام شاه په مړينې، دده د زوي فیروز شاه په وڈلو او د
عدلی په پاچا کېدلو سره فتنې رامنځته شوي او د هند هېواد د
ملوک الطوایفې په لور لار او د عدلی د ناوړه سلوک په وجهه
تول اميران له ده نه وتبتدل.

یوه ورڅع عدلی د ګواهیار په دیوان خانه کې عام دربار جنوج
کړي و نامتو اميران دده په خدمت کې حاضر شول او
جاګيرونه وېشل کېدل عدلی حکم وکړ، چې د قنوج ولايت

دي، چي د شاه محمد پرملي به جاگير کي و ترپنه واخیستل
شي او سر مست خان شرييني (سربني) ته دي ورکړل شي؛ خو
خرنګه، چي دغه دواړه مشران د سترو اميرانو او د قبيلو
خاوندان وو؛ نو د شاه محمد پرملي زوي سكندر خان، چي
نوی ابلوڅ و په عام دربار کي په ترخي لهجي سره ووبل، چي
اوی زمود کار دی څای ته ورسېد، چي ذه سود نه جاگير
اخیستل کېږي او دغه شرييني (سربني) سېي پلورونکي طایفي ته.
ورکول کېږي خبره جګړي ته ورسېد. شاه محمد په هغه
وخت کي ناروغه او نوموري به خپل زوي تل د تاريخ چال
چلنډ او ناوړو کړو وړو نه منعه کاوه.

سكندر خان به هغه وخت، چي له خپل پلار سره هم صحبته
کېده؛ نو همدا به يې ورته ولې، چي شپرشاه ته يو خل په
اوسيپنيزې پنجري کي واچولي او غوبنتل يې، چي تا ووژني؛
خو اسلام شاه په پته ستا شفاعت وکړ، چي د مرېني نه وړغورل
شوي، اوی د سوريانو قبيلي ستاد له منځه وړلو پړکړه کړي
د او په دي نه پوهېږي، چي تا به پري نړدي؛ نو د خه لپاره د
یوه انسان نه دومره خواري په څان تهه کړو.

سكندر خان ټولې دغه خبری په زړه کي ساتلي وي او هغه
وخت، چي دده د جاگير د اخیستلو په باب خبری کېدلې؛ نو
سكندر خان په ډېر ترخه وضعیت را د مخه شو سر مست خان
سربني، چي لوړه ونه او پياوري اندامونه يې درلودل د غولونې
او غوره مالي په سبب خپل لاس د سكندر خان پر اوړه کېښود
او ورته يې ووبل زويه دغه تاريخ وضعیت د خه لپاره دي؟ او ده
دا غوبنتل، چي په دي توګه سكندر خان ونیسي.

سكندر خان دده په مقصد پوه شو او توري ته يې لاس کړ او

سر مسست خان ته یې پر او بې باندی د تورى ڈاسې گوزار
ورکړ، چې د هماغه تېپ له لاسه ووژل شو. ده په همدي توګه
څو تنه نور کسان ووژل او تپیان یې کړل (او د حرم دنه
وتښېد).

عدلی د دغه سور او زود په ترڅ کې د عام دربار نه راپورته
شو او د حرم دنه وتښېد او سکندر خان هغه تعقیب کړ. عدلی
له دنه خخه د دروازې زنځیر وتابه او په زر ډوله چالونو سره
یې خان وړغوره. په دې ورڅ د عدلی زیسته امیرانو په دېوانخانه
کې خپلې نوري وغورخولي او د تېښتی لاره یې ورکه کړه.
سکندر خان د مستو لبونيو په خبر هر خوک ېه، چې ورته
په مخه ورته؛ نو واژه به یې دغه حالت یو یا دوه ساعته دوام
وکړ. په دې ترڅ کې ابراهيم خان سور، چې د عدلی خور دده
په نکاح کې وه توره راواستله او په سکندر خان یې گوزار وکړ.
نورو خلکو هم پري گوزار وکړ او سکندر خان ووژل شو او
پخپلې سزا ورسپد.

د لاري په او بدو کې د میا سليمان ورور، تاج خان کړانۍ
(کرلانۍ)، چې خانه یې حضرت اعلیٰ وايہ د عدلی له دېوان نه
بغافت وکړ او د کلانه راوط، په لاره کې د شاه محمد پر ملي
سره مخامنځ شو او یو بل د دربار د حالاتو په باب سره پوښتنې
وکړي. تاج خان یوازې همدومره ورته ووبل، چې زه د جګړي
له پګر نه راوطنم راخه ته هم مه خه، چې کار بل ډول دي. شاه
محمد دده خبره ونه منله او اجل نیولی شاه محمد هغه خای ته
په رسپدلو سره سم ڏولت خان نوحاني (لواني) له خوا د
توري په گوزار سره ووژل شو.

تاج خان له گوالیار نه وتښېد او بنګال ته لاره عدلی د هغه په

تعقیب یو پوخ و تاکه او پخپله هم پسی را روان شو. عدلی د (چهپر امنو) په شاو خوا کې چې د آگری نه خلوبنست کروهه واهن لري ځان تاج خان ته ورساوه او د هغه سره یې جګړه پیل کړه، تاج خان ماتې و خوره او د چینار خوا ته لار.

په لاره کې یې د عدلی یو شمېر عمال و نیوں او هر هغه خه که نغدو او که جنس له هغوي څنې یې تر لاسه کړل او سل پیلان هم په لاس ورغلل او له هغه خایه دعماد، سليمان او خواجه الیاس سڑه، چې دده ورونه وو او د خواصپور، ټاندې او د ګنګا د غاړي نوري پرګنې یې په لاس کې وي یو ځای شو او ټول پښتنه له عدلی سره په مخالفت کې شول.

عدلی هم د چینار لوري ته د خزانې د راډلو او کردا هي (کرلاهي) یاغیانو ته د سزا ورکولو لپاره لښکري ولپردولي او دواړو خواوو د دریاب تر خنګ مقابله و کړه.

بنياهيمو، عدلی ته ووبل: که چېري ماته یو پیل راکړي؛ نو له اوښونه به تېر شم، پر کرلانيو به برید وکړم او خپل زړه به پري سور کړم

عدلی د هيمو سره زيات شمېر پیلان او لښکري ملګري کړي او د کرلانيو پر خلاف یې د جګړي لپاره و تاکه.

هيمو خپل پوخونه منظم کړل او پر کرلانيو بربالی شو، پښتنو ته یې ماتې ورکړه او په بریاليتوب سره عدلی ته راغي. د عدلی له خوا پر هغه دېري مهربانۍ وشوي او د (راجابکرماجیت) خطاب یې ورکړ.

تر هغې وروسته عدلی تولی ملکي چاري د هيمو لاسته وسیارلي او هيمو دومره توان او قدرت تر لاسه کړ، چې د ډوډي او او بو د خورلو او خبلو خڅه پرته عدلی ته هېڅ قدرت

ورباتي نه شو

هيمو توالي خزانی او پیلان پخپله قبضه کي راوستل او په
تولو محروسه سيمو کي بي د خان له خوايو بنيا وباکه، تر خو
جي تول هبود د عدلی له واک خخه ووت او له هري خوا
اميرانو د عدلی په خلاف په مخالفت لاس پوري کړ.

لنده دا چې د غازی سور زوي ابراهيم خان، چې د عدلی
خور د ده مېرمن وه او نوموږي د سوری شپرشاه له خپلوانو نه
و؛ نو د عدلی خور دی له دی خخه خبر کړ، چې عدلی
غواړي، چې دی ونیسي.

ابراهيم خان د چینار نه وتبتد او د بیانی او هندون خواته
روان شو، چې په هغه وخت کي هغه خای د غازی خان تر
لاس لاندي و.

عدلی د ابراهيم د تعقیبو لو پاره عیسى خان نیازی وباکه
دوی دواړه کالپي ته نژدي یو بل ته نژدي شول او د دواړو
خواوو تر منځ جګړه پېښه شوه. عیسى خان ماتي وخوره او
ابراهيم خان بربالي شو او له هنه خایه د ډيلی خواته روان شو
دوه درې ورځي په ډيلی کي پاتي شو.

د جمعي په ورڅ خطیب هغه ته ورغۍ او د خطبې پوښته
بي خنې وکړه، چې پايد د چا په نامه ولوستله شي؟
ابراهيم خان ورته ووبل به هماګه ډول، چې شرعيه ايجابوي
هماسې وکړئ.

په یوه جمعه کي د خليفه په نامه خطبه ولوستله شوه او په
بله ورڅ بي د خپل خان په نامه د خطبې د لوستلو حکم وکړ او
له ډيلی نه آگري ته راغۍ او د واکمنی زیاتره برځي دده لاسته
وزغلې.

عدي ددغه زره بورنوونکي خبر وروسته وليدل، چې ابراهيم خغان ميانه ولايت او پايتخت نیولى دی؛ نود کرلانیو له جگړي نه یې لاس واخیست او د ابراهيم خان خواته، چې پر خپل خان یې د سلطان ابراهيم نوم اينسي و روان شو او هفه وخت، چې د جمنا غاړي ته ورسید؛ نو ابراهيم خان خپل یو تن عدي ته واستاوه، چې حسين جلواني، بهادر خان شرواني (سروانی) او د واکمني نسور او کان دي راشي، زما لاس دي ونيسي او هلته مې دي بوخي؛ نو ددغو کسانو په تضمین سره کولای شم، چې خپل خان د پاچا حضور ته ورسوم عدي خپل یو شمېر اميران ابراهيم ته ولپرل ابراهيم دغه ټول اميران د خان پلويان کړل او د عدي پر خلاف یې د مخالفت جنهه پورته کړه.

عدي له دغې پښي نه خبر شو او پخپل خان کې یې د مقابلي او مقاومت توان ونه ليد او د چينار خواته روان شو ابراهيم خان بریاليتوب تر لاسه کړ او د واکمني په چارو یې لاس پوري کړ؛ عدي د چينار په شاوخوا کې پاچا شو او ابراهيم د دېلي او آگري واکمن شو.

احمد خان سور، چې د عدي دويمه خور د هغه مېرمن وه او د پنجاب صوبې په ده پوري اړه درلودله خانته یې د سلطان سکندر خطاب ورکړ؛ نو د تاتار خسان کانسي او حسين خان سلطاني په سلا او مشوره یې ټولي پورتنۍ سيمې پخپل تصرف کې راوستلي او د دېلي په شاوخوا کې درې پاچاهان رامنځته شول.

سلطان سکندر د لاھور د اميرانو په سلا او مشوره د فساد او فتنو جنهه پورته کړه او پر سلطان ابراهيم یې لښكري ولپردولي

او د (فرخ) په نامه سیمې کې، چې د لاهور نه لس کروهه واتین لوي، دواړه لښکري د یو بل په مقابل کې خای پر خای شوې. د سکندر د پوهونو شمېر د لسو زرو تنو سپرو خخه تبری نه کاوه؛ خو ابراهيم اویا زره تنه سپاره درلودل. سکندر د سولې له لاري رادمخته شو او غوبتنه يې وکړه، چې د پنجاب سیمه دي ده ته وربرښودل شي؛ خو ابراهيم د خپل پوځ او نوکرانو په ډېروالي مغروفه شو او د سکندر غوره مالی او نرمي غاړي ته يې توجه ونه کړه او د جګړې لپاره يې لښکري چمتو کړې په دي ترڅ کې حبیب خان او حاجي سلطاني سره سلا او مشوره وکړه، چې له یوه لوري نه سکندر پاچا شو او له بلې خوا ابراهيم واکمني ته ورسپد، مور چې د شیرشاه غلامان وو په مور خه شوي، چې پردي خلک پاچایان شي او د شیرشاه زامن دي خواره او ذليله وي؛ نو هماګه وو، چې حبیب خان سلطاني د سکندر پلوې وکړه او دا پربکړه يې وکړه، چې دي به وغولوي او حاجي خان سلطاني د ابراهيم پلوې غوره کړه او دوي سره په دي سلا او مشوره وکړه، چې دغه دواړه به له منځه وړي.

حاجي خان، ابراهيم ته ورغۍ او د سکندر سره يې د جګړې لپاره وهخاوه. ابراهيم د ډېر شمېر پوهونو سره خپلي لښکري د جګړې لپاره مخامنځ کړې او د جګړې په نتیجه کې سکندر بریالۍ او ابراهيم د دومره زيات شمېر لښکرو سره ماتي وڅوره.

مسابدا کس بزور خویش مغروف

که مغروفه کلاه از سر کند دور

ابراهيم وتبتد او سنبهل ته لار او سکندر په بریالیتوب سرد آگره او ډیلۍ ونیول په دي ترڅ کې خبر راورسپد، چې

همایون پاچاله کابل نه هندوستان ته لار او لاهور یې ونسوه سکندر ددغه زړه بودنونکي خبر په اورېدلو سره د یوه پیاوړی پوځ سره د لاهور خوا ته متوجه شو ابراهيم، چې سنبهل ته تللى و د نوبو لښکرو سره د کالپي خوا ته راوځوځد عدلی کالپي ته د ابراهيم د راتلو د خبر په اورېدلو سره بنیا هيمو، چې دده وزیر و د پینځه سوو پیلانو او زیاتو توپونو سره د آگري او ډیلي خوا ته ولېره او ورته یې وویل، چې لومړی به د ابراهيم غورونه بنه ورتاووي او بیا به د آگري خوا ته متوجه کېږي

هغه وخت، چې هيمو د کالپي شاوخوا ته ورسید؛ نو د ابراهيم مخنيوی یې ضرور وباله او دده مقابلې ته ورغۍ د دواړو خواوو د پوځونو تر منځ سخته جګړه وشوه، هيمو هلته هم بریالی شو ابراهيم له هغه خایه وتبستېد او په بیانې کې خپل پلار ته ورغۍ هيمو بیانه کلابند کړه په دې ترڅ کې محمد خان سور په بنګال کې د مخالفت جنده پورته کړه او د ستر لښکر سره د جونپور، کالپي او آگري د نیولو خوا ته متوجه شو

عدلی ددغه پېښې په اورېدلو سره هيمو راوغوبت او هيمو د بیانې کلابندي خوشې کړه او د عدلی خوا ته روان شو او هغه وخت، چې د (منداکه) سیمې ته، چې له آگري نه شپږ کړووهه واتن لري ورسید؛ نو ابراهيم د بیانې له کلانه راووت، هيمو یې تعقیب کړ او جګړه یې ورسه وکړه؛ خو ابراهيم بیا هم له هيمو نه ماتې و xorde او خپل پلار ته ورغۍ او بیا له هغه خایه د بهتې ولايت ته ورننوت او د راجه رام چندر سره یې حګړه وکړه، دغه بدمرغه ابراهيم هلته هم ماتې وxorde او

ونیول شو راجا رام چندر هغه پر تخت کښناوه او پخپله د لاس په نامه نوکرانو په خبر ده ته په وفاداری سره خدمت کاوه ابراهیم خان ډېره موده هلتہ پاتی شو او له هغه خایه (اړسې) ته، چې د بنګال د ولایت ډېره لېري سیمه وه لاړ او هلتہ د سلیمان کورانی (کرلانی) له لاسه ووژل شو او دغه میا سلیمان لوړی خل له ابراهیم سره په خدای (ج) سوګند او قسم کړی و او وروسته یې له هغه سره په مخالفت لاس بوري کړ او هغه یې وواژه او هیمو پر ابراهیم باندې تر بریالیتوب وروسته عدلی ته لاړ او عدلی د بنګال د حاکم محمد خان سره په (چرکته) نومې خای کې، چې له کالپې خخه پیشخلس کروهه واتېن لري سخته جګړه وکړه د محمد خان گور سپاهیانو له ده سره بې وفایي وکړه او د جګړې په وخت کې یې هغه د جګړې په د ګر کې یوازې پربنیو د بنګال ته راغل. محمد خان د عدلی د سپاهیانو په لاس ووژل شو او عدلی بریالیتوب تر لاسه کړ او له هغه خایه د چنار خواته لاړ.

په دغورخو کې هیمو پر عدلی دومره حاکمیت او برلاسي تر لاسه کړه، چې په هر خای کې د هیمو حکم جاري و او نومورۍ هیمو د یو بل کار په لته کې شو او هغه دا چې په هر خای کې به یې، چې د عدلی نامتو اميران او پوخيان وموندل هغه ټول یې ووژل او هېڅ یو نومیالی سړی یې پربنیو. په ټولو محروسه سیمو او هره قصبه کې یې د کلې ملکان او د مالی د چارو مسوولین د خپلو بنياګانو نه وفاکل او د مالی هېڅ مامور او د کلې مشري یې د بل قوم نه پربنیو.

همدا راز ده هغو کسانو نه پرته، چې دده نوکران وو د عدلی هېڅ یوه پښتون نوکر ته یو ټول معاش نه ورکاوه. ده

عدلی پاتی تول لبکر له منځه یووړ؛ خو ددې ډول خرایيو سره سره عدلی دده خواته متوجه نه شو او د هیمو هیبت او پیاوړتیا پر پښتو باندې دومره غالبه شوې ووه، چې ۵۵ به پښتوه په بسکاره ډول بسکنځلې کولې او ډودې به، چې ۵ د دوی مخې ته اېښوډل کېدله: نو ویل به یې، چې ۱۵ او ۱۰ دې وختوی؛ خو پښتو به سرونه خورند نیولي ووه او ډودې به یې خورله.

هر پښتون به، چې کومه ګناه وکړه؛ نو هغه به یې خورند او ویل به یې، چې پښتو به دا ویل، چې مورخو زره ورونه لرو او سه هغه ورونه مو چېږي لاړل، چې ستاسو ملاتړ نه کوي

هیمو د ربوایي د سیمې او لس تنه سیدان پرته له دې، چې هغوي کومه ګناه کړي وي ووژل او د اسلام سپېڅلې دین ته یې سپکاوی کاوه، نژدي ووه، چې په بشپړ ډول اسلام له منځه یوسې او کفر را خر ګند شي

۵۵ ده هر څای کې د غوایانو حلالوں منعه کړي ووه.
غوبستل، چې په ډیلې کې کفر پیل کړي ده لوړۍ د ډیلې مشران راټول کړل او ورته یې وویل، چې پر اکبر پاچا باندې به تر سوبې وروسته ډیلې ته راشم او هفه خه، چې زما اراده ده هغه به سرته رسوم

هیمو د ستر لبکر او پیلانو سره د ډیلې او آګري خواته مخه کړه. سکندر خان اورنګ، گوډ کیان خان او نور امیران، چې د همایون پاچا له خوا په آګره کې ووه د هیمو سره یې په ځانوونو کې د مقاومت توان ونه لید او آګره یې د جګړې نه پرته هیمو ته پرېښوده او دوی د ډیلې خواته روان شول. هیمو دغه امیران تعقیب کړل او د ډیلې خواته روان شو او په ډیلې کې تمول

امیران د تردي بېك خان سره، چې د همایون له سترو اميرانو
خخه و یو خای شول

په دغۇ ورخو کې همایون پاچا مېشۇی و او د هغه زوى
اکبر پاچا په دیارلىس خوارلىس گلنی کې د واکمنى پر تخت
کېنىاست. د اکبر پاچاد حکم سره سه تردي بېك خان د
آگرى او دېلى د ټولو اميرانو سره د هيمو سره د جىڭري لىساره
روان شو.

تردي بېك په لمۇي بېيد کې د هيمو ټول سپاهيان له منځه
بوتلل او هيمو پخپل خای د پیلانو د حلقي په منځ کې ولاز
پاتي شو، چې ټولو اميرانو په دغه بېسالیتوب سره دېرى
خوشحالى و كېرى او تردي بېك خان ته يې ووبل، چې د غلیم
پوخونه مو له منځه يووبل بيا يې يو خوتنه سپاره وتاکل، چې
دغه خبره معلومه كېي، چې هيمو كومي خواته لاز؛ خو دغۇ
سپرو تر لېرى مودى وروست خبر راۋوپ، چې دادى هيمو له
خېلپو پوخونو سره ولاز دى او ماتي يې نه د خورلى ددغه خبر
په تر لاسه گولو سره تردي بېك خان د سختى وېرى سره
مخامنځ شو، که خە هم خېنۇ اميرانو تردي بېك خان ته ووبل،
چې باید وېرە او دار له خانه لېرى كېرى او خای پر خای پاتي
شي؛ خو تردي بېك خېل خان مغلوب ولید او بشار ته هم
ورداخلى نه شو او له دېلى نه يې د باد په خېل خېل خان په
سرهند کې د اکبر پاچا ملازمت ته ورساوه.

اکبر پاچا لومۇرى په دې باب د تردي بېك خان نه پوبتنە او
گروبرىنە و كېرە؛ خو هغه مناسب او وې خواب وړاندې نه شو
کړاي. اکبر د بېرم خان په سلا او مشوره تردي بېك خان وواژه
او له هغه خایه په دېر همت سره دېلى خواته روان شو او

هيمو د چيلی نه د سرهند خوا ته روان شو
 د اکبر پاچا او هيمو تر منځ د پانۍ پت په ډګر کې ستړه
 جګړه پېښه شوه؛ خود تصادف له مخي یو غشی وار شو او د
 هيمو پر تندی ولکېد. هيمو د هغه تېپ له کبله پر هوایي نومي
 پیل باندي سپور شو او د زنکدن په حالت کې شو او تسل
 پوڅونه یې له ماتې سره مخاخ او د افغانانو پوڅونو ستړه ماتې
 وڅوره.

لنډه دا چې په دي ترڅ کې شاه قلي خان محروم، هوایي
 پیل د جګړي له ډګر خخه د غنيمت په ډول ونيوه او د
 نوموري پیل پیلوان ورته ووبل، چې ما مه وزنه هيمو په همدي
 پیل باندي دی. شاه قلي خان دغه کار غنيمت وباله او اکبر پاچا
 ته یې راووست. بېرم خان ورته عرض وکړ، چې دا لومړي
 سوبه ۵۵، چې پر کفارو باندي تر لاسه شوه؛ نو د غزا په نيت
 دغه کافر پخپل لاس ووژني.

اکبر پاچا ووبل، چې دا پخپله مردی؛ نو پر مری باندي به
 ولې تېخ را کابو. لنډه دا چې هيمو مرد شو او اکبر پاچا
 بریالیتوب تر لاسه کړه.

د هڅل اميران رخصت کړل او پخپله د سکندر په تعقیب
 پسي روان شو، چې نوموري په سرهند کې د همایون پاچا له
 خوا ماتې خورلې وه او د سوالکه (شیوالک) غره ته تللى و اکبر
 پاچا په پرله پسي لېرد سره خان هنټو غرونو ته ورساوه سکندر،
 چې په مانکوت کې یې استوګنه درلوده خبر شو او په ډېر لړ
 وخت کې د عاجزی له لاري رادمخه شو او هڅل زوي
 عبدالرحمن یې د اکبر پاچا خدمت ته ولېړه او خرگنده یې
 کړه، خرنګه، چې ما ډېري گناوی کړي دي او ددي جرئت نه

لرم، چې د پاچا حضور ته راشم؛ خو هغه نفیسه شان، چې لرم
بې ټولی بې تاسو ته وړاندې کوم؛ خو ماته اجازه راکړئ تر خو
بنګال ته لاړ شم او په یوه گوبنه کې کښېن. اکبر پاچا ۵۵هه ټولی
غوبنتني ومنلي او بنګال ته یې رخصت کړ. سکندر تر دغې
پېښي درې کاله وروسته مړ شو.

اوسم به راشو د عدلی پاتې حالاتو ته هغه وخت، چې
هیمو ووژل شو، عدلی د چنار په شاوخوا کې و خضر خان
نومې، چې د بنګال د واکمن محمد خان زوی و خپل څانته
بې د سلطان بهادر خطاب ورکړ او سکه او خطبه یې پخپل نامه
کړه او په دغه وخت کې د ستر لښکر سره د خپل پلار د وینو د
بدل اخیستلو لپاره د عدلی پر لور روان شو. عدلی له چنار نه د
بهار خوا ته لاړ. له بلې خوا سلطان بهادر منګیر ته لاړ.

عدلی په پتنه کې خپل پوځونه برابر کړل او د منګیر خوا ته
روان شو ګله، چې هغه په دي ترڅ کې د پتني خخه راووت او
د (بن پن) د دریاب خوا ته، چې د دریاپور او د پتني په منځ کې
پروت دی او په لږ واهن کې تاو راتاو شوی او له هغې خخه په
خو خلو کې سې هدف ته رسپړي ورسپد؛ نو ددغه حالت په
لیدلو سره یې حاضرینو ته ووبل: "قل يا ايها الکافرون، اى د پن
پن دریابه!" او له هغه ځایه دریاپور ته ورسپد او له بلې خوا
سلطان بهادر له منګیر نه ولپردې او عدلی ته نزدي شو.

سلطان بهادر خپل ټول پوځونه د ګنګا پوري غاړي ته
لپردولي وو. عدلی ددغه خبر په اور ډيلو سره په ډېري چټکۍ
خپلې ټولې لښکري له ګنګانه تېري کړي او پخپله د لږ شمېر
نفوو سره پاتې شو.

سلطان بهادر، چې خبر شو، چې د عدلی پوځونه د ګنګانه

مخامنخ تبر شول؛ نو د شپي له خوا يسي خپلي ټولي لېکري د دریاب دی غاپري راوستلي، ددي لپاره، چې د بنگال ټولي نوي لېکري د بهادر په لاس کې وي او لا تر او سه پوري لمز نه و راختلى، چې سلطان بهادر د خپل پیاوړي پوخ سره پر عدلی باندي ورتوى شو او د جګړي نغاري و دنګېدلې عدلی له خو تنو محدودو کسانو سره د جګړي ډګر ته راوت دواړو خواوو د یوې وسالي سره نژدي مقابله وکړه، چې نوموری څای د (سورج ګړه) نه یو کروه زیات و کم و آئین لري او (منګير) نه د پېښې پر خوا د دولس کروهه په و آئین موقعیت لري عدلی خپل مېړنټوب او زپورتیا ونه سېموله؛ خو خرنګه، چې سلطان بهادر ډېر پوخونه درلودل؛ نو عدلی په ۹۶۸ هـ کال کې د خپل لړ شمېر کسانو سره یو خای ووژل شو. د عدلی د واکمني موده اته کاله و.

هغه وخت، چې د عدلی زوي له دغې پېښې نه خبر شو؛ نو د ټولو پېښني اميرانو په سلا او مشوره د چنار پر کلا کې د واکمني پر ګدې کېښناست او د شپرشاه لقب يسي غوره کړ ټولو اميرانو او سپاهيانو ده ته نوي بیعت ورکړ او ورته يسي ووبل که اوس د عدلی د وينو د بدل اخيستلو په خاطر سلطان بهادر ته ورشو؛ نو مغول هندوستان ته راغلي دي او ټول ملک به ونیسي؛ نو لومړي به جونپور فتحه کړو، د مغولو پوخونه به له ماتې سره مخامنخ کړو او تر هغه وروسته که خدای(ج) کول؛ نو سلطان بهادر ته به سزا ورکړو دوی پر همدي ڏمنې دعا وکړه او د عدلی زوي د شلو زرو تنو سپرو او پنځوس زرو تنو پليو کسانو او پېنځه سوو پیلانو سره د جونپور د نیولو خوا ته روان

شو

خرنگه، چې په هغه وخت کې د اکبر پاچاله خوا ددغې سیمې حکومت د خان زمان په لاس کې و؛ نو نوموري خان د پښتو د بې شمېره لښکرو په مقابل کې په خان کې د مقابلې توان ونه لید، د کلا ساتلو اسبابونه یې راغوند کړل او هلته یې خانونه راټول کړل. پښتو د مغولو ناتوانی ولیدله؛ نو حسن خان بچکوتي او رکن خان نوحانی (لوانی) د ګومتي له سیند نه، چې د جونپور لاندې واقع دی راټبر شول او د ستر لښکر سره یې د پښتو د پوځونو مشری پر غاړه واخیسته او د خان زمان پر پوځونو ورتوي شول. خان زمان پر خدای(ج) توکل وکړ او په جګړي یې لاس پورې کړ. دی د خلورو زرو ټسو سپرو سره له کلانه راټوت او د پښتو پر لښکرو یې برید وکړ؛ خو خرنگه، چې د پښتو سره بخت یاري ونه کړه؛ نو د پښتو شلو زرو ټنسو سپرو او پینځوس زرو ټنسو پليو د خلورو زرو ټنسو سپرو له لاسه ماتي وخوړه او د جګړي له ډګر نه داسي وتبتدل، چې د هغوي نوم او نشان خرګند نه شو.

خان زمان، پیلان او زیات شمېر د غنیمت مالونه تر لاسه کړل او د عدلی زوی تر دغې پېښې وروسته ګوبنه نشین شو او بیا دده کومه پته معلومه نه شوه. یو شمېر پښتنه د سليمان کرلانی پر شاوخوا راټول شول او نوموري د حضرت اعلی لقب غوره کړ او د بنګال د ولایت زیاتره سیمې یې پخپل تصرف کې راوستلي او تل به یې اکبر پاچا ته د عربیضو او سوغاتونو په لېږلو سره ظاهري اړیکې ساتلي او اکبر پاچا هم ده ته مزاحمت نه پیدا کاوه.

هغه وخت، چې میا سليمان، چې د حضرت اعلی خطاب یې درلود مړ شو؛ نو د هغه مشر زوی میا بايزید د خپل پلار

جانشين شو؛ خو هغه د هغه غرور له کبله، چې درلوده يې د خپل پلار چال چلنديې، چې پښته يې په چل ول او غوره مالي، سره خپل خانته اېل کړي وو پړښود او د دوى د خورونې او د بدل اخیستلو په فکر کې شو ده غوبنسل، چې د خپل پلار د دربار اميران له منځه یوسې، تر خود ناچاري له مخي خینې اسیران د حضرت اعلى له زوم او وراده (حسو) نومي سره، چې یو لپوندolle سړۍ و سلا او مشوره وکړه او میا بايزید يې وواژه هغه وخت، چې بايزید د حسو له خوا ووژل شو؛ نو د کوتې سر ته وخت او وې ول، چې لښکر ته دې خبر ورکړل شي، چې زه پاچا شوم او بايزید مې وواژه؛ خو خینو خير غوبنونکيو اميرانو په هماغه شبې هغه وواژه، میا لودي، چې د میا سليمان له غوره اميرانو نه و د نورو پښنو په سلا او مشوره د حضرت اعلى کشر زوي میا داود ته د "داود شاه" خطاب ورکړ او هغه ته يې بیعت وکړ؛ خو داود شاه یو عیاش سړۍ و او د شرابو په خبليو اخته شو او فسادونه يې رامنځته کړل او دغه بیت يې وواړه:

گر پدرم رفت جهانبان منم
وارث اکليل سليمان منم

داود شاه له هغه خایه له پښتنو سره د جونپور د نیولو لپاره را روان شو؛ خو له خانه يې دمځه میا لودي د زباتو لښکرو سره ولپړه لودي لومړي په زمانیه کې، چې د خان زمان له خوا ودان شوی و د آبادی نخښې پري نبسودلي. منعم خان له جونپور نه روان شو. خرنګه، چې د پښتنو پوځونه زبات وو او د مغولو د لښکرو شمېر لږو؛ نو منعم خان د خواجه حافظ، چې

هغه ته لسان الغیب وایی پر دیوان فال وکوت، چې دغه بیت
راوووتن

ای بادشه خوبان
داد از غم تنهای
دل بی تو بجان آمد
وقتست که باز آیی

منعم خان، چې دغه بیت ولید؛ نو د فال حقیقت یې ولیکه
او اکبر پاچا ته یې ولپړه اکبر پاچا د منعم خان مرستي ته پېر
شمېر لښکري وليپولی او پخپله هنې خوا ته متوجه شو
داود شاه له بنګال نه منگیر ته رسپدلى و او دلته داود له
وبړي سره مخامنځ شو یو شمېر خلکو داود ته خرگنده کړه،
چې لوډي به د تاج خان زوی یوسف، چې د حضرت اعلی
وراره دی واکمنۍ ته ورسوی؛ ځکه چې لوډي د هغه پخوانی
نوکر دی او خپله لور یې د هغه په نامه کړي د.
داود خپل د تره زوی یوسف په منگیر کې وواژه او په لوډي
بدګومانه شو لوډي د داود د بد مزاجۍ په ليدلو سره د منعم
خان سره سوله وکړه او وې غوبنټل، چې اکبر پاچا ته لاړ شي
جلال خان، سادهوان او راجونومي، چې د "کالا پهار"
خطاب یې درلوود، د لوډي ته وګرڅبدل او داود ته ورغلل او
هغه ته یې حقیقت بیان کړو
داود شاه د پلار خزانې پرانیستلي، د ګوجر خان په لارښوونه
یې لوډي ته فرمان ولیکه، چې ته زما د پلار میا سليمان پر ځای
یې، که چېږي ددې کورنۍ سره د زړه سوی له کبله په غوسيه
شوی یې؛ نو دا ددې مانا لري، چې د دولت حق دي ادا کړي

دى، ستا دا خپگان مناسب ته دى، زه خپل توان او قوت ستا په
توره کي وينم، لبکري، خزانه او توپخانه په تا پوري اوه لري،
په هر چول، چي ددي قوم عزت ساتلي شي؛ نو په هماگه چول
بي وساته.

داود شاه دا ولیکل او هغه وخت، چي لودي د فرمان په
محظوي خبر شو؛ نو د داود په نرمي او چابلوسى وغولبد او د
هغه متابعت ته يې غاره کېښوده، له مغولونه وګرځبد او له داود
سره يو خاى شو

داود، چي يو مسٽ او ناپوهه سړي و د لودي وژلو ته
وهڅولي شو او د دولت بېگنه يې د لودي په له منځه وړلو کي
وليدله؛ نو تر لږي مودي وروسته داود، لودي ته ولیکل، چي
خینې سلاوي او مشوري په منځ کي دي په چېکۍ سره د خپل
دواړو وکيلانو سره حاضر شي!

لودي خپلو مصاحبينو ته ووبل، چي زه دده ددغې غونښتنې
په وجه د خير او بېگنه احساس نه کوم، ده دا خبره وکړه او
خان يې داود ته ورساوه

داود لوړي دده پېر عزت وکړ؛ خو وروسته يې د وژلو په
خاطر دی بندې کړ، چي لودي د فربې او چل ول په سبب
بندې شو لودي په زندان کي (مياننو) راوغونست او داود ته يې
پیغام ولپړه، که چېږي زما په وژلو کي خپله نېکمرغې ويني؛ نو
خنډه کوه او دا مسرۍ يې ووبله

هر چند بعد از فوت من آخر مرا بسيار خواهی یاد کرد
لودي ووبل؛ د پښتو د قوم د عزت او پت د ساتلو په خاطر
تاته یو نصیحت کوم، چي زما ت وژلو وروسته پرته له دي، چي
د مغولو ننداري ته کېښني له هفو سره جګړه وکړي، خو بریالي

شی او که چېري مو فرصن غنیمت ونه گانبه؛ نو مغول به پر
تاسو راشی او په هغه وخت کې به په وپره کې شی او د مغولو
پر سولي مه مغروفه کېږي؛ حکه چې هفوی وخت له لاسه نه
ورکوي

بې خبره داود خان د کن الدوله (لودي) د قتلوا په لارښونه
ووازه او خپل دولت يې پخپل لاس له پنسو وغورخاوه د لودي
تر وژلوا وروسته د پښتنو په منځ کې ستره بې اتفاقی دامنځته
شوه

منعم خان د بهار د صوبې نیولو ته روان شو او اکبر پاچا د
آگوی له خوا متوجه شو او پئنه يې محاصره کړه. داود شاه خو
ورخې په پئنه کې کلابند و قتلوا د ګنګا د سیند په لاره هغه په
کښتې، کې سپور کړ او روان شول په دې ترڅ کې ډېر پیلان د
اکبر پاچا لاسته ورغلل. هغه یو شمېر پښتنه، چې د ګوخر خان
سره روان شوي وو د (بن بن) په دریاب کې، چې د پئني نه دوه
کروهه واتن لوړي په دریاب کې ډوب شول.

اکبر پاچا د بن بن تر دریابه پوري داود تعقیب کړ او بېرته
راستون شو او هلتله يې د یو جومات ودانسول پیل کړل او منعم
خان له یو شمېر نامتو اميرانو سره داود تعقیب کړ، چې خو خو
څلی د داود شاه او منعم خان تر منځ جګړي وشوي، چې ددې
پېښو بشپړ تفصیل اوږدېږي.

په پای کې داود خان له منعم خان سره سوله وکړه او د
دوی تر منځ د دوسته، مزی ټیسنګ شول. د بنګال د هوا د
خرابی په وجه په (ګورتاپاندہ) کې د مغولو په لښکر کې د وبا
ناروغری ګله شوه او زیات شمېر نامتو اميران د هغې په سبب
ووژل شول، چې منعم خان هم د همدي نارغې له کبله مر

شو

داود شاه د منعم خان تر مرينی وروسته په بغاوت لاس پوري
کړ او د منعم خان پر خای خان جهان وتاکل شو، چې د
خانجهان او داود شاه تر منځ هم خو خو خلي ستري جګړي
پېښي شوي

۹۸۴هـ کال د ربیع الثاني د میاشتی په پینځلسنه نېټه د
مغولو قولو سپاهيانو پړیکړه وکړه، چې یا به موردوں خپل
خانونه وڏنو او یا به داود ووژنو دوی په همدي نېټه جګړه
وکړه، چې تولو خلکو آفرینونه ويل

په پای کې کلا بهار، چې د پښتو د پوخ هراول و ماتې
وکړه، تېي شو او د جګړي له د ګرنه وتبتد او پښتو ماتې
و خوره. داود شاه یې ونيوه او راوستل شو. د داود د اس پښه د
مراندي په موردي کې ونبته؛ نو له همدي کبله یې دی ونيوه
خانجهان په هغه حال کې له داود نه پوبته وکړه، چې ته
خان ته مسلمان وايې او د خدای په قرآن دي سوګند او ژمنه
کړي وه ولې دی پر خپلې ژمنې او سوګند وفا ونه کړه؟
داود ورته وویل: دا هغه ژمنه ده، چې له منعم خان سره
شوي وه او که چېږي بل خوک راشي؛ نو یا ورسره نوي ژمنه
torsre کېږي

خان جهان امر وکړ، چې ککري یې غوڅه کړي او دده
ککري یې اکبر پاچا ته واستوله. ددې پېښو نېټه ددي مسرۍ
څخه معلومېدلای شي:

ملک سليمان ز داود رفت

له همدي نېټې نه د هندوستان واکمني له پښتو نه لازه او د
اکبر پاچا د سلطنت ستوري پر ټول هندوستان وخلبد

ضميمه

د شپر خان د خينو حالتو بيان، چې شپه او ورخ به يې پري
عمل کاوه او د دولت ستر اميران او اراکين يې د هفو ترسه
کولو ته هخول

هغه وخت، چې زمانې د چارو واګې شپر خان ته په لاس
کې ورکړي او د هند پر سيمويې قبضه وکړه؛ نو د ظلم، زور
زياتي، فسق او فساد له منځه وړلوا او په هبواود کې يې د پرماني
او د لارو د امنیت او د سپاهيانو د سوکالي لپاره يې خینې
قوانين د پوهانو د کتابتونو نه استخراج کړل او پر هفوی يې
عمل وکړ او په تجربو سره يې ثابته کړه، چې دفعه قوانين د
خدای د بندگانو په بشکنې دی.

شپر خان به زیاتره وختونه ویل: پاچایان باید داسي غوره
کارونه وکړي، چې ملازمان او رعيت هم له هفو نه پیروي
وکړي او هر طاعت، چې د رعيت له خوا تر سره شي پاچایان
هم پکې ونډه واخلي او ناوره کارونه د فتوحاتو مخنيوی کوي
او ددي مهربانيو او نعمتونو په خاطر لوی خدای لره شکر دي،
چې خپل بندگان يې د پاچایانو د اوامرو تابع کړي دي او
پاچایان باید، چې د الهي امر نه مخالف کار سر ته ونه رسوي

بيت

چون بندگان حق همه فرمان بر تو اند
تو نيز بندگي کن و فرمان حق بير

هر بادشاه که طاعت حق را کمر بیست
بنند خلق هم زپی خدمتش کمر

شیرشاه پخپله ملکی او کوچنی چاری سر ته رسولی او د
عبادت لپاره یی هم وخت تاکلی و په شپه او ورخ کی یی د هر
کار لپاره وخت وپشلی او هغه وخت به چی د شپی دریمه
برخه پاتی شوه؛ نو خپل و کیلان به یی وتاکل، چی دی له
خوبه راویین کری

د ه به هره شپه غسل کاوه او وروسته به د تهجد په لمانخه او
دعاؤو بوخت شو او هغه وخت به، چی له عبادت نه فارغ شو؛
نو وروسته به یی تر خلورو نجومی ساعتونو پوری د کارخانو د
چارو کاروبار ته غور نیوه او د دولت اراکینو به د راتلونکیو
چارو په باب ورته عرض کاوه او په هماگه ڈول به، چی دده له
خوا حکم وشو پر هغه به یی عمل کاوه او ییا به پوبتنی ته اپتیا
نه لیدله کېدله او گیهچ وختی به یی ییا اودس کاوه او د زیات
شمیر خلکو سره به یی فرض لمونخ ادا کاوه او وروسته به یی
نوري دعاوی لوستلي ییا به نو امیران او سپاهیان دده سلامی ته
راتلل؛ نو ییا به خبر ورکوونکی د هر یوه نوم اخیست، چی
پلانی سلامی ته راغلی دی

تر لمر خاته وروسته به، چی یو نجومی ساعت تبر شو؛ نو د
اشراق (خابست) لمونخ به یی ادا کاوه او د امیرانو او سپاهیانو نه
به یی پوبتنه کوله، چی هر خوک جاگیر نه لري؛ نو عرض
دی و کپی، چی دده د جاگیر په باب فکر و کړو که چېږي به
چا په کوم مهم وخت کې عرض وکړ؛ نو سزا به ورکوله کېدله
او ییا به یی پوبتنه کوله، چی کوم مظلوم او مصیبت څلی
شته، چی خود هغه په باب عدالت و چلوم

شپر خان د علم او عدل په گانه پسولى و او زیاتره وختونه به يې ويلى، چې په ټولو اديانو کې د عدل ستائينه شوي ده او هم عدل د اسلام او د کفارو پاچایانو له خوا د منلو ور دی او هېڅ طاعت او عبادت له عدل سره سیالي نه شي کولای، چې پر دی باندې ټول مسلمانان او کفار عقیده لري که چېږي د پاچا د عدل سیوري د خلکو له ډلونه لېږي شي؛ نو د خلکو یو والی او آبادي به له منځه لاره شي او د زور او قوت خاوندان به پر خوارانو ظلم او تبری وکړي او هر خوک، چې پخچل سري ډول کارونه سرته ورسوي؛ نو دا به د ملک زوال وي هېڅوک باید د دنیائي مال په تمه د مېو په زور او د لېکرو او نوکرانو له قوت نه کار وانځلي او د مظلومانو او غمڅيليو د آه له غشي خخه خان وساتي

بیت

تیر تو ګر ز جوشن فولاد بگذرد
پیکان آه بگذرد از کوه آهنین

او پخچله دی د ملکي چارو او غوره کارونو په تنظيمولو کې پاملنې وکړي او د شبې او ورځي مهالوپش دي برابر کړي او لټي او بېکاري ته دي لاره نه ورکوي او واکمن لره بشائي، چې باید زیاتره وختونه ویبن واوسی او له دي کبله، چې دده مقام لوړ دي؛ نو باید ملکي چارو ته په تیپه ستړه ونه ګوري او د دولت پر اراکینو باندې باور ونه کړي

د ۵ به ويلى، چې زه به تل د وخت د واکمنانو له احوال نه خبر ورم او هر خه به، چې دوى ويلى او کسول به يې او یا به د دوى او د دوى د دولت د اراکینو نه سرته رسېدل هغه به مې د تجربې په تله تلل او هېڅ یو مې په نظر برابر رانګل، په دي

سبب، چي د هفوی د مرتبی د لوروالی او د مقام د اوچتوالي او د کورنۍ د ستر والي له امله به د واکمنۍ کارونه او چاري ورته کوچني بربنبدلي او دغه کارونه به يې د دولت اراکينو ته ورسپارل او پخپله به په عيش او عشرت بوختبدل او د دولت اراکينو به د خپلې دنيايي تمي له کبله د کارونو په اجرا کولو کي بشوي اخيستلي او د دولت له چوکات نه به يې پشي غخولي ماله، چي خدای(ج) واکمنۍ راکره د خبرداري، حق پېژندني او حق پالني له کبله وه پاچا لره بشوي خورونکي وزير او وکيل نه بسايي؛ خکه چي رشوت اخيستونکي تر رشوت ورکونکي ناوره وي او ناوره سري د وزارت وړتیانه لري؛ خکه چي دی د غرض خاوند دی او د غرض له خاوند خخه په چارو کي ربتيروالى او د دولت پلوی ناشونی کار دی

فرد:

ز صاحب غرض راستي نشوی
اگر کار بندی پشيمان شوي

خرنگه، چي د شپر خان د دولت نیالګي د ودې په حال کې و او بخت ورسزه ياري کوله؛ نو پخپله به يې د رعيت او سوداګرو د احوال پوبتنه کوله او د بېوزلو سره به يې شخصاً خبرې کولي او د عدل غوبستونکيو نه به نه په تنګېده او چا به، چي د عدل غوبتنه کوله پر هې به يې بشه خان خبراوه او د ظالمانو پلوې به يې نه کوله.

که به چېږي ده کوم نژدي تن که به يې زوي و او که به امير او يا دده د قوم نه به و او ظلم به يې کړي و؛ نو د هغه په سزا ورکولو کې به يې معطلي، درنګ او غفلت نه کاوه او ويل به يې، چي د واکمنانو او پاچایانو په نزد تر ظالم بل زيات

دېمن نشته او هغه په دوه دليله، یو دا چې ظلم او ستم د دولت د له منځه وړلو او د نعمت د لاسه ورکولو او په دنیا کې د پاچا د بدنامی او په آخرت کې د هغه د پښمانی سبب دي، دویم دا چې ظلم د مملکت د ورانۍ، د رعیت د خرابۍ او د پرگنو د محصولاتو د لبروالي سبب دي او پاچایان، چې د نورو عوامو په پرتله خپل یو شمېر ملازمینو ته قدر ورکوي دا د دولت نه د دوى د پلوی او د خپلو احکامو د نافذېدلو له کبله دي؛ نو که چېري دوى ناوره کارونه سرته ورسوي او د پاچا د فرمانوونو شان او شوکت تر سترګو وغورخوي او د خپل واکمن حقوق هېر کړي او داسي ناوره کارونو ته اقدام وکړي، چې هغه د نعمت او د دولت د زوال او د واکمن د بدنامی سبب وګرځي؛ نو دغه ډول کسانو ته سزا ورکول واجب دي، تر خونور تري عبرت واخلي او د ظلم او زور زیاتي نه لاس واخلي او د فتنو د رامنځته کېدل مخه ونیوله شي.

څيني هغه قوانين، چې شېر خان وضعه کړي وو؛ نو تر هغې د مخه پکې د اسونو د داغولو او یا په نضبه کولو سیستم موجود نه و، ده به ويل، چې ما د داغولو سیستم له دي کبله وضعه کړي دي، چې د اميرانو او سپاهيانو د حقوقو تر منځ کوم توپير رامنځته نه شي، تر خو اميران د سپاهيانو د ساتلو حق ولري او هر خوک د خپل منصب سره سه سپاهيان وساتي او کموالی او زیاتوالي پکې رانهولي.

ما د سلطان ابراهيم د واکمني په وخت کې او تر هغه دروسته ليدل، چې دون همته اميرانو به "دروغ" خپل شعار ګرځولي وو؛ نو د میاشتی معاش د تاکلو په وخت کې به یې ډېري لښكري راغوندي کړي او هغه وخت به یې، چې جاګير

تر لاسه کړ؛ نو زیاتره سپاهیانو ته به یې حق نه ورکاوه او رخصتوول به یې او لږ شمېر ضروري کسان به یې له خان سره سائل او دوى ته به یې په بشپړ ډول حق هم نه ورکاوه او د پاچا د کارونو د ګډوډي او د حرامو خورلوا خیال یې نه سانه.

که به چېري د لښکرو د ثبتولو او راجستر کولو د دفتر مشر ثبوت تري وغوبت؛ نو پردي سړي او اسونه به یې راوغوبتل او پخپلو خزانو کې به یې پيسې ټولولي؛ خود جګري په وخت کې به یې د لږ شمېر کسانو په واسطه قرار غوره کړ او پيسې او زر به ورسه پاتې شول او د پاچا کار به خراب او ګډوډ شو او دوى به د همدي پيسو او زرو په زور بل چاته ورته او ورسه به نوکر کېده او د پاچاهي د زوال له کبله به دوى ته هېڅ زیان نه رسیده؛ خو هغه وخت، چې بخت زما سره ياري وکړه او پاچا شوم؛ نو د اميرانو او سپاهیانو د چل ول په سبب مې د داغېدلو قانون وضعه کړ، تر خود اميرانو او سپاهیانو د مکرونو او دوکو مخه ونیوله شي او هر خوک د خپلې رتبې په اندازه سپاهیان ولري او د سپاهیانو په حق تبری ونه کړي او د شمېرلو په وخت کې نور اسونه او سپاهیان رانه ولې او دا د شېر خان دود و، چې د اسونو د داغولو او په نخبه کولو نه پرته یې هېچاته هم میاشتنی معاش نه ورکاوه، حتی چې د پاچاهي مانۍ دننه جارو کښو بسخو ته یې هم د دوى د نخبه کولو او د سیاه کولو نه پرته خه نه ورکول. ۵۵ ته به یې د سپاهیانو او اسونو خېري لیکلې او راولې او ییا شېرشاه پخپله ورته د میاشتنی معاش اندازه تاکله، ییا به یې پخپل حضور کې اسونه داغول.

دی به د خابست (اشراق) د لمانځه وروسته را بهر شو، هلتله به کښېناست او یو لړ کارونه به یې سرته رسول او د هر یو

سپاهي مياشتني معاش به يې پخپله تاکه او د پښتو نه به يې په پښتو ژبه پښته کوله، چې په فصيحه ژبه څواب ورکړي او ویل به يې، چې ليندي راکابري، که چبري به يې ليندي په بنه ډول کش کړه؛ نو د هغه مياشتني معاش به يې له نورو نه ورزباتاوه او ویل به يې، چې پر ما پښتو ژبه ګرانه ده او په هماغه خای کې به يې د خزانو په باب عرض، چې د هېواد له ګوت ګوت نه به راته اخيسته او د اميرانو، د اميرانو د کيلانو، خمکه والو او ياد نورو خايونو د پاچيانو د استازو عرض به يې، چې د خپلو پوځونو سره راګل هم هماغلته اوږد او د فراست نه ډک څواب به يې ورته ورکاوه او چې د ورځي یوه برخه او یا دوي برځي به تبرې شوي؛ نو پورته به شو او د عالمانو او مشايخو سره به يې ډودي خورله او د ډودي تر خورلو وروسته به بیا تر نيمائي ورځي پوري په يادو شوبو چارو بوخت شو.

تر هفي وروسته به يې د ماسپښين خوب کاوه، چې قيلوله يې بولي او سنت دي. تر خوب وروسته به يې د زيات شمېر کسانو سره د ماسپښين لمونځ په جماعت سره ادا کاوه او وروسته به د قرآن مجید په تلاوت بوخت شو او په سفر او حضر کي دده په قانون کي خرابي موجوده نه وه او د رعيت نه د ماليي د تر لاسه کولو او د هېواد د ودانولو لپاره يې داسي قانون وضعه کړي و، چې په هره پرګنه (سيمه) يې یو تن کوتواں، یو تن امين، یو فوته دار^{*}، یو تن کاتب، چې په هندي ژبه به يې ليکل کول او یو تن کاتب، چې په پارسي ژبه به يې ليکل کول تاکلي ۹۹.

* دی د پرګنې خزانه دار و، چې د مالياتو د لياري به کومي پيسې، چې خزانې ته راول کېدلې دی د هغه د ساتني او حساب کولو لومړنۍ مسؤول ګنل کبده. (ژیارن).

شپرشاه داسې حکم کړی و، چې خمکې دی کال په کال
جريب شي او د جريب له مخي دي ماليه ټوله کړي، خو مقدم
او نور عمال پر رعيت باندې زور زياتي ونه کړي
تر شپرشاه دمحه د جريب کولو سیستم موجود نه و او په
هره پر ګنه کې د قانونګو په نامه یو تن موجود و، چې د پرکنې
د اوسيني او تېر وخت د ځمکو په باب یې تري پوبشنې کوله او په
هره سرکاري سيمه کې یې یو تن شقدار او یو تن منصف
منصفان ټاکلي وو، خو د رعيت له احوال نه خبر اوسي او
څوک پر رعيت زور زياتي ونه کړي او پاچاهي مالونه خيانت نه
کړي او که چېري د پاچاهي ماموريونو تر منځ کومه شخړه او
لاتجه رامنځته شي؛ نو دوي یې مخه ونیسي، تر خو واکمنۍ ته
ترې کوم زیان ونه رسپېري او که چېري رعيت د ماليې په
ورکولو کې غاړه وغروي هغوي ته سزاګاني ورکړي او له منځه
ېي یوسې، خو د دوي شر او فساد نورو ته سړایت ونه کړي.

شپرشاه به تريوه یا دوه کاله وروسته په سيمو کې خپل
ماموريين بدلوں او نور ماموريين به یې هلتہ ټاکل او لېږل.
شپرشاه به ويل، چې ما دا خبره ډېره از ماليې او تجربې مې تر
لاسه کړي دي، چې په هغه ډول، چې د ماليې د راټولولو په
دنده کې د پيسو ترلاسه کول او نوري ګټې نغښتي دي په بله
دنده کې نه شي ترلاسه کېدلاي؛ نو له دي کبله ماد دولت
پخواني خدمتگاران، چې د تجربو خاوندان وي د ځمکو د
ماليې د راټولولو او بندوښت لپاره وټاکل، تر خو بل خوک
ګټه ترلاسه نه کړي او دغه ګټه دوي ترلاسه کړي او دوي تر
دwoo ګلونو وروسته بدلوں او د دوي په خبر نور خدمتگاران
استوم، خو هغوي هم ګټه ترلاسه کړي او زما په واکمنۍ کې

زما هر یوه پخوانی خدمتگار ته گته او فایده و رسپری
شپرشاه خپلی لبکری دومره زیاتی کړي وي، چې شمېر یې
ډېرو ته رسپدہ او په دغه شمېر کې یې ورڅ په ورڅ زیاتوالي
راووست.

دده په رکاب کې به تل یو سل او پنځوس زره تنه سپاره،
پینځه ویشت زره پلی ټوپک ویشتونکي او غشي ویشتونکي حاضر
وو او په خینو سفرونو کې به یې شمېر تر دی اندازې هم زیات
و.

د شپرشاه دېرش زره کسیز پوچ ډ اعظم همایون هیبت خان
نیازی سره و، چې هغه (تیله پالناټه جوګي) ته نژدي د رهتاس په
کلا کې، چې د کشمیر او ګهګړو د سیمې حاکمي نقطې وي
ساتلي او او دیپالپور او ملتان یې فتح جنګ خان ته ورکړي وو
ملوټ کلا، چې د سلطان بھلول یو تن امير یوسف خبل
تاتار خان ودانه کړي وو؛ نو هلتہ یې حمید خان کاکړ تاکلی و
نوموري حمید خان نگرکوت، دجووال، دنده دال، جمو او نور
غرونه داسي نیولي وو، چې هېچا هلتہ د ساه اېستلو مجال نه
درلود. ده د جریب له مخي د غرنیو سیمو له خلکو نه مالیه
تولوله.

شپرشاه د سر هند سیمه مسند عالي خواص خان ته ورکړي
وو. مسند عالي خپل مریسي (ملک بهگونت) په هغه سیمه کې
پربنۍ او د دارالخلافه له خوا حضرت ډهلي میا احمد خان
سروانی (سروانی) د امين او عادل خان او حاتم خان د پوځدار
او شقدار په توګه تاکل شوي وو، خونګه، چې د سنبله خلکو
او رعیت د نصیر خان د ظلمونو په سبب شکایت وکړ؛ نو د
مسند عالي هیبت خان سرواني زوي مسند عالي عيسى خان،

چي د خان اعظم خطاب يسي درلود او د سلطان بهلول او سکندر د مصاحبینو او سلاکارانو نه و د سنبله د حاکم په توگه و تاکه او حکم يسي و کره، چي د کانست، کوله او مکه پر گني مي ستاد کورنى په جا گير كي او پخوانی سپاره مي ستاد هم رکابي لپاره در کړل، ته پينځه زره نوي سپاره وساته، چي د سنبله سيمه د سرغروونکيو او متمردينو نه ډکه ده او د حاکمانو سره نزاع او دبمني لري.

هغه وخت، چي مسند عالي عيسى خان هغه سرکار ته ورسبد؛ نو د خپلي توري او مېرانې په وجه يسي د هغه سيمې سرغروونکي او متمردين وڅل، چي خنګلونو ته يسي د خپل سرونه کوچنیانو په خبر روزنه او پالنه ورکوله. دوي به څل سرونه خوڅول او اسوپلي به يسي ګښل او د غلا او لوټماري نه يسي توبه وکړه او د جريپ په اساس به يسي د بسار له شاوخوا سيمو نه پيسې او زر راتبولول.

شپرخان به ويل، چي د دوو سروانيو يعني مسند عالي عيسى خان او د میا احمد میر نه مي د ډيلسي نه تر لکنهو پوري زړه ډاډه شو او پرک نيازۍ، چي د قنوج کوتواں و د (ملکوسي) د پر گني متمردين او غله دا سې ودار کړل، چي ۵۵۵ د حکم پر خلاف يې هېڅ عمل نه شو تر سره کولای او د ګوالیار په کلا کي يې یو پوڅ او زر تنه ټوبک والا ساتلي وو.

همدا راز يې د بیانې په کلا کي یو پوڅ او پينځه سوه ټوبک والا، د رتن په کلا کي يې یو پوڅ او یو زر و شپر سوه ټوبک والا، د چتورو په کلا کي يې درې زره ټوبک والا او د شاه آباد په کلا کي، چي په ماندو سره شهرت لري شجاعت خان يې د اوو زرو سپرو ټوبک والا وو سره ساتلي وو.

په همدي دول د راي سين په کلا کي يې یو پوخ او زر تنه توچيان تاکلي وو، د چنار په کلا کي يې یو پوخ او زر تنه ټوبك ويستونکي، د لوئ رهتاس په کلا کي يې، چي د بهار په سيمه کي موقعیت لري اختيار خان شربيني (سربنی) د پوخ او دولس زره ټوبك ويستونکيو سره ساتلي وو او همدا راز يې بې شمپه تکره لبکري په هغه کلا کي پربني وي.

د (هنديره) په سيمه کي يې هم یو پوخ تاکلي و او خواص خان او عيس خان يې د ناگور، اجمير او جودهپور په سيمو کي پربني وو. په کالبي کي يې هم یو پوخ درلود او د بنگال سيمه يې ملوك الطوایفي کړي وو او قاضي فضيلت يې، چي په او باشو او سپکو خلکو کي په قاضي فضيحت سره مشهور و د بنگال د امين په توګه تاکلي و.

شپرشاه به په هره سيمه کي د هغې سيمې د حال او تناسب سره لبکري درلودلي او تر یوی مودي وروسته به يې دغه پوخونه، چي پخپلو جاګironو کي به آسوده او ارامه وو راغونېتل او د دوي په بدال کي به يې هغه اميران، چي د خپلو پوخونو سره به يې زپونه گاللي وو هلته لېړل.

شپرشاه په هر خاى کي عدالت مراعاتاوه، ده به تل خيراتونه کول؛ خکه چي د خيرات له کبله هم په ژوند او هم تر سپيني وروسته فيض او برکت يې خاوند ته رسپوري.

ده د مساپرانو د لاري د امنیت او د دوي د استراحت په مقصد د لاري په او بدرو کي د هر دوه کروهه په وائين یو سرای جور کړي و، ۵۵ د پنجاب په سيمه کي د هغې کلانه، چي ۵۵ جوره کړي وه نیوبلي د سنار گاون تر بسأره پوري، چي په بنگال کي د تروو او بيو د سیند تر خنگ واقع دي یو سړک، چي

سرايونه یې هم درلودل جوړ کړي و او بله لاره یې د آگري له
ښاره تر برهانپوره پوري، چې د دکن د سیمې پوله ده جوړه
کړي وه.

بله لار یې د آگري له ښاره تر جودهپور او چتورګوھ پوري
جوړه کړه او یوه لاره یې، چې سرايونه یې هم درلودل د
لاهور نه تر ملتانه پوري جوړه کړه. ۵۵ په مجموعی ډول په هر
څای کې (۱۷۰۰) سرايونه جوړ کړي وو، چې په هر سرای کې
یې د هندوانو او مسلمانانو لپاره کوتني جوړي کړي وي او د هر
سرای په دروازو کې یې د اوږدو چاتې اینې وي، چې ټولو
خلکو ته به یې او به ورکولي او په هر سرای کې یې د هندوانو
د بسته کېدلو لپاره برهمنان تاکلي وو، چې سړي او تو دي
او به، کټونه، خوراکي مواد او د اسونو دانه به یې دوى ته
ورکوله او هم شپرشاه حکم کړي و، چې هر خوک که دغه
سرايونو ته راشي؛ نو هغه ته خواړه او د هغه د اس لپاره دي
وائسه او دانه د سرکار له خوا ورکړل شي.

۵۵ د هر سرای گرد چاپېره یو ګلی ودان کړي و او په هر
سرای کې یې د پخو خبتو یوه خا او یو جامع جومات جوړ
کړي و او یو یو تن امام او مؤذن یې په هغه جوماتونو کې
تاکلي وو. په همدي ډول شپرشاه هلته یو تن منظم او خوتنه
ساتونکي تاکلي وو، چې دوى ته به مدد معاشونه ورکول
کېدل. په هر سرای کې به یې دوه اسونه تړلې وو، چې د لبرې
وائنو خبر په یوه ورڅ کې دا رسپده او داسي ویل کېږي،
چې حسین شقدار په یوه ورڅ کې (چې اړتیا لیدله کېدله) درې
سوه کروهه لاره یې ووهله.

شپرشاه د لاري په دواړو خواوو کې د مېوو ونې، چې ډېر

سیوری لري کښنولی وي، چې مسابران په تودوخى کې ددغو ونو تر سیوری لاندې مزلى وکړي او که چېري وغواړي، چې په لاره کې استراحت وکړي؛ نو ددغو ونو له سیوری نه ګته واخلي او که چېري په سرای کې بسته شي؛ نو تر دغه ونو لاندې خپل اسونه وتپې

ده د خراسان پر لاري یوه پیاوړي کلا، چې (تیله بالناټه جوګي) ته نژدي وه او د کشمیر او ګهگړو د سیمې له پاسه حاکمه نقطه او د رهتاس له سیند نه یې خلور کروهه واهن او د لاهور نه یې شپته کروهه واهن درلود او هېڅ یو سیلانی به ددغې کلا نساري نه وي لیدلي ودانه کړه او دېري پيسې یې پري ولګولي

زه عباس کھکور شہرواني، چې د تحفه اکبر شاهي مؤلف یه د شپر خان د آثارو د نکلچیانو نه مې داسي اور بدلي دي، چې ددغې کلا د جوړولو په وخت کې دېري نه پیدا کېدلې د کلا سپاهيانو شپر خان ته ولیکل، چې دلته دېري نه پیدا کېږي او که چېري پیدا شي؛ نو دېري پيسې پري لټپېري

شپر خان د دوي ددغه عرض په څواب کې ولیکل، چې د زرو له کبله به زما حکم تغير او بدلون ونه مومي، هغه د ډبرو په برابر زر او پيسې ورکړي، چې هغه کلا جوړه شي او پر نوموري کلا یې د کوچني رهتاس نوم کېښود

همدا راز ده د ډيلې بسار، چې دارالخلافه وه او د جمنا د سیند نه لېري و وران کړه او هغه یې د جمنا د سیند پر غاړه ودان کړ او حکم یې وکړ، چې په دغه بسار کې دي د غره په خېږ یوه پیاوړي کلا، چې ډېره لوړه او اوچته وي او یو جومات ودان شي د واکمن مانۍ او جامع جومات، چې ډېر لاجورد او

شنگرف پکي مصرف شوي وو جوره شول؛ خود هفي كلا
ودانول، چي به بشار کي يي بيل کري وو لا تر اوسي لا پاي ته نه
وه رسپدلي، چي شيرشاه له فاني نري نه سترگي پتني کري
همدا راز شيرشاه د قنوج بشار، چي د هندی و اكمانو
دارالسلطنت او پايتخت و وران کر او به هفه بشار کي يي د پخبو
خښتو یوه کلا جوره کره او هفه خای يي، چي فتحه کري و به
هفه خای کي يي یو بشار ودان کر او د شيرگوه نوم يسي پري
کېښود؛ خود قنوج د بشار ورانول کوم موجه دليل نه درلود.
بله د (بهر کهندر) کلا و، چي دوه کلاگاني يي په هفه غره
کي ودانی کري او په هفه غره باندي يي د (شيرکوه) نوم
کېښود.

شيرشاه به ويل که چېري ژوند له ما سره وفا وکري؛ نو په
ھره سيمه کي به د هفه خای د جالاتو سره سم کلاگاني جوري
کرم، چي د کومي غير متربه پښي په وخت کي د مظلومانو
ساتندوي او د سرغروونکيو او متمردينو خپونکي واوسي او ټول
ھفه سرايونه، چي خام جوره شوي دي هفه به پاخه جوره کرم او
د لارو د ساتنو او امنيت په وجه يي د غلو او لاره وھونکيو له
شر خخه د هفوی د ژغورلو په خاطر يي داسي قوانين وضعه
کړل، چي خپلو حکامو ته يي د دغه قوانينو د تطبيق لپاره
حکم وکړ، که په هبوا د کي کومه غلا او لاره وھنه ترسره شي
او د هفي فاعل معلوم نه وي او غله او لاره وھونکي، چي خه
وړي وي او د هفوی کلى معلوم نه شي؛ نو د هفه خای د خلورو
خواوو ملکان ٻايد ونيوں شي او هفوی ٻايد تاوان ورکري او که
چېري دغه ملکانو، غله او لاره وھونکي پيدا کړل او د هفوی د
استوګني سيمه يي معلومه کړه؛ نو د دغه ملکانو نه د تاوان

اخيستلو په بدل کې د هغه کلې د ملک نه، چې په هغه کې غل او لاره وهونکي او سپري تاوان واخیستل شي او غله ته دی د شريعه مطابق سزا ورکړل شي او که چېري په کوم خای کې قتل وشي او قاتل او وژونکي يې معلوم نه وي په پورتنې ډول دي ملکان ونیسول شي، هغوي دي بنديان شي او مهلت دي ورکړل شي، چې قاتل پیدا کړي. که چېري يې قاتل او د هغه د استوګني سيمه پیدا کړه؛ نو ملکان دي پربنودل شي او قاتل دي ووژل شي او که چېري هغه ملکان، چې د دوی په حدودو کې قتل شوي دي د هغې له ثبوت نه عاجزه شي؛ نو ملکان دي ووژل شي او دا ماته تجربو ثابته کړي ده، چې غلا او لاره وهنې د ملک د سلا او مشوري نه پرته نه پښېري. که چېري ملک د خپلې سيمې په حدودو کې د قتل نه خبر نه وي تر تحقیق او پلتمنې دروسته دي هغه پربنودل شي او که چېري د کلې ملک غلو او لار وهونکيو ته پخپل کلې کې خای ورکړي او وي ساتي او د حاکم نه يې پست کړي؛ نو باید هغه ملک ووژل شي، تر خو بیا خوک غلو او لاره وهونکيو ته خای ور نه کړي.

د شېر خان او اسلام خان د واکمنۍ په وخت کې د هر خای او هري سيمې ملکانو په دغه اړوند ډېره پاملنې او توجه کوله او د خپل کلې له حدودو نه به يې خارنه کوله، چې کوم غل، لاره وهونکي او یا د کوم لاروي دېمن زيانونه ونه رسوي او دا عمل د دوی د پښمانۍ او له منځه وړلوا سبب ونه ګرځي.

قطعه

تانه کوشۍ به معدلت نه شوی
هر ګز از ملک و سلطانت شادان

راه هارا ز دزد ایمن ساز
گر تو خواهی ز ملک آبادان

شیرشاه به تل خپلو عمالو ته ویل، چې په هر حالت کې
مساپرو او سوداگرو ته پاملننه وکړي او هېڅکله هغوي ته زیان
ونه رسوی او که چېږي کوم سوداگر مړ شي او کومه ورثه ونه
لري؛ نو د هغه پر مال او شتو باندي دي خوک د تبری لاس
ونه غخوی؛ لکه چې شيخ سعدي(رح) فرمایلې دي
چو بازرگان درد یارت بمرد
بمالش خیانت بود دست برد

شیرشاه پخپل قول هبواو کې له سوداگرو خخه زکات
اخیست. هغه وخت به، چې د بنګال له سیمې نه سوداگر
راغل؛ نو په کلا کې به یې له هغه نه زکات اخیسته او د خپل
دولت اراکینو ته یې حکم کړي و، چې د بازار په یې او نرخ
دي له سوداگرو نه دده سرکار ته متاع واخیستله شي او زور
زیاتی دي پري نه کوي. شیرشاه به زیاتره وختونه دغه بیت وايہ
بزرگان مسافر بجان پرورند
که نام نکو شان به عالم برند

او یو قانون، چې د شیرشاه له خوا وضعه شوي و دا و، چې
کله به چېرته ته؛ نو په هر پړاو کې به یې خامې کلاګانې
جزوولي؛ نو جارچیانو به چېغې وھلې، چې د چا کروندو او
ذراعت ته به تاوان نه رسوئ. دی به پخپله سپور شو او پخپله به
ېي د ذراعت په برخه کې پلتنه کوله او ده به سپاره وتاکل، چې
خلک له دې نه منعه کړي، چې د چا د کرنیزو ځمکو شاوخوا
ته ونه ګرځي او ما د خان اعظم مظفر خان نه اور بدلي وو، چې
ویل یې، چې خینې وختونه به له شیرخان سره یو ځای وم او د

سپرلی په وخت کي به يې بشي او کين لور ته کتل، که چبرې
به خوک دده تر ستر گو شول، چې د چا کرنې ته يې تاوان
رسولي دی؛ نو پخپل لاس به يې د هغه غورونه پري کول او
حکم به يې کاوه، چې هر کرنې شي ته يې، چې زيان رسولي
وي هغه دي د هغه په غاړه کې وتړل شي او په لښکر دي
و ګرڅول شي او که به چبرې د لاري د تنګوالي په سبب او د
ضرورت له مخي کرنې ته زيان ورسپده؛ نو امينان اميان به يې
تاکل، چې هغه خمکه جریب کړي او رعيت ته د هغه زيان
تاوان ورکړي.

که به چبرې د کوم سپاهي خېمه کرنېزو خمکو ته نژدي
وه؛ نو دغه سپاهي به ددي وبرې له کبله هم ددغه زراعت ساتنه
کوله، چې که بل خوک دغه کرنې ته زيان ورسوی؛ نو دی به
بدنام شي او د شېرشاه له خوا به سزا ورکړل شي.

که به چبرې شېرشاه د مخالفینو سيمو ته هم ورته؛ نو د
هغې سيمي خلک يې نه لوټول او د هغو کرنې ته يې هم کوم
تاوان او زيان نه رساوه او ويل به يې، چې رعيت بې ګناه دي او
هر خوک، چې برپالی شي د هغه اطاعت کوي.

هغه به ويل؛ که چبرې زه رعيت ته زيان ورسوم؛ نو رعيت
به برپاد او ملک به وران شي او بیا یوی مودې ته اړتیا لیدله
کېږي، چې بیا ملک ودان شي.

ګریزد رعيت ز بیداد ګر

کند نام ڙشتش به ګيتى سمو

که به شېرشاه د مخالفینو سيمي ته ورننووت؛ نو د هغه د
عدالت په سبب به رعيت آباد پاتې کېډه او دده د لښکرو د اړتیا
وړ شیان به يې ورته راوهل.

شپرشاه د سخاوت او احسان لوړ صفتونه درلودل. ټوله ورخ به يې زد وپشل، همدا سبب و، چې پښتنه دده پر شاوخوا راتیول شول او د هند واکمني دده لاسته ورغله. هر خوک به که د کومي پړشانۍ او بېوزلې په سبب دده پوچ ته راغي که به سپاهي او که امام او که به د نورو دندو د خاوندانو نه و؛ نو هغوي به يې نه محروم رسول او د څان پر شاوخوا به يې راتیولوں ۵۵ به هره ورخ نوي سپاهيان نیوں.

شپرشاه لوی او پراخه پخلنځي درلود، چې ددغه پخلنځي نه به په زرگونو تنو ډودۍ خورله او ده عام حکم صادر کړي و، چې هر خوک که سپاهي وي که نوکر او که دعیت وي، که ډودۍ ته اړتیا ولري؛ نو د همدي پخلنځي نه دي تر لاسه کړي او له ډودۍ نه دي محروم نه شي.

۵۶ پخپل لښکر کي د بیوزلانو، فقیرانو او اړو کسانو لپاره لنګرونه جوړ کړي ۹۹، چې په یاد شوي ډول يې ډودۍ ورته ورکوله او د ډودۍ او لنګرونو خرڅ په یوه ورخ کې پینځه سوه اشرفی و.

خرنګه، چې شپرشاه ته معلومه ۵۶، چې ملا امامانو او نوکرانو تر سلطان ابراهيم وروسته د هغه وخت عمالو ته رشوتونه ورکړي ۹۹، چې دوى د استحقاق نه زيات معاشونه تر لاسه کړي؛ نو شپرشاه د امامانو په مدد معاشونو کې بدلون راووست او هغه دي ټکي ته متوجهه شوي او پخپله به يې د دوى د استحقاق په اندازه مدد معاشونه ورکول او هېڅوک به يې بېنوا نه پړښود، د لاري خرڅ به يې ورکاوه او رخصتاوه به يې.

شپرشاه به اړو کسانو ته لکه ړندو، سپین بیرو، کوندو بشو او ناروغانو ته په هماغه بشار کې نغدي پيسې او زر ورکول، چې

دوى به پکي استوگنه درلودله او هم يوه اندازه خرڅ به يې
پخپل حضور کې ورکاوه او دوى به يې رخصتول.
شپرشاه، صدر جهان ته حکم کړي و، چې د پرګنو لپاره
فرمانونه ولیکي او دده حضور ته يې راوري. شپرشاه به دغه
فرمانونه په کڅوړه کې اچول او خپل مهر به يې پري لګاوه او
خپل يو تن باوري او اعتمادي نفر ته به يې ورکول، چې دغه
فرمانونه هري پرګني ته ورسوي. هغه وخت به، چې دغه
فرمانونه د پرګني حاکم یا کوتیوال ته ورسبدل؛ نو د فرامينو د
حکم له مخي به يې خادمانو ته څمکي ورکولي، وروسته به يې
ملا امامانو ته فرمانونه په لاس کې ورکول او ويل به يې، چې
پاچا ته لازمه ده، چې امامانو ته معاشونه ورکړي؛ ځکه، چې د
هېواد ودانۍ، د هند د بساړونو بسکلا او رونق د امامانو او
خدمانو په سبب دي او د علم زده کوونکي، مسابران او اړ
کسان، چې پاچا ته ورتلای نه شي له هغوي خخه فيض مومي
او دوى د مسابرو، مساکينو او د علم، حکم او دين د سوکالي او
نیکمرغی سبب دي.

لوی خدای(ج)، چې وغواړي چاته ستره مرتبه ور په برخه کړي؛
نو په هغې زمانې کې ستر عالمان او نېک خلک ور په برخه کوي، تر
خو چې هم به نړۍ او هم په اخترت کې نېکنامي ور په برخه شي.
هر پښتون به، چې د پښتنو له هېواد نه د شپرشاه ملازمت ته
ورته؛ نو د هغه د غوبښني نه زيات زر به يې هغه ته ورکول او
ورته به يې ويل، چې دا ستا برخه ده، چې د هندوستان له ملک
نه زما لاسته راغلي ده؛ نو دغه اندازه ستا لپاره وټاکله شوه، هر
کال راشه او تر لاسه يې کړه.

د سوری قبیلې هغه خلک، چې په روه کې يې استوگنه

دلوده؛ نو دوی ته یې هر کال د کور پر سر په داسی توگه،
 چې د هر کور نفر به یې شمبول زد او پیسې به یې لبرلې او دده
 د واکمنی په وخت کې په روه او هند کې هېڅ پښتون غریب
 نه و او زیاتره یې د سوداګرۍ خاوندان شول او د سلطان بھلول
 او سلطان سکندر د واکمنیو په پرتله دده په وخت کې پښتني
 دود زیاتره رواج دلود. که چاته به یې نغدي پیسې، زد او یا
 خلعت ورکړل؛ نو هغه زد او نغدي پیسې به ده ته هر کال
 ورکول کېدلې.

شپرشاه پخپلې پیلخانې کې پینځه زره پیلان دلودل؛ خود
 اسونو شمبول یې په صحیح دول معلوم نه؛ خکه چې د اسونو
 بخبل او پبرودل برابر وو؛ خو سره له دي یې هم په سرايونو
 کې درې زره او خلود سوه اسونه تړلې وو؛ چې هره ورڅ به
 یې د هر خای خبرونه راول.

شپرشاه د هندوستان یو سل او دېرش زره پر ګنې یعنې کلې
 پخپل واک کې دلودل او دفو پر ګنو ته به یې کوتوالان لېدل
 او دده د لښکرو شمبول یې حسابه و؛ خکه چې هره ورڅ یې په
 شمبول کې زیاتوالی راټه.

شپرشاه د خپل قانون د رعایت په سبې، چې وضعه
 کړی یې و؛ نو د خپل لښکر او امیرانو سره به یې
 اعتمادی جاسوسان ټاکل، تر خو په پته توگه د امیرانو،
 رعایت او سپاهیانو د حالاتو په برخه کې تجسس او پلتنه
 وکړي او یا یې ده ته عرض کړي، تر خو هر هغه زیان،

بیت

صاحب خبران امین شاهان باشند
 مقبول دل و جان به شاهان گردند

چې عدالت او انصاف ته ورسپري هغوي يې اصلاح کړي. ما د یوه باوري سېري نه، چې د شجاعت خان سره او رېدلې دی، هغه وخت، چې شپرخان شجاعت خان ته د مالوی حکومت ورکړ، د جاګير د وبسلو په وخت کې د دولت اراکینو ورته عرض وکړ که چېږي مسند عالي حکم وکړي؛ نو د سپاهيانو له برخې نه به مسند عالي ته یوه اندازه پيسې وساتو او پاتې برخه به ووبشو. شجاعت خان د خامي تمې په لومه کې ونبست او ويې وبل، چې وې ساتي.

هغه وخت، چې سپاهيان خبر شول؛ نو دوه زرو تنو سپرو سره اتفاق وکړ او ژمنه يې وکړه که چېږي شجاعت خان زموږ په حق کې دغه ناروا تمه عملی کړي؛ نو مور به عالم پناه شپرشاه ته، چې د عدالت په سبب د هېچا خبره هم نه مني عرض وکړ او د خپل حق غوبښنه به تري وکړو. دوى سره سلا وکړه، د شجاعت خان لښکرو نه يې کوچ وکړ او په جلا خای کې بښکته شول او خپل وکيل او استازى يې شپرشاه ته ولپړه او عرض يې وکړ، چې د دولت اراکين او مسند عالي زموږ هغه حق، چې شپرشاه راکړي دی په بشپړه توګه نه راکوي او د قانون پر خلاف عمل کوي، د دولت واکداران باید، چې د سپاهيانو د حق نه تمه ونه کړي؛ بلکې سترا اميران په هره میاشت کې خپلو نفرو ته انعامونه ورکړي، چې د خدمت کولو په وخت کې ورته سربندي وکړي، که چېږي مسند عالي زموږ د حق په باب تمه وکړي؛ نو په لښکر او پوچ کې به د نفاق دروازه پرانستلى شي او په لښکر کې به پرېشاني او تفرقه لاره پیدا کړي او د دولت د اراکينو او د مسند عالي د بدنامې سبب به وګرځي.

بیت

سپاهی که خوشدل نباشد به برگ
کجا دل نهد روز هیجا به مرگ

هغه وخت، چې شجاعت خان د سپاهیانو په عرض خبر
شو؛ نو د دولت اراکینو ورته عرض و کړ، چې دغو دوو زرو تنو
سپرو د متابعت له لاري انحراف کړي دي، مسند عالي د لس
زره تنو سپرو خاوند دي که جبری دوي ته حق ورکړي؛ نو
خلک به فکر و کړي، چې د شیرشاه له وېري يې ورکړي او د
سلطان د اراکینو او ستاد حکم په پیاوړتیا کې به خرابي
رامنځته شي او د ګټې د تر لاسه کولو خنده به وګرځي؛ نو
مناسبه داده، چې هفوی ته سخت خواب ورکړي، چې تمه يې
پوري شي، تر خو د نورو عادت خراب نه شي او ستاله حکم نه
تېري ونه کړي

دغې تمې د شجاعت خان دور اندېشه فکر بدل کړ او د
شیرشاه عدالت او خبرتیا يې هېړه کړه، چې که شیرشاه ددغې
پېښې نه خبر شي؛ نو دده درسوای او پېښمانۍ سبب به
وګرځي

بیت

بدوزد طمع دیده هوشمند
پر مرغ و ماهی در آرد به بند

هغه وخت، چې سپاهیانو زېر خواب تر لاسه کړ؛ نو له يو
بل سره يې سلا او مشوره و کړه، خینو وویل، چې باید د
عدالت پناه شیرشاه دربار ته لاجر شو او خینې پښته، چې د
شیرشاه مزاج ورته معلوم و؛ نو د تعقل او پوهې نه يې کار

واخیست او خپلو ملگرو ته یې ووبل، چې مور ته لازمه نه ۵۵،
چې شپرشاه ته لاړ شو؛ خکه چې مور یې د شجاعت خان سره
د دکن په پوله کې تاکلې یو او د هغه له اجازې پرته مور ته له
دې سرحد نه تګ بسه نه دی باید، چې خپل یو تن استازی د
مطلوب پناه شپرشاه دربار ته واستوو، تر خو زمورد حال دغه
حقیقت د هغه په دربار کې عرض کړي او هر هغه حکم، چې
وشی پر هغې به عمل کوو او که چېږي په دې حدودو کې
کوم پاچاهي امر وي مور به د هغې په ترسره کولو کې تر ټولو
زیاتې هلې څلې او کوبښونه کوو.

ټولو پښتو روستی نظر خوبن کړي دوی حقیقت بیان کړ
او د عریضې په ډول یې د خپل استازی په لاس د شپرشاه دربار
ته ولپړه لا تر او سه پوري د سپاهیانو استازی او نماینده د
شپرشاه دربار ته نه و رسبدلي، چې جاسوسانو او خبر وړونکيو د
شجاعت خان او سپاهیانو تر منځ د لانجې د پښېدو په باب هغه
ته خبر ورورساوه.

شپرشاه ددغه خبر په اورېدلو سره په غوسيه شو او د شجاعت
خان وکيل یې راوغونست او ورته یې ووبل، چې شجاعت خان
ته ولیکه، چې ته بېوزلې وي؛ خو ما امير کړي او هغه پښانه،
چې تر تا غوره وو هغه مې ستاتابع کړل. ددي امارت او پرتم
په وجه مور نه شوي، چې او س د سپاهیانو د حق د تر لاسه
کولو تمه هم لري او د خلکو نه شرم او د خدای(ج) نه وېره نه
لري، چې زما د قانون پر خلاف عمل کوي. ما چې د "داع"
قانون وضعه کړ؛ نوله دې کبله، چې د اميرانو او سپاهیانو تر
منځ توپیر موجود نه وي او اميران د سپاهیانو حق وساتي، که
چېږي زما په نعمت نه واي روزل شوي؛ نو ستاد سر پوستکي

به مې اپستلى واى؛ خو دا چې ستا لومړۍ ګناه ده هغه مې وېخبله تر خو، چې د سپاهيانو وکيل ماته را رسپري هفوی ته ډاد ورکړه او د دوى حق ورکړه او که چېري د هفوی وکيل ماته راشي او ګيله يې وکړه؛ نو ستا جاګير به درنه ضبط کرم او تانه به سزا درکرم د دولت اميرانو ته نه بنائي، چې د وخت د پاچا د حکم پر خلاف چلنډ وکړي، چې دا دول کار د واکمن د وقار او پرتم له مینځه تللو سبب او د هغه د بدنامې موجب گرخي.

خرنګه، چې د شجاعت خان د وکيل خبرې پڅله شجاعت خان ته ورسپدي؛ نو د ډېر شرم او وېري له کبله تلولي شو او د خپل دولت اراکينو ته ډېر په غوشه شو او ورته يې وویل، چې ستاسو د بدچلنې په وجه زه هم وشرمېدل، زه به له واکمن سره خښګه مخامنځ شم.

شجاعت خان پڅله سپور شو د هفو دوه زره تنو سپرو خای ته ورغى او ډېر عذر يې ورنه وغوبست. د قسم په خورلو سره يې سپاهيانو ته ډاد ورکړ او ورته يې وویل، چې ستاسو په حق کې به هېڅ دول بدې نه کوم او هفوی ته يې انعامونه ورکړل او د خپل منزل خوا ته يې راوستل؛ خو خرنګه، چې د سپاهيانو استازی له لاري نه بېرته راستون او د شجاعت خان حضور ته راغي؛ نو شجاعت خان د خدای(ج) په دربار کې د شکرانې لمونځ ادا کړ او پر فقيرانو او بېوزلو خلکو يې ډېر زد ووېشل او د سپاهيانو وکيل ته يې شاهي خلعتونه ورکړل.

د پښتنو پر قوم باندي د شېر خان حکم که به هفوی حاضر وو او که غایب یو دول و، همدا راز د دوى د سزا په ورکولو او د دوى دندو په بېرته اخیستلو کې دده حکم همدا دول و.

هېڭ انسان ددې قدرت او واک نه درلود، چې ددھ د امر پر خلاف عمل او چلنډ و کړي او که چېږي به د شېرخان د کوم زوي، ورور یا کوم بل نژدي خپلوانو او یا هم اميرانو او د دولت اړاکینو د شېرخان د خوبسي او رضا پرته کوم عمل سره ته ورساوه؛ نو شېرخان پر هغه خبرېده او د هغه شخص په سزا ورکولو او وژلوبه یې امر کاوه او هغه په دغه برخه د خپلوی او قومي اړېکو ته کوم اهمیت نه ورکاوه او خپل حکم به یې له بې پروایي پرته عملی کاوه.

زه چې ددې حالاتو منصف یم د شېرخان د نکلچيانو نه مې داسې اورېدلې دې، چې د شېرخان د واکمنۍ په وخت کې نيازي اعظم همایون، چې د ملتان او پنجاب حاکم او دېرش زره سپاره یې له خانه لرل، چې د شېرخان په اميرانو کې هېڅ یوه هم دومره پوځيان نه درلودل خپل وراره مبارک خان د روہ د سیمې د حاکم په توګه، چې د نيازیانو په واک کې وه، وټاکه او خواجه خضر سنبهلي، چې د سنبهليانو مشر و او د هند پر خوا د سند د دریاب پر غاړه یې د خټونه یوه کلا جوړه کړي وه، مبارک خان هغه کلا ودانه کړه او سنبهليان به زیاتره وختونه دده په ملازمت بوخت وو او دده د خدمت نه به یې یوه شبې هم غاړه نه ګړوله او د هغه د اميرانو اطاعت به یې کاوه. د سنبهليانو په قبیله کې د سنبهلي الله داد لور په بنایست او بنکلا کې ساري نه درلود، هغه وخت، چې مبارک خان د هغې د بنکلا او بنایست ستاینه او صفتونه واورېدل؛ نو په نالیدلي توګه پې مېن شو او د سکون او ارام مرغه یې له لاسه والوت.

نه تنها عشق از دیدار خیزد

بسکین دولت از ګفتار خیزد

در آید جلوه حسن از ره گوش
ز جان آرام بر باید، ز دل هوش

هげ وخت، چي مبارڪ خان خپل زبه بايلود او د حکومت
د غرور په وجه يسي کفايت، چي د پستنو او په تبره بيا د روھيله
پستنو تر منع ډپر اعتبار لري له لاسه ورکړ؛ نو بيا يسي خپل
اعتمادي او باوري کسان الله داد ته واستول، چي خپله لور ده
ته ورکړي او له ده سره خپلوي وکړي.

الله داد په ډپر ادب سره خواب ورکړ، چي خان د حکومت
منصب او زيات شمير زامن لري او د خپل محل په دنه کې
اصلې او میسنجې لري او بله دا چي خان اعظم په هند کې
روذل شوي دي د ظريفي طبعي او لطيف فهم خاوند دي، زما
زامن د روه خوي او خصلت لري؛ نو زما او خان اعظم تر منع
د خپلوي او دوستي د مزو ټينګول مناسب نه دي، چي دا یو له
بل سره منافي دي.

هげ وخت، چي مبارڪ خان د الله داد خواب واورد بد؛ نو د
غیرت او غوسې په وجه سره تاو راتاو شو او د سنبلهيانو
خورونې او د دوي ضرر رسولو ته يسي ملا وترله، ددي له وپري،
چي بسايي سنبلهيان به دده له ظلمونو او زور زياتيو نه په تنګ
شي او هげ نجلې به ده ته ورکړي.

د شپرشاه له وپري که به هر خومره مبارڪ خان پر دوي
ظلمونه کول؛ نو سنبلهيانو به دغه ظلمونه زعمل؛ خو خرنګه،
چي د هげ ظلمونه بي حده ډپر شول فريد الدين او نظام، د
الله داد پلنوي ورونو مبارڪ خان ته عرض وکړ، چي مورد درې
واړه ورونه، لونې لرو او پڅلوا قبیلو کې بشپر باور او اعتماد لرو
زمور له ورونو خخه د هر یوه ورور لور، چي د خان خوبنه وي

ورکوو يې؛ خو خان دي د سنبلهيانو د څوروونی نه لاس
واخلي.

مبارک خان ووبل: زه ستاسو لوني نه غواړم، الله داد دي
خپله لور ماته راکړي. هغه وخت، چې سنبلهيان پوه شول،
چې د مبارک خان په سر کې یو محال او ناشونی خیال
راګرخي او دده دا معصد به هېڅکله پوره نه شي؛ نو په ډاګه
يې مبارک خان ته ووبل: که خه هم زمور او ستاسو تر منځ تل
خپلوی شوي دي؛ خو د خپلو امثالو او سیالانو سره، یعنی
اصلی له اصيلي سره او د مینځي زوي د مینځي له لور سره.

بیت

کند همجننس با همجننس پرواز
کبوتر با کبوتر باز با باز

که خه هم زمور خپلوی ستاد سن او عمر سره برابره نه ۵۵؛
خو خرنګه، چې زمور درې واړو ورونو مور ستاد مور په خېر
مینځه وه؛ نو د ادب د رعایت په خاطر مو خپلې لوني تاسو ته
پېښهاد کړي، تر خو د نفاق او دېمنۍ غبار له منځه لاړ شي.
خان اعظم ونه منله او وې ويل، چې دا کار به زماد
رسوایي سبب شي، هفوی ورته ووبل: له خدایه ودار شه او د
پښتو پر خلاف عمل مه کوه، الله داد د اصيلي مور زوي دي،
ستا سره به هېڅکله د خپلوی مزي ټینګ نه کړي او ستاد
ظلمونو او زور زیاتيو نه به هېڅکله ونه دار شي، خامې تمې ته
لاړه مه ورکوه

هغه وخت، چې مبارک خان دغه څېږي واورېدلې؛ نو د
ډېر کبر او غرور په وجه دده په زړه کې د قهر لمبي بلې شوي
او دېمنۍ او خصومت يې پیل کړ او د سنبلهيانو د څوروونی او

دوی ته د زیان رسولو په لته کې شو، ده به د سنبلیانو د عبرت په وجه د هغوي مالونه په بې گناهی سره لوټول د خiero لور، چې د سنبلیانو په کور کې زېرپدلي او د مینځي لور وه هغه يې له هغه خایه خپل کور ته راوستله. د سنبلیانو ټول مشران راغونې شول مبارک خان ته راغلل او عرض يې ورته وکړ، چې زمود او ستاسو د بسخو شرم سره یو دي، د خiero لور پرپرده او زمود د بسخو شرم وساته، هر خوموه يې، چې ده ته عذر او زاري وکړي؛ خو خرنګه، چې د مبارک خان اجل پوره و ده ونه مله.

هغه وخت، چې سنبلیان نا اميده شول؛ نو مبارک خان ته يې ووبل، چې ته په هند کې زېرپدلي يې او په پښتني دود نه پوهېږي، هېڅکله ټیوس پر باز ظلم او زور زیاتي نه دی کړي او مورد د شپرشاه د واکمنۍ ادب او احترام ساتو، زمود نه لاس واخله او نور ظلم او تبری پرپرده دغه بسخه پرپرده.

مارک خان په غوشه شو، چې تاسو ددغې نجلی د شرم په باب خو خو خلې خبرې وکړي هغه وخت به خبر شی، چې د الله داد لور مې د هغه له کوره په زور واپستله او هغه مې راوستله.

د سنبلو مشران هم په قهر شول او مبارک خان ته يې ووبل، چې پر خپل خان ورمحېره او خپلې پشې له حده زیاتي مه غخوه که تا زمود د بسخو خوا ته وکتل؛ نو تا به ووژنو او ستاد وينو په بدل کې به د سنبلو خو تنه مشران او سرداران ووژل شي.

هغه وخت، چې مبارک خان دغه ترخي او زېرې خبرې واورپدلي خپلو هندي بدماشانو ته يې ووبل، چې سنبلیان په

و هلو تکولو له دی خایه لپری کړئ؛ خکه چې دوی زما به
حضور کې ذبیری او ترخي خبری کوي.

هغه وخت، چې دده هندي بدماشانو لرگي واخیستل، چې
سنبلیان پری ووهی او له دی خایه یې وشری؛ نوناری او
سوری شوي، د سنبلو خوانان، چې د مبارک خان د زور
زیاتی له لاسه په عذاب شوي وو په قهر شول او د سترګو په رب
سره یې مبارک خان او د هغه نوکران ووژل.

هغه وخت، چې شبر خان له دغې پښتني نه خبر شو اعظم
همایون ته یې ولیکل، چې په پښتنو کې د سوری قبیلی شمېر
ډېر لړ دی او هر چا چې د سوری پښتنونه یو یو تن وواڑه؛ نو
یو سور به هم په نړی کې پاتې نه شي او سنبلیان ستاقوم دی،
هغوي ته سزاګاني ورکړه، تر خونورو ته د عبرت سبب شي او
د حکامو له وژلو نه لاس واخلي.

هغه وخت، چې نیازی اعظم همایون ته دغه فرمان ورسبد؛
نو د سنبلو پر خوا یې لېکري ولپردولی او هغه وخت، چې
سنبلیان په دی ويوهبدل، چې پخچله اعظم همایون د دوی د
حدودو خواته متوجه شوي دی؛ نو خپل وطن یې پړښود او
غرونو ته یې پناه یووړه دوی د حصار په سيمه کې ددي نیست
وکړ، چې د کابل خواته به د خپلو کورنيو سره روانېږي.

هغه وخت، چې اعظم همایون له دغې خبری نه خبر شو؛
نو د ډېر فکر او انډېښتني په سبب وارخطا شو او د اعتمادي او
باوري کسانو سره یې سلا او مشوره وکړه، چې سنبلیان مېړنې
څلک دي او د دوی شمېر په قبیلوي لحاظ زیات دی دوی به
زور سره نه اهل کېږي، که چېږي دوی د کابل خواته لار شي؛
نو شبر خان به داسي فکر وکړي، چې ما د هغوي په نیولو کې

غفلت او بي پروايي کري ده او زما په اشاره له دي خايه تللي
 دي، باید له دوى سره د چل ول او فربن نه کار و اخيستل شني
 هماغه وو، چې خپل يو استازى يې سنبهلو ته واستاوه او
 ورته يې وليکل، چې ما پلتهنه او تحقيق وکړ، چې په دي کار
 کې ستاسو گناه نه وه د مبارک خان له خوا ظلم او زور زياتي
 شوي و، زه به تاسو شيرشاه ته واستوم او ستاسو د گناو پخښنه
 به تري وغواړم او لکه چې دا يو پښتنې دود دي؛ نو د نيازيو خو
 تنه نحواني به سوريانو ته ورکړو، یا به شيرشاه دوه درې تنه
 مشران او سرداران ووژني؛ خود ټول قوم جلا وطنی او بل
 وطن ته د هغوي تګ معقول او مناسب کار نه بربني.

سنبهلو پخپلو عريضو کې وليکل، چې مور د ستونزو سره
 مخامنځ وو، که چېري سوريان زمود سره د جګري لپاره راتلل
 مور هم له هغوي سره جګړه کوله، تر خو چې په نړۍ کې
 یادګار پاتي شوي واي، چې نيازيو دا ډول سرشندي او جګري
 وکړي او که چېري مور له تا سره جګړه وکړو؛ نو له دواړو
 خواوو خخه به نيازيان ووژل شي او که چېري لاړ شو؛ نو ته به
 هم بدنامه شي، چې دا دده همقومه خلک وو، که چېري مسند
 عالي ژمنه او سوګند وکړي، چې مور ته به کوم زيان نه
 رسوي؛ نو مور راخو او ستا ملازمت کوو.

اعظم همایون ووبل، چې دا د شرم وړ خبره ۵۵، چې زه
 ستاسو د ضرر او زيان په لته کې شم ده سنبهلو سره ژمنه او
 قول وکړ او د سنبهليانو ټول قوم د خپلو کورنيو او قبيلي سره
 راغلل اونيازي اعظم همایون يې وليد. هغه وخت، چې اعظم
 همایون وليدل، چې د سنبهلو ټوله قبيله د خپلو کورنيو سره
 غولپدلي ده او راغلل؛ نو د هغوي نهه سوه تنه کسان يې ووژل.

د نیازبو د وزلو به وخت کې د خپلو خینو عزیزانو ته، چې سنبهليان وو وویل، چې زه تاسو پرېردم تاسو وتبته، سنبهليانو پښتني ننگ او ناموس وساته او هغه ته يې وویل، چې د قوم او قبیلې سره يو څای زموږ وزل د بې پتی نه غوره دي؛ څکه چې مشهور متل دي، چې وايې ډله يېزه مړينه خوبني لري.

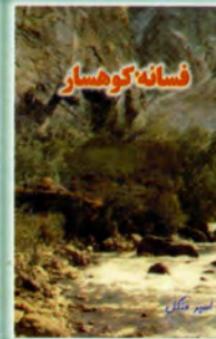
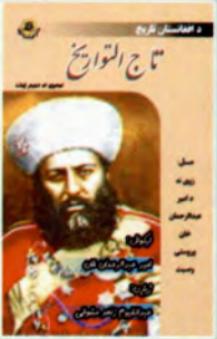
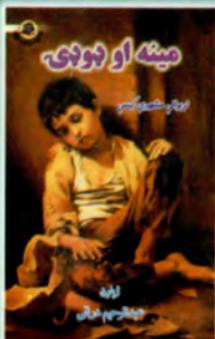
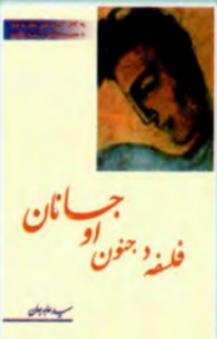
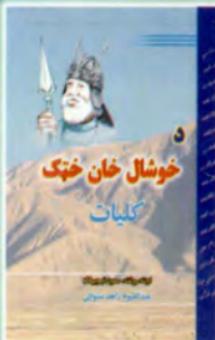
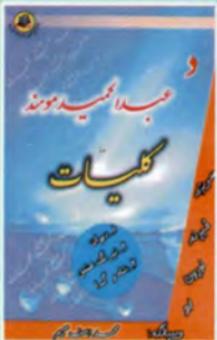
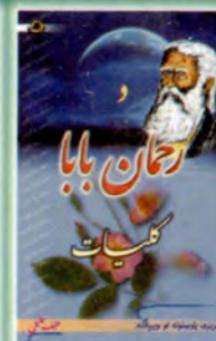
هغه وخت، چې اعظم همایون د سنبهلو د قبیلې زیاتره خلک او د دوی کورنۍ شپرشاه ته ولېرلې؛ نو شپرشاه، چې د پښتون قوم بېګنه يې غوبستله؛ نو د اعظم همایون دغه ناوره عمل يې خوبن نه شو او وې ویل، چې د پښتون قوم نه هېڅکله داسې ناوره عمل نه و ترسره شوی؛ خو اعظم همایون د پاچاهی او واکمنی خیال لري، چې د خپلې قبیلې دومره خلک يې ووژل او دده په فکر کې د پاچاهی د خیال نه پرته يې دومره ناحقه وینې نه تویولې؛ نو غوبستل يې، چې اعظم همایون د پنجاب له حکومت نه لېرې کړي؛ خو فرصت يې تر لاسه نه کړ او شپرشاه تر لنډې مودې وروسته شهید شو.

د شپرشاه تر شهادت وروسته اعظم همایون د پاچاهی داعیه او غوبستنه خرګنده کړه، چې د هغې ذکر به پخپل څای کې وکړم.

له هغې ورځې نه، چې شپرشاه واکمن شو هېڅ يوه انسان د سا اېستلو مجال نه درلود او هېڅ يوه سړي د سرځرونې، بغافت او تمرد جنده اوچته نه شوای کړای او دده د ملک ګلشن ته هېڅ ډول زیان ور ونه رسېد.

چنان سایه ګسترد بر عالمی
که زالی نیند يشد از رستمی

پاپ پاری

د دلنش فپرندوي ټولاني تنهنيکي ٹانګه پيشوو
Tel/Fax: 92-91-2564513 / E-mail: danish212000@yahoo.com